การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

โดย
นางสาววิภาพรรณ พินลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

โดย

นางสาววิภาพรรณ พินลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

DEVELOPMENT OF LOCAL STUDIES LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE CONSERVATIVE BEHAVIOR OF LOCAL WISDOM FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

By

MISS Wipapan PHINLA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (CURRICULUM AND INSTRUCTION)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017

หัวข้อ	การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
โดย	วิภาพรรณ พินลา
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิณ ศิริสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิณ ศิริสัมพันธ์)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง)

.... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(อาจารย์ ดร. นภาเดช บุญเชิดชู)

55262908 : หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ / ท้องถิ่นศึกษา / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นางสาว วิภาพรรณ พินลา: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิณ ศิริสัมพันธ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2) ศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2.1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2.2) ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2.3) ประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 3) ขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาท้องถิ่นศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีองค์ประกอบคือ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วย หลักการตอบสนอง ระบบสังคม สิ่งสนับสนุน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง 2) ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ขั้นทำตามแผนที่กำหนด และ 5) ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 2.1) นิสิตมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษาเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) นิสิตมีคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในระดับการรับรู้คุณค่า และ 2.3) นิสิตมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลจากการขยายผลรูปแบบ พบว่า 3.1) นักศึกษามีคะแนนความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษาเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2) นักศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากระดับการรับรู้คุณค่าเป็นระดับการจัดระบบคุณค่า และ 3.3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด

55262908 : Major (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Keyword : Learning management model / Local studies / Local Wisdom

MISS WIPAPAN PHINLA : DEVELOPMENT OF LOCAL STUDIES LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE CONSERVATIVE BEHAVIOR OF LOCAL WISDOM FOR UNDERGRADUATE STUDENTS THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR ORAPIN SIRISAMPHAN, Ph.D.

This research aimed: 1) to develop local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students; 2) to determine the effectiveness of using the development of local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students : 2.1) Compare Local Studies before and after using local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students 2.2) Evaluate the conservative behavior of local wisdom of before and after using local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students 2.3) Assessment of student's satisfaction with the use of local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students. and 3) to extend the findings of using local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students. The sample used in this research was 48 third year undergraduate students majoring in Social Studies, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla Campus enrolling in Local Wisdom Education Course during the 2nd semester academic year 2016. The research instrument were lesson plans, comprehension tests of Local Wisdom Education Course and a form for assessing students' conservative behavior of local wisdom and Students' satisfaction questionnaire on use of learning management model. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation (S.D.), t-test for dependent and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The local studies learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom for undergraduate students consisted of 4 elements: 1) principles of the learning management model; 2) objectives of the learning management model; 3) learning management process; and 4) conditions for implementing the learning management model consisted of principles and responses, social system, and supportive elements. Developed learning management model involved five stages of learning management: 1) Raising Awareness of Local, 2) Gathering Local Culture, 3) Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom, 4) Following the Set Plan, and 5) Evaluating and Applying.

2. The effectiveness of the model was found that 2.1) Students' knowledge and understanding after using the model was higher than before using at the statistical significance of .05, 2.2) Students' conservative behavior of local wisdom after using the model was higher than before using at the statistical significance of .05, the level of perceived value reaching the level of organization, and 2.3) Students' satisfaction toward learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom was at the most.

3. The results of model extension showed that 3.1) Students knowledge and understanding after using the model were higher than before using at the statistical significance of .05, 3.2) Students' conservative behavior of local wisdom after using the model was higher than before using at the statistical significance of .05, the level of perceived value reaching the level of organization of the value system, and 3.3) Students' satisfaction toward learning management model to enhance conservative behavior of local wisdom was at the most.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ฉบับนี้ลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และเอาใจใส่ในการทำวิทยานิพนธ์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิณ ศิริสัมพันธ์ ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอบกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.นภาเดช บุญเชิดชู ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.นาตยา ปิลันธนานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑณา พิพัฒน์เพ็ญ อาจารย์ ดร.ทัศนีย์ ทองไชย ที่กรุณาตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากาญจน์ โตพิทักษ์ อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณา อาจารย์ ดร. วรวุฒิ สุภาพ และอาจารย์ ดร.พรไทย ศิริสาธิตกิจ ที่กรุณาในการตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ตลอดจน อาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ สินประจักษ์ผล ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขภาษาอังกฤษ และขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ที่กรุณาให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ให้บรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ อีกทั้งนิสิตสาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา และขอขอบคุณท่านอาจารย์ มานะ ขุนวีช่วย ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาและนักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบพระคุณบิดา นายอังคาร พินลา มารดา นางเรวดี พินลา พี่ น้อง ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจและสนับสนุนที่สำคัญยิ่งในการศึกษาและการทำวิจัยให้ประสบผลสำเร็จที่ตั้งหวังไว้ คุณค่าของวิทยานิพนธ์ขอมอบแด่พระคุณของบิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน

วิภาพรรณ พินลา

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

สารบัญภาพ

สารบัญกราฟ

กราฟที่ หน้า

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

วิกฤตการณ์ในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกระดับของสังคมไทย ผนวกกับการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนอยู่ตลอดเวลา มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างของประเทศจึงสูญหายและถูกลบเลือนไปโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนท้องถิ่น อันเป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประเทศยังคงมีตัวตนมีเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติที่ชัดเจน ซึ่งการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชุมชนทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้น ถือเป็นทุนทางสังคมและมีศักยภาพที่สำคัญยิ่งต่อชุมชนในท้องถิ่นและสังคมไทย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้มีการกล่าวถึงและมีความสำคัญอยู่มากในยุคการพัฒนาประเทศที่เป็นยุคเปิดเสรีแบบไร้พรมแดน ทั้งนี้ด้วยคนในสังคมเกิดสำนึกร่วมกันว่าสังคมไทยโดยมีมรดกทางปัญญาสั่งสมไว้มาก หากแต่อิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจากภายนอกได้ครอบงำเข้ามาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้คนในสังคมไทยเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง มุ่งความสนใจและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และรับกระแสความทันสมัยที่มีมาจากโลกตะวันตก ซึ่งกระแสสากลนิยมแบบไร้พรมแดนนี้ได้ผลักดันให้คนไทยและสังคมไทยปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อและวิถีชีวิต โดยละเลยไม่ให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมีผลต่อการพัฒนาประเทศตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันเป็นไปตามกระแสทุนนิยมโดยมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 8) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมานั้นเกิดความไม่สมดุลขึ้น เนื่องจากมุ่งพัฒนาแต่เพียงในด้านเศรษฐกิจมากเกินไปเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ตลอดจนขาดความเชื่องโยงในเชิงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมไทยยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) ที่กล่าวว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาคนและสังคมย่อมส่งผลเสียในด้านต่าง ๆ นำไปสู่คุณภาพชีวิตของคนไทยที่ตกต่ำ อีกทั้งสังคมไทยในปัจจุบันมีความเปราะบางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสู่วิถีโลกปัจจุบัน โดยขาดการตริตรองอย่างรอบคอบของพัฒนาความรู้คู่คุณธรรมไปพร้อมกัน ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2560) จึงได้มีการ

เน้นย้ำในเรื่องของการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เข้ากับท้องถิ่นที่ตนดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์

ท้องถิ่นศึกษาเป็นรายวิชาที่ส่งเสริมสำนึกร่วมในคุณค่าของภูมิปัญญา ตลอดจนให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงรากเหง้าในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง บนรากฐานวัฒนธรรมไทยและสามารถก้าวไปตามความเจริญของโลกยุคโลกาภิวัตน์ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและมั่นคง จึงกล่าวได้ว่าท้องถิ่นศึกษาจึงเป็นวิชาที่สามารถสร้างพฤติกรรมให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการมีคุณธรรม มีความตระหนักในการใช้ชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการปลูกฝังทัศนคติและการเรียนรู้ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม แต่จากการจัดการศึกษาในการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ไม่ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา ที่มุ่งสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่เป็นการส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากครูใช้วิธีสอนแบบเดิมคือเน้นการอ่านจากหนังสือเรียนและบอกเล่าเนื้อหาสาระต่าง ๆ และสรุปให้ผู้เรียนจดบันทึก การจัดการเรียนรู้จึงเน้นที่เนื้อหาเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนขาดการปฏิบัติ และการค้นพบด้วยตนเอง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ยังเกิดขึ้นในห้องเรียนเป็นหลัก ผู้เรียนจึงไม่มีโอกาสในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การคิดและตัดสินใจเพื่อนำไปสู่ การแก้ปัญหาและร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา 2553) จากผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเดิมทำให้ปัญหาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ยังคงดำเนินอยู่และปัญหาหนึ่งที่มักพบเสมอในท้องถิ่นชุมชนวิถีชีวิตของคนไทย คือ ปัญหาการหลงลืมรากเหง้าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทแหล่งวิทยาการ แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการมีส่วนร่วมปฏิบัติ ดังนั้นสิ่งที่จะหล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่านั้น จึงมิใช่ระบบการศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่เป็นจิตสำนึกที่ต้องซึมซับอยู่ภายในตัวบุคคลนั่นเอง โดยผู้เรียนจะต้องได้เรียนรู้และสัมผัสกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในท้องถิ่น นำไปสู่ความตระหนัก และการตัดสินใจร่วมกันถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง

จากการสอบถามการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาของนิสิตในมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาพบว่า ยังไม่มีการจัดการเรียนรู้ใดกล่าวถึงอย่างจริงจัง และจากการการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี (เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์. 2553) ที่ได้ทำการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ผลการศึกษาพบว่า ระดับ

ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางจนถึงระดับต่ำโดยด้านภูมิคุ้มกันในตนที่ดี ด้านภาพรวมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านคุณธรรมและด้านความพอประมาณ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำ ควรได้รับการส่งเสริมและจากการสอบถามผลการเรียนรู้ของนิสิตครู เอกสังคมศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาในปีพุทธศักราช 2556 จำนวน 90 คน พบว่า นิสิตครูสาขาสังคมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยของการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ร้อยละ 51.10 ถือว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษารายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ประจำปี 2551 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) พบว่า ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรมลดลงเรื่อย ๆ จากปี 2555 คิดเป็นร้อยละ 66.28 จนกระทั่งถึงปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 68.31 เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวตระหนักในบทบาทหน้าที่น้อยลง เยาวชนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวเท่าที่ควร ส่งผลให้ขาดภูมิคุ้มกันด้านคุณธรรมและพฤติกรรมเสี่ยงเพิ่มขึ้น อีกทั้งจากการสำรวจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) (2550) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู อาจารย์และผู้ปกครองทั่วประเทศ พบว่าพฤติกรรมเยาวชนที่เป็นปัญหาคือ การใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ทั้งยังยึดติดกับวัตถุ คิดเป็นร้อยละ 25.21 โดยส่วนใหญ่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ยังคงอยู่และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรม ความมีส่วนร่วมรับผิดชอบและการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีด้วยการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนิสิต นักศึกษานั้นยังไม่เห็นผลเป็นประจักษ์เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณธรรมสำคัญของเยาวชนในระดับอุดมศึกษานี้ ควรมุ่งเน้นไปที่ความรับผิดชอบ การมีวินัย การพึ่งพาตนเอง และการมีความตั้งใจที่จะกระทำ หรืออีกนัยหนึ่งคือพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่วน ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยผลการวิจัยในกลุ่มนิสิต นักศึกษาประมวลได้ว่า ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเยาวชน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ความสามารถในการควบคุมตน ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดีได้ อีกทั้ง เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553) ได้ประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ ระดับปริญญาตรี โดยสอดแทรกคุณธรรมในการดำรงตน เน้นให้นักศึกษาวางแผนอนาคตของตน ในด้านวิธีการ สอนสอดแทรกและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามเนื้อหารายวิชา ใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

จัดกิจกรรมสนับสนุนโดยการฝึกสมาธิและจัดโครงการจิตอาสา รวมทั้งการวัดและประเมินผล เน้นด้านความรู้ควบคู่คุณธรรมอย่างสมดุล ส่งผลต่อการดำรงชีวิตในทางที่ดีและสร้างสรรค์ได้

การจัดการเรียนการสอนท้องถิ่นศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทต่าง ๆ ทั้งการบริหารงานระดับประเทศหรือการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนชุมชนในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่และต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่ และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2542, อ้างถึงใน คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548)

จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเชื่อมโยงเข้ากับกับเศรษฐกิจพอเพียงในแง่การปลูกฝังพฤติกรรมพอเพียงได้อย่างลงตัว กล่าวคือจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยม และความคิดของคนเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน กล่าวคือ ช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพ อีกทั้งช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตา และจิตสาธารณะ รวมทั้งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่า และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สอดคล้องกับ ชนัญ วงษ์วิภาค (2536) และ กมลาภรณ์ เสราดี (2536) ที่กล่าวว่ามนุษย์เรามีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม อาศัยวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ อบรมบ่มนิสัย และสืบทอดต่อ ๆ กันมา ดัดแปลง และใช้สภาพแวดล้อมให้

สอดคล้องกับความต้องการของตนและเห็นคุณค่าในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ ตลอดจนช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลในสังคมได้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

การประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอนท้องถิ่นศึกษากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมการกระทำในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้ จากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในสมัยอดีต ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนาการ และได้รับการสืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบัน มีผลผลิตที่เป็นรูปธรรม เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยในท้องถิ่น และส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2554) กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่เสริมสร้างความสามารถ ทำให้คนชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม ทั้งยังช่วยให้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบที่เกิดจากสังคมภายนอก และ สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ที่กล่าวไว้คือ การจัดการเรียนรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างการปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตลอดจนช่วยส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2546) อ้างถึงใน (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2539) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค สำหรับภาคใต้ของประเทศไทย มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดทะเล มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มากมาย ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้ภูมิปัญญาของภาคใต้มีความหลากหลาย ทั้งที่ได้พัฒนาการจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือคนต่างถิ่นจากแหล่งอารยธรรมต่าง ๆ จนหลอมรวมกันเกิดเป็นภูมิปัญญาประจำถิ่น

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคใต้ เนื่องจากภูมิปัญญาของชาวใต้มีความหลากหลายทั้งด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่มีวิถีชีวิตอยู่บนความเชื่อโดยทั่วไป แต่ก็เป็นเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิตของผู้คนในภาคใต้บนความแตกต่างที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2546) อ้างถึงใน (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2539) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวใต้ได้มีการนำภูมิปัญญาเข้ามาจากแหล่งอารยธรรมต่าง

ๆ อันได้แก่ สยาม จีน ชวา มาเลย์ เป็นต้น แล้วหล่อหลอมรวมกันเข้า หรือมีลักษณะใกล้เคียงกันในหลายลักษณะ และเกิดขึ้นมาจากบริบททางสังคมภาคใต้ ผนวกกับมหาวิทยาลัยทักษิณ มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในการรวบรวมงานวิจัย ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมของภาคใต้ เพื่อใช้ในการศึกษาข้อมูล ผนวกกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยทักษิณเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนมีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและสนับสนุนในการผลิตบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง (งานทะเบียนนิสิตและบริการการศึกษา วิทยขตสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ 2556) จึงได้เล็งเห็นความสำคัญและศักยภาพของนิสิตเหล่านี้ ให้มีการดำเนินการพัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นฐานการเรียนรู้ในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขณะนี้มีฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชุมชน การบริหารจัดการชุมชน และการสร้างพลังงานทดแทนในพื้นที่ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ 2539) ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น ภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านภาคใต้ ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านภาคใต้ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวภาคใต้ เป็นต้น และยังสะท้องวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

จากหลักการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาในหัวข้อที่ผู้วิจัยได้นำเสนอจากการแบ่งมิติประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) และได้ประยุกต์ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ตามหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้ 1. มิติขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่คนในครอบครัว ชุมชน ได้ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นบรรทัดฐานของคนในท้องถิ่น เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีและสงบสุข ประกอบด้วยประเด็น คติ ความเชื่อ เช่น 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมประเพณี 2) ความเชื่อ ตลอดจนในประเด็นที่ 2. มิติวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ จากการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้จากการทำให้ดูเป็นแบบอย่างโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้นโดยตรง การร่วมกันคิดของสมาชิกในชุมชนจากการเปิดโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา การจัดกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชนในท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา โดยเน้นการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) กล่าวถึง การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม โดยเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนตลอดจนประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด และทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง อีกทั้งการศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ในประเทศ และทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการสร้างพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึกของนักวิชาการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแบ่งเป็น 5 ประการดังนี้ 1) กระตุ้นความตระหนัก (Stimulate Awareness) 2) สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) 3) วิเคราะห์ (Analyze) 4) ปฏิบัติ (Practice) และ 5) ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดกิจกรรม พัฒนาการสังเกต การบันทึกข้อมูล การให้ความรู้โดยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีและก่อให้เกิดค่านิยมในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบตามมา

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ อีกทั้งยังส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่นตามวิถีชีวิตให้คงอยู่ หากได้รับการปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการร่วมกันถ่ายทอดภูมิปัญญา ได้พัฒนาท้องถิ่นจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของผู้เรียนในการดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อ ค่านิยมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน หวงแหน และมีความภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ในความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งสนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาสังคมที่สมดุลมั่นคงและยั่งยืน

กรอบทฤษฎีและแนวคิดของการวิจัย

ทฤษฎีการเรียนรู้

กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

- Thorndike (Gordon H. and Hilgard, 1981)

กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

- Bruner (Bruner, 1963) - Ausubel (David, Joseph and Helen, 1968)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory)

- Nicole and Holly (2004)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory)

- Vygotsky - Piaget - Papert (David, 1996)

กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548: 29)

1. **ความพอประมาณ:** ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. **ความมีเหตุผล:** การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว:** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. **เงื่อนไข:** การตัดสินใจต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน **เงื่อนไขความรู้:** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน **เงื่อนไขคุณธรรม:** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นของการศึกษา 2 มิติ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544: 61)

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2541: 93) 1. ทำให้ดูเป็นแบบอย่างโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ 2. การร่วมกันคิดการสร้างสรรค์ผลงาน 3. การจัดกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน

ระดับของจิตสำนึก

การแบ่งระดับจิตสำนึกในการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิดของ Farthing (1992: 9-20) อ้างถึงใน Krathwohl (1964: 176-185) 1. การรับรู้ (Receiving) 2. การตอบสนอง (Responding) 3. การรู้คุณค่า (Valuing) 4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) และ 5 การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่า (Characterization by a Value or Value Complex)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

- Joyce, Weil and Showers (1992: 197-210)

2. ADDIE Model – ปรับปรุงจาก Kevin Kruse (2012: 1)

3. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

- องอาจ นัยพัฒน์ (2554: 232)

4. การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) - Creswell (2007)

→

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R)

(ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G)

(ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P)

(การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F)

(เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E)

(แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน

↓

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านความในตระหนักภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงจาก Kruse (2012: 1) และหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก มีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

1.1 กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection) ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response)

1.2 กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) กล่าวถึง การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง และ Ausubel การเรียนรู้จะมีความหมาย หรือมีคุณค่าเมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียน (David 1968)

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) Nicole and Holly, 2004 เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะได้ดีที่สุด หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1.3.1 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม โดยเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ตลอดจนประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และการมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง

1.3.2 กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

1.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง ซึ่ง Piaget และ Vygotsky มีความเชื่อว่า ผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากการรับรู้จากประสบการณ์ และเป็นการสร้างความเข้าใจในภาพรวมมากกว่าเรียนรู้เป็นส่วน ๆ ดังนั้นความรู้หรือการเรียนรู้เรื่องใหม่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสบการณ์เดิม แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ได้มาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้นและส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละวัยที่เพิ่มขึ้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (David 1996) และ (ทิศนา แขมมณี 2555)

2. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548) ประกอบด้วย

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.4 เงื่อนไข หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน อันประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และเงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

โดยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนวทางการดำรงชีวิต ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ จากการรู้จักการปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่ารากเหง้าขององค์ความรู้ โดยมิหลงลืมภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรอบรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542 อ้างถึงใน คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงานนักวิชาการ และนักการศึกษา ในประเทศ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553) ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นนำไปใช้ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2554) ได้แก่ 1) Motivation : M ขั้นการสร้างแรงจูงใจ 2) Awareness : A ขั้นการสร้างความตระหนัก 3) Research : R ขั้นการจัดการเรียนรู้ 4) Enhancement and Integration : E ขั้นการส่งเสริม 5) Assessment : A ขั้นการประเมินผล 6) Modification and Transmission : M ขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้ วารีรัตน์ แก้วอุไร และคณะ (2554) ได้แก่ 1) Preparing : P ขั้นเตรียมความพร้อม 2) Learning : L ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่ 3) Reflecting : R ขั้นสะท้อนความคิด 4) Constructing : C ขั้นสร้างความรู้ 5) Assessing : A ขั้นประเมินผล กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555) ได้แก่ 1) ขั้นสร้างสร้างศรัทธา 2) ขั้นสังเกต 3) ขั้นสัมผัส 4) ขั้นสำรวจ 5) ขั้นสืบค้น 6) ขั้นสั่งสมปัญญา และลงข้อสรุป 7) ขั้นประเมินผลและการประยุกต์ใช้ ปนธร ธรรมสัตย์ และคณะ (2555) ได้แก่ 1) ความรอบรู้ในหลักการ 2) รู้จักวางแผนในการทำงาน 3) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย 4) ลงมือปฏิบัติงานกลุ่ม/รายบุคคล

3. การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการของภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาในประเทศ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา 2) หมวดภาษาและวรรณกรรม 3) ศิลปกรรมและโบราณคดี 4) การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ 5) ชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ รัตนะ บัวสนธ์ (2539) ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ 2) ภูมิปัญญาที่เกิดจาก

การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน 3) ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการทามาหากิน กรมวิชาการ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้แก่ 1) คติความคิด ความเชื่อ หลักการ 2) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น 4) แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2542) ได้แก่ 1) การทำมาหากิน 2) การรักษาโรค 3) อาหารการกิน 4) ศิลปกรรม 5) ภาษาและวรรณกรรม 6) ศาสนา 7) ขนบธรรมเนียมประเพณี 8) การจัดทรัพยากรธรรมชาติ เสาวภา สุขประเสริฐ (2543) ได้แก่ 1) คติความคิด ความเชื่อ 2) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี 3) การประกอบอาชีพ 4) แนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยี เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) 1) ความเชื่อ 2) วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญญา การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม 3) ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐกรรม 4) กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ สุกัญญา พัวพันธ์ (2547) ได้แก่ ลักษณะที่ 1 คือ ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มโนทัศน์ การตระหนักรู้ ความเชื่อ ลักษณะที่ 2 คือ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการอยู่รอดของชีวิต คือ ปัจจัย 4 ลักษณะที่ 3 มี 3 ประเภท คือ 1. ภูมิปัญญาของตัวบุคคล 2. ภูมิปัญญาของชุมชน 3. ภูมิปัญญาภาพรวมของประเทศ สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี 2) ภาษาและวรรณกรรม 3) ดนตรีและนาฏศิลป์ 4) การละเล่นพื้นบ้าน 5) ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น 6) การทำมาหากิน 7) การรักษาโรค กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554) ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา 2) ศิลปกรรมและโบราณคดี 3) ชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ 4) การละเล่น ดนตรีและการพักผ่อนหย่อนใจ 5) ภาษาและวรรณกรรม จากหลักการของภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นในการศึกษาจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและเลือกเรื่องที่สนใจในบริบทพื้นที่ภาคใต้ 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ หมายถึง ความประพฤติที่บุคคลกำหนดถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างช้านานและปฏิบัติอย่างเดียวกัน จนเป็นเอกลักษณ์และได้รับการยอมรับตามความเชื่อและศรัทธา ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อในจังหวัดสงขลา

3.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับ หัตถกรรม อาหาร พืชสมุนไพร ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน

โดยสามารถนำประเด็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีขั้นตอนการ

จัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนิสิตปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง 2)รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 3) วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ 4) ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีดังนี้

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

4. ระดับของจิตสำนึก ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับของจิตสำนึก เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

แนวคิดการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิด Krathwohl.D.R (1964) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกของบุคคลเป็น 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

4.1 การรับรู้ (Receiving) เป็นระดับการตระหนักจากสิ่งเร้าที่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เบื้องต้นผิวเผินต่อสิ่งที่พบ รวมถึงสามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจ สิ่งใดไม่พอใจเท่านั้น

4.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นระดับการยินยอมกระทำหรือเชื่อฟังอย่างตั้งใจมากกว่าเดิม รู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

4.3 การรับรู้คุณค่า (Valuing) เป็นระดับการยอมรับหรือความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าจากการถูกกระตุ้นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 จนเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

4.4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นระดับการสร้างมโนภาพของคุณค่าอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึก

4.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) จากความรู้สึกที่มีความเข้มข้นน้อยไปสู่ที่มีความเข้มข้นมาก จนกระทั่งกลายเป็นลักษณะนิสัยบุคลิกลักษณะ หรือพฤติกรรมของบุคคล

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้นำแนวคิดการประเมินด้วยแบบทดสอบจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แนวคิด Krathwohl.D.R (1964) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) โดยสามารถสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือผลการแสดงออกถึงพฤติกรรมการสะท้อนการปฏิบัติในการตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดก

วัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

5.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil เริ่มจากการเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) โดยใช้การเล่าเรื่องอันเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Syntax or Phases) ที่ได้จัดเรียงลำดับกิจกรรมเป็นขั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กัน 2) ระบบสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทครู และผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ 3) หลักการตอบสนอง (Principles of Reaction) ที่ครูมีต่อสิ่งที่ผู้เรียนทำ อาจเป็นการให้รางวัล หรือสร้างบรรยากาศให้ได้คิดและปฏิบัติอย่างอิสระ 4) ระบบสนับสนุน (Support System) ซึ่งระบุถึงเงื่อนไข หรือสิ่งที่จำเป็นในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลตามที่คาดหวังแก่ผู้เรียน ส่วนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) อันเป็นการแนะนำการใช้รูปแบบนั้น ส่วนที่ 3 สาระความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน และสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effects) โดยในรายละเอียดของแต่ละรูปแบบต้องจัดสาระความรู้ และการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติแก่ผู้เรียน

5.2 การออกแบบจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงจาก Kevin Kruse (2012: 1) เป็นรูปแบบของระบบการพัฒนาจัดการเรียนรู้ โดยการนำอักษรตัวแรกในการ

ออกแบบระบบจัดการเรียนรู้มาใช้ตามหลักการที่ชัดเจน และมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research – R_1 : Analysis) : การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development – D_2 : Design and Development) : การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Research – R_2 : Implementation) : การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ปรับปรุงและปรับปรุง (Development – D_2 : Evaluation) : การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.3 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการศึกษาในส่วนที่เป็นการศึกษาความจริงที่เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ในการแสวงหาความรู้ โดยใช้เทคนิคการผสมผสานกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยการทำวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้ากับกระบวนการพัฒนา ซึ่ง องอาจ นัยพัฒน์ (2554) ได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนาว่า เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่กระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูน “คลัง” ความรู้หรือความเข้าใจในแง่มุมใหม่ ๆ ของมนุษย์ สังคม และวัฒนธรรม แล้วประยุกต์ความรู้หรือความเข้าใจดังกล่าวไปส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การปรับพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กร ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ร่วมกับกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 239-240)

5.4 การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่ง ครอสเวล Creswell (2007) รัตนะ บัวสนธ์ (2553) และ องอาจ นัยพัฒน์ (2554) ได้กล่าวถึงการวิจัยแบบผสมผสานว่าเป็นการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีในการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบูรณาการเชิงปริมาณเป็นวิธีการทดสอบทฤษฎี และวิธีการเชิงคุณภาพในการศึกษาปรากฏการณ์ การศึกษาหาคำตอบไปพร้อม กัน แต่ต่างประเด็นกันแล้วนำผลที่ได้ในเชิงปริมาณ มาสรุปตีความโดยอาศัยผลที่ได้จากวิธีการเชิงคุณภาพมาสรุปร่วมกันในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เนื่องจากนำผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลซึ่งกันและกัน พร้อมสรุปตีความผลที่เกิดขึ้นโดยใช้ผลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ขณะทำการวิจัยมาร่วมสรุปด้วย

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และการพัฒนา

(Development: D1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

คำถามของการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีองค์ประกอบ กระบวนการ และวิธีการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีประสิทธิผลเป็นอย่างไร ดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

2.2 พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นอย่างไร

2.3 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี อยู่ในระดับใด

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.2 ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.3 ประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีอยู่ในระดับมากที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 183 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาค

เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง โดยใช้เวลาดำเนินการทดลองภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 3 ชั่วโมง ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 48 ชั่วโมง และทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 3 ชั่วโมง รวม 54 ชั่วโมง ใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี ดังนี้

2.1 ดำเนินการทดลองตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

2.2 ดำเนินการขยายผลตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 – เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

3. เนื้อหาที่ใช้การทดลอง ได้แก่ โครงสร้างรหัสวิชา 0125342 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) 3 (3-0-6) ได้แก่

3.1 หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา	จำนวน 6 ชั่วโมง
3.2 หน่วยที่ 2 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	จำนวน 6 ชั่วโมง
3.3 หน่วยที่ 3 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการแก้ปัญหาชุมชน	จำนวน 6 ชั่วโมง
3.4 หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	จำนวน 6 ชั่วโมง
3.5 หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น	จำนวน 24 ชั่วโมง

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

4.2.1 ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

4.2.2 พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.2.1 ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.2.2 ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.2.3 ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.3 ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

5. แบบแผนการทดลอง ใช้แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน The One-Group Pretest-Posttest Design (Best and Kahn, 2006: 178 อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์, 2551: 143-145) การดำเนินการวิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานการวิจัยการทดสอบค่าทีแบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แบบแผนที่เป็นระบบของกระบวนการที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำแบบแผนแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการออกแบบการสอนเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการวิจัยทั้งกระบวนการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development : D) เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) การนำไปใช้ (Implementation : I) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D_2) การประเมินผล (Evaluation E) เป็นการประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กับนิสิตปริญญาบัณฑิต เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมสำหรับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง 2)รวบรวม

วัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 3) วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ 4) ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน

3. ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนด้านเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาที่ได้ จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ลักษณะแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย ด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์

4. พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกถึงการกระทำหรือการปฏิบัติ โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ (ความเชื่อในจังหวัดสงขลา) 2. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์แนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาจิตสำนึก ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระตุ้นความตะหนัก (Stimulate Awareness) 2) สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) 3) วิเคราะห์ (Analyze) 4) ปฏิบัติ (Practice) 5) ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี ต่อความสัมพันธ์ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเรื่อง 1) งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบ 2) งานประเพณีลากพระ 3) งานประเพณีตักบาตรเทโว 4) งานประเพณีการแข่งขันวัวชน 5) ความเชื่อเรื่องศาลเจ้าในจังหวัดสงขลา ได้แก่

1.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถรอบรู้จากสิ่งที่ได้เรียนเป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความสำคัญต่อภูมิปัญญาในชุมชนท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำโครงงานเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการในเรื่อง 1) หัตถกรรม 2) อาหาร 3) ยารักษาโรคด้วยพืชสมุนไพรประจำถิ่นภาคใต้ 4) ศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ 5) การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่

2.1 การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการสืบเสาะองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ จากการลงมือปฏิบัติจริงในการทำโบรชัวร์และวีดิโอเผยแพร่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงให้ความสำคัญในการยอมรับและเอาใจใส่ในการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อตลอดจนวีถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ได้แก่

3.1 การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกซึ่งการเห็นประโยชน์ในความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับของบุคคล

3.2 การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้วยความตั้งใจสม่ำเสมอ ในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยอิงการแบ่งระดับจิตสำนึกในการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิดของ Krathwohl.D.R (1964) ซึ่งเป็นแบบประเมินปรนัยจำนวน 40 ข้อ มีตัวเลือก 4 ตัวเลือก ในแต่ละข้อ มีคำตอบที่ถูกเพียงข้อเดียว ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน แล้วสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแบ่งระดับจิตสำนึกของผู้วิจัยได้ ดังนี้

ระดับที่ 1 การรับรู้ (Receiving) เป็นระดับการตระหนักจากสิ่งเร้าที่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เบื้องต้นผิวเผินต่อสิ่งที่พบ รวมถึงสามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจ สิ่งใดไม่พอใจเท่านั้น

ระดับที่ 2 การตอบสนอง (Responding) เป็นระดับการยินยอมกระทำหรือเชื่อฟังอย่างตั้งใจมากกว่าเดิม รู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

ระดับที่ 3 การรับรู้คุณค่า (Valuing) เป็นระดับการยอมรับหรือความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าจากการถูกกระตุ้นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 จนเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

ระดับที่ 4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นระดับการสร้างมโนภาพของคุณค่าอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึก

5. ความพึงพอใจ หมายถึง การสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน สามารถวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. วิชาท้องถิ่นศึกษา หมายถึง รายวิชาบังคับในกลุ่มวิชาเอก รหัสวิชา 0125342 จำนวนหน่วยกิต 3(3-0-6) สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ตามหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต ฉบับปีที่ 2556

7. นิสิตปริญญาตรี หมายถึง ผู้เรียนที่ศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และสามารถปรับใช้กับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้อื่นได้

2. นิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษาตลอดจนสถานศึกษาอื่นและสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาสาขาศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์สามารถนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ได้ ไปพัฒนานิสิตครูสาขาสังคมศึกษาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตครู

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน และศึกษานิเทศก์ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา

4. หน่วยงานและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถประยุกต์รูปแบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตครู เพื่อใช้กำหนดแนวนโยบายการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

บทที่ 2
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้เสนอเนื้อหาสาระสำคัญของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ดังนี้

1. โครงสร้างหลักสูตรและรายละเอียดรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) มหาวิทยาลัยทักษิณ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสอนท้องถิ่นศึกษา

5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. แนวคิดและพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปัจจุบันสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เปิดสอนระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง) ฉบับปี พ.ศ. 2556 และมีรายวิชา 0125342 ท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) 3(3-0-6) ที่ใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยมีโครงสร้างหลักสูตร มคอ.3 เฉพาะรายละเอียดรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

คำอธิบายรายวิชา

อธิบาย วิเคราะห์หลักการ แนวคิดความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ แนวทางการศึกษาชุมชนท้องถิ่นที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน และมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ในการพัฒนาและการปรับปรุงรายวิชา

เพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของท้องถิ่นศึกษาที่นิสิตอาศัยอยู่และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้และมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

1.1 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด วิธีการศึกษาท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้

1.2 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของภาคใต้ได้

1.3 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์แนวทางการศึกษาชุมชนท้องถิ่นที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนได้

1.4 นิสิตสามารถมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
1-2	**หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา** - ความหมายของท้องถิ่นศึกษา - แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา - ประเภทของท้องถิ่นศึกษา - องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	6	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. นำเข้าสู่บทเรียน 3. การบรรยาย 4. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ 5. ครูและผู้เรียนสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น 6. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา
3-4	**หน่วยที่ 2 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เทคนิคการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เครื่องมือในการเก็บข้อมูล - การสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น - จัดทำโครงงานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ครูบรรยายการออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้น 2. ครูให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน 3. ครูสรุปประเด็น 4. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 5. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงานจากการจัดสัมมนาในหัวข้อภูมิปัญญาท้องถิ่น 6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปการจัดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
5-6	**หน่วยที่ 3 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน** - การพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่น - การพัฒนาตนตามแนวพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่น - โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	6	1. การบรรยาย 2. ผู้เรียนวิเคราะห์การดูวีดีทัศน์ 3. ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ 4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจากการวางแผนงานจัดทำโครงงาน 5. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	อ. วิภาพรรณ พินลา
7-8	**หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - ประเภทและประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่น - วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ผู้เรียนดู VDO เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ครูและผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยน 3. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์และอภิปราย 4. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการวางแผนงานโครงงาน 5. ผู้เรียนวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
			7. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	
9-10	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** - วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - การออกแบบเครื่องมือการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน	6	1. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 2. ผู้เรียนวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ผู้เรียนบันทึกข้อมูลความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่ 4. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงาน 5. ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน (จัดนิทรรศการ จัดทำโบรชัวร์ หรืออาสาสมัครไกด์	อ. วิภาพรรณ พินลา
11-12	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** วิถีชุมชนท้องถิ่นนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
13-14	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** เครื่องมือชุมชนและการนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
15	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** องค์ความรู้ท้องถิ่นศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน 2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน	อ. วิภาพรรณ พินลา
16	สอบปลายภาคเรียน			

เกณฑ์การให้คะแนน 100 %		**แบ่งเกณฑ์การให้ดังนี้**
คะแนนเก็บระหว่างภาคเรียน	=	80 %
- คะแนนทดสอบระหว่างเรียน	=	20 %
- คะแนนจิตพิสัย	=	20 %
- คะแนนกิจกรรมกลุ่ม	=	10 %
- โครงงาน/ การนำเสนอผลงาน	=	30 %
คะแนนสอบปลายภาค	=	20 %

จากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ครูผู้สอนสามารถนำมาจัดกิจกรรมที่ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษาที่ครูผู้สอนช่วยเพิ่มบทบาทของผู้เรียนในการลงมือปฏิบัติ โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำใกล้ชิด ร่วมวางแผนการทำงานร่วมกัน และกระตุ้นให้กำลังใจในความเพียรพยายามให้กล้าคิดกล้าลองแสวงหาความรู้ที่เขาสนใจ ซึ่งจากคำอธิบายรายวิชาผู้วิจัยนำมาใช้ทุกหน่วยการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection) ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike เชื่อว่าการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง มีหลายรูปแบบ บุคคลจะลองผิดลองถูก (Trial and Error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยจนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียว และพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ กฎการเรียนรู้ของ Thorndike ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวถึงดังนี้

1.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

1.2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวรถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงทนถาวร และในที่สุดอาจลืมได้

1.3 กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นหากได้มีการนำไปใช้บ่อย ๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

1.4 กฎแห่งความพึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจจะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้นการได้รับผลที่พึงพอใจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner กล่าวถึงการเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง และ Ausubel การเรียนรู้จะมีความหมายหรือมีคุณค่าเมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียน ซึ่ง David (1968) และ ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวถึงกลุ่มพฤติกรรมนิยมว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาของ Bruner มีดังนี้

2.1 การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2.2 การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียนและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

2.3 การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

2.4 แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ขั้น คือ

2.5.1 ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำ

2.5.2 ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

2.5.3 ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรมได้

3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) ของ Nicole and Holly (2004) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะได้ดีที่สุด หลักการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

3.1 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม มีลักษณะสำคัญดังนี้

3.1.1 เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3.1.2 ประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว

3.1.3 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

3.1.4 ปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง

3.1.5 อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน การวาด ซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และสังเคราะห์การเรียนรู้

3.2 กระบวนการกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

4. ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง ซึ่ง Jean Piaget และ Lev Vygotsky มีความเชื่อว่าผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากการรับรู้จากประสบการณ์ ดังนั้นความรู้หรือการเรียนรู้เรื่องใหม่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสบการณ์เดิม แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ได้มา

จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น ดังนั้น การจัดการกับสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสม จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ David (1996) และ ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวถึงการนำทฤษฎีการสร้างความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

4.1 การเรียนรู้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น (Reflexive Awareness of That Process) เป้าหมายการเรียนรู้จะต้องเป็นตัวอย่าง และฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4.2 เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้จะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ ที่แน่นอนตายตัวไปสู่การสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย การเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ จะต้องให้มีประสิทธิภาพถึงขั้นทำได้ และแก้ปัญหาจริงได้

4.3 ในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active) ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์สิ่งของ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นของจริงและมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถจัดกระทำ ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ ทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งนั้น ๆ จนเกิดความรู้ความเข้าใจขึ้น

จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางกรณี ซึ่งครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และครูต้องเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกับระบบการเรียนการสอน ซึ่งนักการศึกษาโดยทั่ว ไปนิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการศึกษา หรือการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” ในด้านความหมายของรูปแบบการสอน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายแง่มุมไว้ดังนี้

ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้หลายความหมาย อาทิเช่น

วัชรา เล่าเรียนดี (2553) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กันในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะอยู่ในรูปของกระบวนการ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ปรากฏอยู่ ทิศนา แขมมณี (2555) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ และ Joyce (1992) ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนหรือแบบที่สามารถใช้ในการสอนในห้องเรียนโดยตรง หรือการจัดการเรียนรู้ เป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และหลักสูตรวิชา แต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์

จากความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนที่นำมาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความเชื่อ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จะบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการความเชื่อตามทฤษฎีการเรียนรู้ โดยอาศัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่จะเข้ามาช่วยให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด และในการจัดกลุ่มรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้มีนักการศึกษาได้แบ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ อาทิเช่น

ทิศนา แขมมณี (2555) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Attainment Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด กาเย (Gagne’s Instructional Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการนำเสนอมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (Advance

Organizer Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นความจำ (Memory Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer Instruction Model)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นรูปแบบที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝังเจตคติที่ดีได้ จึงต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด การพัฒนาด้านจิตพิสัยของ Bloom (Instructional Model Based on Bloom’s Domain) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการซักค้าน (Jurisprudential Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing Model)

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการ วิธีการที่แตกต่างไปจากการพัฒนาด้านจิตพิสัยหรือพุทธิพิสัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะการปฏิบัติของ Simpsion (Instructional Model Based on Simpsion’s Processes for Psycho-Motor Skill Development) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของเดฟ (Dave’s Instructional Model for Psychomotor Domain) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามองค์ประกอบของทักษะ (Instructional Model for Psychomotor Domain Based on Skill Components)

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skills) เป็นรูปแบบ การสอนทักษะกระบวนการที่เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิดต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การอุปนัย การนิรนัย การใช้เหตุผล การสืบสอบ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการสืบสอบและการแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) รูปแบบกระบวนการคิดอุปนัย (Inductive Thinking Instructional Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของ Torrance (Torrance’s Future Problem Solving Instructional Model)

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ (Integration) เป็นรูปแบบที่จะพยายามพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ รูปแบบ การสอนที่ใช้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางตรง (Direct Instruction Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างเรื่อง (Storyline Method) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Model of Cooperative Learning)

Joyce (2009) ได้จัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกระบวนการสารสนเทศ (The Information-Processing Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการส่งเสริมแรงกระตุ้นภายในของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยการเรียนรู้และจัดกระทำข้อมูลให้เป็นระบบ โดยเน้นการสร้างมโนทัศน์และการตรวจสอบสมมติฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ความรู้ มีความสามารถทางปัญญาและสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคม

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะความสามารถในการเรียนรู้และทักษะสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ การพัฒนาความสัมพันธ์ในชั้นเรียน โดยการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ การสืบสวนเป็นกลุ่ม (Group Investigation) บทบาทสมมติ (Role Playing) และการสืบสวนสอบสวน (Jurisprudential Inquiry)

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพและความตระหนักในตนเอง โดยการรับรู้สิ่งที่เป็นตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้ในการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ รูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มนี้ ได้แก่ การสอนแบบไม่ชี้นำ (Nondirective Teaching) การส่งเสริมความตระหนักรู้ในตน (Enhancing Self Concepts)

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรม (The Behavioral System Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ซึ่งเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการปรับแก้ตนเอง เพื่อให้พบกับความสำเร็จ เน้นการพัฒนาทักษะการอ่าน การคำนวณ ทักษะทางกายภาพ เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่ง

เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดได้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) การสอนตรง (Direct Instructional) การเรียนรู้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

จากการศึกษาการแบ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)การพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)การพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ (Process Skills) หรือ การบูรณาการ (Integration) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวล้วนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ อาทิเช่น

ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น

2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักที่ยึดถือ

3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Joyce (1992) ได้เสนอรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แต่ละรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กล่าวถึงที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Orientation to the Model) ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ข้อตกลงเบื้องต้น หลักการ มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) มี 4 ส่วน คือ กิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจานวนขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันไป

1. ขั้นตอนของรูปแบบ (Syntax) เป็นการจัดเรียงตามลำดับกิจกรรมที่จะจัดการเรียนรู้เป็นขั้นๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันไป

2. รูปแบบของสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของครู และผู้เรียน ซึ่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันไป

3. หลักการแสดงการโต้ตอบ (Principle of Reaction) เป็นการบอกวิธีการที่ครู จะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ อาจจะเป็นการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศที่มีอิสระไม่มีการประเมินว่าถูกหรือผิด เป็นต้น

4. สิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไข หรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผล เช่น การจัดการเรียนรู้ฝึกทักษะผู้เรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่และด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง ๆ

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำ และให้ข้อสังเกตการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น เช่น จะใช้เนื้อหาประเภทใดใช้กับเด็กระดับใดจึงจะเหมาะสม เป็นต้น

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) เป็นการบอกให้รู้ว่าแต่ละรูปแบบจะเกิดผลอะไรบ้างกับผู้เรียน โดยที่ผลทางตรงมาจากการสอนของครูที่จัดขึ้นตามขั้นตอน ส่วนผลทางอ้อมมาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบ ที่เกิดแฝงไปกับการสอน ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อพิจารณาในการเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

Arend (2011) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่ามี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการตามทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

2. ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ

3. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

4. สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ

จากองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

นักวิชาการ	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้			
Gangne', 1985: 70-90	ทฤษฎี หลักการ แนวคิด	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	กระบวนการการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ	ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ
Joyce, Weil and Showers (1992: 197-210)	หลักการ มโนทัศน์	ข้อสังเกต	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้น
Joyce & Weil , 1996: 161-178	ทฤษฎี หลักการ แนวคิด	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	กระบวนการการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ	
Arends (2011)	หลักการตามทฤษฎี	ผลการเรียนรู้	วิธีการจัดการเรียนรู้	สิ่งแวดล้อม
ทิศนา แขมมณี (2555: 222)	ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด	ลักษณะการเรียน	การจัดระบบ	ข้อมูลวิธีการจัดการเรียนรู้
สังเคราะห์	หลักการ แนวคิด ทฤษฎี	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่วางไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ วิธีการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ ต่อไป

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผลการสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2555) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ว่าเป็นเรื่องของ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection) ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner and (1963) ว่า การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง ซึ่ง David (1968); ทิศนา แขมมณี และคณะ (2545) และ สิริวรรณ ศรีพหล (2554) ยังได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของ Ausubel ว่าการเรียนรู้จะมีความหมายหรือมีคุณค่า เมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ Nicole and Holly (2004) ซึ่ง กระทรวงสาธารณสุข (2544) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะได้ดีที่สุด และทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง ซึ่ง Piaget และ Vygotsky (David 1996) มีความเชื่อว่า ผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากการรับรู้จากประสบการณ์ ดังนั้นความรู้หรือการเรียนรู้เรื่องใหม่ จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสบการณ์เดิม เป็นการแสวงหาความหมายใหม่ ความรู้ความเข้าใจใหม่ และเป็นการสร้างความเข้าใจในภาพรวมมากกว่าเรียนรู้เป็นส่วนๆ (วัชรา เล่าเรียนดี 2553)

2. จุดมุ่งหมาย เมื่อผู้เรียนเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากนักวิชาการ และนักการศึกษา ทั้งในประเทศมาสังเคราะห์ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553); มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2554); วารีรัตน์ แก้วอุไร และคณะ (2554); กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555); ปนธร ธรรมสัตย์ และคณะ (2555) และ สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) (ความพอประมาณ)การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญา จากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

3.2 รวมรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) (ความมีเหตุผล) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3.3 วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้

3.3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ

3.3.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

3.4 ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้

3.5 ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) เป็นการวัดประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์

4. การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และตัดสินผู้เรียน การวัดและประเมินผลจะช่วยให้ครูทราบว่าการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่ดำเนินการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ การวัดและประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียน 2) แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ระยะที่ 2 การประเมินความสำเร็จหลังเรียน ประกอบด้วย 1) การทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชาท้องถิ่นศึกษา 2) แบบประเมิน

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 3) การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ จุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่สามารถช่วยให้การจัดการเรียนรู้นั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการสอนหรือแนวคิดที่ยึดถือ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีมีประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น จะต้องผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก เป็นระยะ ๆ ในแต่ละระยะหรือแต่ละขั้นตอนจะมีผลลัพธ์ (Product) และมีการถ่ายทอดส่งต่อไปยังขั้นตอนต่อไป จนถึงขั้นสุดท้ายจึงมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุง ดังนั้นขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอาจประกอบด้วย (Gomell, 2001 และ วารินทร์ รัศมีพรหม, 2542: 45–89)

1. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการสำรวจปัญหา หรือประเมินความต้องการ และวิธีการทั้งวิเคราะห์กิจกรรม ผู้เรียนและแหล่งเรียนรู้ แล้วนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน

2. การออกแบบ (Design) เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งวัตถุประสงค์กำหนดเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ เลือกและออกแบบสื่อที่ต้องการใช้

3. การพัฒนา (Developing) เป็นกระบวนการให้รายละเอียดเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน แบบวัด สื่อและวัสดุการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งการเขียนในรูปพิมพ์เขียว (Blueprint) แสดงกระบวนการต่าง ๆ และการผลิตวัสดุอุปกรณ์ ที่จะใช้ในการเรียนรู้

4. การนำไปทดลองใช้ (Implementation) ในบริบทของสภาพที่เป็นจริง

5. การประเมินผลหรือการควบคุม (Evaluation or control) เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับและนำไปปรับปรุงรูปแบบให้ดีขึ้น

ขั้นตอนต่าง ๆ อาจมีความหลากหลาย บางรูปแบบอาจเปลี่ยนชื่อขั้นตอน หรือนำบางขั้นตอนไปแทรกไว้ในขั้นตอนอื่น เนื่องจากไม่สามารถจะตัดตอนออกจากกันได้ ต้องทำต่อเนื่องกันไป

หรือสลับกันอยู่บ้าง เช่น ขั้นของการออกแบบและขั้นของการพิจารณา (วารินทร์ รัศมีพรหม 2542) และนอกจากขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว Saylor (1981) ได้เสนอสิ่งที่ควรจะพิจารณาในการเลือกดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ

2. การมีโอกาสสูงสุดที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายหลาย ๆ ประการ

3. ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจของผู้เรียน

4. การพิจารณาหลักการพื้นฐานทางทฤษฎี และหลักการเรียนรู้ประกอบ

5. ความสะดวกในการใช้เครื่องมือและแหล่งเรียนรู้ และความยืดหยุ่นในการปรับใช้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ

Joyce (1996) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรต้องมีปรัชญา และทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ก่อนที่จะมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ควรต้องมีการวิจัย เพื่อเป็นการทดสอบทฤษฎี รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ฯ และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นหลักประกันที่เชื่อถือได้ว่ารูปแบบ ฯ นั้นใช้ได้สะดวก และได้ผลดีในสถานการณ์จริง ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อาจจะออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อการพิจารณาใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชา ควบคู่กับกระบวนการในการแสวงหาความรู้ โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมมากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce (2009) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ในหนังสือ “Models of Teaching” ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีการนำเสนอด้วยการอธิบายตัวรูปแบบ ทฤษฎีที่รองรับ และส่วนสำคัญอื่น ๆ สามารถสรุปการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งซึ่งเป็นที่มาของการจัดการเรียนรู้ (Orientation to the Model) ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีที่รองรับรูปแบบ หลักการ และแนวคิดหรือมโนทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 เป็นการอธิบายตัวรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) โดยนำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียด และเน้นการปฏิบัติได้ ซึ่งจำแนกอธิบายเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. โครงสร้างของรูปแบบ (Syntax หรือ Phases) กล่าวถึง การให้รายละเอียดว่ารูปแบบการสอนนั้นมีกี่ขั้นตอน โดยจัดเรียงรายละเอียดขั้นตอนและลำดับขั้นตอนกิจกรรมที่ใช้สอน

2. ระบบทางสังคม (Social System) เป็นการอธิบายการแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน เช่น บทบาทของผู้สอนในการเป็นผู้นำกิจกรรม เป็นผู้อำนวยการความสะดวก เป็นผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้จัดการ เป็นต้น

3. หลักของการตอบสนอง (Principles of Reaction) เป็นการอธิบายถึงการแสดงออกของผู้สอนต่อผู้เรียน การตอบสนองสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำ อาจได้แก่ การปรับปรุงพฤติกรรมโดยการให้รางวัลเมื่อผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะกำหนดให้มีการโต้ตอบพฤติกรรมของผู้เรียนแตกต่างกันไป

4. ระบบในการสนับสนุน (Support System) เป็นการแนะนำส่วนที่อธิบายถึงสิ่งที่จำเป็นในการใช้รูปแบบแต่ละรูปแบบ หรือเงื่อนไขต่างๆ ที่เอื้อต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น การให้ผู้เรียนฝึกในสถานการณ์จริง การทดลองในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) ส่วนนี้เป็นการนำเสนอคำแนะนำ และข้อสังเกตการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น ที่จะช่วยให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เช่น การเลือกประเภทของเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แต่ละรูปแบบ ระดับชั้น และอายุผู้เรียน สถานที่หรือสภาพแวดล้อมที่จัดให้เอื้อต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละรูปแบบ นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำอื่น ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้ (Instructional and Nurturing Effects) ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมหลังจากการจัดการเรียนรู้ ผลโดยตรงคือ ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ของครูหรือเกิดจากกิจกรรมที่จัดขึ้นตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลทางอ้อมคือ

ผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบนั้น เป็นสิ่งที่คาดคะเนไว้ว่า จะเกิดแฝงไปกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถใช้เป็นสิ่งพิจารณาเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อเสนอของ Joyce & Weil (2004) มาปรับปรุงเป็นแนวคิดในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยนำมาใช้คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil โดยเริ่มจากการเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) โดยใช้การเล่าเรื่องอันเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Syntax or Phases) ที่ได้จัดเรียงลำดับกิจกรรมเป็นขั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กัน 2) ระบบสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทครู และผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ 3) หลักการตอบสนอง (Principles of Reaction) ที่ครูมีต่อสิ่งที่ผู้เรียนทำ อาจเป็นการให้รางวัล หรือสร้างบรรยากาศให้ได้คิดและปฏิบัติอย่างอิสระ 4) ระบบสนับสนุน (Support System) ซึ่งระบุถึงเงื่อนไข หรือสิ่งที่จำเป็นในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลตามที่คาดหวังแก่ผู้เรียน ส่วนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) อันเป็นการแนะนำการใช้รูปแบบนั้น ส่วนที่ 3 สาระความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (Instruction and Nurturant Effects) โดยในรายละเอียดของแต่ละรูปแบบต้องจัดสาระความรู้ และการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติแก่ผู้เรียน

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil ที่นำมาใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

นักวิชาการ	แนวคิด				
(Joyce, Weil and Showers, 1992: 4)	แผนหรือแบบที่สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง หรือการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และหลักสูตรวิชา แต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียน การสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์				
(Joyce, Weil and Calhoun, 2009: 25-34)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกระบวนการสารสนเทศ (The Information-Processing Family)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรม (The Behavioral System Family)	
(Joyce and Weil, 2009: 9)	การจัดลำดับกระบวนการการจัดการเรียนรู้เป็นขั้น (Syntax หรือ Phases)		ระบบสังคม (Social System) อธิบายบทบาทครูและผู้เรียน	หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ให้รางวัลและสร้างบรรยากาศพัฒนาพฤติกรรม	ระบบสนับสนุน (Support System) บอกเงื่อนไขสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต้องการ
(Arend, 2011: 7)	หลักการตามทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ	ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ	วิธีสอนที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ		สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ
วัชรา เล่าเรียนดี (2553: 44)	องค์ประกอบที่สัมพันธ์กันในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะอยู่ในรูปของกระบวนการเช่นเดียวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ ความแตกต่างกันจะอยู่ที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ อาจจะมีวิธีการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ปรากฏอยู่				
ทิศนา แขมมณี (2555: 222-255)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skills)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ (Integration)
การสังเคราะห์	กระบวนการหรือขั้นตอนที่นำมาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ หรือโครงสร้างที่ใช้เป็นแนวในการสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามความเชื่อ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ โดยเน้นการจัดลำดับ (Syntax หรือ Phases) เช่น กระบวนการเชิงระบบสังคม (Social System) ระบบสนับสนุน (Support System) และหลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) เข้ามาจัดกระบวนการการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์				

จากตารางที่ 3 กระบวนการหรือขั้นตอนที่นำมาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เน้นการจัดลำดับ (Syntax หรือ Phases) เช่น กระบวนการเชิงระบบสังคม (Social System) ระบบสนับสนุน (Support System) และหลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบ

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบ (Instructional System Design) มีที่มาจากแนวคิดในการใช้กระบวนการของระบบ (system approach) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีชื่อเรียกตามที่นักวิชาการเสนอไว้แตกต่างกัน ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Design) การออกแบบการการจัดการเรียนรู้เชิงระบบ (Instructional System Design) การออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Instructional Design and Development) เป็นต้น ทั้งนี้นักวิชาการได้ให้ความหมายของระบบ (System) ไว้ดังนี้

Banathy (1968) ได้ให้ความหมายของคำว่าระบบว่า หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน องค์ประกอบทั้งหลายเหล่านี้จะร่วมกันทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

Wong (1971) ได้ให้ความหมายของคำว่าระบบว่า ระบบ หมายถึง การรวมกลุ่มของส่วนประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) กล่าวว่า ระบบ เป็นหน่วยที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่เรียกว่า ระบบย่อย (Subsystem) ระบบเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์กันและทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนด ระบบจะทำหน้าที่สัมพันธ์กับอภิระบบ (Supra system)

บุญชม ศรีสะอาด (2537) กล่าวถึงระบบว่า หมายถึง การทำหน้าที่หรือจัดไว้อย่างเป็นระเบียบของส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบนั้น มีความสัมพันธ์หรือเสริมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

กิดานันท์ มลิทอง (2540) ให้ความหมายว่า ระบบ หมายถึง ส่วนรวมทั้งหมดประกอบด้วยส่วนย่อยหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน ประกอบด้วยข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

สำหรับการออกแบบการจัดการเรียนรู้มีหลายความหมาย ซึ่ง Sara M. (2009) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นสาขาวิชา (Instructional Design as a Discipline) เป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์และการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์นั้น ๆ

การออกแบบการจัดการเรียนรู้คือวิทยาศาสตร์ (Instructional System Design is a Science) หมายถึง การออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้เป็นวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนการออกแบบ การพัฒนา การทดลองใช้ การประเมินผล และการบำรุงรักษา ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ โดยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

การออกแบบการจัดการเรียนรู้คือความจริง (Instructional System Design is a Reality) หมายถึง การออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้เป็นความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ เนื่องจากอาศัยหลักการของการใช้เหตุและผล

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการ (Instructional Design as a Process) เป็นระบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบการถ่ายโอนความรู้ การออกแบบครอบคลุมถึงการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การทดสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมของผู้เรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2545) กล่าวถึงแนวคิดวิธีการเชิงระบบและการออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า เป็นการนำกระบวนการของวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มาใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) มี 3 ส่วน ประกอบด้วย สิ่งที่นำเข้า/ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output) และข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วย

1. ตัวป้อน (Input) ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) คือ การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยการเตรียมความพร้อมการดำเนินการการจัดการเรียนรู้การสร้างเสริมทักษะและกิจกรรมสนับสนุน

3. การควบคุม (Control) คือ การควบคุมดูแลให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลผลิต (Output) คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือการวิเคราะห์ข้อมูลหลักจากที่การจัดการเรียนรู้ได้ผ่านไปแล้วหากผลผลิตที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ต่ำกว่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้จำเป็นต้องวิเคราะห์หาจุดบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป (กาญจนา คุณารักษ์ 2539)

Kruse (2012: 1) เสนอแบบรูปแบบการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบที่เรียกว่า ADDIE Model ประกอบด้วยขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analyze Phase) เป็นการวิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (Assess and Analyze Needs) ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา

2. ขั้นออกแบบ (Design Phase) เป็นการออกแบบวิธีการการจัดการเรียนรู้หรือรูปแบบที่ให้บรรลุเป้าหมาย (Deign Instruction)

3. ขั้นพัฒนา (Develop Phase) เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (Develop Materials)

4. ขั้นนำไปใช้ (Implement Phase) เป็นการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขั้นไปใช้ ประกอบด้วยการวางแผนในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

5. ขั้นประเมิน (Evaluate Phase) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

Dick Carey and Carey (2004) กล่าวถึงรูปแบบการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบว่ามีองค์ประกอบ 10 ประการ คือ

1. การระบุเป้าประสงค์การจัดการเรียนรู้ (Identify Instructional Goal)

2. การดำเนินการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ (Conduct Instructional Analysis)

3. การวิเคราะห์ผู้เรียนและคุณลักษณะผู้เรียน (Analyze Learners and Contexts)

4. การเขียนจุดประสงค์การปฏิบัติ (Write Performance Objectives)

5. การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล (Develop Assessment Instruments)

6. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ (Develop Instructional Strategy)

7. การพัฒนาและเลือกวัสดุการจัดการเรียนรู้ (Develop and Select Instrument)

8. การออกแบบและดำเนินการประเมินผลย่อยในการจัดการเรียนรู้ (Design and Conduct Formative Evaluation of Instruction)

9. การออกแบบและดำเนินการประเมินผลรวม (Design and Conduct Summative Evaluation of Instruction)

10. ทบทวนการจัดการเรียนรู้ (Revise Instruction)

ทิศนา แขมมณี (2545) ได้ใช้แนวคิดของการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ สรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. ศึกษาหลักการ / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัด

3. ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยในการค้นหาองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้รูปแบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณา

4. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ อาศัยความคิดสร้างสรรค์และความละเอียดรอบคอบ

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมาจัดเป็นหมวดหมู่ในการคิดและดำเนินการ

6. จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขั้นต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานไปได้

7. สร้างสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่าง ๆ

8. ทดลองใช้รูปแบบเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9. ประเมินผล โดยการศึกษาผลตามเป้าหมายใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

10. ปรับปรุงรูปแบบ โดยการนำผลทดลองมาปรับปรุงแบบให้ดียิ่งขึ้นนำไปสู่การปฏิบัติ

จากสิ่งที่กล่าวมาเป็นแนวทางให้สรุปได้ว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบ (ISD : Instructional System Design หรือ ID : Instructional Design) หมายถึง นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ หรือแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์วิธีการเชิงระบบ ในการออกแบบและพัฒนา เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ โดยสามารถตรวจสอบและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอน

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสอนท้องถิ่นศึกษา

จากการศึกษาผลการวิจัยของกรมวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2539 ได้สรุปแนวทางการการสอนท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545)

1. ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การเรียนการสอน ควรเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วยและเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ผู้เรียนและสังคมอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการการเรียนการสอน เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นอิสระ คิดได้หลายมุมและสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต

3. การจัดการเรียนการสอนอาจจะให้ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมโดยนำความรู้และประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจให้ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครูผู้สอนและทำหน้าที่ประเมินผลด้วย ส่วนสถานที่เรียนอาจจะเป็นโรงเรียนหรือให้นักเรียนไปเรียนที่บ้านนักปราชญ์ท้องถิ่น

4. บทบาทของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารและครูผู้สอน ควรเห็นความสำคัญในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และตระหนักในตนเองว่า ไม่ใช่ผู้ที่จะรู้อะไรหมดทุกอย่างแต่เป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ และควรนำผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมพัฒนาหลักสูตร

จากแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอนสามารถสรุปได้ว่าผู้สอนต้องมีกระบวนการของการนำความรู้ที่ผู้เรียนได้รับนั้น ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการของการปฏิบัติเป็นหลักสำคัญ เช่น

1. การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ทำเป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัว ญาติพี่น้องและคนในชุมชนเดียวกันถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชนท้องถิ่นไม่สูญหายไปจากการลงมือทำจริง แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างมีเหตุผลเป็นธรรมชาติเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน โดยวิธีการระดมสมองความคิดเห็นจากการเปิดโอกาสเสวนาหาทางในการแก้ไขปัญหาจากหลายมุมมองหลายมิติซึ่งถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

3. การสร้างกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้ได้มากเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหลากหลายและนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่

4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกันอันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2535 : 123) ได้กล่าวถึง แนวทางในการดำเนินงานการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าเกิดเจตคติที่จะร่วมกันรับผิดชอบ ในฐานะเป็นสมบัติของทุกคนที่จะร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ ฟื้นฟูและพัฒนาอย่างเหมาะสม

2. ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียนให้นักเรียนมีโอกาสร่วมปฏิบัติในเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเชื่อมโยงและร้อยรัดกับสภาพที่มีในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง

3. จัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความภูมิใจในมรดกทางความคิด การสร้างสรรค์ สามารถเลือกสรรค์นำไปพัฒนาและสืบทอดได้อย่างงามสมัยได้

4. ส่งเสริมโดยการรณรงค์อย่างกว้างขวาง ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้และพัฒนาอย่างเหมาะสมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตของตนและชุมชนในท้องถิ่น

5. ปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สามารถปรับปรนและตอบสนองกระแสกับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีอิทธิพลได้อย่างชาญฉลาด

6. สร้างและประสานเครือข่ายทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านกับองค์กรนอกโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อสนเทศองค์ความรู้เรื่องต่างๆ เพื่อสนับสนุนหรือร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับบทเรียนและให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้เอง (Construct) ด้วยกระบวนการคิด (Thinking Process) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองรวมทั้งเรียนด้วยบรรยากาศของการมีส่วนร่วมเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนที่ใช้แหล่งวิทยาการของชุมชน การสอนโดยใช้แหล่งกิจกรรมของชุมชน (The use of Community Activity) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง สถานการณ์จริงจากชุมชนหรือท้องถิ่นใกล้ๆ บริเวณโรงเรียน โดยผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนระหว่างครูและนักเรียน เช่น ให้ได้สัมผัสกับบุคคล สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียน โดยใช้กิจกรรมศึกษานอกศึกษาการเชิญวิทยากรในชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ การสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแหล่งความรู้และการนำวัสดุอุปกรณ์ในชุมชนหรือท้องถิ่นมาประกอบการสอน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสอนท้องถิ่นศึกษาควรเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน สถานศึกษา และผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการจัดการศึกษา โดยให้มีการสนับสนุน และใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางสังคม ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งสนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาสังคมได้อย่างยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสาระและรายละเอียดที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ในการพึ่งพาอาศัยกันภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ จากการรู้จักการปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่ารากเหง้าขององค์ความรู้ โดยมิหลงลืมภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ

ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรอบรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542) (อ้างถึงในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548)

ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบันได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางที่ควรดำรงอยู่และปฏิบัติตนแก่พสกนิกรชาวไทยที่ทรงเน้นย้ำแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่ผู้อื่น และชีวิตให้สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุเศรษฐกิจ ด้านสังคม ชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542) (อ้างถึงในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548)

ประเวศ วะสี (2540) ได้อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสดำรัสนั้น พระองค์ทรงย้ำขอให้เรามีพออยู่พอกิน ขอให้เรารักกัน รู้จักการให้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า ไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากคนจน ไม่ใช่เศรษฐกิจที่ต้องมาห่อตัว ร่ำรวยได้แต่ต้องร่ำรวยอย่างยั่งยืน และต้องกระจายอย่างทั่วถึง

เกษม วัฒนชัย (2550) ภูมิคุ้มกันในตัวเราที่ดีก็คือทำให้เข้มแข็งถ้าเข้มแข็งทางการเงิน ก็คือว่า ครอบครัวต้องมีเงินออม ไม่มีหนี้ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติตนสำหรับประชาชนทุกระดับ โดยยึดทางสายกลางให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549) กล่าวถึงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การพัฒนาตนเอง ยึดอยู่ในทางสายกลาง สามารถสู้กับความเสี่ยงที่เกิดกับความเปลี่ยนแปลง ไม่เป็นเหยื่อของความเปลี่ยนแปลงที่เราไม่สามารถควบคุมได้

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549) กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ให้พัฒนาบนพื้นฐานดั้งเดิมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต เริ่มจาก “การพึ่งตนเอง”

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ได้ทุกเรื่อง เราต้องวิเคราะห์ว่าการดำเนินการและผลที่เกิดขึ้น

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2549) อธิบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า 1) ดำเนินไปในทางสายกลาง คือมีความ “พอดีพอเหมาะ” 2) เป็นเหตุเป็นผลตามกฎธรรมชาติ ต้องอาศัยการประมาณอย่างมีเหตุมีผลในการประพฤติปฏิบัติ 3) อาศัยความรู้และคุณธรรม และต้องใช้ความรู้อย่างรอบคอบ อาศัยจริยธรรมสัมพันธ์กับการปฏิบัติ 4) รองรับกระแสโลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมอาศัยตามแนวทางสายกลาง

ทิศนา แขมมณี (2546) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเอง คือ การที่บุคคลมีความรับผิดชอบในตนเอง รู้จักพึ่งพาตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่คอยแต่จะให้คนอื่นช่วย หรือคอยแต่จะรับความช่วยเหลือของผู้อื่น

2. การทำงานและการแก้ปัญหา คือ การลงมือปฏิบัติหรือการกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ต้องอาศัยคุณสมบัติ เช่น ความขยัน อดทน ไม่ท้อถอยรวมทั้งทักษะการบริหารจัดการ การต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการรวมกลุ่ม

3. การแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการทำงาน คือการศึกษาความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงานจากแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล เอกสาร หรืออื่น ๆ กล่าวคือต้องอาศัยทั้งความรู้และการปฏิบัติควบคู่กันไป

4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต คือ การหมั่นปรับปรุงตนเองและสิ่งที่ตนเองกระทำให้ได้ผลดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความรู้ การประเมินตนเอง ประเมินผลงาน การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมาใช้ในการปรับปรุงข้อบกพร่อง ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานครั้งต่อไปได้ผลดีขึ้น

เกษม วัฒนชัย (2553) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่า ประหยัดไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความละมุนละม่อมด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและทุกคนจะมีความสุข และพระองค์ได้ทรงย้ำคำว่าพอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และพอเพียงนี้อาจมีมากก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น และต้องพอประมาณตามอัตภาพ

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2553) ได้สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. แนวคิดหลัก เป็นปรัชญาที่ชี้แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ

2. เป้าหมาย มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

3. หลักการ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

4. เงื่อนไขพื้นฐาน (ความรู้คู่คุณธรรม) จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน

การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบรู้ โดยหลักการพึ่งตนเองโดยยึดความพอดี 5 ประการ

1. ความพอดีด้านจิตใจ คือ ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทรประนีประนอมนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

2. ความพอดีด้านสังคม คือ ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนรู้จักผนึกกำลังและที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

3. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

4. ความพอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านและสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม

5. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัพภาพ และฐานะของตน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรอบรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยตลอดมา เป็นเวลากว่า 47 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 พระองค์ทรงย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้อยู่รอด และอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์ (สุเมธ ตันติเวชกุล 2550)

ในฐานะที่เป็นปรัชญาการศึกษาและทำความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักในการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2548)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

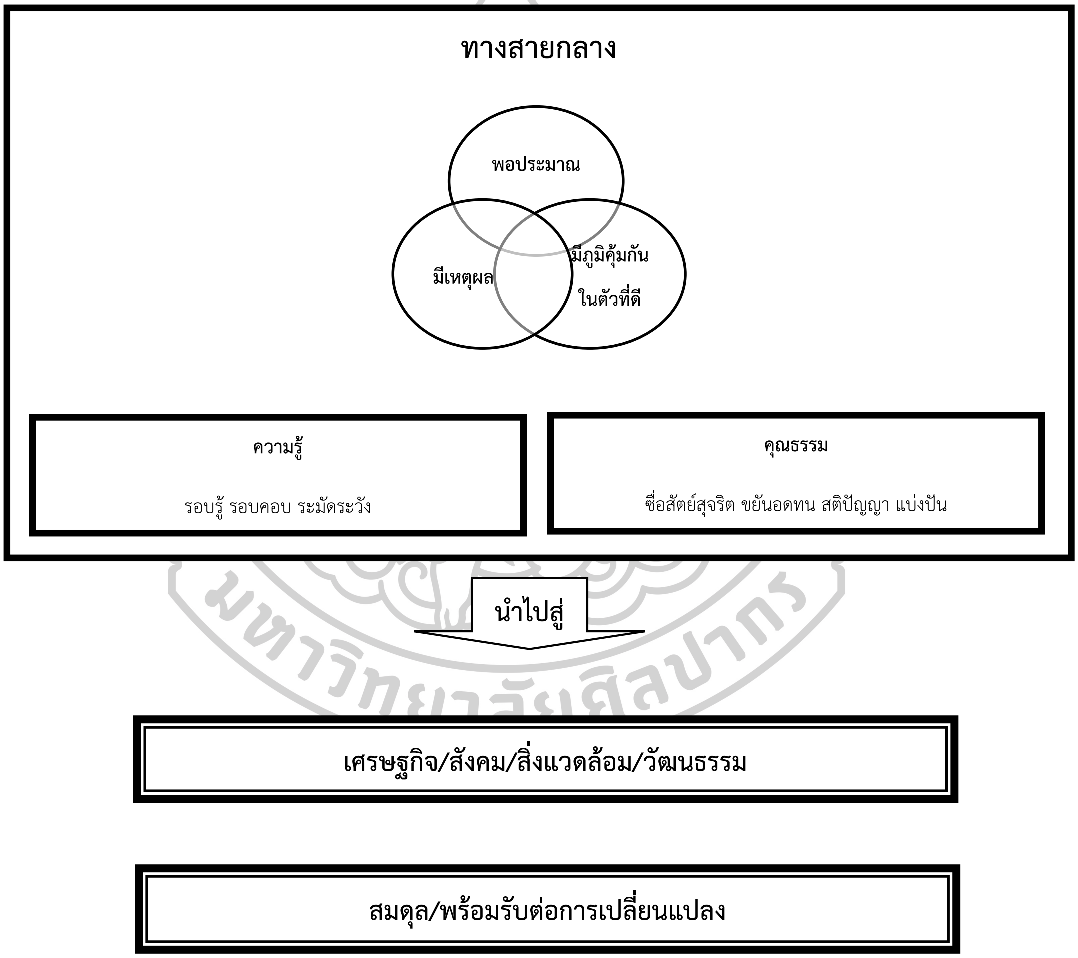
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์วสุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542) (อ้างถึงในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2548) เป้าหมายเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสร้างความสมดุล เพื่อความยั่งยืน หรือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนาธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี เพื่ออยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ก้าวทัน และพร้อมรับกระแสโลกาภิวัฒน์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2553) หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเดินสายกลาง ความพอเพียง การพอดี ความพอประมาณ หรือมัชฌิมาปฏิปทา การเดินทางสายกลาย ฯลฯ ซึ่งหลายท่านใช้ต่างกันแต่มุ่งไปในความหมายเดียว โดยกล่าวเป็นประเด็นหลัก ๆ ของความพอดี ได้แก่ พอดีด้านจิตใจ พอดีด้านสังคมวัฒนธรรม พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพอดีด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ

แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) หมายถึง การนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เข้า กบแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจากตะวันตก เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกบสภาวะความเป็นจริงของตัวมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งมีมุมมองที่ต่างจากวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ พัฒนาจากตะวันตกและยังคงใช้เรียนและสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาที่สอนวิชาส่วนใหญ่หรืออาจจะ เรียกว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งอาจจะให้คำนิยามวิชาพุทธเศรษฐศาสตร์ได้ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งสันติสุข จากการมีชิวิตอยู่ในโลกของวัตถุภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด (อภิชัย พันธเสน 2544)

E.F. Schumacher ผู้เขียนหนังสือSmall Is Beautiful หรือที่มีการแปลเป็นภาษาไทยว่าจิ๋วแต่แจ๋ว เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ได้ชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับที่ใหญ่เกินไปได้ทำลายภูมิปัญญา ความรับผิดชอบและความสามารถในการใช้สมองและมือของ

มนุษย์อย่างไร ในขณะที่นักวัตถุนิยมสนใจแต่สินค้าเป็นสำคัญ พุทธศาสนิกชนสนใจแต่การปลดแอกให้มีอิสรเสรีภาพเป็นส่วนใหญ่แต่ศาสนาพุทธยึดถือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ดังนั้น จึงไม่ได้ขัดแย้งกับการอยู่ดีกินดีทางกายภาพ อุปสรรคของการปลดแอกให้มีอิสรภาพนั้นมิได้อยู่ที่ตัวทรัพย์ศฤงคาร หากทว่าอยู่ที่การติดในทรัพย์ศฤงคารนั้นอุปสรรคดังกล่าวไม่ได้อยู่ที่การหาความสุขจากสิ่งซึ่งให้ความสุขได้หากทว่าอยู่ที่ตัณหาที่ดิ้นรนเพื่อจะให้ได้มาเพื่อสิ่งเหล่านั้น

ดังนั้น หัวใจของเศรษฐศาสตร์แบบชาวพุทธคือความเรียบง่ายและ อหิงสาธรรม จากทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ความอัศจรรย์ของวิถีแบบชาวพุทธนั้น อยู่ที่การมีเหตุผลอย่างยิ่งของรูปแบบแห่งการดำรงชีวิต กล่าวคือ การอาศัยวัตถุปัจจัยจำนวนน้อยอย่างน่าประหลาดใจ แต่นำไปสู่ผลอันน่าพึงพอใจอย่างพิสดาร

แนวคิดเศรษฐกิจสองระบบ

ทฤษฎีเศรษฐกิจสองระบบ (Dualistic Economics) เป็นแนวคิดที่ได้รับการเสนอมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1930 โดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวดัชชื่อ J.H. Boeke ซึ่ง ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544) ได้นำมาสรุปสาระสำคัญของแนวคิดนี้ที่มองประเทศเอเชียตะวันออกว่า มีการปะทะกันของระบบสังคมสองระบบที่แตกต่างกันมาก และอยู่ต่างลำดับขั้นของการพัฒนาระบบทุนนิยมตะวันตกปะทะกับระบบก่อนทุนนิยม (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา 2549)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544) ได้นำแนวคิดของโบเค มาเป็นแนวทางในการพัฒนาทฤษฎีเศรษฐกิจสองระบบของไทย สรุปได้ดังนี้

1. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน เป็นระบบเศรษฐกิจอีกระบบหนึ่งที่แยกต่างหากออกไป

2. ระบบเศรษฐกิจหมู่ชนหมู่บ้าน เป็นระบบที่อยู่คู่กับระบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจสองแบบนี้ปรากฏอยู่ในเวลาและสถานที่เดียวกัน มีการปะทะและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตลอดเวลา

3. เศรษฐกิจสองระบบ ไม่ใช่ปรากฏการณ์ชั่วคราวแต่จะดำรงอยู่เป็นเวลานาน และต้องไม่หลงประเด็นว่าประเทศกำลังอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านเพื่อเข้าสู่ประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วิธีคิดเช่นนี้จะทำให้ขาดการศึกษาและใส่ใจกับระบบเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน และเหมารวมเอาเศรษฐกิจสองระบบเข้าด้วยกัน ซึ่งขัดแย้งกับข้อเท็จจริงของสังคมไทย

นักวิชาการอีกคนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาและนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจสองระบบในสังคมไทยคือ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2546) ราชบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจคู่ คือ เศรษฐกิจประชาชนกับเศรษฐกิจธุรกิจ และทั้งสองระบบนี้

ซ้อนทับกันอยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในประเทศไทย เศรษฐกิจทั้งสองระบบนี้ควรดำรงอยู่และมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยต่อไป

สำหรับเศรษฐกิจนั้นก็ต้องยอมรับว่าได้ถูกปลูกฝังไว้กับสังคมไทยอย่างมั่นคงผ่านทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องร่วม 4 ทศวรรษทำให้ประเทศไทยมีความเติบโตทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศในระดับหนึ่ง ดังนั้นภายใต้การพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยมเศรษฐกิจธุรกิจก็ควรดำรงอยู่ต่อไป ในส่วนรายละเอียดนั้น วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2546) ได้เสนอให้มีสหกรณ์สังคมนิยมเป็นกลไกทางเศรษฐกิจในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประชาชน

จากทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วทำให้ปราศจากข้อสงสัยว่าประเทศไทยมีเศรษฐกิจสองระบบซ้อนกันทับกัน และทั้งสองระบบนี้ต่างมีกำเนิดพัฒนาการและการทำหน้าที่ของตนจนไม่อาจตัดระบบใดระบบหนึ่งออกไปได้จากสังคมไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้การวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้จึงได้เลือกแนวคิดทฤษฎีสองระบบมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาวิจัย

แนวคิดภูมิปัญญากับเศรษฐกิจพอเพียง

ภูมิปัญญาเป็นกรอบหรือแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ในหมวดที่ว่าด้วยวัฒนธรรมกับการพัฒนา และเป็นแนวคิดที่ใกล้เคียงหรือทับซ้อนกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจนยากที่จะแยกออกจากกัน ซึ่งเปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทั้งสองเพื่อสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสมดุลด้านวัฒนธรรม ดังนี้ (จำนง แรกพินิจ 2549)

1. ในแง่ปรัชญา ตามที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และระดับรัฐในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย

2. ในแง่กระบวนการ กระบวนการเรียนรู้ที่พบได้จากกรณีผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านในกรณีศึกษาต่าง ๆ เมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญามาพิจารณาในแง่กระบวนการ พบว่า แนวคิดทั้งสองนี้ถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานเดียวกันคือ กระบวนการเรียนรู้ และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากชีวิตและประสบการณ์จริงในสังคมไทย

จากการรายงานศูนย์วิจัยวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2550) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 6 ประการ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ

3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน

4. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ

5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาค และยั่งยืน

6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยม และความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

กล่าวโดยสรุปคือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ถูกหลักวิชาการควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

แนวคิดความสมดุลในเศรษฐกิจพอเพียง

สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคล หมายถึง การดำรงชีวิต โดยมีรายได้สมดุลกับรายจ่ายและการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและสมดุลในด้านเศรษฐกิจยังรวมถึงการใช้จ่ายอยางพอเพียงคือ ใช้จ่ายอยางคุ้มค่า สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับศักยภาพของตนเองและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สมดุลทางด้านสังคม คือ การรู้รักสามัคคีไม่เอารัดเอาเปรียบกันทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ความสมดุลทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ มีน้ำใจ แบ่งปัน

สมดุลด้านสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ต้องเห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกบระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน

สมดุลด้านวัฒนธรรม คือ การปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สืบทอดต่อกัน การเสริมสร้างความพอเพียงทางวัฒนธรรม จะเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ที่จะทำให้เด็กไทย คนไทย มีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิดหลักปฏิบัติที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พัฒนาตนเอง มีความแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2543)

แนวคิดความยั่งยืนในเศรษฐกิจพอเพียง

ความยั่งยืน หมายถึง การดำรงอยู่และสามารถสร้างประโยชน์หรือสืบทอดต่อไปได้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นตัวสร้างความสมดุลให้การดำเนินชีวิตอยู่ในเส้นทางสายกลาง มุ่งความพอเพียงและความยั่งยืนสามารถทำได้โดย

1. สร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจาก การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียน รู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากผู้เชี่ยวชาญ หรือการเรียนรู้จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2. สร้างสังคมที่มีคุณภาพและผสมผสานวัฒนธรรม การพัฒนาสังคม ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใด ๆ เช่น การมีระบบโทรคมนาคมที่ดีมีอุปกรณ์โทรคมนาคมที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมให้มีคุณภาพ แต่ภายใต้การพัฒนานั้นควร ผสมผสานลักษณะเฉพาะดั้งเดิมของสังคมท้องถิ่นและความหลากหลายของสังคมมนุษย์อันเป็นสิ่งที่ดีที่ ควรอนุรักษ์เช่น การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีเป็นต้น การกระทำเช่นนี้จะก่อให้เกิดสังคมที่ยังยืนและพอเพียง (วัลลภ พรหมทอง 2544)

แนวคิดพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดหลักของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการประสานกลมกลืนกับวิธีชีวิตของ ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรอย่างชาญฉลาด และเป็นรูปธรรม หลักจริยธรรมดังกล่าวคือ หลักการเดินสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ในระดับโลกิยธรรม

การเดินทางสายกลาง คือธรรมที่เหมาะแก่ชาวบ้านทั่วไปได้แก่ ความเป็นรู้จักพอในการบริโภคใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นการเน้นการลด ละ เลิกอบายมุข ด้วยการประพฤติตามหลักเบญจศีล และ เบญจธรรม ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเป็นวิถีพุทธ

หลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมาปฏิปทาในทางพุทธศาสนาหมายถึงทางสายกลาง คือ การไม่ยึดถือสุดทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตกิลมถานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป และ กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบาย เป็นหลักคำสอนที่ปรากฏในพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร นอกจากคุณค่าขั้นสูงสุดของหลักมัชฌิมาปฏิปทาที่เป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์แล้ว คุณค่าในเบื้องต้น ยังเป็นไปเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดีเป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและสุขใจไปด้วย ซึ่งเป็นหนทาง หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ในทางพุทธศาสนานั้น มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543) ดังต่อไปนี้

1. สัมมาทิฏฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมจริงด้วยปัญญา

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศล

3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม

4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง

5. สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง เอาเปรียบคนอื่น

6. สัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะ พยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม

7. สัมมาสติ คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลื่อนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัว

8. สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิวรณ์อยู่เป็นปกติ

หลักธรรมไตรสิกขา

1. ศีล หรือ อธิศีลสิกขา คือ การฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะกับพฤติกรรมที่เคยชิน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องเข้าใจในกระบวนการศึกษาและพัฒนาตน เพราะวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา

2. สมาธิ หรือ อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต

3. ปัญญา หรือ อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง และคิดการต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักการพึ่งพาตนเอง อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ (ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน)

หลักอตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ เป็นคำสอนให้บุคคลพึ่งตนเอง ซึ่งแนวทางของระบบเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้มุ่งเน้นให้พึ่งตนเองในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ในการสร้างฐานะ และการเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้เพื่อจับจ่ายใช้สอยในยามจำเป็น นอกจากเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วจะต้องเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นด้วย นอกจากในระดับบุคคลแล้ว ยังมุ่งเน้นให้การพัฒนาประเทศชาติให้พึ่งตนเองในลักษณะ “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นคือการพัฒนาที่ไม่อิงเศรษฐกิจโลกจนเกินไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมอโลภะและอัปปมาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,พระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา, 2541 ทรงตรัสว่า ความฉลาด ไม่ตกเป็นทาสของกิเลสหรือความไม่อยากได้ในสิ่งที่ปรารถนา ความพอเพียง หมายถึง ความพอดีและความเป็นเหตุผลและต้อง “ไมโลภ” เป็นอย่างมาก เศรษฐกิจพอเพียงหรือการดำเนินชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และเป็นทางสายกลางนั้น นอกจากจะหลีกเลี่ยงเรื่องความเป็นวัตถุนิยมแลว ยังสอนให้ทุกคนมีภูมิคุ้มกัน กระแสความโลภและบริโภคนิยม และต้องตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทด้วย (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยูหัว, พระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา, 2541)

หลักธรรมความรู้จักพอประมาณ (มตฺตญฺญุตา)

ความรู้จักพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในทุกอาชีพ ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะภาคเกษตรกรรมเท่านั้น แต่เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร และตัวอย่างในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมเรื่องราวความสันโดษ (สันตุฎฐิ) (สนฺตุฎฺฐิ ปรมํ ธนํ)

ความสันโดษนี้มุ่งให้บุคคลพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนเองได้มาและใช้ จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ให้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อมีความเป็นอยู่อย่างสงบเรียบง่าย และโปร่งใส (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7

สัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือคุณสมบัติของคนดีประกอบด้วย

1. ธัมมัญญุตา คือ ความรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

2. อัตถัญญุตา คือ ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์

3. อัตตัญญุตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. มัตตัญญุตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ เป็นต้น

5. กาลัญญุตา คือ ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา เป็นต้น

6. ปริสัญญุตา คือ ความรู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7. ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะ

ทิฏฐธัมมิกัตถะ เป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่ทำให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้ เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน บางทีเรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” ดังนี้คือ

1. อุฏฐานสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาหาวิธีการที่แยบคายในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ทำการงานประกอบอาชีพให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา สามารถปกป้องคุ้มครองรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ ไม่ให้สูญหายพินาศไปด้วยภัยต่างๆ

3. กัลยาณมิตตตา หมายถึง การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ช่วยให้เจริญก้าวหน้าในวงการอาชีพนั้น ๆ ทำให้รู้เห็นช่องทางและโอกาสต่าง ๆ ในการงานทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนรู้จักปฏิบัติต่อทรัพย์ของตนอย่างถูกต้อง ไม่ถูกมิตรชั่วชักจูงไปในทางอบายมุข ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินไม่เพิ่มพูนหรือมีแต่จะหดหายไป

4. สมชีวิตา หมายถึง ความเป็นอยู่พอดี หรือความเป็นอยู่สมดุล คือเลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ให้ฟุ่มเฟือย ไม่ให้ฝืดเคือง ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีเหลือเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมโภคอาทิยะ 5

โภคอาทิยะ 5 คือ เมื่อมีทรัพย์สิน ควรนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประกอบด้วย

1. ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงตนเอง เลี้ยงดูครอบครัว มารดาบิดา ให้เป็นสุข

2. ใช้ทรัพย์นั้นบำรุงเลี้ยงมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

3. ใช้ป้องกันภยันตรายต่าง ๆ

4. ทำพลี คือ การสละบำรุงสงเคราะห์ 5 อย่าง ได้แก่ อติถิพลี (ใช้ต้อนรับแขก), ญาติพลี (ใช้สงเคราะห์ญาติ), ราชพลี (ใช้บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร), เทวตาพลี (บำรุงเทวดา), ปุพพเปตพลี (ทำบุญอุทิศให้แก่บุพการี)

5. ใช้เพื่อบำรุงสมณพราหมณ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมกามโภคีสุข 4

กามโภคีสุข 4 คือ คนครองเรือนควรจะมีความสุข 4 ประการ ซึ่งคนครองเรือนควรจะพยายามให้เข้าถึงให้ได้ (สุขของคฤหัสถ์ 4) คือ

1. อัตถิสุข คือ สุขเกิดจากการมีทรัพย์ เป็นหลักประกันของชีวิต โดยเฉพาะความอุ่นใจปลาบปลื้มภูมิใจว่าเรามีทรัพย์ที่หามาได้ด้วยกำลังของตนเอง

2. โภคสุข คือ สุขเกิดจากการบริโภคทรัพย์ หรือใช้จ่าย ทรัพย์ คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์นั้นให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตน เลี้ยงดูบุคคลอื่น และทำประโยชน์สุขต่อผู้อื่นและสังคม เป็นต้น

3. อนณสุข คือ สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจ เป็นกังวลใจ

4. อนวัชชสุข คือ สุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่สุจริต ที่ใครจะว่ากล่าวติเตียนไม่ได้ มีความบริสุทธิ์ และมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของตน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

หลักธรรมพละ 5

พละ 5 คือ กำลัง ห้า ประการ

1. ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย

2. วิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน

3. สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ

4. สมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกเขวไขว่ ฟุ้งซ่าน

5. ปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงมงาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543)

สรุปหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างความพออยู่พอกิน พอใช้ให้กับบุคคล กลุ่มชุมชน หรือรัฐ สามารถสร้างความสมัครสามัคคีให้เกิดขึ้น ทั้งในระดับรากฐานของประเทศไปจนถึงระดับชาติตามหลักพุทธศาสนาเชื่อมโยงกับรากฐานการพัฒนามนุษย์โดยหลงลืมรากเหง้าของตนเอง นับตั้งแต่ในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์แนวคิดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด	องค์ประกอบแนวคิด							
1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548: 29)	เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุมีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง คือ ไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิตที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ ด้านสังคม/ชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ /สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม / ความเชื่อ/ค่านิยมต่าง ๆ							
2. แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ (E.F. Schumacher, 1973)	ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งสันติสุข จากการมีชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด							
3. แนวคิดเศรษฐกิจสองระบบ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549 เกษม วัฒนชัย, 2549 สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550 ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2550)	สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ	สมดุลทางด้านสังคม	สมดุลด้านเทคโนโลยี					
4. ภูมิปัญญากับเศรษฐกิจพอเพียง (จำนง แรกพินิจ, 2549: 14)	สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ	สมดุลทางด้านสังคม	สมดุลด้านสิ่งแวดล้อม					
5. แนวคิดความสมดุลในเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแหงชาติ, 2543	สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ	สมดุลทางด้านสังคม	สมดุลด้านสิ่งแวดล้อม	สมดุลด้านวัฒนธรรม				
6. แนวคิดความยั่งยืนในเศรษฐกิจพอเพียง (วัลลภ พรหมทอง, 2544: 46-62)	สร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้			สร้างสังคมที่มีคุณภาพและผสมผสานวัฒนธรรม				

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์แนวคิดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบแนวคิด							
7. แนวคิดพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต: 87)	องค์ประกอบของหลักธรรมทางพุทธศาสนา							
- มัชฌิมาปฏิปทา (การปฏิบัติตนในทางสายกลาง) มรรค 8	สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)	สัมมาทิฏฐิ (ความเห็นชอบ)	สัมมาสติ (ระลึกชอบ)	สัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ)	สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)	สัมมากัมมัน ตะ (ทำการชอบ)	สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีวิตชอบ)	สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ)
	อธิปัญญาสิกขา		อธิจิตตสิกขา		อธิปัญญาสิกขา			
	อธิศีลสิกขา							
- การพึ่งพาตนเอง (อตฺตา หิ อตฺต โน นาโถ) (ป.อ.ปยุต โต, 2543: 324)						พึ่งตนเองแล้ว จะต้องเป็นที่พึ่งของ บุคคลอื่น	พึ่งตนเองในการทำ มาหาเลี้ยงชีพ	
- อโลภะและอัปปมาทะ หลักธรรมเรื่องความไมโลภและความไมประมาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยูหัว,พระราชดำรัสเนื่องในวัน เฉลิมพระชนมพรรษา, 2541	ความฉลาด ไม่ตกเป็นทาสของกิเลสหรือความไม่อยากได้ในสิ่งที่ปรารถนา ความพอเพียง หมายถึงความพอดีและความเป็นเหตุผลและต้อง "ไมโลภ" เป็นอย่างมาก เศรษฐกิจพอเพียงหรือการดำเนินชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และเป็นทางสายกลางนั้น นอกจากจะหลีกเลี่ยงเรื่องความเป็นวัตถุนิยมแล้ว ยังสอนให้ทุกคนมีภูมิคุ้มกัน กระแสความโลภและบริโภคนิยมและต้องตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทด้วย							
- ความรู้จักพอประมาณ (มตฺตญฺญุตา) พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 198)	ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น							
- ความสันโดษ (สันตุฏฐิ) (สนฺตุฏฺฐิ ปรมํ ธนํ) (ป.อ.ปยุต โต, 2543: 248)			ยินดีในสิ่งที่มีอยู่	ยินดีด้วยใจที่เสมอ (ด้วยใจที่มั่นคง)			ยินดีสิ่งที่เป็นของตน	

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์แนวคิดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบแนวคิด							
- สัปปุริสธรรม 7 (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 198)	มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ)	ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา (รู้จักบุคคล)	ปริสัญญุตา (รู้จักบริษัท) รู้จักชุมชน	ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ)	อัตถัญญุตา (รู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย)	กาลัญญุตา (รู้จักกาล)	อัตตัญญุตา (รู้จักตน)	อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น
- ทิฏฐธัมมิกัตถะ (เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน) (พระธรรมปฎก, 2543: 100)		กัลยาณมิตตตา (กะ) การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร				อารักขสัมปทา (อา) การถึงพร้อมด้วยการรักษา	สมชีวิตา (สะ) ความเป็นอยู่พอดี หรือความเป็นอยู่สมดุลและเลี้ยงชีพแต่พอดี	
- โภคอาทิยะ 5 (ทรัพย์สินที่ควรนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต) พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 69)	ใช้ป้องกันภยันตราย	ใช้ทรัพย์นั้นบำรุงเลี้ยงมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข	ระลึกในการใช้เพื่อบำรุงสมณพราหมณ์			ทำพลี หรือการสละบำรุงสงเคราะห์	ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงตนเอง เลี้ยงดูครอบครัว	
- กามโภคีสุข 4 (สุขของคฤหัสถ์ 4) พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 107)		ภคสุข (สุขเกิดจากการบริโภคทรัพย์ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตน เลี้ยงดูบุคคลอื่นและทำประโยชน์สุขต่อผู้อื่นและสังคม)		อนณสุข (สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจ)		อนวัชชสุข (สุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษที่สุจริต	อัตถิสุข (สุขเกิดจากการมีทรัพย์ เป็นหลักประกันชีวิตตนเอง)	
- พละ 5 พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543: 87)	ปัญญา ความรู้ทั่วชัด	สัทธา ความเชื่อ	สติ ความระลึกได	สมาธิ ความตั้งจิตมั่น				วิริยะ ความเพียร
การสังเคราะห์	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเช่น แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ แนวคิดความสมดุลในเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดความยั่งยืนในเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อใช้เป็นการดำเนินกิจกรรมที่แฝงไปด้วยหลักการทางพุทธศาสนาและหลักเศรษฐศาสตร์นับตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับประเทศ พ้นจากความทุกข์ พ้นจากวิกฤต ในด้านต่าง ๆ เพื่อความเป็นปึกแผ่นของประเทศ							

แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553) ได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน กำหนดสาเหตุของปัญหา

2. ขั้นกิจกรรม ให้ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการ

3. ขั้นสรุป การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

4. ขั้นนำไปใช้ การประยุกต์และปลุกจิตสำนึกเบื้องต้นแก่ผู้เรียนโดยจะต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2554) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาชีพครู กรณีศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีชื่อว่า MAREAM Model ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ แนวคิดหลักการ วัตถุประสงค์ และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ

1. Motivation: M ขั้นการสร้างแรงจูงใจ

2. Awareness: A ขั้นการสร้างความตระหนัก

3. Research: R ขั้นการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้านำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในเนื้อหาวิชาและการจัดการเรียนรู้

4. Enhancement and Integration: E ขั้นการส่งเสริมให้นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้

5. Assessment: A ขั้นการประเมินผล และ

6. Modification and Transmission: M ขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้

วารีรัตน์ แก้วอุไร และคณะ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาชีพครู กลุ่มมหาวิทยาลัยภาคเหนือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่เรียกว่า “PLRCA Model” ดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อมสาหรับการเรียนรู้ (Preparing: P)

2. ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วฝึกปฏิบัติ (Learning: L)

3. ขั้นสะท้อนความคิดเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Reflecting: R)

4. ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ (Constructing: C)

5. ขั้นประเมินผล (Assessing: A)

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างศรัทธาและเสนอปัญหาข้อสงสัย เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ประกอบด้วยการสวดมนต์ ฝึกสมาธิ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ได้ทดลองปฏิบัติ

2. ขั้นสังเกต เป็นขั้นที่นักเรียนเก็บรายละเอียดของสิ่งที่ตนเองสงสัย และนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน

3. ขั้นสัมผัส เป็นขั้นที่นักเรียนใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิด

4. ขั้นสำรวจ เป็นขั้นที่นักเรียนใช้กระบวนการคิดเพื่อมองหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้องของสิ่งแวดล้อมต่างๆในการเรียนรู้ที่อยู่รอบตัวเพื่อพัฒนาไปสู่การมองแบบองค์รวม

5. ขั้นสืบค้น เป็นขั้นที่นักเรียนใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่

6. ขั้นสั่งสมปัญญา และลงข้อสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมให้ชำนาญใช้กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติเพื่อสั่งสมประสบการณ์และปัญญา นำไปสู่การสรุป องค์ความรู้เพื่อสะท้อนความเป็นจริงตามธรรมชาติ

7. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึก แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน และปรับปรุงพัฒนางาน

ปนธร ธรรมสัตย์ และคณะ (2555) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

1. มีความรอบรู้ในหลักการและวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ด้วยความระมัดระวังรอบคอบ

2. รู้จักวางแผนในการทำงานมีพฤติกรรมใฝ่รู้ และมีการระดมความคิดมาประยุกต์ใช้

3. ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายมีวินัยรับผิดชอบต่องานในการทำกิจกรรมกลุ่ม

4. ลงมือปฏิบัติ การแบ่งกลุ่มให้ทำงาน หรือการทำงานรายบุคคล

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ในประเทศ ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พัฒนาขึ้น ได้แก่

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

จากขั้นตอนดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปการสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัย	พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง						
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553: 10)	**1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** กำหนดสาเหตุของปัญหา		**2) ขั้นกิจกรรม** ให้ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง			**3) ขั้นสรุป** การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประเทศชาติ	**4) ขั้นนำไปใช้** การประยุกต์และปลุกจิตสำนึกเบื้องต้นแก่ผู้เรียนโดยจะต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาเรียม นิลพันธุ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2554: 59) “MAREAM Model”	1) Motivation: M ขั้นการสร้างแรงจูงใจ	2) Awareness: A ขั้นการสร้างความตระหนัก	3) Research: R ขั้นการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้านำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในเนื้อหาวิชาและการจัดการเรียนรู้	4) Enhancement and Integration: E ขั้นการส่งเสริมให้นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้		5) Assessment: A ขั้นการประเมินผล	6) Modification and Transmission: M ขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้
วารีรัตน์ แก้วอุไร มหาวิทยาลัยนเรศวร (2554: 24) “PLRCA Model”	1) Preparing: P ขั้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้	2) Learning: L ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วฝึกปฏิบัติ	3) Reflecting: R ขั้นสะท้อนความคิดเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง			4) Constructing: C ขั้นสร้างความรู้และประยุกต์ใช้	5) Assessing: A ขั้นประเมินผล
กิตติชัย สุธาสิโนบล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2555: 73)	**1) ขั้นสร้างสร้างศรัทธา**และเสนอปัญหาข้อสงสัย	**2) ขั้นสังเกต** โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอกฎเกณฑ์	**3) ขั้นสัมผัส** ฝึกการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	**4) ขั้นสำรวจ** แสดงความคิดเห็นของตนเองและกลุ่มปรับปรุงผลงานของตนเอง	**5) ขั้นสืบค้น** ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง	**6) ขั้นสั่งสมปัญญา และลงข้อสรุป** สรุปองค์ความรู้และแสดงผลงาน	**7) ขั้นประเมินผลและการประยุกต์ใช้** สรุปและประเมินผลงานโดยจัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
ปนธร ธรรมสัตย์ มหาวิทยาลัยราชธานี (2555: 56)	มีความรอบรู้ในหลักการและวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ด้วยความระมัดระวังรอบคอบ		รู้จักวางแผนในการทำงานมีพฤติกรรมใฝ่รู้ และมีการระดมความคิดมาประยุกต์ใช้	ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายมีวินัยรับผิดชอบต่องานในการทำกิจกรรมกลุ่ม	ลงมือปฏิบัติ การแบ่งกลุ่มให้ทำงานหรือการทำงานรายบุคคล		
การสังเคราะห์ของผู้วิจัย **“RGPFE Model”**	1) ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (R : Raising Awareness of Local)	2) ขั้นรวมรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (G : Gathering Local Culture)	3) ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (P : Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)			4) ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (F : Following the Set Plan)	5) ขั้นวัดประเมินผลและประยุกต์ใช้ (E : Evaluating and Apply)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ งามกนก (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเสริมสร้างค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนประถมศึกษา และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รวมทั้งเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากใช้ชุดการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนขนาดต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 81 คน แบ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนอนนภาศัพท์ จำนวน 20 คน โรงเรียนวัดบางเป้ง จำนวน 25 คน และโรงเรียนบ้านแหลมแท่น จำนวน 36 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื้อหาที่นำมาใช้สร้างชุดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.5/88.61 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า ไม่แตกต่างกัน

พรรณวดี พันธุวงศา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างเครือข่ายเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชน 2) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มต่อการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชนในการสร้างเครือข่ายเยาวชน 3) ประเมินโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายเยาวชน กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนชายหญิง อายุ 15-18 ปี จำนวน 437 คน ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก 2) เยาวชนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเยาวชนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจสูงกว่ากลุ่มควบคุม 3) เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มสามารถสร้างเครือข่ายได้ 6 เครือข่าย เกิดโครงงานและผลการดำเนินโครงงานจัดอยู่ในเกณฑ์ดีทุกกลุ่ม

ประภาพร พลไชย (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยจัดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี

ประสิทธิภาพเท่ากับ 83.46/82.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7037 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 70.37 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฎจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากโดยสรุป แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอย่างดี เหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้แพร่หลายต่อไป

รณชัย ทิพย์อุทัย (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และ 2) แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 108 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ควรกำหนดให้เป็นนโยบายหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ โดยมีศึกษานิเทศก์คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะและให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษา ควรมีการวางแผนงานทุกขั้นตอน พร้อมทั้งจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบ และเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ในด้านความประพฤติของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก ปีการศึกษา 2554 จำนวน 42 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด 2) รูปแบบประกอบด้วยการจัดการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน คือ 1) ข้นสร้างศรัทธา และเสนอข้อสงสัย 2) ขั้นสังเกต 3) ขั้นสัมผัส 4) ขั้นสำรวจ 5) ขั้นสืบค้น 6) ขั้นสั่งสมปัญญาและลงข้อสรุป และ 7) ขั้นประเมินและประยุกต์ใช้ 3) การพัฒนาพฤติกรรมทั้งกาย ทักษะทางสังคม จิตใจของนักเรียนพัฒนาขึ้น

จากงานวิจัยเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการเรียนรู้ในด้านความประพฤติของผู้เรียน โดยผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการศึกษารูปแบบ ตลอดจนนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงแม้ว่าจะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การเรียนรู้จากบรรพบุรุษในอดีตและได้ถ่ายทอด สืบทอดความรู้เหล่านั้นผ่านมายังลูกหลานจนถึงปัจจุบันในลักษณะการเชื่อมโยงความรู้เหล่านั้นเป็นคำสอนทางศาสนา คติ จารีต ประเพณี มีพัฒนาการสืบสานกันมาจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาวการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลและเหมาะสมกับยุคสมัยได้อย่างลงตัว

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ภูมิปัญญา” ตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 826) คำว่า “ภูมิ” หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ

“ปัญญา” หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่วไป ความฉลาด อันเกิดแต่เรียนและคิด เมื่อนำมารวมเข้ากันแล้ว คำว่า ภูมิปัญญา ตามราชบัณฑิตตยสถาน (2546) และ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) หมายความว่า พื้นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัว และดำรงชีพตามระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ที่ได้พัฒนาการสืบสานกันมา

จากความหมายภูมิปัญญาที่กล่าวมาข้างต้นได้มีหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังเช่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน (เล่มที่ 23) (2538) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี

เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

รัตนะ บัวสนธ์ (2539) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ได้กล่าวถึงความหมายของภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญาเป็น ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทางสังคม วัฒนธรรม

ประเวศ วะสี (2544) ให้ความหมายของภูมิปัญญาว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เป็นการดำรงอยู่ในชีวิตที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสะสมจากประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้านเองหรือจากการได้สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ (2546) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า เป็นความรู้ที่ได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ สามารถมีผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนดีขึ้น ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของคนรุ่นหนึ่ง ผ่านการถ่ายทอด ดังนี้ 1) การแสวงหา หรือการค้นพบโดยกระบวนการค้นคว้าวิจัย 2) การประดิษฐ์คิดค้นและทดลอง 3) การสร้างสมพัฒนาการ 4) การถ่ายทอด สืบทอดทางการศึกษา และ 5) การพร่ำสอน

รุ่ง แก้งแดง (2547) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการและผลงานที่มนุษย์คิดค้น รวบรวม และจัดเป็นความรู้ ถ่ายทอด ปรับปรุงจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลิตผลที่ดีงดงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตได้ เพื่อใช้ในหารตัดสินใจ

แก้ปัญหาของชาวบ้านจากองค์ความรู้ ความสามารถทักษะ ประสบการณ์ที่ผ่านการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและยุคสมัย

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ หรือระหว่างอดีตกับปัจจุบันจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสูญสิ้นไป ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้มีหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังเช่น สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) สารานุกรมสาหรับเยาวชน เล่มที่ 23 (2538) รัตนะ บัวสนธ์ (2539) เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) และประเวศ วะสี (2544) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต เป็นการสะสมความรู้จากประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้านเอง หรือจากการได้สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแต่ละด้านได้รับการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีการสังเกตทดลองใช้ ปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดารงชีวิตประจำวันในแต่ละท้องถิ่น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของตนเองให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการทางความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน พิธีกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน ชาวบ้านเอง

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพาจากสังคมภายนอก

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานมีการเชื่อมโยงกันไปหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษา วัฒนธรรมที่ได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสามารถมีผลทาให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งผ่านการถ่ายทอดแบบต่างๆ ทั้งการแสวงหาหรือการค้นพบ โดยกระบวนการค้นคว้าวิจัย การประดิษฐ์คิดค้นและทดลอง การสร้างสมพัฒนาการ การถ่ายทอด สืบทอดทางการศึกษา และการพร่ำสอน เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนให้สมดุล และเหมาะสมกับยุคสมัย

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสั่งสมจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อม ที่แตกต่างกัน และถ่ายทอด สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์ จนเกิดปัญหาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง โดยไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชา จึงจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัวในการดำเนินชีวิต

สรุปความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ว่า เป็นภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชนได้ หรือกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตวิถีชุมนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างสมดุลกลมกลืน

ประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน (เล่มที่ 23) (2538) สาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่ามีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่หน่วยงาน องค์กรและนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนดในภาพรวมภูมิปัญญาไทยสามารถแบ่งได้เป็น 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสานสวนเกษตรเกษตรธรรมชาติ ไร่นาสวนผสม

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณการดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชนเป็นต้น

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจในชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษาพยาบาลของชุมชน การจัดระบบสวัสดิการบริการในชุมชนการจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นต้น

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่นภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า เป็นต้น

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กำหนดสาขาย่อยของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ทาการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติ ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทาการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

2. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นน้าลำธาร การรักษาการถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร และโบราณสถานโบราณวัตถุ ฯลฯ

3. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่ กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯ และกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรค และการป้องกัน เช่น หมดพื้นบ้าน หมอธรรม และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

5. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่ การใช้เครื่องสีมือ และครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้แปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน (เล่มที่ 23) (2541) หากกล่าวถึงในคำจำกัดความของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งได้เป็น 10 สาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ ได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนาเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทาให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุน และธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดาเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์การ เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้ง ด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทาสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคาสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม

รุ่ง แก้งแดง (2543) ได้แยกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยไว้ 11 สาขาคือ

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนาเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัยประหยัดและเป็นธรรม

3. สาขาแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและ ยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมาถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดาเนินงานองค์กรชุมชนต่างๆให้สามารถพัฒนาและ บริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

9. สาชาภาษาและวรรณกรรม มายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คาสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้ บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประทายข้าว เป็นต้น

11. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดูการบ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อ และอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

ศูนย์วิจัยวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2550) ได้แยกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 9 สาขา ดังนี้

1. การเกษตร

2. จิตรกรรม หัตถกรรม

3. การแพทย์แผนไทย

4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. ศิลปกรรม

6. ภาษา และวรรณกรรม

7. ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม

8. การแสดง ดนตรี การละเล่น

9. อาหารและโภชนาการ

จักรพันธ์ โสมะเกษตริน (2551) ได้แยกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดการสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการบริหาร จัดการองค์กรในชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆทั้งองค์กรชุมชน องค์ทางศาสนา องค์กรทางการศึกษา ตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย

9. สาขาศาสนา ความเชื่อ ประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีค่าให้ความเหมะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ

10. สาขาการศึกษาเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดูการบ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อ และอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

สรุปประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ว่า มีทั้งหมด 13 สาขา สรุปได้นี้ สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขาการแพทย์แผนไทย สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน สาขาสวัสดิการ สาขาศิลปกรรม สาขาการจัดการองค์กร สาขาภาษาและวรรณกรรม สาขาศาสนาและประเพณี สาขาการศึกษา สาขาการแสดง ดนตรี การละเล่น และสาขาอาหารและโภชนาการ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์ประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สารานุกรมสำหรับเยาวชน (2538)	สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541)	สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23 (2541)	รุ่ง แก้วแดง (2543)	ศูนย์วิจัยวิศวกรรมและทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2550)	จักรพันธ์ โสมะเกษตริน (2551)	การสังเคราะห์
1. สาขาเกษตรกรรม	1. สาขาเกษตรกรรม	1. สาขาเกษตรกรรม	1. สาขาเกษตรกรรม	1. การเกษตร	1. สาขาเกษตรกรรม	1. สาขาเกษตรกรรม
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)	2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)	2. จิตรกรรม หัตถกรรม	2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. สาขาการแพทย์แผนไทย	3. สาขาการแพทย์แผนไทย	3. สาขาการแพทย์แผนไทย	3. สาขาการแพทย์แผนไทย	3. การแพทย์แผนไทย	3. สาขาการแพทย์แผนไทย	3. สาขาการแพทย์แผนไทย
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน	5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน	5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน	5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน		5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน	5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ	6. สาขาสวัสดิการ	6. สาขาสวัสดิการ	6. สาขาสวัสดิการ		6. สาขาสวัสดิการ	6. สาขาสวัสดิการ
7. สาขาศิลปกรรม	7. สาขาศิลปกรรม	7. สาขาศิลปกรรม	7. สาขาศิลปกรรม	5. ศิลปกรรม	7. สาขาศิลปกรรม	7. สาขาศิลปกรรม
8. สาขาการจัดการ	8. สาขาการจัดการองค์กร	8. สาขาการจัดการองค์กร	8. สาขาการจัดการ		8. สาขาการบริหาร จัดการองค์กรในชุมชน	8. สาขาการจัดการองค์กร
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม	9. สาขาภาษาและวรรณกรรม	9. สาขาภาษาและวรรณกรรม	9. สาขาภาษาและวรรณกรรม	6. ภาษา และวรรณกรรม		9. สาขาภาษาและวรรณกรรม
10. สาขาศาสนาและประเพณี	10. สาขาศาสนาและประเพณี	10. สาขาศาสนาและประเพณี	10. สาขาศาสนาและประเพณี	7. ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม	9. สาขาศาสนา ความเชื่อ ประเพณี	10. สาขาศาสนาและประเพณี
	11. สาขาการศึกษา				10. สาขาการศึกษาเรียนรู้	11. สาขาการศึกษา
				8. การแสดง ดนตรี การละเล่น		12. การแสดง ดนตรี การละเล่น
				9. อาหารและโภชนาการ		13. อาหารและโภชนาการ

ประเภทตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมมาจากประสบการณ์ จากความรู้ ความสามารถของคนในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการดารงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และ วิถีชีวิตของตนเอง ได้มีหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา หมายถึง แบบอย่างที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในด้านการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความจริง ซึ่งเกิดจากสติปัญญาที่มีความเป็นเหตุเป็นผล หรือเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธา ได้แก่ ความเชื่อ ปรัชญา ศาสนาและลัทธิ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ กฎหมาย ธรรมเนียม การปกครองการปลูกฝังและการสืบทอด และประเพณี

หมวดที่ 2 หมวดภาษาและวรรณกรรม หมายถึง สิ่งที่สื่อความหมายด้วยเรื่อง หรืออักษรที่กำหนดไว้เป็นแบบแผนเพื่อใช้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ ข่าวสาร วรรณกรรม ภาษาศาสตร์และหลักภาษา ภาษาถิ่นและภาษาชนต่างกลุ่ม นิทานและภูมินาม ความเรียงและฉันท-ลักษณ์ วาทการ ภาษิต และปริศนาคำทำนาย

หมวดที่ 3 ศิลปกรรมและโบราณคดี หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความงามที่ให้คุณค่าทางจิตใจ หรือเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อสื่อสารทางความเชื่อของกลุ่มชน ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม โบราณคดีการวางผังเมือง และชุมชน วัฒนธรรมสถานหรือแหล่งวัฒนธรรม

หมวดที่ 4 การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์แสดงออกเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ได้แก่ การขับร้องและดนตรี ระบำรำฟ้อน มหรสพ เพลงเด็กและเพลงกล่อมเด็ก เพลงปี่พาทย์ การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาและนันทนาการ การท่องเที่ยว และธุรกิจเกี่ยวกับวัฒนธรรม

หมวดที่ 5 ชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคล หรือกลุ่มชน ประกอบกับการคิดค้นและพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่น หรือการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ คหกรรมศาสตร์ การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ชีวประวัติ วิทยาการ และอาชีพ

รัตนะ บัวสนธ์ (2539) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาไว้เป็น 3 ด้าน คือ

1. ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึง การที่คนในชุมชนท้องถิ่นจัดวางอธิบายตนเองกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติในลักษณะการพึ่งพาพิธีกรรมต่าง ๆ

2. ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน หมายถึง การที่คนประพฤติปฏิบัติตัวกันทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ในรูปของคำสอนหรือวิถีประชาของชุมชน

3. ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการทำมาหากิน ได้แก่การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีพ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียน การรักษาโรค การใช้น้ำ และการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนเป็นต้น

กรมวิชาการ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. คติความคิด ความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมสืบทอด

2. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนการดำเนินการปฏิบัติ

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาเหมาะกาล

4. แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2542) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. การทำมาหากิน เป็นการประกอบอาชีพของคนในแต่ละชุมชน ตามสภาพแวดล้อมของชุมชน

2. การรักษาโรค เป็นการรักษาด้วยรากไม้หรือต้นไม้ ใบ เป็นต้น และการสูตขวัญ เพื่อความสุขความเจริญในชีวิต

3. อาหารการกิน ชาวอีสานมีชีวิตความเป็นอยู่กับธรรมชาติ อาหารการกินจึงมาจากธรรมชาติ รวมทั้งการประกอบอาหาร และการถนอมอาหาร

4. ศิลปกรรม เป็นสิ่งที่คนในชุมชนสร้างสรรค์ขึ้นมาให้มีความสวยงาม ได้แก่ ผ้า อักษรธรรม เป็นต้น

5. ภาษาและวรรณกรรม ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมจะใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมร และภาษาส่วย ส่วนวรรณกรรมจะเป็นวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร และวรรณกรรมมุขปาฐะ

6. ศาสนา ได้รับอิทธิพลทางความเชื่อของจากศาสนาฮินดู หรือศาสนาพราหมณ์

7. ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานจนเป็นลักษณะเฉพาะของคนในชุมชนนั้น ๆ และยอมรับในสังคมมาจนถึงปัจจุบัน เช่น งานประเพณี แห่เทียนพรรษา

8. การจัดทรัพยากรธรรมชาติ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า เช่น พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่า ความเชื่อเรื่องรุกขเทวดา และพิธีค้าโพธิ์-ค้าไฮ เป็นต้น

เสาวภา สุขประเสริฐ (2543) ได้กล่าวถึงประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. คติ ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติ สืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทาไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญา ที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรืออ้อนวอนเพื่อให้เกิด ความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับการเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของไทย

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2546) (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ศึกษาภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการ กิติ เมธี ได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาภูมิปัญญาเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

2. วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญญา การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐกรรม ในรูปเครื่องมือของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การใช้ศึกษาอบรม และการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรีชาญาณของชาวบ้าน

สุกัญญา พัวพันธ์ (2547) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มโนทัศน์ การตระหนักรู้ ความเชื่อ ปรัชญาในการดำเนินชีวิตของผู้คน เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

ลักษณะที่ 2 คือ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการอยู่รอดของชีวิต คือ ปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ภูมิปัญญาที่จัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน เช่น การจำกัดศัตรูพืชแบบพื้นบ้าน การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ การจักสาน หัตถกรรม การทำเครื่องมือเครื่องใช้ และยังรวมวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และตำนานต่าง ๆ

ลักษณะที่ 3 สามารถแบ่งแยกย่อยออกได้คือ ภูมิปัญญาของตัวบุคคล เป็นการเรียนรู้ความสามารถ ความคิด วิธีการของบุคคล ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบสานอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือในชุมชน ไม่มีตัวบุคคลเป็นเจ้าของ และภูมิปัญญาภาพรวมของประเทศเป็นภูมิปัญญาที่บ่งบอกองค์ความรู้ หรือ ความสามารถของคนในภาพรวมของประเทศ เช่น ภูมิปัญญาอาหารไทย สมุนไพร ผ้าไหมไทย มวยไทย เป็นต้น

สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 7 ประเภทดังนี้

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

2. ภาษาและวรรณกรรม เป็นภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น วรรณกรรมที่ใช้เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ และวรรณกรรมมุขปาฐะ

3. ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นดนตรีและนาฏศิลป์ที่นิยมเล่นในท้องถิ่น

4. การละเล่นพื้นบ้าน เป็นการละเล่นของเด็ก และการละเล่นของผู้ใหญ่

5. ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น เป็นงานฝีมือของช่างในท้องถิ่น เช่น งานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

6. การทำมาหากิน เป็นการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น เช่น การทำสวน การทำนา และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

7. การรักษาโรค เป็นการรักษาโรคด้านการแพทย์แผนไทย เช่น การอยู่ไฟหลังคลอด การนวด และการใช้สมุนไพรบาบัดโรค เป็นต้น

กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น และรวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิค ดินเผา เครื่องหนัง และอื่น ๆ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนราพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน

จากการสังเคราะห์ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเภทในการปฏิบัติที่เหมือนกันหรือมีลักษณะใกล้เคียงกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์กันในเชิงการดำเนินชีวิตของผู้บุคคลในแต่ละท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวีถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ได้แก่ 1) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2) ด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยสามารถเป็นดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์ประเภทการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นแยกตามประเภทของงานวิจัย

หน่วยงาน นักการศึกษา	ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อ			ศิลปวัฒนธรรม				วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ				นันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ				ภาษาและวรรณกรรม		
	ขนบธรรมเนียมประเพณี	ความเชื่อ	ศาสนา	หัตถกรรม	ประติมากรรม	โบราณคดี	แหล่งวัฒนธรรมสถาน	อาหาร	สมุนไพรรักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	อาชีพ	เครื่องดนตรี	ศิลปะการแสดง	การแพทย์แผนไทย	การละเล่น	ภาษาถิ่น	นิทานพื้นบ้าน	ตำนาน
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
รัตนะ บัวสนธ์ (2539)	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
กรมวิชาการ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541)	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542)	✓	✓				✓		✓	✓		✓					✓	✓	✓
เสาวภา สุขประเสริฐ (2543)	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2546)	✓	✓								✓						✓	✓	✓
สุกัญญา พัวพันธ์ (2547)	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓			
สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553)	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554)				✓	✓				✓			✓	✓			✓		✓
รวม	8	8	2	7	3	7	6	6	7	4	7	7	7	3	5	8	7	8
ผู้วิจัย	✓	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีนักการศึกษาได้ศึกษาดังนี้

วรวรรณ ศรีตะลานุกค (2551) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การจัดการอุดมศึกษาด้านการใช้ปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา การรับรองวิทยฐานะผู้สอนในระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศและในประเทศ พัฒนาและตรวจระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าสถาบันอุดมศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การจัดบุคลากรที่เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาไทย และระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา มี 2 ระดับ คือ ระดับสถาบัน และระดับชาติ ระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา

ไพโรจน์ เนียมนาค และคณะ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาช่างฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ : กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดตาก” โดยเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพงานช่างฝีมือทั้ง 6 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ เครื่องดนตรีไทย งานแกะสลัก เครื่องเงิน อัญมณีและเครื่องประดับ เป่าแก้ว และงานจักสาน จำนวน 118 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบอาชีพงานช่างฝีมือได้มีวิถีชีวิตและแนวทางประกอบวิชาชีพสอดคล้องกันกับแนวพระราชดำริ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกที่ดีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต มีการช่วยเหลือร่วมมือกันทำเพื่อชาติพ้นวิกฤต

อรุณพร อิฐรัตน์ และคณะ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า หมอพื้นบ้านใน 3 จังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ใช้สมุนไพรที่มีในโครงการสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งมีงานวิจัยสนับสนุนการใช้มีความปลอดภัย แต่การใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้านมักจะใช้อยู่ในรูปของตำรับยามากกว่าสุมนไพรเดี่ยว ดังนั้นจะมีสุมนไพรที่ใช้ประกอบกัน ซึ่งมักจะออกฤทธิ์ช่วยเสริมหรืออาจลดอาการข้างเคียง เนื่องจากยาหลัก นอกจากนี้หมอพื้นบ้านยังใช้สมุนไพรตามเชื่อ เช่น ยาบำรุงจะมีชื่อกำลังต่าง ๆ ตามลักษณะที่พบ สบู่เลือด ซึ่งมียางสีแดงใช้บำรุงเลือด เป็นต้น หมอพื้นบ้านในเขต 3 จังหวัด เพียงร้อยละ 5.8 เท่านั้นที่มีใบประกอบโรคศิลปะ ทั้งนี้เพราะระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ดังนั้น หมอพื้นบ้านที่ถูกกฎหมายที่จะประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้องมีน้อย ซึ่งทำให้ผู้ที่ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ ไม่สามารถจะยึดอาชีพหลักเป็นหมอพื้นบ้านได้

สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพืชสมุนไพรประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการเปรียบเทียบสรรพคุณและการใช้สมุนไพรจำแนกตามอาการ กลุ่มอาการและกลุ่มโรคสำคัญ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในประชาชนและการสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้ทรงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ในเขตชุมชนและหมู่บ้าน ของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า มีพืชสมุนไพรหลายชนิดที่นิยมนำมาใช้ในรักษาโรคหรือกลุ่มอาการผิดปกติของร่างกายและแต่ละชนิดที่นำมาใช้จะมีสรรพคุณหลายอย่าง แต่จะมีชื่อเรียกของชนิดและพันธุ์พืชสมุนไพรที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ และยังพบว่ามีเพียงไม่กี่ชนิดที่นำมาใช้กับโรคหรือกลุ่มอาการที่เหมือนกัน ประชาชนมีความรู้เรื่องการใช้พืชสมุนไพรรักษาโรคอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และสนใจในเรื่องการใช้สมุนไพร

ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า การจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการเตรียมความพร้อมการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการออกแบบการจัดการความรู้ การสร้างความรู้จากความรู้ที่ฝังลึกเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง การแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดการเรียนการสอนจะให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องเริ่มต้นที่ตัวครูก่อน โดยครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้เตรียมการเรียนการสอน นำเสนอตัวอย่าง และแนะนำแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากงานวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านสมุนไพร และปราชญ์ภูมิปัญญาไทย โดยผู้เรียนมีความรู้ในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งได้มีนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักพฤติกรรมศาสตร์ ได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรได้หลายทฤษฎี สำหรับด้านสังคมวิทยาเป็นศาสตร์ทางพฤติกรรม หรือพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ (บรรพต วีระสัย, 2526: 15) และในด้านมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้เรียนรู้มา โดยได้รับอิทธิพลหรือผลจากสภาพแวดล้อมทาง

วัฒนธรรมที่ครอบคลุมในสังคมนั้น (ธงชัย สันติวงษ์, 2637: 32) ด้วยเหตุที่มีศาสตร์หลายแขนง และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีต่าง ๆ ควรมาทำความเข้าใจถึงความหมายของพฤติกรรมได้ดังนี้

ความหมายของพฤติกรรม

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 17) พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกิริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต จะสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม

อรอุษา จันทรวิรุจ (2544: 21) พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกิริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิตจะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก

ลักขณา สริวัฒน์ (2544: 17) พฤติกรรม หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจสังเกตเห็นได้ทางตรงหรือทางอ้อม บางลักษณะสังเกตได้โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยหรือต้องใช้เครื่องมือช่วย

มลิดา สินค้า (2551: 10) พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำที่แสดงปรากฏออก ทั้งที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ เช่น ความรู้สึก ความคิดเห็น การคิด การพูด ตลอดจนความประพฤติและการปฏิบัติที่แสดงออกมา ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อผู้เรียน

Guskin (1970: 89) พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลสะท้อนมาจากตำแหน่งทางสังคมของมนุษย์ ทฤษฎีบทบาทเป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่องค์การหรือสถาบันในสังคมคาดหวังหรือหวังว่าบุคคลที่มีตำแหน่ง ควรจะประพฤติและปฏิบัติเช่นเดียวกับตัวละครที่ถูกกำหนดบทบาทให้แสดง

Bandura (1977: 16) พฤติกรรม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อของคนมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกถึงการกระทำหรือการปฏิบัติ โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่า จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

ประเภทของพฤติกรรม

การกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ ทั้งทางความรู้สึกนึกคิด คำพูด การกระทำ ท่าทางต่าง ๆ มีความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันในสังคม การจำแนกพฤติกรรมของบุคคลอาจจำแนกออกได้หลายลักษณะ ถ้าจำแนกโดยอาศัยการสังเกตเป็นหลักสำคัญ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 20) ได้แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมภายใน หรือพฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองจะทำหน้าที่รวบรวมและสั่งการ มีทั้งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การเต้นของหัวใจ การบีบตัวของลำไส้ และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งมีอยู่ในสมองของคนไม่สามารถสังเกตเห็นได้

2. พฤติกรรมภายนอก หรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) คือ ปฏิกิริยาของปฏิกิริยาของบุคคล หรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ ทั้งทางวาจา การกระทำ ท่าทางต่าง ๆ เช่น การพูด การหัวเราะ การกินอาหาร การรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ พฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ในการที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น

นอกจากนี้ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 24-26) ยังจำแนกพฤติกรรม ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. พฤติกรรมปกติ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสังคมใดต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาการ ต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ และต้องเป็นไปตามกฎหมายของสังคมนั้น ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาคือ

ประการแรก ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาการตามวุฒิภาวะของบุคคล

ประการที่สอง ต้องสอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่

ประการที่สาม ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบสังคมที่กำหนดไว้

2. พฤติกรรมผิดปกติ หรือพฤติกรรมปกติ หมายถึง พฤติกรรมใดที่ไม่เป็นตามเกณฑ์พิจารณาพฤติกรรมปกติก็ต้อง เรียกว่า พฤติกรรมผิดปกติ

กระบวนการทางพฤติกรรม

การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นั้น จำเป็นต้องศึกษาหลายด้านให้ละเอียดลึกซึ้ง เพราะมนุษย์มีความฉลาดกว่าสัตว์ทั้งหลาย และสามารถเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความต้องการที่จะอยู่เหนือธรรมชาติ เอาเปรียบธรรมชาติ ทั้ง ๆ ที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น เกิดกระบวนการทางพฤติกรรมที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะทางพฤติกรรม วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2526: 17) ได้จำแนกขั้นตอนของกระบวนการพฤติกรรมออกเป็น 3 กระบวนการย่อย ๆ ดังนี้

1. กระบวนการ ((Perception) คือ กระบวนการที่รับข่าวสารจากสภาพแวดล้อม โดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส กระบวนการนี้จึงรวมการรู้สึก (Sensation)

2. กระบวนการรู้ (Cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตที่รวมการเรียนรู้ การจำ การคิด กระบวนการทางจิตดังกล่าวย่อมรวมถึงการพัฒนาด้วยกระบวนการรู้จึงเป็นกระบวนการทางปัญญาทั้งกระบวนการรับรู้กับกระบวนการรู้ เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน

3. กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial Behavior) คือ กระบวนการที่บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมผ่านการกระทำที่สังเกตได้จากภายนอก เป็นพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior)

การวัดพฤติกรรม

การวัดพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน การที่จะศึกษาพฤติกรรมนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี ถ้าเป็นพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออกมาให้บุคคลอื่น ๆ เห็นได้จะศึกษาได้ คือ การสังเกตโดยตรงและโดยอ้อม แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมภายในไม่สามารถสังเกตได้ต้องใช้วิธีการทางอ้อม โดยการสัมภาษณ์ การทดสอบด้วยแบบทดสอบและการทดสอบ ทั้งในห้องปฏิบัติการและในชุมชน เพราะฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรมอาจทำได้โดยการสร้างเป็นแบบทดสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์หรือใช้เครื่องมืออื่นประกอบ เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต เครื่องฟังการเต้นของหัวใจ เป็นต้น โดยผู้วิจัยวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึก กล่าวคือผู้วิจัยนำแนวคิดจิตสำนึกมาใช้ในการวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 51-53) ได้กล่าวถึง วิธีการศึกษาพฤติกรรมมี 2 วิธีคือ

1. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางตรง ทำได้โดยการสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว ((Direct Observation) เช่น ครูผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในห้องเรียน โดยบอกให้ผู้เรียนในชั้นทราบว่าครูจะสังเกตว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้อง การสังเกตแบบนี้บางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมาก็ได้

2. การสังเกตแบบธรรมชาติ (Naturalistic Observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรม ไม่ได้กระทำตนเป็นที่รบกวนพฤติกรรมของบุคคลผู้ถูกสังเกตและเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกต

การอนุรักษ์ หมายถึง การอนุรักษ์ภูมิปัญญา เป็นการรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป

สามารถ จันทร์สูรย์ (2534: 50-51) มีความเห็นต่อการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกได้ดังนี้

1. วิธีการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้โลกรอบๆ ตัวเอง กิจกรรมการถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์

2. วิธีการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มานานพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้อง ของลิเก ลำตัด โนรา หนังตะลุงภาคใต้ หนังใหญ่ เป็นต้น

การอนุรักษ์หรือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตแบ่งตามรูปแบบ อาจจะได้ 2 รูปแบบคือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรกับแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535: 57-58) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ แบ่งได้เป็น 2 วิธีการดังนี้

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมนั้น คือ ครูเป็นตัวแทนของผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้สอน ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งให้ทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนด้วย ดังนั้นการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษามีหลายวิธีได้แก่ การถ่ายทอดความรู้โดยตรงต่อครูผู้สอน ถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับผู้เรียน อีกทั้งให้คำปรึกษาหารือ แนะนำให้กับครูผู้สอน และถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนร่วมกับครูผู้สอน

ประเด็นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นหัวข้อการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การส่งทอดความรู้ ความเข้าใจ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลาลักษณ์อักษร โดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอด คือ

1. ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ อุดมการณ์ต่าง ๆ

2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีการตั้งศพ การแต่งกาย เป็นต้น

3. สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่าง สามารถจับต้องได้เช่น ผลผลิตทางศิลปกรรม งานฝีมือ และองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างเป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ ความหมายต่างๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

ปฐม นิคมานนท์ (2535: 279-281) ได้สรุปการการอนุรักษ์หรือการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. การการอนุรักษ์หรือการสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพ ของหมู่บ้านที่แทบทุกครัวเรือนทำกัน อาจเป็นอาชีพรองจากการทำนา ทำไร่ เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลีคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็กภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน

2. การอนุรักษ์หรือการสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่เป็นลักษณะเฉพาะคือเป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครัวเรือน เช่น ความสามารถในงานช่างศิลป์ ช่างฝีมือ ความรู้เหล่านี้จะถ่ายทอดภายในครอบครัว และเครือญาติบางอย่างมีการหวงแหนและเป็นความลับในสายตระกูล

3. การฝึกจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่างเป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ ผู้รู้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติหรืออาจอยู่นอกชุมชน เช่น ช่างโบสถ์ ช่างลายไทย เป็นต้น

4. การฝึกฝนและค้นคว้าด้วยตนเอง อาชีพและความชำนาญหลายอย่างเกิดขึ้นด้วยการคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นด้วยตนเองแล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน เช่น การแกะสลักหิน การแกะสลักหนัง ช่างฆ้อง

5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญหรือสิ่งลึกลับเป็นความรู้บางอย่างเกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจ หรือไม่ได้คาดคิดมาก่อน เป็นต้นว่ามีวิญญาณหรืออำนาจลึกลับเข้าสิงมาบอก ทำให้มีความสามารถในการรักษาโรค หรือความสามารถในการทำนายทายทักได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 93) ได้กล่าวถึง กรณีศึกษา ชุมชนภาคใต้ จังหวัดสงขลา พบว่า กระบวนการการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิธีการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด วิธีใด หรือหลายๆ วิธีรวมกัน สรุปได้ดังนี้

1. การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ทำเป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัว ญาติพี่น้องและคนในชุมชนเดียวกัน

2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างมีเหตุผลเป็นธรรมชาติเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3. การสร้างกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้ได้มากเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหลากหลายและนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่

4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกันอันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

จากความหมายของพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกถึงการกระทำหรือการปฏิบัติ โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกออกเป็นวิธีการได้ 4 วิธี ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การสังเคราะห์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สามารถ จันทร์สูรย์ (2534: 50-51)	รัตนะ บัวสนธิ์ (2535: 57-58)	ปฐม นิคมานนท์ 2535: 279-281)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 93)	การสังเคราะห์
1. วิธีการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์ 2. วิธีการอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของลิเก ลำตัด โนรา หนังตะลุงภาคใต้ หนังใหญ่	1. การถ่ายทอดความรู้โดยตรงต่อครูผู้สอน 2. ถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับผู้เรียน 3. ให้คำปรึกษาหารือแนะนำให้กับครูผู้สอน 4. ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนร่วมกับครูผู้สอน	1. การการอนุรักษ์หรือการสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ในเรื่องอาชีพ (การทำนา ทำไร่ เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ) 2. การอนุรักษ์หรือการสืบทอดภายในครัวเรือน ในเรื่องความสามารถในงานช่างศิลป์ ช่างฝีมือ 3. การฝึกจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่างเป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ เช่น ช่างโบสถ์ ช่างลายไทย 4. การฝึกฝนและค้นคว้าคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนาด้วยตนเองแล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน เช่น การแกะสลักหิน การแกะสลักหนัง ช่างฆ้อง 5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญ เกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจ หรือไม่ได้คาดคิดมาก่อน เช่นการรักษาโรค หรือความสามารถในการทำนายทายทัก	1. การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ 2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล 3. การสร้างกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้ได้มาก 4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน	1. การทำให้ดูเป็นแบบอย่างโดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้นโดยตรง 2. การร่วมกันคิดของสมาชิกในชุมชนจากการเปิดโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา 3. การจัดกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชนในท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 4. การบรรยายสัมมนาหรือเวทีชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากตารางที่ 8 การสังเคราะห์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ยึดการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท ตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2541) และได้ประยุกต์ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ตามหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่คนในครอบครัว ชุมชน ได้ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นบรรทัดฐานของคนในท้องถิ่น เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีและสงบสุข

คติ ความเชื่อ หมายถึง แนวทางปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นสิ่งต้องห้ามไม่ควรประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นสิ่งไม่เหมาะสม ไม่ดีไม่ควรกระทำ ถ้าทำไปจะเป็นบาปเป็นคนชั่ว เช่น

1.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วัฒนธรรมประเพณีที่คนในท้องถิ่นปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประจำในจังหวัดสงขลา ได้แก่ งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบ งานประเพณีลากพระ งานประเพณีตักบาตรเทโว งานประเพณีการแข่งขันวัวชน เป็นต้น

1.2 ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากการมีเหตุผลรองรับหรือด้วยความศรัทธา และประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาในสังคมของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องศาลเจ้าในจังหวัดสงขลา เป็นต้น

2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่คนในท้องถิ่นได้พึ่งพิงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในการดำรงชีพ และสามารถปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันในลักษณะ ดังนี้

2.1 หัตถกรรม หมายถึง งานฝีมือที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น ได้แก่ การจักรสาน การทอผ้า การปั้นดินเผา หัตถกรรมจากไม้ และงานประดิษฐ์เบ็ดเตล็ด เป็นต้น

2.2 อาหาร หมายถึง วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการกินอยู่ ได้แก่ แกงไตปลา ข้าวยำ บูดู มันทอด ขนมไทยพื้นบ้าน เป็นต้น

2.3 ยารักษาโรคด้วยพืชสมุนไพรประจำถิ่นภาคใต้ หมายถึง การรักษาโรคภัยไข้เจ็บของคนในท้องถิ่นในการรักษาโรคด้วยพืชสมุนไพรประจำถิ่นภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มอาการไข้ / ปวด / เมื่อย คือ ใบฟ้าทะลายโจร เถาบอระเพ็ด หมากอ่อน ไหมข้าวโพด ใบพริกไทย กลุ่มอาการ/โรคทางเดินอาหาร คือ กล้วยน้ำหว้าสุก ใบฝรั่ง น้ำมะพร้าว เหง้าขมิ้นชัน กระชาย เป็นต้น

2.4 ศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง การแสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันของคนภาคใต้ ได้แก่ ลิเกป่า หนังตะลุง รำโนราห์ การแสดงร็องเง็ง การแสดงซัมเป็ง เป็นต้น

2.5 การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันทำขึ้นเพื่อให้สนุกสนานในแต่ละท้องถิ่นของคนภาคใต้ ได้แก่ ตารีกีปัส ระบำร่อนแร่ ระบำกรีดยาง ระบำปาเต๊ะ รำซัด เป็นต้น

การวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านด้านความในตระหนักภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจิตสำนึกมาวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดังนี้

แนวคิดการประเมินการมีจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิด Krathwoth, Bloom and Masia (1964: 21) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกของบุคคลเป็น 5 ขั้น สรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นตอนของความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากระทบต่อประสาทสัมผัส แบ่งเป็นขั้นย่อยๆ ได้ 3 ขั้น สรุปได้ดังนี้ 1) การรู้จัก ได้แก่ การสังเกต การรับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า 2) การตั้งใจรับ ได้แก่ ความตั้งใจฝักใฝ่ มีการสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้ว จึงยอมรับ และ 3) การเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะบางเรื่อง หรือบางอย่าง

2. การตอบสนอง (Responding) เป็นลำดับขั้นที่สองของความรู้สึกที่พัฒนาต่อจากขั้นการรับรู้ ในขั้นนี้บุคคลจะรับรู้และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใน 3 ลักษณะ คือ 1) การยินยอมในการตอบสนอง เป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา 2) การเต็มใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น โดยให้ความร่วมมือ ทำความต้องการหรือด้วยความสมัครใจ และ 3) การพึงพอใจในการตอบสนอง เป็นขั้นความรู้สึกพึงพอใจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3. การเห็นคุณค่า (Perference for Value) เป็นขั้นความรู้สึกของบุคคลที่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และตอบสนองแล้ว แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ 1) การรับรู้คุณค่า เป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่มีพื้นฐานอย่างเพียงพอ 2) การชื่นชอบคุณค่า เป็นการ

เพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้นเพิ่มขึ้นอีก และ 3) การยินยอมรับ เป็นความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์ที่แน่นอน และแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด

4. การจัดระบบ (Organization) เป็นการปรับตัวให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ยอมรับ และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เห็นถึงคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน และพยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ 1) การสร้างความเข้าใจในค่านิยม เป็นความรู้สึกในการนำค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้สึกแล้วนำมาเรียกชื่อใหม่ กลายเป็นมโนภาพหรือคุณค่าใหม่ และ 2) การสร้างระบบค่านิยม เป็นการจัดค่านิยม สร้างแผน สร้างเกณฑ์ที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน

5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการพัฒนาต่อจากการจัดระบบ และเป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดท้าย เมื่อการจัดระบบสำหรับตนเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลนั้นก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วนำไปปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดการแสดงออกโดยอัตโนมัติ แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ 1) การสร้างข้อสรุป เป็นการพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนต้องการ และ 2) การเกิดกิจนิสัย เป็นการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ของบุคคลแล้ว

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้นำแนวคิดการประเมินด้วยแบบทดสอบจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แนวคิด Krathwohl (1964: 176-185) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) โดยสามารถสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจิตสำนึก

จิตสำนึกเป็นจิตที่มีทั้งความตระหนัก และความรับผิดชอบ ซึ่งการตระหนักในปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องอยู่บนฐานของความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของเรื่องนั้น และบนพื้นฐานเกี่ยวกับขีดจำกัด นั่นคือการจัดการเรียนรู้ ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นตามความเป็นจริง และความรับผิดชอบต่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการปฏิบัติโดยความรับผิดชอบจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้ถึงความสำคัญของตนเองต่อสังคมและมีความเชื่อมั่นในอำนาจของ

ตน การเกิดจิตสำนึกจำเป็นต้องการจัดการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจสังคมและเข้าใจบทบาทของตน (วราพร ศรีสุพรรณ. 2534: 76-77)

ลัดดา ศิลาน้อยและคณะ (2543: 59) กล่าวว่าการสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนให้มีความรู้สึกเห็นคุณค่าให้ความสนใจและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความสำนึก เป็นการนำเสนอปัญหาร่วมกันด้วยการใช้กิจกรรม สื่อ วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยอาศัยหลักการของความขัดแย้ง การวางเงื่อนไข การแยกแยะปัญหา การโยงความรู้ใหม่เข้าสู่ความรู้เดิม

2. ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ แบ่งกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ การให้นักเรียนสรุปความคิดรวบยอดจากความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบด้วยการใช้แผนผัง แผนภูมิ เพื่อจะนำไปใช้ร่วมกับทักษะต่าง ๆ ไปสู่การศึกษาสภาพแวดล้อมในชุมชน

3. ขั้นค้นหาทักษะ นักเรียนใช้ทักษะทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการสังเกต การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล กระบวนการแก้ปัญหา ร่วมกับความรู้ที่สรุปได้ในขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อใช้ในขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อใช้ในขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจต่อไป

4. ขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจ ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์ เปรียบเทียบความแตกต่าง ความคล้ายคลึง จำแนกสิ่งดี ไม่ดี สำคัญ ไม่สำคัญ จากข้อมูลที่ได้เพื่อไปสู่การสรุปข้อมูล

5. ขั้นลงมือปฏิบัติ นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น เพื่อไปสู่การลงมือปฏิบัติด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การใช้โครงงาน การสำรวจชุมชน การศึกษานอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับ ภูวดล เกตุมงคล (2544: 82) ซึ่งได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. การสร้างความพร้อมและเกิดความตระหนัก โดยวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คนในสังคมเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าทางจิตอารมณ์ (Affective Arousal) เพื่อให้เกิดความกังวลที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม

2. ป้อนข้อมูลและสร้างการรวมตัวของความคิดแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งกระตุ้นความคิด (Cognitive Arousal) เพื่อให้เกิดการซึมซับและการรวมตัวของความคิดในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. ฝึกการวางแผนและนำไปปฏิบัติโดยให้แนวทางริเริ่มแก้ปัญหาและวางแผนโครงงานเป็นตัวกระตุ้นเร้าการปฏิบัติ (Performing Arousal) เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองในพฤติกรรม

4. ประเมินผลการปฏิบัติและให้เสริมแรง โดยจัดให้มีการประเมินด้วยตนเองขณะดำเนินงาน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุงและประเมินผลงานสุดท้ายเพื่อความภาคภูมิใจในขั้นตอนที่เป็นการนำผลประเมินเป็นข้อมูลกลับเสริมแรง (Feedback Arousal and Reinforcement) เพื่อให้เกิดการคงตัวแห่งพัฒนาการของจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมอันนำสู่การมี

พฤติกรรมการพัฒนาและรักษาสิ่งแวดล้อมที่สม่ำเสมอ

สุวิมล ทองกร (2548: 14) กล่าวว่ากระบวนการปลูกจิตสำนึกนั้นเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจิตใจ มีขั้นตอนและระบบความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนขั้นตอนสุดท้ายในที่นี้แบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้คือ

1. การสำรวจปัญหาชุมชน การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสภาพต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อวางแผนพัฒนาชุมชน

2. การให้ข้อมูลข่าวสาร/ปฏิบัติงานลงชุมชน โดยการให้ข้อมูลและการเข้าไปศึกษาชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งกายภาพ ชีวภาพ ความเป็นอยู่ ระบบคิด และการทำงาน

3. การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เพื่อหาแนวทางในการก้าวไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

4. การรวบรวมข้อมูลประมวลผล การเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ การสำรวจ การสังเกต การกรอกแบบสอบถาม รายงานและเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ

อนิสา สังข์เจริญ (2553: 29) กล่าวว่าการสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาควรเน้นบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ของตนเอง เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ และนำไปสู่การเรียนรู้จากภายในจิตใจ คือจากการมีจิตสำนึกของตนเองมากกว่าการเรียนรู้จากเนื้อหาบทเรียนภายในห้องเรียนเท่านั้น โดยสามารถสรุปเป็นหลักการได้ดังนี้

1. การให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเอง ครูต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติทั้งด้านดีและไม่ดีเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ และร่วมมือเพื่ออนุรักษ์และแก้ไขปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

2. ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ทั้งสถานที่ บุคคล สื่อทางเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้กับผู้เรียนได้รับความหลากหลายทางการเรียนรู้

3. การเรียนการสอนแบบวิธีบูรณาการ โดยการสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเข้ากับแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต เพื่อให้สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

4. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการให้ผู้เรียนได้เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน บุคคล และชุมชนของตนเองในการร่วมวางแผนงาน และดำเนินงานเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมตามความสามารถของตนเอง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึก ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ได้คือ 1) กระตุ้นความตระหนัก (Stimulate Awareness) ให้สถานการณ์ ปรากฏการณ์ที่เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อฝึกให้คิดตั้งคำถามสำคัญ รวมทั้งการคาดคะเนคำตอบและสรุปเป็นคำตอบชั่วคราว 2) สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) ร่วมระดมความคิดเพื่อหาวิธีการอนุรักษ์และภูมิปัญญาไทยในชุมชนให้คงอยู่ ผ่านทักษะและกระบวนการ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การเก็บมูลในท้องถิ่น การหาแหล่งข้อมูลในชุมชน 3) วิเคราะห์ (Analyze) ประมวลผลข้อมูลจากการร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและลงข้อสรุปที่ได้ 4) ปฏิบัติ(Practice) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) ปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดสัมมนา จัดทำโบรชัวร์ และเผยแพร่วีดิโอที่ผู้เรียนสนใจและถนัด

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึก ผู้วิจัยสามารถสรุปการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึกดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึก

ผู้วิจัย	หลักการ					
ลัดดา ศิลาน้อย (2543: 59)	1) ขั้นกระตุ้นความสำนึก เป็นการนำเสนอปัญหาร่วมกันด้วยการใช้กิจกรรม สื่อ วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น	2) ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ แบ่งกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ การให้ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดจากความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบ	3) ขั้นค้นหาทักษะ ผู้เรียนใช้ทักษะทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการสังเกต การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล กระบวนการแก้ปัญหา ร่วมกับความรู้ที่สรุปได้	4) ขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจ ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ เปรียบเทียบความแตกต่างจากข้อมูลที่ได้เพื่อไปสู่การสรุปข้อมูล	5) ขั้นลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น เพื่อไปสู่การลงมือปฏิบัติและปลูกฝังคุณค่า ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การใช้โครงงาน การสำรวจชุมชน การศึกษานอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
ภูวดล เกตุมงคล (2544: 82)	1) การสร้างความพร้อมและเกิดความตระหนัก โดยวิกฤติการณ์ที่เป็นปัญหาในสังคมเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าทางจิตอารมณ์	2) ป้อนข้อมูลและสร้างการรวมตัวของความคิดแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลเป็นสิ่งกระตุ้นความคิด (Cognitive Arousal)	3) ฝึกการวางแผนและนำไปปฏิบัติ โดยให้แนวทางริเริ่มแก้ปัญหาและวางแผนโครงงาน เป็นตัวกระตุ้นเร้าการปฏิบัติ (Performing Arousal)			4) ประเมินผลการปฏิบัติและให้เสริมแรง โดยจัดให้มีการประเมินด้วยตนเองขณะดำเนินงาน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง
สุวิมล ทองกร (2548: 14)	1) การสำรวจปัญหาชุมชน	2) การให้ข้อมูลข่าวสาร/ปฏิบัติงานลงชุมชน	3) การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4) การรวบรวมข้อมูลประมวลผล		
อนิสา สังข์เจริญ (2553: 29)	1) การสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียน โดยให้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งที่อยู่รอบตนเอง	2) กระตุ้นความคิดของผู้เรียนหลังจากได้รับสิ่งเร้าในเบื้องต้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ความรู้กับผู้เรียน เพื่อการนำไปสู่การคิดอนุรักษ์และแก้ปัญหาอย่างเต็มใจ รวมทั้งสร้างความคิดรวบยอด	3) หาวิธีการอนุรักษ์และการแก้ปัญหาในการร่วมระดมความคิดผ่านทักษะและกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การเก็บข้อมูล การหาแหล่งข้อมูล		4) ขั้นการปฏิบัติ โดยนำผลจากการระดมความคิดไปสู่การปฏิบัติจริงซึ่งอาจใช้การลงสำรวจแหล่งชุมชน หรือการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน	5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาและเห็นคุณค่าในแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ให้เกิดกับผู้เรียน รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับโดยการเสริมแรงให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่ตนได้ร่วมกัน
การสังเคราะห์	1) กระตุ้นความตะหนัก (Stimulate Awareness) ให้สถานการณ์ปรากฏการณ์ที่เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อฝึกให้คิดตั้งคำถามสำคัญ รวมทั้งการคาดคะเนคำตอบและสรุปเป็นคำตอบชั่วคราว	2) สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) ร่วมระดมความคิดเพื่อหาวิธีการอนุรักษ์และภูมิปัญญาไทยในชุมชนให้คงอยู่ ผ่านทักษะและกระบวนการ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การเก็บมูลในท้องถิ่น การหาแหล่งข้อมูลในชุมชน		3) วิเคราะห์ (Analyze) ประมวลผลข้อมูลจากการร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและลงข้อสรุปที่ได้	4) ปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	5) ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) ปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดสัมมนา จัดทำโบรชัวร์ และเผยแพร่วีดิโอที่ผู้เรียนสนใจและถนัด

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึก โดยผู้วิจัยสามารถสรุปหลักการพัฒนาจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในงานวิจัยจากนักวิชาการสรุปได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

นักวิชาการ	หลักการพัฒนาจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น				
	การสร้างความตระหนัก	กระตุ้นความคิด	วิธีการอนุรักษ์	การปฏิบัติ	การประเมินผล
ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ (2543: 59)	✓	✓	✓	✓	✓
ภูวดล เกตุมงคล (2544: 26)	✓	✓	✓	✓	✓
สุวิมล ทองกร (2548: 7)	✓	✓	✓	✓	✓
อนิสา สังข์เจริญ (2553: 29)	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	4	4	4	4	4
ผู้วิจัย	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 10 การสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพัฒนาการวัดพฤติกรรมในเชิงลักษณะจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแบ่งเป็น 5 ประการดังนี้

1. กระตุ้นความตระหนัก (Stimulate Awareness) หมายถึง การให้สถานการณ์ปรากฏการณ์ที่เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อฝึกให้คิดตั้งคำถามสำคัญ รวมทั้งการคาดคะเนคำตอบและสรุปเป็นคำตอบชั่วคราว

2. สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) หมายถึง การร่วมระดมความคิดเพื่อหาวิธีการอนุรักษ์และภูมิปัญญาไทยในชุมชนให้คงอยู่ ผ่านทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การเก็บมูลในท้องถิ่น การหาแหล่งข้อมูลในชุมชน

3. วิเคราะห์ (Analyze) หมายถึง ประมวลผลข้อมูลจากการร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและลงข้อสรุปที่ได้

4. ปฏิบัติ (Practice) หมายถึง ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) หมายถึง การปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดนิทรรศการ จัดทำโบรชัวร์ หรืออาสาสมัครไกด์ ในหัวข้อ “เรียนรู้ชีวิตด้วยหลักคิดพอเพียงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น” ในหัวข้อเรื่องที่ผู้เรียนสนใจและถนัด

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจัดกิจกรรม โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อม พัฒนาการสังเกต การบันทึกข้อมูล การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน ร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหา และจัดการกับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดค่านิยมในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนได้ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง โดยการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. การรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้

3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ

3.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

4. ทำตามแผนที่กำหนด โดยลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้

5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ โดยประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตสำนึก

อำนวย ประสิทธิพรม (2540: 6) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในโครงการโลกสดใสในบ้านเกิด จังหวัดสงขลา พบว่า 1) จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในโครงการโลกสดใสในบ้านเกิด จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง 2) ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสถานภาพการเป็นสมาชิก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การได้รับข่าวสาร และอาชีพ โดยตัวแปรที่เป็นตัวพยากรณ์ของการมีจิตสำนึกที่ดีที่สุดคือด้านการศึกษา และ 3) ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระดับการศึกษาและอาชีพ สถานภาพ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ด้านการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และได้รับข้อมูลข่าวสาร

สุวิมล ทองกร (2548: 5) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการปลุกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้บริบทสังคมเมืองของผู้นำชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนเมืองรังสิต เทศบาลเมืองรังสิต

จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษากระบวนการปลุกจิตสำนึกของชุมชนเมืองรังสิตและบริบทที่ทำให้เกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองรังสิต โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมและการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้นำชุมชนเมืองรังสิต พื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนเมืองรังสิต เทศบาลเมืองรังสิต จังหวัดปทุมธานี พบว่า บริบทของความเป็นชุมชนตลาดพาณิชย์ ชุมชนแออัด และชุมชนบ้านจัดสรรมีผลต่อจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการศึกษาก่อน (Pre-test) การให้ข้อมูลที่เป็นสถานการณ์จำลอง (Scennario) แก่ชุมชนและมีการศึกษาหลัง (Post-test) การให้ข้อมูล ผู้ศึกษาพบว่ามีระดับจิตสำนึกที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น บริบทที่มีผลต่อระดับจิตสำนึก คือ ชุมชนเมืองรังสิตได้เรียนรู้แบบเชื่อมโยง กล่าวคือ ชุมชนเมืองรังสิตมีการเรียนรู้จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน เรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้าใจ เกิดความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องการร่วมแก้ไขปัญหา

รานี วิสูตรธนาวิทย์ (2548: 3) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการขยะของนักเรียน : ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการขยะของนักเรียน และมีอะไรเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อจิตสำนึกด้านการจัดการขยะของนักเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ การเลือกสนามการวิจัยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง คือ โรงเรียนเชิงเขา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และผู้วิจัยสะดวกในการเก็บข้อมูล สำหรับเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการขยะนั้น พบว่า มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ หนึ่ง ประสบการณ์ในอดีตและชีวิตประจำวัน นั่นคือความต่อเนื่องของการสร้างสมค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการจัดการขยะตั้งแต่เล็กจนโตจนเกิดผลึกของจิตสำนึกในการจัดการขยะโดยอัตโนมัติในชีวิตประจำวัน สองความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อตกลงนั้น หมายถึง ครูและบุคลากรทุกคนตลอดจนบุคลากรในครอบครัวย้ำเตือนนักเรียนทุกครั้งที่พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สาม มาตรการในการจัดการขยะ ผู้บริหาร จะต้องมีนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการขยะที่ชัดเจน จริงจัง และสี่ ระยะเวลา โรงเรียนจะต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่แน่นอน และประเมินผลความสำเร็จของการปรับพฤติกรรมจากปริมาณขยะที่จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด

ลัดดา ศิลาน้อยและคณะ (2543: 2) ศึกษาเรื่อง ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3)เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนให้มี

ความรู้สึกเห็นคุณค่าให้ความสนใจและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความสำนึก เป็นการนำเสนอปัญหาร่วมกันด้วยการใช้กิจกรรม สื่อเพื่อกระตุ้นแสดงความคิดเห็น โดยอาศัยหลักการ การวางเงื่อนไข การแยกแยะปัญหา การโยงความรู้ใหม่เข้าสู่ความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ แบ่งกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและแหล่งข้อมูลให้นักเรียนสรุปความคิดรวบยอดจากความรู้ด้วยการใช้แผนผัง แผนภูมิ เพื่อจะนำไปใช้ร่วมกับทักษะ 3) ขั้นค้นหาทักษะ นักเรียนใช้ทักษะทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ทักษะการสังเกต การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล กระบวนการแก้ปัญหา ร่วมกับความรู้ที่สรุปเพื่อใช้ในขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจต่อไป 4) ขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจ ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ เปรียบเทียบความแตกต่าง จากข้อมูลที่ได้เพื่อไปสู่การสรุปข้อมูล 5) ขั้นลงมือปฏิบัตินักเรียนนำความรู้ที่ได้จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น เพื่อไปสู่การลงมือปฏิบัติด้วยกิจกรรมล ได้แก่ การใช้โครงงาน การสำรวจชุมชน การศึกษานอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูวดล เกตุมงคล (2544: 6) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถทางการพูด จิตสำนึกและความสามารถทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้บทเรียนภาษาอังกฤษที่เน้นเนื้อหาวิชา พบว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างความพร้อมและเกิดความตระหนัก โดยวิกฤติการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คนในสังคมเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าทางจิตอารมณ์ (Affective Arousal) เพื่อให้เกิดความกังวลที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม 2) ป้อนข้อมูลและสร้างการรวมตัวของความคิดแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งกระตุ้นความคิด (Cognitive Arousal) เพื่อให้เกิดการซึมซับและการรวมตัวของความคิดในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม 3) ฝึกการวางแผนและนำไปปฏิบัติโดยให้แนวทางริเริ่มแก้ปัญหาและวางแผนโครงงาน เป็นตัวกระตุ้นเร้าการปฏิบัติ (Performing Arousal) เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองในพฤติกรรม 4) ประเมินผลการปฏิบัติและให้เสริมแรง โดยจัดให้มีการประเมินด้วยตนเองขณะดำเนินงาน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุงและประเมินผลงานสุดท้ายเพื่อความภาคภูมิใจในขั้นตอนที่เป็นการนำผลประเมินเป็นข้อมูลกลับเสริมแรง (Feedback Arousal and Reinforcement) เพื่อให้เกิดการคงตัวแห่งพัฒนาการของจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมอันนำสู่การมีพฤติกรรมการพัฒนาและรักษาสิ่งแวดล้อมที่สม่ำเสมอ

จากงานวิจัยเรื่องจิตสำนึกส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนมีจิตสำนึกและความสามารถทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการให้ความสำคัญกับความรู้สึกเห็นคุณค่าจากการให้ความสนใจและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการศึกษา

รูปแบบตลอดจนนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้สรุปได้ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้

กระบวนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้	เศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาพฤติกรรม	ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่น	ขั้นตอน	กิจกรรม
ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Gordon and Hilgard, 1981) กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด กฎแห่งการใช้ กฎแห่งผลที่พึงพอใจ และจากการตั้งจุดมุ่งหมาย บุคคลจะแก้ปัญหาได้ ก็ต่อเมื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย แล้วจึงจะทำให้กิจกรรมที่จะทำนั้นประสบผลสำเร็จ **ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner, 1963)** มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และกระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning)	**ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป	1. กระตุ้นความตระหนัก (Stimulate Awareness)	√	1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (R : Raising Awareness of Local)	1. การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง โดยครูถามผู้เรียน - เช่น ในหมู่บ้านของผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้ประโยชน์อย่างไร) (การใช้คำถามเพื่อเป็นการให้ผู้เรียนคิดถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวที่เกิดขึ้นตามสภาพบริบทของสังคมชุมชน เป็นความพอประมาณ)

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (ต่อ)

กระบวนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้	เศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาพฤติกรรม	ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่น	ขั้นตอน	กิจกรรม
ทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล (David, Joseph and Helen, 1968) ครูสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างมีความหมายด้วยการนำเสนอความคิดรวบยอดที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ล่วงหน้าก่อนสอนสาระนั้น เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้ในการเชื่อมโยงกับสาระที่เรียนรู้ **ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner, 1963)** มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และกระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (David, 1996) 1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง 2. แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองกับร่วมมือกันเรียนรู้ ปฏิบัติตามที่กำหนด **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Nicole and Holly, 2004)** กระบวนการกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด	**ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผลรอบด้าน	2. สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge)	√	2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (G : Gathering Local Culture)	2. กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยครูนำเสนอผลิตภัณฑ์ - เช่น ยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผู้เรียนรู้จักในชุมชนท้องถิ่นมา และบอกเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงต้องรวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (การใช้ความรู้อย่างมีเหตุมีผล รู้จักเลือกแนวทางในการรวบรวมวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เกิดกระบวนการคิด การวางแผนการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างสมเหตุสมผล)

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (ต่อ)

กระบวนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้	เศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาพฤติกรรม	ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่น	ขั้นตอน	กิจกรรม
ทฤษฎีการสร้างความรู้ (David, 1996) ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง **ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 17)** เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ กายภาพ บุคคล รวมถึงสื่อและเทคโนโลยี **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 25)** การวัดและประเมินผล ครูวัดและประเมินผลที่หลากหลายทั้งด้านปริมาณและเชิงคุณภาพ และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย	**การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์	3. วิเคราะห์ (Analyze)	√	3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (P : Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)	3. วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ โดยศึกษาการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน ที่ผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรมและทำให้กระบวนการทำงานกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ แต่ละกลุ่มเลือกประธาน (เพื่อเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม) และเลขานุการกลุ่ม (ผู้บันทึกการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม)

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (ต่อ)

กระบวนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้	เศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาพฤติกรรม	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ขั้นตอน	กิจกรรม
ทฤษฎีการสร้างความรู้ (David, 1996) ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 25)** **ทฤษฎีการสร้างความรู้โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 24)** เพเพิร์ท (Papert) มีความคิดว่า ครูควรส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี จะช่วยให้ความคิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา ความรู้ที่สร้างขึ้นจะมีความหมายอยู่อย่างคงทนเนื่องจากการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิด และนำความคิดของตนไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม	**เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ **เงื่อนไขคุณธรรม** หมายถึง การเสริมสร้างคุณธรรม	4) ปฏิบัติ (Practice)	√	4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (F : Following the Set Plan)	4. ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (เกิดความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม และมีคุณธรรมความรับผิดชอบ ความอดทน ความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด อดออมใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติงานตามแผนการทำงานได้ทันเวลาที่กำหนดจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน) (2 เงื่อนไข)

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (ต่อ)

กระบวนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้	เศรษฐกิจพอเพียง	การพัฒนาพฤติกรรม	ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่น	ขั้นตอน	กิจกรรม
ทฤษฎีการสร้างความรู้โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 24) เพเพิร์ท (Papert) มีความคิดว่า ครูควรส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี จะช่วยให้ความคิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา ความรู้ที่สร้างขึ้นจะมีความหมายอยู่อย่างคงทนเนื่องจากการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเอง หากผู้เรียน มีโอกาสได้สร้างความคิด และนำความคิดของตนไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Nicole and Holly, 2004) ของนิโคลและโฮลลี่** 1. ผู้เรียนมีความเข้าใจความคิดรวบยอด 2. การประยุกต์ใช้ ผู้เรียนได้ทดลองหรือประยุกต์ใช้ความคิดรวบยอด หรือผลิตความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นแนวปฏิบัติของผู้เรียน	แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5. ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values)	√	5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (E : Evaluating and Applying)	5. ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (จัดสัมมนา จัดป้ายนิเทศ จัดทำโบรชัวร์ หรือนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และร่วมกันประเมินผลงาน ทดสอบหลังเรียน) การปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดทำโบรชัวร์หรือเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตในหัวข้อเรื่องที่ผู้เรียนสนใจและถนัด - ให้ข้อมูลย้อนกลับโดยการเสริมแรงให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่ตนได้ร่วมกันปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อสร้างความภูมิใจในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ เกิดทักษะความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมโครงงาน)

จากตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีและขั้นตอนการวิจัย

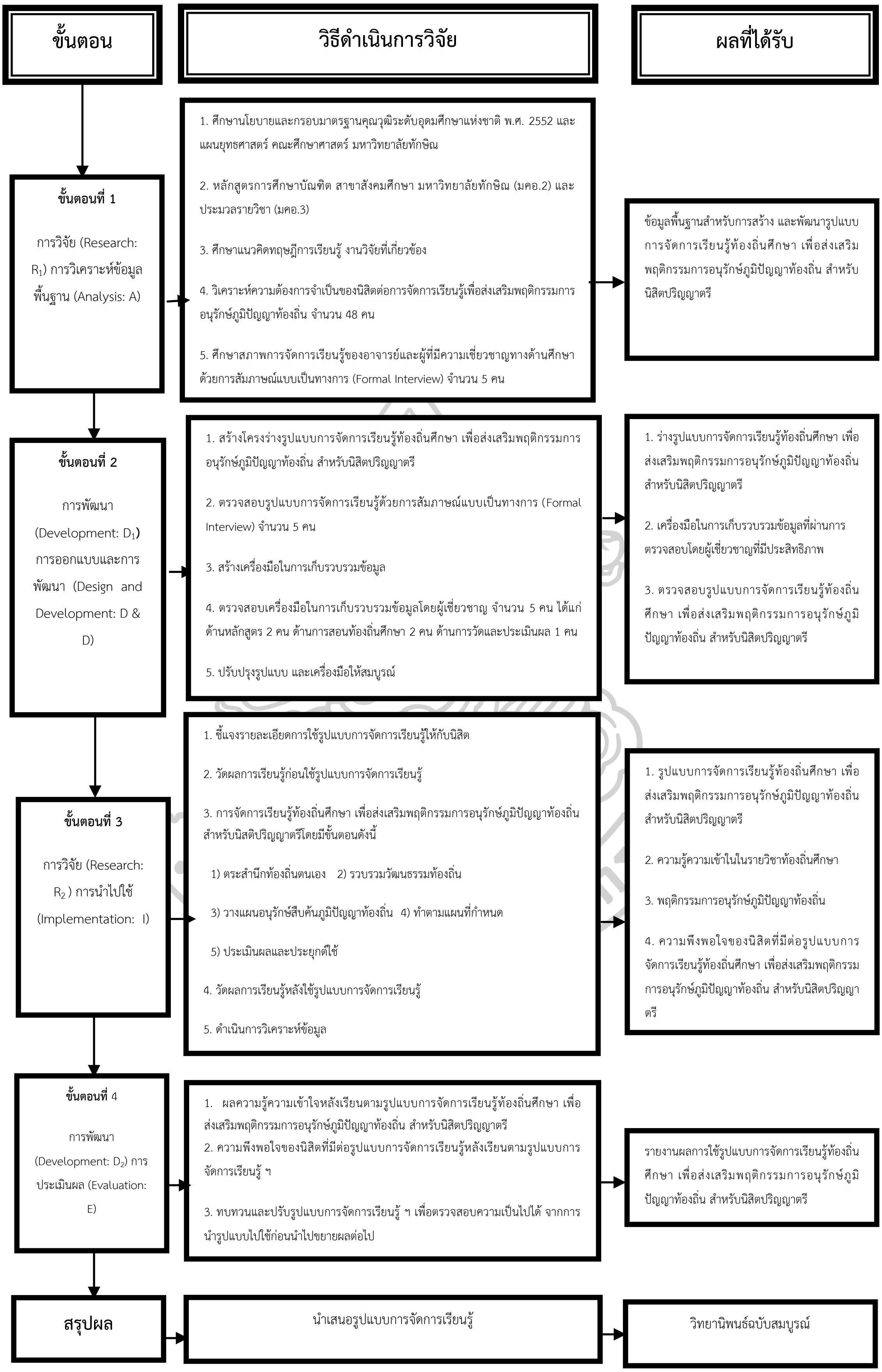
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบโดยประยุกต์ใช้ ADDIE Model ตามแนวคิดของ Kruse (2012: 1) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) และใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pre Experimental Design ประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการวัดความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนแบบ The One-Group Pretest - Posttest Design และวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) เป็นการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) เป็นการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การนำไปใช้ (Implementation: I) เป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D_2) การประเมินผล (Evaluation: E) เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สามารถสรุปเป็นกรอบดำเนินการวิจัยดังภาพที่ 3

ขั้นตอน
วิธีดำเนินการวิจัย
ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 1
การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)
1. ศึกษานโยบายและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และแผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ (มคอ.2) และประมวลรายวิชา (มคอ.3)
3. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนิสิตต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 48 คน
5. ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) จำนวน 5 คน
ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้าง และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
ขั้นตอนที่ 2
การพัฒนา (Development: D1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D)
1. สร้างโครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) จำนวน 5 คน
3. สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ตรวจสอบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ด้านหลักสูตร 2 คน ด้านการสอนท้องถิ่นศึกษา 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล 1 คน
5. ปรับปรุงรูปแบบ และเครื่องมือให้สมบูรณ์
1. ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสิทธิภาพ
3. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
ขั้นตอนที่ 3
การวิจัย (Research: R2) การนำไปใช้ (Implementation: I)
1. ชี้แจงรายละเอียดการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับนิสิต
2. วัดผลการเรียนรู้ก่อนใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีโดยมีขั้นตอนดังนี้
1) ตระสำนึกท้องถิ่นตนเอง 2) รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น
3) วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ทำตามแผนที่กำหนด
5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้
4. วัดผลการเรียนรู้หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
5. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. ความรู้ความเข้าในในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา
3. พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
ขั้นตอนที่ 4
การพัฒนา (Development: D2) การประเมินผล (Evaluation: E)
1. ผลความรู้ความเข้าใจหลังเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลังเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ
3. ทบทวนและปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ จากการนำรูปแบบไปใช้ก่อนนำไปขยายผลต่อไป
รายงานผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
สรุปผล
นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้
วิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3 กรอบดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research – R_1: Analysis)

วิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (Analysis: A) การศึกษาและวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี

1.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

2.1.1 นโยบายการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ในวิชาท้องถิ่นศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และแผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

2.1.2 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ (มคอ.2) และประมวลรายวิชา 0125342 ท้องถิ่นศึกษา (มคอ.3) ระดับปริญญาตรี

2.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิง

รุก (Active Learning) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

2.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

2.2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นนิสิต โดยการสัมภาษณ์นิสิตเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่เรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 54 คน

2.2.2 แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้สอน โดยการสัมภาษณ์อาจารย์และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านท้องถิ่นศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี จำนวน 5 คน ซึ่งนำมากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ได้แก่

2.2.2.1 ปราชญ์ชาวบ้านทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานหรือให้ข้อมูลทางด้านนี้โดยเฉพาะเป็นเวลา 10 ปี และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหรืออาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่สอนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา จำนวน 5 คน

2.2.2.2 กำหนดโครงสร้างและประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ใน 2 ประเด็น ได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้ และความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของครูเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา และพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ฯ

2.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องของแบบสอบถามเชิงทฤษฎี และเนื้อหา แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

(Index of Item Objective Congruence : IOC) การประเมินความสอดคล้องของข้อมูลด้วยดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องคำนวณได้จากเทคนิคของ Rovineli and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543)

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี 2552)

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับได้

2.2.5 นำผลข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.8-1.0 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องภาษา และรายละเอียดของประเด็นคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง นำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ความคิดเห็นของนิสิต เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.2 ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านท้องถิ่นศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4. วิธีดำเนินการ

4.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้ศึกษาความต้องการ

4.2 กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร และสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.3 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ทีปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์ และภาษาที่ใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้ ซึ่งเป็นแบบประเมินลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประเมินความเหมาะสม / สอดคล้องของประเด็นในการวิเคราะห์เอกสาร และนำมาพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความเหมาะสม / สอดคล้อง และปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์เอกสารในเรื่องภาษา และรายละเอียดของประเด็นคำถามให้มีความชัดเจนโดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยกำหนดระดับการปฏิบัติดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับดี

ระดับ 3 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับน้อยมาก

4.5 นำข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสารความเหมาะสม / สอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่รวบรวมมาจากผู้เชี่ยวชาญคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$= 4.80-5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.00-0.44 ซึ่งแสดงว่า การวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับดีมาก

จากขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบาย การจัดการศึกษาและผลการศึกษา สภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนรู้ แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4.6 สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมและนำไปปรับปรุงแก้ไข

4.7 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ และนำไปปรับปรุง แก้ไข

4.8 จัดการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี ผู้ร่วมสัมภาษณ์กลุ่มเป็นตัวแทนนิสิตระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 ที่เรียนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 54 คน คัดเลือกจากนิสิตที่มีความสามารถพื้นฐานและวิธีการเรียนรู้ (Learning Style) ต่างกัน ซึ่งเป็นการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้สนทนากลุ่มในเรื่อง ชื่อ เพศ อายุ ระยะเวลาในการศึกษา ความสนใจเฉพาะด้านท้องถิ่นศึกษา และประสบการณ์ในการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังของนิสิตในการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ประเด็น รายละเอียดดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของครูผู้สอนที่ผ่านมา 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเป็นอย่างไร 3) ด้านการเผยแพร่ผลงานของนิสิตในรายท้องถิ่นศึกษา 4) ด้านประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนมีความสำคัญอย่างไรบ้าง และ 5) ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งใช้เวลาการสนทนากลุ่มประมาณ 40 นาที

4.9 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่สอนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา จำนวน 5 คน และปราชญ์ชาวบ้านทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในเรื่อง ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังของการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา และวิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 4 ประเด็น รายละเอียดดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นศึกษา 2) ด้านสื่อที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการ

เรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง

4.10 นำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) การประเมินความสอดคล้องของข้อมูลด้วยดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ใช้ในการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง

4.11 นำผลข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.8-1.0 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องภาษาและการสื่อความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และรายละเอียดของคำถามให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นศึกษา 2) ด้านสื่อที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ และส่งให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง นำแบบสอบถามไปดำเนินการสอบถาม

5. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีกระบวนการสร้างและพัฒนาดังนี้

5.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.1.2 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสารโดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสารมี 4 ประการ ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง สาระสำคัญ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1.3 นำแบบวิเคราะห์เอกสารเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์เอกสารและนำไปปรับปรุงแก้ไข

5.2 ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี กระบวนการสร้างและพัฒนามีดังนี้

5.2.1 กำหนดข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ เพศ สถาบัน ระดับชั้น ผลการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ และวิธีการเรียนรู้ของนิสิต

5.2.2 ร่างประเด็นการสัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) และมีสาระครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2.3 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์เอกสารและนำไปปรับปรุงแก้ไขประเด็นสัมภาษณ์กลุ่ม ด้านการใช้ภาษาและความสอดคล้องของประเด็นกับรายละเอียดที่ต้องการศึกษา นำประเด็นสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นแบบประเมินลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประเมินความเหมาะสม / สอดคล้องของประเด็นในการวิเคราะห์เอกสาร และนำมาพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความเหมาะสม/สอดคล้อง และปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์เอกสารในเรื่องภาษา และรายละเอียดของประเด็นคำถามให้มีความชัดเจน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยกำหนดระดับการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับดีมาก

4 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับดี

3 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง คุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับน้อยมาก

5.2.4 ปรับปรุงแก้ไขประเด็นสนทนากลุ่มตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ โดยจัดทำรูปแบบข้อคำถามให้มีความชัดเจน มีความครอบคลุมประเด็นการสัมภาษณ์ รูปแบบภาษามีความกระชับ และมีรูปแบบคำถามตามแบบภาษาราชการมากขึ้น และส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง นำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์

5.3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ และนำไปปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสัมภาษณ์ ด้านการใช้ภาษาและความสอดคล้องของประเด็นกับรายละเอียดที่ต้องการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-end Questions) มีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา กระบวนการสร้างและพัฒนามีดังนี้

5.3.1 กำหนดข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ สถาบัน วิชาที่สอน ประสบการณ์การสอน วุฒิการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ และข้อมูลอื่น ๆ

5.3.2 ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) และมีสาระครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 5 ประเด็น ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นศึกษา 2) สื่อที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 4) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง

5.3.3 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของประเด็นสัมภาษณ์กลุ่ม ด้านการใช้ภาษาและความสอดคล้องของประเด็นกับรายละเอียดที่ต้องการศึกษา นำประเด็นสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน แล้วนำแบบวิเคราะห์ไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสามารถสรุปดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษา	1. การวิเคราะห์เอกสาร	1. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552	1. แบบวิเคราะห์เอกสาร	1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	1. ข้อมูลพื้นฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
	2. การสัมภาษณ์	2. ผู้สอนรายวิชาด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 5 คน	2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน	1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	2. ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย
		3. นิสิต จำนวน 20 คน	3. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนิสิต	2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development – D_1: Design and Development)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (Development: D) เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1.2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

2.1.1 คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.1.2 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ (มคอ.2) และประมวลรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (มคอ.3) และแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.3 เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.1.4 เครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

2.2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นนิสิต ได้แก่ นิสิตที่เรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ระดับปริญญาตรี ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน

2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีดังนี้

3.1 คู่มือการใช้รูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.1.1 สังเคราะห์หลักการแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับของจิตสำนึก และแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี

3.1.2 พัฒนาร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้ และวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาต่าง ๆ เสนอไว้ จากนั้นนำแนวคิดที่สอดคล้องกันมากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ประการดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ 3 องค์ประกอบมาจากหลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ระบบสังคม (Social System) และระบบสนับสนุน (Support System)

3.1.3 พัฒนาร่างคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของคู่มือ ประกอบด้วย คำนำ แนวทางการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

3.1.4 จัดทำประมวลการสอนรายวิชา ระบุรายวิชาและผลการเรียนรู้ โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาหลักสูตรสังเคราะห์รายวิชาท้องถิ่นศึกษา กำหนดผลการเรียนรู้ กำหนดเครื่องมือ

และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ จัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ภาระงานและระบุรายวิชาและผลการเรียนรู้ที่จะนำไปจัดกระบวนการเรียนรู้กับนิสิตกลุ่มตัวอย่าง

3.1.5 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดขั้นตอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดเนื้อหา การกำหนดวิธีการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ และการกำหนดเครื่องมือและวิธีการประเมิน ดังนี้

3.1.5.1 การกำหนดเนื้อหา โดยศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ครอบคลุมตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา

3.1.5.2 การกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อการจัดการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) 2) รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) 3) วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) 4) ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Apply: E)

3.1.5.3 การกำหนดสื่อการจัดการเรียนรู้ สร้างและเลือกสิ่งสนับสนุนทางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้นิสิตเกิดการเรียนรู้จากบริบทที่เป็นจริง และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่คงทน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ประกอบด้วย สื่อและแหล่งเรียนรู้ สื่อที่เป็นวัสดุ ประกอบด้วย ใบความรู้ ใบงาน แบบทดสอบความรู้ แหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

3.1.5.4 การกำหนดเครื่องมือและวิธีการประเมิน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม เป็นพื้นฐานการวัดและประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียน 2) แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ระยะที่ 2 การประเมินความสำเร็จหลังเรียน ประกอบด้วย 1) การทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชาท้องถิ่นศึกษา 2) แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 3) การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.1.6 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้และนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

3.1.6.1 การมีคำชี้แจงการนำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยมีการแนะนำให้ผู้ประเมินใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามมาตรฐานของการให้คะแนน

3.1.6.2 ปรับการใช้ภาษาในการเขียนเกณฑ์ การให้คะแนน หรือ การประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กระชับมากขึ้น

นำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นนำรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม และความสอดคล้องของรูปแบบ พิจารณาตามแบบประเมินความสอดคล้องเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้ค่าเฉลี่ย = 4.62-5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.04-0.54 ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง ดังนี้

การประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557: 179)

5	หมายถึง	มีความสอดคล้องมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความสอดคล้องมาก
3	หมายถึง	มีความสอดคล้องปานกลาง
2	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อย
1	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความเหมาะสม/สอดคล้องในประเด็นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ในภาพรวมและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ 2557)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อยที่สุด

พิจารณาค่าความเหมาะสม/สอดคล้องทีมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้กับนิสิตได้

3.1.7 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และคู่มือการใช้รูปแบบฯ โดยทำการแก้ไขรูปแบบการใช้ภาษา และการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ภาคสนาม (Field Tryout) กับนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา นอกจากนี้ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.1.7.1 ปรับองค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ ควรเพิ่มการจัดประสบการณ์เรียนรู้หรือกิจกรรมใน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ แสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตลอดจนสื่อของจริงที่หลากหลายให้มากขึ้น

3.1.7.2 ปรับเกณฑ์การประเมินการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติและผลลัพธ์ในเชิงพฤติกรรม

3.1.7.3 ปรับการใช้ภาษาในการเขียนเกณฑ์ การให้คะแนน หรือ การประเมินการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กระชับมากขึ้น

3.1.8 นำคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2

คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม/สอดคล้องเชิง โครงสร้างของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมิน ความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้างของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จากนั้นนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์ และแปลความหมาย เพื่อประเมินความเหมาะสม / สอดคล้องเชิงโครงสร้างของคู่มือการใช้การจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของความชัดเจนของข้อความความเป็นมา และความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งสามารถสรุปดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

รายการการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมะสม/สอดคล้อง
1. สภาพบริบททางการศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ ประกอบด้วย 1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ 1.2 แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ 1.3 ทฤษฎีและแนวคิด 1.4 แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.40	0.54	มาก
2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4.60	0.54	มาก
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ ประกอบด้วย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4.60	0.54	มาก
4. องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย สาระความรู้ และการเรียนรู้หลักการตอบสนอง ระบบสังคม และระบบสนับสนุน	4.60	0.54	มาก
5. ความชัดเจนของขั้นตอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4.80	0.44	มาก
6. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สอดคล้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4.80	0.44	มากที่สุด
7. ขั้นตอนของรูปแบบฯ สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4.60	0.54	มาก
รวม	4.62	0.04	มาก

ตารางที่ 13 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.62, S.D. = 0.04) จึงถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการสรุปประเด็นที่ได้ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ประเด็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview)	**ผลการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview)**
1. สภาพบริบททางการศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ ประกอบด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีและแนวคิด แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	ความเหมาะสมทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีและแนวคิด แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้
2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ ประกอบด้วย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	การออกแบบวิธีการและเครื่องมือในการศึกษาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีการลงศึกษาปรากฏการณ์ในชุมชนท้องถิ่น โดยมีการดำเนินการในลักษณะโครงงาน ทำให้การสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการเรียนรู้วิธีการเก็บรวบรวม การเรียบเรียง ตีความ ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้จากการฝึกทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 14 ผลการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (ต่อ)

ประเด็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview)	ผลการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview)
4. องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย สาระความรู้และการเรียนรู้ หลักการตอบสนอง ระบบสังคม และระบบสนับสนุน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	ปัจจัยที่เอื้อต่อการกระตุ้นความสนใจผู้เรียนให้เหมาะสมและเพียงพอ มีปัจจัยหลักการตอบสนอง คือผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากประสบการณ์ ระบบสังคม คือผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทั้งในและนอกห้องเรียน และสิ่งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศที่ดี
ตารางที่ 5. ความชัดเจนของขั้นตอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์แก้ไขปัญหา ตลอดจนผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยครูและผู้เรียนลงพื้นที่ร่วมกัน
6. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สอดคล้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ครูคอยกระตุ้นหรือจุดประกายความคิดแนะนำให้ผู้เรียนได้เป็นผู้เลือกเรื่องที่ตนเองสนใจ ตลอดจนผู้เรียนได้มีการประเมินตนเองในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย
7. ขั้นตอนของรูปแบบฯ สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้ตามวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ครูควรจัดกระบวนการที่มีความหลากหลาย เช่น การให้เวลาให้น้ำหนักไปในทางที่ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สรุปองค์ความรู้ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ แสดงผลงานในการปฏิบัติอย่างชัดเจน และฝึกการประเมินตนเอง

จากตารางที่ 14 ผลการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้นำไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

3.1.9 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวน 183 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.2.1 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา หน่วยที่ 2 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ หน่วยที่ 3 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ และหน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

3.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษานำมาสังเคราะห์ กำหนดองค์ประกอบและสร้างกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.3 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

3.2.3.1 จุดประสงค์และผลการเรียนรู้ เป็นข้อความที่เป็นวัตถุประสงค์ของเรื่องและวัตถุประสงค์ของการสอนที่มุ่งให้นิสิตแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งสะท้อนถึงความรู้ความสามารถอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้เมื่อจบหน่วย เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบคุณภาพของเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยปรับปรุงภาษาให้กระชับมากขึ้น และในข้อคำถามของกิจกรรมให้เป็นเชิงสะท้อนจากตัวผู้เรียนและเพิ่มเติมกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อสร้างพฤติกรรมท้องถิ่นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

3.2.3.2 ความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์เดิม เป็นข้อความที่บรรยายถึงประสบการณ์ที่มีมาก่อนหรือความรู้ที่นิสิตต้องมี เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

3.2.3.3 เนื้อหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เป็นแนวคิดและหลักการที่ต้องการให้นิสิตเรียนรู้

3.2.3.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) 2) รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) 3) วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) 4) ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) 5) ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E)

3.2.3.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อวัสดุและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่นิสิตและผู้สอนใช้

3.2.3.6 การวัดและประเมินผล เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ประเมิน 2 ระยะ คือ 1) ก่อนการจัดการเรียนรู้ เป็นการสำรวจความรู้เดิมก่อนการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 1 เพื่อตรวจสอบที่มีมาก่อนของผู้เรียน 2) หลังการจัดการเรียนรู้ เป็นการวัดเพื่อตัดสินความเข้าใจในของผู้เรียน

3.2.3.7 ข้อเสนอแนะ เป็นส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้สอนในการจัดเตรียมสื่อและกิจกรรมที่อาจจำเป็นต้องเตรียมหรือทำการศึกษาล่วงหน้าก่อนทำการสอนจริง

3.2.3.8 ภาคผนวก อาจจะเป็นใบงานในการทำกิจกรรม ใบความรู้สำหรับผู้เรียนในการศึกษาเพิ่มเติม และแบบฝึกหัดใช้ทดสอบความเข้าใจ

จากการแผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถสรุปกิจกรรมและขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอน	กิจกรรม
1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (R : Raising Awareness of Local) (ความพอประมาณ)	1. ผู้เรียนทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียน จากนั้นครูถามคำถามเกี่ยวกับความรู้เนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและตอบคำถาม 2. ผู้เรียนศึกษาแหล่งข้อมูลที่อธิบายรายละเอียดเนื้อหาบทเรียน 3. ผู้เรียนรับฟังความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพร้อมศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรสนับสนุนในเนื้อหาดังกล่าว 4. ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากที่แบ่งเป็นตอนย่อย ๆ และศึกษาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งทรัพยากรสนับสนุนการเรียน 5. ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้บันทึกไว้มาตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการ หรือรายละเอียดปลีกย่อย และแก้ไขเพิ่ม-ลด หลังจากดำเนินกิจกรรม 6. ผู้เรียนเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสถานการณ์เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษาที่ครูได้ถามไว้และให้ผู้เรียนตอบคำถามว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร 7. ผู้เรียนนำบันทึกความก้าวหน้าที่ทำไว้ ให้ครูตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการ (รายละเอียดเนื้อหา) และชี้แนะการแก้ไข เพิ่ม-ลด 8. ผู้เรียนระบุปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ จากเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นพิจารณาความสำคัญของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ตารางที่ 15 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม
2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (G : Gathering Local Culture) (ความมีเหตุผล)	1) ผู้เรียนถกประเด็นปัญหาหรือประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการหรือแหล่งในการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ภายในกลุ่ม โดยอธิบายข้อมูลที่หามาได้จากงานเดี่ยวที่ได้รับด้วยผังความคิดหรือวิธีอื่น ๆ ให้เพื่อนในกลุ่มรับฟัง 2) ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในการสืบค้นเช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยแต่ละคนหาวิธีการหลาย ๆ ทางเลือกหรือ สำหรับการแก้ปัญหา และส่งงานตามกำหนดเวลา 3) ผู้เรียนเปิดใจยอมรับความถูกต้องของคำตอบ เปิดใจยอมรับ คำตอบที่ตนไม่เห็นด้วยด้วยหลักความคิดของเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ผู้เรียนร่วมกันถกประเด็นปัญหาจนกระทั่งได้เป็นผลสรุปของกลุ่ม (มติต้องเป็นเอกฉันท์) 5) ผู้เรียนเกิดข้อสงสัยสามารถสอบถามจากเพื่อนร่วมกลุ่ม ร่วมห้อง และจากครู 6) ผู้เรียนคำตอบให้อยู่ในขอบเขตที่ครูแนะนำรับฟังผลป้อนกลับจากครูผู้สอน 7) ผู้เรียนปรับปรุง
3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น **(P : Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)** (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)	1) แบ่งกลุ่มผู้เรียน 5-6 คน ที่มีความสนใจในหัวข้อเดียวกันอยู่ร่วมกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรมและทำให้กระบวนการทำงานกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ 2) ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ 3) ผู้เรียนศึกษาการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ 4) แต่ละกลุ่มเลือกประธาน (เพื่อเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม) และเลขานุการกลุ่ม (ผู้บันทึกการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม) 5) ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่กำหนดให้ 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่นภายใต้หัวข้อดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ 6) ผู้เรียนวางแผนการจัดทำโครงงานในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ 6) ผู้เรียนคำตอบให้อยู่ในขอบเขตที่ครูแนะนำรับฟังผลป้อนกลับจากครูผู้สอน

ตารางที่ 15 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม
	7) ผู้เรียนปรับปรุง
4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (F : Following the Set Plan) (เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม)	1) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ 2) ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาของกลุ่มอื่น 3) ผู้เรียนแต่ละค้นหาความรู้จากกลุ่มอื่น พร้อมให้ข้อคิดเห็นว่าควรมีการเพิ่มเติม ตรงจุดใด และมีความคิดเห็นในงานกลุ่มนั้น ๆ อย่างไร โดยจะต้องแสดงความคิดเห็นมากกว่าการตอบว่า “ใช่” “ไม่ใช่” 4) ผู้เรียนโต้แย้งสิ่งต่าง ๆ ให้อยู่บนหลักการของความเป็นจริง 5) ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ โดยการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ ชุมชน ด้วยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ผู้เรียนสรุปผลการวิเคราะห์โดยพิจารณาทบทวน
5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (E : Evaluating and Applying) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ)	1) ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์และอภิปรายผลกิจกรรมโครงงานในการลงพื้นที่ 2) ผู้เรียนสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน 3) ผู้เรียนเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ผู้เรียนทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเรียน และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบ 6) ผู้เรียนคำตอบให้อยู่ในขอบเขตที่ครูแนะนำรับฟังผลป้อนกลับจากครูผู้สอน

จากตารางที่ 15 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สามารถกำหนดกิจกรรมและขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้และดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

3.2.4 ตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

3.2.4.1 ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ให้เหมาะสม และควรเพิ่มควรเพิ่มการจัดประสบการณ์เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนสื่อของจริงที่หลากหลายให้มากขึ้น

3.2.4.2 ปรับการใช้ภาษาในการเขียนเกณฑ์ การให้คะแนน หรือ การประเมินการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กระชับมากขึ้น

นำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง และเพื่อนำผลไปใช้ในการวิจัยต่อไป จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาตามแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.60, S.D. = 0.54) ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง ดังนี้

การประเมินความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง กำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557: 179)

5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความเหมาะสม/สอดคล้องในประเด็นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ในภาพรวมและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ 2557)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อยที่สุด

พิจารณาค่าความเหมาะสม/สอดคล้องทีมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้กับนิสิตได้

3.2.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ โดยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ดังนี้

3.2.5.1 การมีคำชี้แจงการนำแบบประเมินการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยมีการแนะนำให้ผู้ประเมินใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามมาตรฐานของการให้คะแนน

3.2.5.2 ปรับเกณฑ์การประเมินการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติในและนอกห้องเรียน และผลลัพธ์ที่เป็นความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาในเชิงพฤติกรรมมากขึ้น

3.2.5.3 ปรับการใช้ภาษาในการเขียนเกณฑ์ การให้คะแนน หรือ การประเมินการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ให้กระชับมากขึ้น

นำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง และเพื่อนำผลไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3.3 เครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 รายการคือ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และแบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพมีดังนี้

3.3.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.3.1.1 กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา แบบปรนัยซึ่งกำหนดเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ

3.3.1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา แบบเลือกตอบ

3.3.1.3 สร้างตารางวิเคราะห์แบบทดสอบ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ และเนื้อหา โดยได้กำหนดเนื้อหาการทดสอบแต่ละด้านครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ตามแนวคิดของ Anderson and Krathwohl (2001: 20) ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่น

หน่วยที่ /เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับพฤติกรรมทางพุทธิพิสัย						รวม จำนวนข้อ	จำนวนข้อที่คัดไว้
		ความรู้/จำ	ความเข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์		
เรื่องที่ 1	**ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ**								
หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา	1. นิสิตสามารถอธิบายหลักการแนวคิดท้องถิ่นศึกษาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้	2	2	2	2			8	4
	2. นิสิตสามารถวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นได้		2	1	3	2		8	4
	รวม							16	8
หน่วยที่ 2 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน	1. นิสิตสามารถวิเคราะห์การพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนา และพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่นได้	2	2		2	2		8	3
	2. นิสิตสามารถเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้		2	3	1	2		8	4
	รวม							16	7

ตารางที่ 16 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่น (ต่อ)

หน่วยที่ /เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	ระดับพฤติกรรมทางพุทธิพิสัย						รวมจำนวนข้อ	จำนวนข้อที่คัดไว้
		ความรู้/จำ	ความเข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์		
หน่วยที่ 3 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	1. นิสิตสามารถอภิปรายการศึกษา การจัดการความรู้ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และเทคนิคการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นได้			2	2	2	2	8	4
หน่วยที่ 3 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	2. นิสิตสามารถเสนอแนวทางการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำโครงงานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ได้	2	3	2	1			8	5
	รวม							16	9
เรื่องที่ 2	**วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ**								
หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	1. นิสิตสามารถวิเคราะห์ประเภทและประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้		2		2	3	1	8	5
	2. นิสิตสามารถเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ได้		2	2	2	2		8	3
	รวม							16	8
หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น	1. นิสิตสามารถวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้		2		3	1	2	8	4
	2. นิสิตสามารถออกแบบเครื่องมือการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนได้	3		2	1	2		8	4
	รวม							16	8
รวมจำนวนข้อสอบ		9	17	14	19	16	5	80	40

3.3.1.4 นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาที่สร้างขึ้น และนำไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีจำนวน 80 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาตามแบบประเมินเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี, 2552: 138)

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

คัดเลือกข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.50 เพื่อใช้เป็นแบบทดสอบฉบับจริง แบบทดสอบที่สร้างขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00 คัดเลือกข้อสอบได้ 40 ข้อ

3.3.1.5 นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาตามแบบประเมินเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) การประเมินความสอดคล้องของข้อมูลด้วยดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องคำนวณได้จากเทคนิคของ Rovineli and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543:117)

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี, 2552: 138)

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1) ปรับแก้ไขข้อคำถามในสถานการณ์ให้มีความสอดคล้องกับระดับพฤติกรรมทางพุทธิพิสัยแต่ละด้าน

2) ปรับสำนวนภาษาตัวเลือกให้มีความกระชับและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

3.3.1.6 นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาทดลองใช้ (Try Out) กับนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 183 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบแต่ละข้อและค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 123) โดยพิจารณาข้อทดสอบที่มีค่าความยาก (P) ตั้งแต่ .40 – .67 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .33 – .57 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทดลองงานวิจัยได้

3.3.1.7 นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3.2 แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3.2.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดประเด็นที่ต้องการวัดของแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.3.2.2 สร้างตารางวิเคราะห์แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ และเนื้อหาดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวนข้อ
1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
1.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	5 (ข้อที่ 1-5)
1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5 (ข้อที่ 6-10)
2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น	
2.1 การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	6 (ข้อที่ 11-16)
2.2 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น	6 (ข้อที่ 17-22)
2.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น	6 (ข้อที่ 23-28)
3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น	
3.1 การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น	6 (ข้อที่ 29-34)
3.2 การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	6 (ข้อที่ 35-40)
รวม	40

3.3.2.3 สร้างแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี จากเนื้อหาท้องถิ่นศึกษา เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีจำนวน 1 ฉบับจำนวน 80 ข้อ เป็นแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ โดยมีระดับของการสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งอิงการแบ่งระดับจิตสำนึกตามแนวคิด Krathwohl.D.R (1964) มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย ข้อคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เป็นสถานการณ์ตามระดับจิตสำนึกดังนี้

ระดับที่ 1 การรับรู้ (Receiving) เป็นระดับการตระหนักจากสิ่งเร้าที่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เบื้องต้นผิวเผินต่อสิ่งที่พบ รวมถึงสามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจ สิ่งใดไม่พอใจเท่านั้น

ระดับที่ 2 การตอบสนอง (Responding) เป็นระดับการยินยอมกระทำหรือเชื่อฟังอย่างตั้งใจมากกว่าเดิม รู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

ระดับที่ 3 การรับรู้คุณค่า (Valuing) เป็นระดับการยอมรับหรือความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าจากการถูกกระตุ้นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 จนเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

ระดับที่ 4 การจัดระบบคุณค่า(Organization) เป็นระดับการสร้างมโนภาพของคุณค่าอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึก

3.3.2.4 นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.3.2.5 นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 40 ข้อ โดยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

3.3.2.5.1 ปรับแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ให้เหมาะสม และควรเพิ่มควรเพิ่ม ระดับพฤติกรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความชัดเจนมากขึ้น

3.3.2.5.2 ปรับการใช้ภาษาในการเขียนเกณฑ์ การให้คะแนน หรือการประเมินการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กระชับมากขึ้น

นำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง และเพื่อนำผลไปใช้ในการวิจัยต่อไป จากนั้นเสนอเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน พิจารณาตามแบบประเมินเพื่อหาความ

สอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี, 2552: 138)

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

คัดเลือกข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.50 เพื่อใช้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.3.2.6 นำประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีที่สร้างขึ้น คัดเลือกข้อสอบได้ 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00

3.3.2.7 นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวน 183 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาแบบประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .25 – .60 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน KR - 20 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 123) ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทดลองงานวิจัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทดลองงานวิจัยได้

3.3.2.8 การให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้ความหมายโดยได้จากแนวคิดในการหาค่าเฉลี่ยของ Best (1986: 182) การให้ความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50-4.00 หมายถึง การจัดระบบคุณค่า

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50-3.49 หมายถึง การรับรู้คุณค่า

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50-2.49 หมายถึง การตอบสนอง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00-1.49 หมายถึง การรับรู้

3.3.2.9 นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้กับนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3.3 ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาสังคมศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบรายงานตนเองที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในเรื่อง ชื่อ สกุล ชั้นปี สาขา คณะ มหาวิทยาลัย วัน เดือน ปี เวลาที่บันทึก ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในประเด็นด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และวิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ดำเนินการดังนี้

3.3.3.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.3.3.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.3.3.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมเชิงทฤษฎี และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.3.3.4 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 ฉบับ โดยให้เลือก ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การกำหนดค่าระดับของข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจ มีดังนี้

5	ให้ค่าระดับเท่ากับ	พึงพอใจมากที่สุด
4	ให้ค่าระดับเท่ากับ	พึงพอใจมาก
3	ให้ค่าระดับเท่ากับ	พึงพอใจปานกลาง
2	ให้ค่าระดับเท่ากับ	พึงพอใจน้อย
1	ให้ค่าระดับเท่ากับ	พึงพอใจน้อยทีสุด

ในการแปลความหมายของแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเทียบกับเกณฑ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้ความหมายที่ได้จากแนวคิดในการหาค่าเฉลี่ยของ Best (1986)

จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยให้ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.3.3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่นศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาตามแบบประเมินความสอดคล้องเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้อง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้อง มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้อง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้อง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้อง น้อยที่สุด

3.3.3.6 นำแบบสอบถามความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยส่วนที่เป็นมาตราส่วนนำมาหาค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.80, S.D. = 0.30) ส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับการให้ความหมายผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายความว่า มีความสอดคล้อง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายความว่า มีความสอดคล้อง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายความว่า มีความสอดคล้อง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายความว่า มีความสอดคล้อง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายความว่า มีความสอดคล้อง น้อยที่สุด

3.3.3.7 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง และนำไปปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป โดยนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่เป็นความเรียงมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายเชิงพรรณนา โดยมีประเด็นสรุปได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอน	ให้ผู้เรียนระบุเกี่ยวกับขั้นตอนของพฤติกรรม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local)	ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง โดยตระหนักหรือเห็นความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง และมีข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไร
2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture)	ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมอย่างไร
3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)	ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกันจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไร
4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan)	ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไร
5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying)	ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการวิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไร

จากตารางที่ 18 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สามารถให้ผู้เรียนระบุเกี่ยวกับขั้นตอนของพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีได้ตลอดจนนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D & D)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี					
1.1 สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	วิเคราะห์เอกสาร	เอกสารข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ใน ขั้นที่ 1	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	โครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
1.2 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบ	ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี	การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 คน	แบบตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา	โครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ
1.3 ตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ท้องถิ่นศึกษา 2 คน และการวัด	แบบตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	ข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา	แผนการจัดการเรียนรู้ ผ่านการหาคุณภาพ

ตารางที่ 19 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D & D) (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
		และประเมินผล 1 คน			
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล					
2.1 ศึกษาเอกสารตำราแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	วิเคราะห์เอกสาร	เอกสาร ตำราแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ลักษณะประเภทของเครื่องมือ
2.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แบบวิเคราะห์เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษา 2. แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตารางที่ 19 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D & D) (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)	ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความตรงเชิงโครงสร้าง(Construct Validity)	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ท้องถิ่นศึกษา 2 คน และ การวัดและประเมินผล 1 คน	แบบประเมินความสอดคล้อง เชิงเนื้อหา (Content Validity) และเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)	หาค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ส่วนข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา	เครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
2.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	ทดลองใช้ (Try Out)	นิสิตชั้นปีที่ 3 จำนวน 48 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในวิชาท้องถิ่นศึกษา 2. แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	1. ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น 2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3. ค่าร้อยละ	เครื่องมือที่ผ่านการหาคุณภาพ

ระยะที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ (Research – R_2 : Implementation)

การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาตามลำดับขั้นการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ไปทดลองใช้ในสภาพจริงของนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ไปทดลองใช้

2. แหล่งข้อมูล

นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้แก่

3.1 ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

3.2 พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.3 ความพึงพอใจของนิสิตต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 การเตรียมก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เตรียมการทดลองใช้โดยการเตรียมกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 183 คน แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 183 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. การชี้แจงนิสิตกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ได้ชี้แจงนิสิตให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.2 ชี้แจงลักษณะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน และบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้

3.3 แนะนำผู้เรียนในการใช้แหล่งทรัพยากร ทั้งทางด้านกายภาพและข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งพัฒนาการเรียนรู้ แนะนำการใช้เครื่องมือ (Tools) การจัดหาเครื่องมือ (Equipment) วัสดุต่าง ๆ รวมทั้งการพิจารณาประเมินข้อสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากร

3.4 ชี้แจงเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงเกณฑ์การประเมิน

3.5 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียน และความก้าวหน้าของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลังจากการเตรียมการก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการชี้แจงและแนะนำกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยใช้เวลาดำเนินการทดลองภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 รวม 54 ชั่วโมง 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 3 ชั่วโมง ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 48 ชั่วโมง และทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 3 ชั่วโมง ใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี โดยมีการศึกษาตามรายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
1-2	**หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา** - ความหมายของท้องถิ่นศึกษา - แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา - ประเภทของท้องถิ่นศึกษา - องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	6	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. นำเข้าสู่บทเรียน 3. การบรรยาย 4. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ 5. ครูและผู้เรียนสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น 6. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา
3-4	**หน่วยที่ 2 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เทคนิคการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เครื่องมือในการเก็บข้อมูล - การสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น - จัดทำโครงงานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ครูบรรยายออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้น 2. ครูให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน 3. ครูสรุปประเด็น 4. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 5. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงานจากการจัดสัมมนาในหัวข้อภูมิปัญญาท้องถิ่น 6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปการจัดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 20 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
5-6	**หน่วยที่ 3 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน** - การพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่น - การพัฒนาตนตามแนวพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่น - โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	6	1. การบรรยาย 2. ผู้เรียนวิเคราะห์จากการดูวีดีทัศน์ 3. ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ 4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจากการวางแผนงานจัดทำโครงงาน 5. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	อ. วิภาพรรณ พินลา
7-8	**หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - ประเภทและประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่น - วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ผู้เรียนดู VDO เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ครูและผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยน 3. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์และอภิปราย 4. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการวางแผนงานโครงงาน 5. ผู้เรียนวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 7. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 20 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
9-10	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** - วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - การออกแบบเครื่องมือการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน	6	1. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 2. ผู้เรียนวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ผู้เรียนบันทึกข้อมูลความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่ 4. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงาน 5. ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน (จัดนิทรรศการ จัดทำโบรชัวร์ หรืออาสาสมัครไกด์	อ. วิภาพรรณ พินลา
11-12	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** วิถีชุมชนท้องถิ่นนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
13-14	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** เครื่องมือชุมชนและการนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
15	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** องค์ความรู้ท้องถิ่นศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน	**6**	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน 2. ผู้เรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบหลังเรียน	อ. วิภาพรรณ พินลา
16	สอบปลายภาคเรียน			

จากตารางที่ 20 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา สามารถนำไปกำหนดแผนการวิจัยได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การทดลอง ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2. แบบแผนการทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental design) เป็นแบบแผนการทดลองที่สามารถจัดกระทำตัวแปร (One group pretest-posttest design) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงกำหนดแผนการวิจัยในครั้งนี้โดยใช้แบบ 1 กลุ่ม ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) (Best and Kahn, 2006: 178, อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์, 2551: 143-145) ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แบบแผนการวิจัย

สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (Posttest)
O_1	X	O_2

ความหมายของสัญลักษณ์

O_1 แทน การทดสอบก่อนเรียน

O_2 แทน การทดสอบหลังเรียน

X แทน การทดลองโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นศึกษา

3.1.1 แผนที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา 6 ชั่วโมง

3.1.2 แผนที่ 2 เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6 ชั่วโมง

3.1.3 แผนที่ 3 เรื่อง แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน 6 ชั่วโมง

3.1.4 แผนที่ 4 เรื่อง วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6 ชั่วโมง

3.1.5 แผนที่ 5 เรื่อง วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น 24 ชั่วโมง

3.2 เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อการเรียนรู้

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการทดสอบสถิติ t แบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent)

5.2 เปรียบเทียบคะแนนประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent)

5.3 ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายเชิงพรรณนา

จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถนำมาสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Research – R_2: Implementation) ได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Research – R_2: Implementation)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	1. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้กับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยตนเอง	นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 ตามหลักสูตรศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
	2. นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประเมินก่อนเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯ			
	3. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้หลังการเรียนรู้ตามรูปแบบแต่ละครั้ง นิสิตจะทำแบบสอบถามความพึงพอใจของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น			

ตารางที่ 22 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Research – R_2: Implementation)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4. นำแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเมินนิสิตหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตลอดจน สอบถามความพึงพอใจของนิสิตปริญญาตรี	นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 ตามหลักสูตรศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี
	5. สนทนากลุ่มนิสิตปริญญาตรี เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี			

ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนา (Development – D_2: Evaluation)

การประเมินเป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อให้ได้มาของข้อมูล โดยการปรับปรุงแก้ไขและประเมินผลรูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อสอบถามความคิดเห็นของการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ไปขยายผล

2. แหล่งข้อมูล

อาจารย์และนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มวิชาการสอนวิชาเอก หลักสูตรสังคมศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ศึกษารหัส 2504907 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) จำนวนหน่วยกิต 3(2–2–5) ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 27 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้แก่

3.1 ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

3.2 พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3.3 ความพึงพอใจของนิสิตต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการทดสอบค่า t แบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent)

4.2 เปรียบเทียบคะแนนประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการทดสอบค่า t แบบไม่มีอิสระ (t-test for dependent)

4.3 ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายเชิงพรรณนา

4.4 ขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

4.4.1 การขอความอนุเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่ได้พัฒนาขึ้น สู่การปฏิบัติจริงในรายวิชาท้องถิ่นศึกษากับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มวิชาการสอนวิชาเอก หลักสูตรสังคมศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ศึกษารหัส 2504907 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) จำนวนหน่วยกิต 3(2–2–5) ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 27 คน เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีดังกล่าว

4.4.2 นำการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้น ไปเผยแพร่การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สู่การปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน

จากการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development – D_2: Evaluation) ได้ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การสรุปวิธีดำเนินการวิจัยระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development – D_2: Evaluation)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ประเมิน ปรับปรุง แก้ไข	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ประมวลข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงรายละเอียดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้/การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 2.1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังเรียน 2.2) ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียน 2.3) ประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 3) ขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบ ตามแนวคิด ADDIE Model ของครูส (Kruse: 2012: 1) ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) และใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pre Experimental Design ประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design และวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

งานวิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ The One-Shot Case Study ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) เป็นการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) เป็นการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 3) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การนำไปใช้ (Implementation: I) เป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 4) ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D)

การประเมินผล (Evaluation: E) เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ผลประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบายการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ในวิชาท้องถิ่นศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF) ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้หลักสูตร ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา และการกระจายความรับผิดชอบสู่รายวิชา (Curriculum Mapping) ทีคาดหวังให้บัณฑิตมี ประกอบด้วย มาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตามหลักทางวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ 2) ด้านความรู้ โดยมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสัมพันธ์ของวิชาพื้นฐานทางด้านท้องถิ่นศึกษา และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์

ของวิชาท้องถิ่นศึกษานำไปใช้ในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านทักษะทางปัญญา โดยสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 4) ด้านทักษะ ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีรูปแบบหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทชุมชนในท้องถิ่น 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และคัดเลือก

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง) ฉบับปี พ.ศ.2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า หลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ และประสบการณ์ทางในท้องถิ่นศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อแนวทางการศึกษาชุมชนและท้องถิ่นที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผลการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา พบว่า โครงสร้างหลักสูตร กลุ่มวิชาเอกบังคับยังไม่มี การระบุคำอธิบายรายวิชาที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากให้ความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว

1.3 ผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านท้องถิ่นศึกษา การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา ด้านแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา ซึ่งผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.3.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การจัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้ที่อยู่ในห้องเรียนหรือในสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่

ตลอดจนขาดความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากชุมชนในวิธีการดำเนินกิจกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2 สื่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า สื่อที่นำมาใช้บรรยายมีความสนใจน้อย แต่ยังให้ความสำคัญกับเรื่องใกล้ตัวของผู้ที่ต้องการศึกษาภูมิปัญญาอยู่ เช่นเรื่องของสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร

1.3.3 แหล่งเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.3.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการ

1.4 ผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา (การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี) ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา ด้านแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา ซึ่งผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.4.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า จากการบรรยายแล้วต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่ โดยให้ผู้เรียนลงได้ลงมือปฏิบัติการลงพื้นที่และมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยให้นิสิตเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ในการเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ มีการจัดเวทีสัมมนาในประเด็นที่ได้รับมอบหมาย และทำรายงานเอกสารตลอดจนเชิญวิทยากรผู้รู้มาให้ความรู้ในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ เพื่อฝึกทักษะชีวิตในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนและชุมชน ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องสร้างศรัทธา (ความเชื่อ) ใน

การสอนจากการอธิบายด้วยหลักเหตุผล ให้ความรู้หลากหลายและประยุกต์ให้มีความทันสมัยตามความเปลี่ยนแปลง เน้นการจัดการจัดการเรียนรู้ในเชิงวิถีวัฒนธรรมชุมชน อาทิเช่น การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาขนมพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง การรู้จักตำนานความเป็นมาในชุมชน

1.4.2 สื่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า สื่อที่ใช้จากหนังสือตำราเรียน ใบความรู้ สถานการณ์จริงทั้งในและนอกห้องเรียนที่หลากหลาย เช่น การอบรมและฝึกอบรม จัดทำโครงงาน จัดเวทีสัมมนา หรือเชิญวิทยากรปราชญ์ชาวบ้าน/ประชาชนในหมู่บ้านมาให้ความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และเน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่ผู้เรียนเป็นศูนย์การในการเรียนรู้ หรือผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.4.3 แหล่งเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า ครูผู้สอนภูมิปัญญาท้องถิ่นจะใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แหล่งเรียนรูประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากร แหล่งเรียนรูประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรูประเภทสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรูประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ตลอดจนต่อยอดองค์ความรู้ที่ว่านั้นได้

1.4.4 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า ครูผู้สอนจะใช้วิธีการวัดผลด้านเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการใช้แบบทดสอบ ใบงาน ตลอดจนชิ้นงานและมีการประเมินตามสภาพจริงในการวัดผลและประเมินผลตามเกณฑ์ที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้

1.4.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า การจัดการเรียนรู้ควรมีเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เช่น ผู้บริหาร ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง ผู้เรียน โดยที่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจากการปฏิบัติจริง อีกทั้งการวัดผลประเมินผลอย่างจริงจังและหลากหลายในและนอกห้องเรียน ซึ่งถือว่ามีประโยชน์แก่การศึกษาและการอนุรักษ์ในอนาคต

ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นโดยสรุป ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม โดยให้ผู้เรียนได้มีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีการใช้การบรรยายประกอบหนังสือเรียน ตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนตอบ การจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง นอกจากนี้การใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ หรือการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

ด้านการเผยแพร่ผลงาน พบว่า มีการวัดประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน ตลอดจนนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (จัดทำโบรชัวร์ การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และร่วมกันประเมินผลงาน ทดสอบหลังเรียน)

ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน พบว่า มีประโยชน์มากเพราะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนในการสืบทอด อีกทั้งเป็นเรื่องใกล้ตัวของทุกคน ตลอดจนทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้าน นอกจากนั้นแล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ลดการพึ่งตนเองจากสังคมภายนอก และเป็นการปลูกสำนึกในการรับรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้ในวิถีการดำเนินชีวิต

ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในการลงพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นการสร้างความคุ้นเคยและได้รับข้อมูลของชุมชนนั้น ๆ ได้มากขึ้น

จากแนวทางในการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ประเด็นการสัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
1. ในการเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะใด	การจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน วิทยากรท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการใช้การบรรยายประกอบสื่อ เช่น หนังสือ ใบความรู้ ถาม-ตอบ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา บางครั้งมีใบความรู้ ตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง จัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน แล้วทำรายงานส่งตามหัวข้อที่ถนัดหรือสนใจ หรือมีการทำใบงาน การจัดทำแฟ้มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. แหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ที่จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ หรือการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน
3. ถ้าผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนจะทำอย่างไรถึงจะให้คนอื่นได้เห็นผลงานของเราหรือผู้เรียนจะมีวิธีการเผยแพร่ผลงานอย่างไร	การสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน เช่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ และร่วมกันประเมินผลงาน ทดสอบหลังเรียน)
4. ผู้เรียนคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์กับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร	มีประโยชน์มากที่สุด ไม่อยากให้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหายไป อยากให้มีการสืบทอด หรืออนุรักษ์ไว้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวของทุกคน เป็นมรดกหรือภูมิปัญญาที่ได้มีการสั่งสมกันมาแต่อดีต สามารถนำพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้ในวิถีการดำเนินชีวิต
5. ในการเรียนท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนอยากให้ครูใช้วิธีการจัดการเรียนรู้อย่างไร	ในการลงพื้นที่ของแต่ละสถานที่ในการศึกษาข้อมูลของหัวข้อประเด็นที่สนใจจะต้องลงพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งทำให้เรานั้นมีความคุ้นเคยและได้รับข้อมูลของชุมชนนั้น ๆ ได้มากขึ้น เพราะบางครั้งคนในชุมชนที่มีความรู้ก็ไม่ว่างพอที่สามารถให้ข้อมูลได้

จากตารางที่ 24 ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไปได้

1.5 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

1.1 กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection) ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response)

1.2 กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) กล่าวถึง การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง และ Ausubel การเรียนรู้จะมีความหมาย หรือมีคุณค่า เมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียน (David 1968)

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) Nicole and Holly (2004) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะได้ดีที่สุด หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1.3.1 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม โดยเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ตลอดจนประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และการมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง

1.3.2 กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

1.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง ซึ่ง Jean Piaget และ Lev Vygotsky มีความเชื่อว่าผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากการรับรู้จากประสบการณ์ และเป็นการสร้างความเข้าใจในภาพรวมมากกว่าเรียนรู้เป็นส่วน ๆ ดังนั้นความรู้หรือการเรียนรู้เรื่องใหม่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสบการณ์เดิม แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ได้มาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้นและส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละวัยที่เพิ่มขึ้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (David, 1996: 242 และทิศนา แขมมณี, 2555: 94)

2. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548: 29) ประกอบด้วย

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.4 เงื่อนไข หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน อันประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และเงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

โดยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนวทางการดำรงชีวิต ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ จากการรู้จักการปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่ารากเหง้าขององค์ความรู้ โดยมิหลงลืมภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรอบรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542 อ้างถึงในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548: 29) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ในประเทศ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553: 10) ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นนำไปใช้ มาเรียม นิลพันธุ์ (2554: 59) ได้แก่ 1) Motivation : M ขั้นการสร้างแรงจูงใจ 2) Awareness : A ขั้นการสร้างความตระหนัก 3) Research : R ขั้นการจัดการเรียนรู้ 4) Enhancement and Integration : E ขั้นการส่งเสริม 5) Assessment : A ขั้นการประเมินผล 6) Modification and Transmission : M ขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2554: 24) ได้แก่ 1) Preparing : P ขั้นเตรียมความพร้อม 2) Learning : L ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่ 3) Reflecting : R ขั้นสะท้อนความคิด 4) Constructing : C ขั้นสร้างความรู้ 5) Assessing : A ขั้นประเมินผล กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555: 73) ได้แก่ 1) ขั้นสร้างสร้างศรัทธา 2) ขั้นสังเกต 3) ขั้นสัมผัส 4) ขั้นสำรวจ 5) ขั้นสืบค้น 6) ขั้นสั่งสมปัญญา และลงข้อสรุป 7) ขั้นประเมินผลและการประยุกต์ใช้ ปนธร ธรรมสัตย์ (2555: 56) ได้แก่ 1) ความรอบรู้ในหลักการ 2) รู้จักวางแผนในการทำงาน 3) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย 4) ลงมือปฏิบัติงานกลุ่ม/รายบุคคล

3. การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการของภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาในประเทศ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา 2) หมวดภาษาและวรรณกรรม 3) ศิลปกรรมและโบราณคดี 4) การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ 5) ชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ รัตนะ บัวสนธ์ (2539) ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ 2) ภูมิปัญญาที่เกิดจาก

การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน 3) ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการทามาหากิน กรมวิชาการ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้แก่ 1) คติความคิด ความเชื่อ หลักการ 2) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น 4) แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542) ได้แก่ 1) การทำมาหากิน 2) การรักษาโรค 3) อาหารการกิน 4) ศิลปกรรม 5) ภาษาและวรรณกรรม 6) ศาสนา 7) ขนบธรรมเนียมประเพณี 8) การจัดทรัพยากรธรรมชาติ เสาวภา สุขประเสริฐ (2543) ได้แก่ 1) คติความคิด ความเชื่อ 2) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี 3) การประกอบอาชีพ 4) แนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยี เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2546) 1) ความเชื่อ 2) วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญญา การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม 3) ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐกรรม 4) กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ สุกัญญา พัวพันธ์ (2547) ได้แก่ ลักษณะที่ 1 คือ ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มโนทัศน์ การตระหนักรู้ ความเชื่อ ลักษณะที่ 2 คือ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการอยู่รอดของชีวิต คือ ปัจจัย 4 ลักษณะที่ 3 มี 3 ประเภท คือ 1. ภูมิปัญญาของตัวบุคคล 2. ภูมิปัญญาของชุมชน 3. ภูมิปัญญาภาพรวมของประเทศ สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี 2) ภาษาและวรรณกรรม 3) ดนตรีและนาฏศิลป์ 4) การละเล่นพื้นบ้าน 5) ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น 6) การทำมาหากิน 7) การรักษาโรค กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554) ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา 2) ศิลปกรรมและโบราณคดี 3) ชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ 4) การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ 5) ภาษาและวรรณกรรม จากหลักการของภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นในการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและเลือกเรื่องที่สนใจในบริบทพื้นที่ภาคใต้ 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ หมายถึง ความประพฤติที่บุคคลกำหนดถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างช้านานและปฏิบัติอย่างเดียวกัน จนเป็นเอกลักษณ์และได้รับการยอมรับตามความเชื่อและศรัทธา ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อในจังหวัดสงขลา

3.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับ หัตถกรรม อาหาร พืชสมุนไพร ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน

โดยสามารถนำประเด็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนิสิตปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ตระหนัก

สำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง 2.รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ 4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีดังนี้

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การ

ปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

จากกระบวนการการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สามารถสรุปกิจกรรมและกระบวนการการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
ขั้นที่ 1 ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) (ความพอประมาณ) เป็นการเป็นการให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	1. ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้เดิม ประมาณ 10-15 นาที ครูตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของท้องถิ่นศึกษาและการอภิปราย เช่น - ในหมู่บ้านของผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง - ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้ประโยชน์อย่างไร - ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไรกับชุมชน 3. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการอภิปรายและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน) โดยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเภท/องค์ประกอบ/วิธีการ/ขั้นตอนการผลิตประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยผู้เรียนร่วมกันอธิบายประเด็นคำถามนั้นร่วมกันในห้องเรียน 4. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาของภาคใต้ มีหัวข้อสำคัญดังนี้ 4.1 ความหมายของท้องถิ่นศึกษา 4.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา 4.3 ประเภทของท้องถิ่นศึกษา 4.4 องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา 4.5 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2. ครูนำเสนอประเด็นคำถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของท้องถิ่นศึกษาและการอภิปราย 3. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการอภิปราย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน) จากการตั้งประเด็นคำถาม 4. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาของภาคใต้ 5. ครูมอบหมายงานให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษา 6. ครูกระตุ้นประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น	1. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2. ผู้เรียนทำความเข้าใจและอภิปรายเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของท้องถิ่นศึกษา 3. ผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน จากการตั้งประเด็นคำถามของครู 4. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาของภาคใต้ 5. ผู้เรียนร่วมกันศึกษาใบความรู้และทำใบงาน เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา (งานเดี่ยว) 6. ผู้เรียนสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
	5. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาใบความรู้ที่ 1 และทำใบงานที่ 1 เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา (งานเดี่ยว) จากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพิ่มเติมจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ 6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่เรื่องผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น 7. ผู้เรียนตระหนักในความรู้ หลักการ		
ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) (ความมีเหตุผล) เป็นกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียน	1. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์ โดยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5-6 คน ตามหัวข้อที่กำหนดให้ ได้แก่ 1.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ 1.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี 1.3 มรดกทางวัฒนธรรม 1.4 ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาใบความรู้ที่ 2 และทำใบงานที่ 2 เรื่อง ลักษณะภูมิวัฒนธรรมของภาคใต้ (งานกลุ่ม) จากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพิ่มเติม 3. ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยสมาชิกทุกคนในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น 4. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในใบงาน และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์เสนอวิธีการในการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเองอย่างสร้างสรรค์แนวคิดท้องถิ่นศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง	1. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์ 2. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาใบความรู้ และทำใบงานที่ 2 เรื่อง ลักษณะภูมิวัฒนธรรมของภาคใต้ (งานกลุ่ม) 3. ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 4. ครูสรุปประเด็นในใบงาน และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์เสนอวิธีการในการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเองอย่างสร้างสรรค์	1. ผู้เรียนการอธิบายและวิเคราะห์ในประเด็นตามหัวข้อที่กำหนดให้ 2. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับใบความรู้ และทำใบงานเรื่องลักษณะภูมิวัฒนธรรมของภาคใต้ (งานกลุ่ม) 3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยสมาชิกทุกคนในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น 4. ผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในใบงาน และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์เสนอวิธีการในการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเองอย่างสร้างสรรค์

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
3. วางแผนอนุรักษ์ สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่	1. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ในการออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้นแต่ละประเภท เช่น 1.1 แผนที่เดินดิน 12 ฝังเครือญาติ 13. โครงสร้างองค์กรชุมชน 1.4 ระบบสุขภาพชุมชน 1.5 ปฏิทินชุมชน 1.6 ประวัติศาสตร์ชุมชน 1.7 ประวัติชีวิต 2. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5-6 คน ศึกษาสมุนไพรท้องถิ่น โดยให้สมาชิกเลือกหัวข้อตามชื่อพยัญชนะแรกที่สมาชิกในกลุ่มสนใจ ผู้สอนแจกใบความรู้ที่ 3 เรื่อง เครื่องมือชุมชน จากกระบวนการเรียนรู้ เช่น การสืบค้น รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น (เครื่องมือ) การสืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น 3. ครูให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยให้เพื่อนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ผู้สอนสังเกตการณ์ทำงาน และการอภิปรายของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 4. ครูสรุปประเด็นความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เทคนิคการเก็บข้อมูล เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการสร้างพฤติกรรมการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 5. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะวิเคราะห์แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน จากการ	1. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ในการออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้น 2. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5-6 คน ศึกษาสมุนไพรท้องถิ่น โดยให้สมาชิกเลือกหัวข้อตามชื่อพยัญชนะแรกที่สมาชิกในกลุ่มสนใจ พร้อมแจกใบความรู้ เรื่อง เครื่องมือชุมชน 3. ครูสังเกตการณ์ทำงาน และการอภิปรายของผู้เรียนแต่ละกลุ่มจากการนำเสนองานหน้าชั้นเรียน 4. ครูสรุปประเด็นการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เทคนิคการเก็บข้อมูล เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 5. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะวิเคราะห์แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน จากการวางแผนจัดทำโครงงาน 6. ครูกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ 7. ครูแจกใบความรู้ เรื่อง การวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 8. ครูให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษา (รูปแบบแผนที่ความคิด แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ)	1. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ในการออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้น 2. ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5-6 คน ศึกษาสมุนไพรท้องถิ่น โดยให้สมาชิกเลือกหัวข้อตามชื่อพยัญชนะแรกที่สมาชิกในกลุ่มสนใจ ผู้สอนแจกใบความรู้ที่ 3 เรื่อง เครื่องมือชุมชน 3. ผู้เรียนส่งตัวแทนลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยให้เพื่อนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น 4. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เทคนิคการเก็บข้อมูล เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 5. ผู้เรียนฝึกทักษะวิเคราะห์แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน จากการวางแผนจัดทำโครงงาน โดยการแบ่งกลุ่มผู้เรียน จำนวน 5-6 คน ตามกลุ่มเดิม โดยแบ่งหน้าที่การทำงาน เช่น ประธานกรรมการ คณะกรรมการ เลขานุการ และผู้รายงาน 6. ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ 7. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจากการวางแผนงานจัดทำโครงงาน และผู้เรียนทำใบงานเรื่อง การวางแผนงานโครงงานภูมิ

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
	วางแผนจัดทำโครงงาน โดยการแบ่งกลุ่มผู้เรียน จำนวน 5-6 คนตามกลุ่มเดิม โดยแบ่งหน้าที่การทำงาน เช่น ประธานกรรมการ คณะกรรมการ เลขานุการ และผู้รายงาน 6. ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ ดังนี้ 6.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 6.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ 7. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจากการวางแผนงานจัดทำโครงงาน โดยผู้สอนแจกใบความรู้ที่ 4 เรื่อง การวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ และผู้เรียนทำใบงานที่ 4 เรื่อง การวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ มีประเด็นตามหัวข้อดังนี้ (ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น) 7.1 ชื่อโครงงาน 7.2 ชื่อผู้จัดทำโครงงาน 7.3 ชื่อที่ปรึกษาโครงงาน 7.4 ระยะเวลาในการทำโครงงาน 7.5 จุดประสงค์หรือเหตุผลในการทำโครงงาน 7.6 ขั้นตอนการดำเนินการ 7.7 สรุปโครงงาน 7.8 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ	(เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) 9. ครูสังเกตการณ์และให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการจัดทำแผนโครงงานของแต่ละกลุ่มที่นำเสนอ 10. ครูสรุปประเด็นในใบงานและการนำเสนอของนิสิตแต่ละกลุ่ม	ปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 8. ผู้เรียนสรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษา (รูปแบบแผนที่ความคิด แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) 9. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยสมาชิกทุกคนในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น 10. ผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในใบงานและการนำเสนอของเพื่อนแต่ละกลุ่ม

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
	1) ข้อมูลเนื้อหาที่ศึกษาค้นคว้า (ความพอประมาณ) 2) แหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า (บุคคล/หนังสือ ตำราหรือเอกสารต่าง ๆ /เว็บไซด์) (ความมีเหตุผล) 3) การนำเสนอข้อมูลที่ได้ (การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) 8. ผู้เรียนสรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษา (รูปแบบแผนที่ความคิด แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) 9. ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยสมาชิกทุกคนในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น ผู้สอนสังเกตการณ์และให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการจัดทำแผนโครงงานของแต่ละกลุ่ม 10. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในใบงานและการนำเสนอของนิสิตแต่ละกลุ่ม		
4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) (เงื่อนไขความรู้ / เงื่อนไขคุณธรรม) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน มีหัวข้อสำคัญดังนี้ 1.1 ความหมาย สาระสำคัญของการพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่น 1.2 หลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในชุมชนท้องถิ่น 1.3 ตัวอย่างโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2. ครูนำเสนอภาพนิ่งประกอบการบรรยายเรื่อง โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวีดีทัศน์ “ดอกไม้งามสื่อสารความดี เรื่อง วิถีพอเพียงสู่ชุมชนคุณธรรม”สามารถนำมาประยุกต์ใช้	1. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน 2. ครูนำเสนอภาพนิ่งประกอบการบรรยายเรื่องโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและวีดีทัศน์ “ดอกไม้งามสื่อสารความดี เรื่อง วิถีพอเพียงสู่ชุมชนคุณธรรม”สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ครูให้ผู้เรียนอธิบายและวิเคราะห์จากการดูวีดีทัศน์ โดยผู้เรียนพระพุทธศาสนา และพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่นได้	1. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน 2. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและวีดีทัศน์ “ดอกไม้งามสื่อสารความดี เรื่อง วิถีพอเพียงสู่ชุมชนคุณธรรม”สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ผู้เรียนอธิบายและวิเคราะห์จากการดูวีดีทัศน์ โดยผู้เรียนพระพุทธศาสนา และพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างไร

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
	กับการพัฒนาตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. ผู้เรียนอธิบายและวิเคราะห์จากการดูวีดีทัศน์ โดยผู้เรียนพระพุทธศาสนา และพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างไร 4. ครูให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมในและนอกห้องเรียน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยครูผู้สอนเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ/ทักษะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นและความสามารถรวมทั้งร่วมกันเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5. ครูให้ผู้เรียนสรุปแนวทางในการทำกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเสนอแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้พอสังเขปในคาบที่แล้วร่วมกัน 6. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดในการจัดทำโครงงานไว้ รวมทั้งการเขียนรายงานเมื่อการดำเนินโครงงานตามแผนงานแล้วเสร็จ โดยสร้างสรรค์ผลงานตามลำดับขั้นตอน 7. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามตามสถานที่ที่วางแผนไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา โดยครูแจกแบบบันทึกความรู้ให้ผู้เรียน ครูเป็นผู้ร่วมสังเกตการลงพื้นที่ศึกษาทุกโครงงาน จากการที่ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรม (การวัดทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น) กับการพัฒนาตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	อย่างไร 4. ครูให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมในและนอกห้องเรียน 5. ครูให้ผู้เรียนสรุปแนวทางในการทำกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเสนอแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6. ครูกำหนดให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดในการจัดทำโครงงานไว้ 7. ครูร่วมลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามตามสถานที่ที่วางแผนไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา โดยครูแจกแบบบันทึกความรู้ให้ผู้เรียน ผู้สอนเป็นผู้ร่วมสังเกตการลงพื้นที่ศึกษาทุกโครงงาน)	4. ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมในและนอกห้องเรียน 5. ผู้เรียนสรุปแนวทางในการทำกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเสนอแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดในการจัดทำโครงงานไว้ รวมทั้งการเขียนรายงานเมื่อการดำเนินโครงงานตามแผนงานแล้วเสร็จ โดยสร้างสรรค์ผลงานตามลำดับขั้นตอน 7. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามตามสถานที่ที่วางแผนไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา

ตารางที่ 25 กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์	1. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงานจากการจัดสัมมนาในหัวข้อภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เพื่อนสมาชิกได้ร่วมกันตั้งคำถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน และครูร่วมกัน จากการนำเสนอและสรุปการทำโครงงานและออกศึกษาภาคสนามตามใบงานที่ 5 เรื่อง แผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 2. ผู้เรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบ และแบบวัดพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯ 3. ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมด 4. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	1. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงานและสรุปการทำโครงงานและออกศึกษาภาคสนามตามใบงาน 2. ครูให้ผู้เรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบ และแบบวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯ 3. ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม 4. ผู้สอนสรุปการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	1. ผู้เรียนทำความเข้าใจรูปแบบการจัดทำโครงงาน/การจัดสัมมนา 2. ผู้เรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบ และแบบวัดพฤติกรรมด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นฯ 3. ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม 4. ผู้เรียนสรุปการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

4. ระดับของจิตสำนึก ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับของจิตสำนึก เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

แนวคิดการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิด Krathwohl (1964: 176-185) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกของบุคคลเป็น 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

4.1 การรับรู้ (Receiving) เป็นระดับการตระหนักจากสิ่งเร้าที่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เบื้องต้นผิวเผินต่อสิ่งที่พบ รวมถึงสามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจ สิ่งใดไม่พอใจเท่านั้น

4.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นระดับการยินยอมกระทำหรือเชื่อฟังอย่างตั้งใจมากกว่าเดิม รู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

4.3 การรับรู้คุณค่า (Valuing) เป็นระดับการยอมรับหรือความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าจากการถูกกระตุ้นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 จนเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

4.4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นระดับการสร้างมโนภาพของคุณค่าอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึก

4.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) จากความรู้สึกที่มีความเข้มข้นน้อยไปสู่ที่มีความเข้มข้นมาก จนกระทั่งกลายเป็นลักษณะนิสัยบุคลิกลักษณะ หรือพฤติกรรมของบุคคล

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้นำแนวคิดการประเมินด้วยแบบทดสอบจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แนวคิด Krathwohl.D.R (1964) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) โดยสามารถสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือผลการแสดงออกถึงพฤติกรรมการสะท้อนการปฏิบัติในการตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2) วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับร่าง)

สำหรับการออกแบบและพัฒนาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (RGPFE Model)

โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ดังนี้

1. องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์

หลักการ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เน้นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ จากการปฏิบัติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2. องค์ประกอบเชิงกระบวนการ

การจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model) มีกระบวนการ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ (ความพอประมาณ)

2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง (ความมีเหตุผล)

3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น หมู่บ้าน หรือชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ)

5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Apply) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้)

3. องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ คือ

ระบบสังคม: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันทั้งในและนอกสถานศึกษา

หลักการและการตอบสนอง: ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริง จากการทำงานกลุ่มกิจกรรมโครงงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและ การนำเสนองานทางวิชาการที่หลากหลาย

สิ่งสนับสนุน: ส่งเสริมการทบทวนความรู้เดิม มีการจัดเตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนให้เหมาะสมและเพียงพอกับการศึกษาค้นคว้าการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผลของผู้เรียนตลอดจนกระบวนการเรียนรู้

3. ผลการดำเนินการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เป็นขั้นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมทุกขั้นตอน โดยนำไปทดลองใช้กับนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 48 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

ในขั้นนี้เป็นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model) ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญา โดยการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง เช่น ในหมู่บ้านของผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง, ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้ประโยชน์อย่างไร, ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไรกับชุมชน และมีการนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการอภิปราย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน) โดยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเภท/องค์ประกอบ/วิธีการ/ขั้นตอนการผลิต ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยผู้เรียนร่วมกันอธิบายประเด็นคำถามนั้นร่วมกันในห้องเรียน ซึ่งเป็นการใช้คำถามเพื่อเป็นการให้ผู้เรียนคิดถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวที่เกิดขึ้นตามสภาพบริบทของสังคมชุมชน (ใช้หลักความรู้เดิมด้วยความพอประมาณ)

2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง เช่น ยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผู้เรียนรู้จักในชุมชนท้องถิ่นมา และบอกเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงต้องรวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5-6 คน ศึกษาสมุนไพรท้องถิ่น โดยให้สมาชิกเลือกหัวข้อตามชื่อพยัญชนะแรกที่สมาชิกในกลุ่มสนใจ และกิจกรรมการศึกษาประเด็นหัวข้อเพิ่มเติม ได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม และความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์ และเป็นการใช้ความรู้อย่างมีเหตุมีผล รู้จักเลือกแนวทางในการรวบรวมวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เกิดกระบวนการคิด การวางแผนการทำงาน (การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างสมเหตุสมผล) (ความมีเหตุผล)

3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) จากการร่วมกันวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ ศึกษาในหัวข้อ 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2) วิถีชีวิต ความ

เป็นอยู่ และวิทยาการ ประกอบกับการวางแผนการออกแบบตามทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเครื่องมือชุมชนแบบมีส่วนร่วม 7 ชิ้น ประกอบด้วย แผนที่เดินดิน, ฝังเครือญาติ, โครงสร้างองค์กรชุมชน, ระบบสุขภาพชุมชน, ปฏิทินชุมชน, ประวัติศาสตร์ชุมชน และประวัติชีวิต ซึ่งเป็นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแบ่งเป็น ภายใต้การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1) การทำให้ดูเป็นแบบอย่างโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ 2) การร่วมกันคิดของสมาชิกในชุมชนจากการเปิดโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา 3) การจัดกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญา 4) การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน ที่ผู้เรียนสนใจในหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรมและทำให้กระบวนการทำงานกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ แต่ละกลุ่มเลือกประธานเพื่อเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม) และเลขานุการกลุ่มเป็นผู้บันทึกการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) จากการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ ซึ่งมีการเชิญปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบรรยาย และจากการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามตามสถานที่ที่วางแผนไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา โดยครูแจกแบบบันทึกความรู้ให้ผู้เรียน ครูผู้สอนเป็นผู้ร่วมสังเกตการลงพื้นที่ศึกษาทุกโครงงาน ซึ่งผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม และมีคุณธรรมความรับผิดชอบ ความอดทน ความสามัคคี มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด อดออมใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติงานตามแผนการทำงานได้ทันเวลาที่กำหนดจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน (2 เงื่อนไข เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม)

5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ ตลอดจนมีการร่วมกันประเมินผลงาน และทดสอบหลังเรียน) ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยการเสริมแรงให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่ตนได้ร่วมกันปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อสร้างความภูมิใจในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทำให้

ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่คงทนถาวรในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ เกิดทักษะความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมโครงงาน)

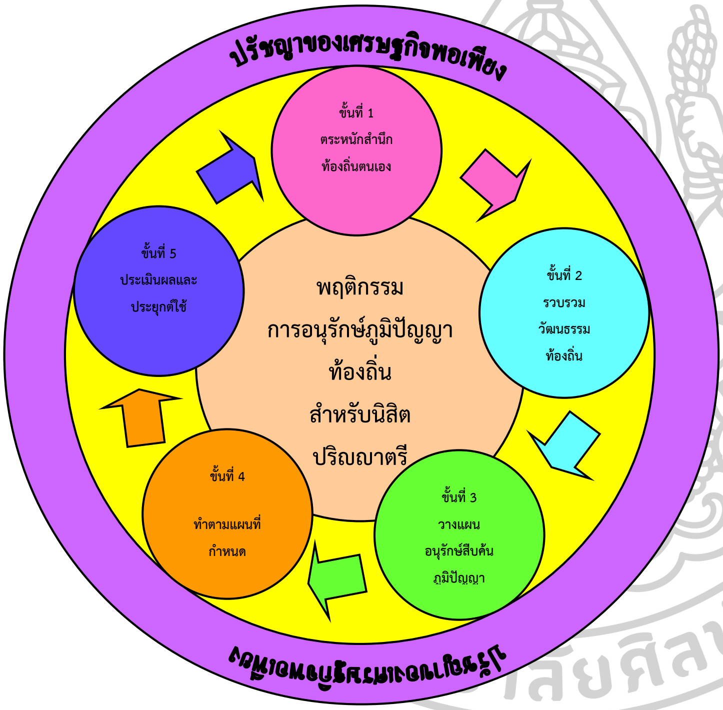
จากขั้นตอนกระบวนการสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีดังนี้

ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (RGPFE Model)

หลักการ : การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี

กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model)

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ)

การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล)

กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ ในประเด็น 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)

ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (K)
2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น (P)
3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น (A)

เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

ระบบสังคม : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันทั้งในและนอกสถานศึกษา

หลักการและการตอบสนอง : ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริงจากการทำงานกลุ่มกิจกรรมโครงงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและ การนำเสนองานทางวิชาการที่หลากหลาย

สิ่งสนับสนุน : ส่งเสริมการทบทวนความรู้เดิม มีการจัดเตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้เหมาะสมและเพียงพอกับการศึกษาค้นคว้าการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผลของผู้เรียนตลอดจน กระบวนการเรียนรู้

ภาพที่ 4 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ผลประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยหาค่า t - test for dependent ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลคะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
ก่อนเรียน	48	40	15.91	2.97	47	-25.85	0.000
หลังเรียน	48	40	30.56	3.64			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 26 พบว่าคะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 30.56, S.D. = 3.64) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 15.91, S.D. = 2.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 3 ด้าน ของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มทดลอง) ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มทดลอง)

(n = 48 คน)

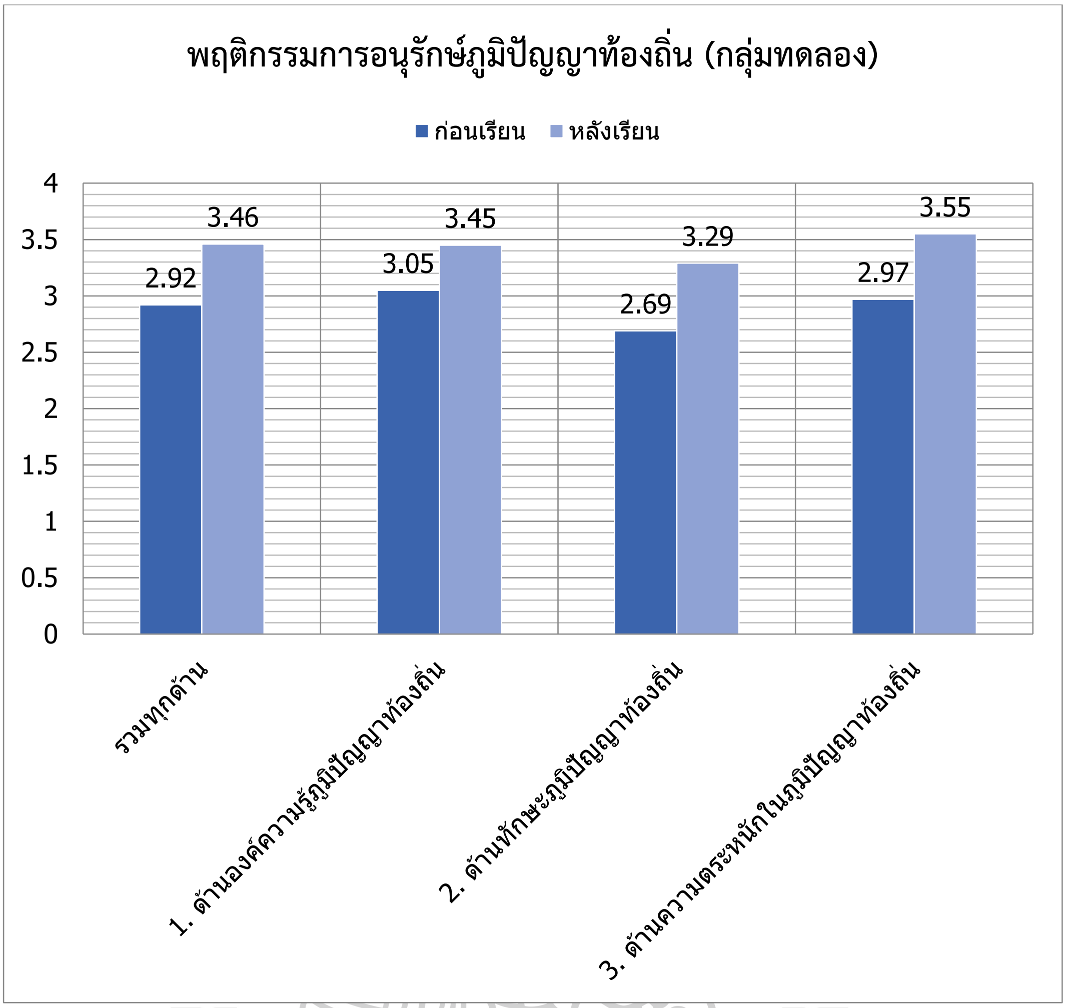
พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	ก่อนเรียน			หลังเรียน			t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.05	0.30	รับรู้คุณค่า	3.45	0.33	รับรู้คุณค่า	-6.58	.000
2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.69	0.38	รับรู้คุณค่า	3.29	0.39	รับรู้คุณค่า	-7.53	.000
3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.97	0.25	รับรู้คุณค่า	3.55	0.45	จัดระบบคุณค่า	-7.19	.000
รวมทุกด้าน	2.92	0.16	รับรู้คุณค่า	3.46	0.23	รับรู้คุณค่า	12.50	.000

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 27 พบว่า คะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (กลุ่มทดลอง) โดยมีคะแนนเฉลี่ยผลรวมหลังเรียน ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.23) อยู่ในระดับรับรู้คุณค่า สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.16) อยู่ในระดับรับรู้คุณค่า

โดยเรียงตามลำดับก่อนเรียนทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.25) ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.69, S.D. = 0.38) ตามลำดับ และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.23) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.23) รองลงมาคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.33) และด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

คะแนนพัฒนาการพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียนสามารถแสดงได้ดังกราฟที่ 1

กราฟที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ผลประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (กลุ่มทดลอง) ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model) แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน ความพึงพอใจที่ได้รับและเรียงลำดับเป็นรายข้อ โดยใช้

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำผลสรุปของการวิเคราะห์มาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

(n = 48 คน)

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดการเรียนรู้				
1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา	4.85	0.67	มากที่สุด	1
2. กิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.55	0.54	มากที่สุด	3
3. กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน	4.60	0.62	มากที่สุด	2
รวมด้านการจัดการเรียนรู้	**4.66**	**0.06**	**มากที่สุด**	**(2)**
ด้านแหล่งเรียนรู้				
1. แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	4.46	0.43	มาก	3
2. รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง	4.62	0.56	มากที่สุด	2
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย	4.73	0.65	มากที่สุด	1
รวมด้านแหล่งเรียนรู้	**4.60**	**0.11**	**มากที่สุด**	**(4)**

ตารางที่ 28 ผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

(n = 48 คน)

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการเผยแพร่ผลงาน				
1. การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์	4.75	0.62	มากที่สุด	1
2. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	4.53	0.51	มากที่สุด	3
3. การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น	4.66	0.60	มากที่สุด	2
รวมด้านการเผยแพร่ผลงาน	**4.64**	**0.05**	**มากที่สุด**	**(3)**
ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน				
1. ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา	4.82	0.75	มากที่สุด	1
2. การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.75	0.64	มากที่สุด	2
3. การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้	4.63	0.55	มากที่สุด	3
รวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน	**4.73**	**0.10**	**มากที่สุด**	**(1)**
รวมความพึงพอใจทั้งหมด	**4.65**	**0.02**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 28 พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.02) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.10) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.06) ด้านการเผยแพร่ผลงาน ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.05) และด้านแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.= 0.11)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.75) รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.64) และการแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.55)

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.67) รองลงมา กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.62) และกิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.54)

ด้านการเผยแพร่ผลงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.62) รองลงมา การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.60) และประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51)

ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.65) รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.56) และแหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.43)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลังจากเรียนจบโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่นิสิตร่วมกับการวิเคราะห์แบบสอบถามของนิสิตที่ดำเนินการบันทึกหลังจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในระดับมากที่สุด จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของนิสิตในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม โดยให้ผู้เรียนได้มีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น เพราะได้มีการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามตามสถานที่ที่วางแผนไว้คือศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา ตลอดจนเชิญวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ คือ คุณไพฑูรย์ ศิริรักษ์ (ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้ง

พระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา) มาบรรยายให้ความรู้กับนิสิตเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้การบรรยายประกอบหนังสือเรียนและตัวอย่างของจริง เช่น การนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่เป็นของจริงมาให้ผู้เรียนดู เช่น ผ้าทอเกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ผ้าทอนาหมื่นสี อ.นาโยง จังหวัดตรัง ผลิตภัณฑ์กะปินาทับ อ.จะนะ จ.สงขลา เครื่องปั้นดินเผา อ.เมือง จ.สงขลา สบู่ลูกโหนด อ.สทิงพระ จ.สงขลา ภาพแกะหนังตะลุง อ.ควนกาหลง จ.สตูล เสื่อกระจูด อ.ทะเลน้อย จ.พัทลุง กรงนกเขา อ.จะนะ จ.สงขลา เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความตระหนักถึงคุณค่าที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในชุมชนท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ บางครั้งก็มีใบความรู้ ตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ บางครั้งก็ให้ผู้เรียนเล่าเรื่องสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นในชุมชน และมีการจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนประกอบกับการวางแผนการออกแบบตามทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเครื่องมือชุมชนแบบมีส่วนร่วม 7 ชิ้น ประกอบด้วย แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ โครงสร้างองค์กรชุมชน ระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทินชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และประวัติชีวิต ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจประเด็นและมิติของการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการของคนในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ได้มีการทำรายงานส่งตามหัวข้อที่ถนัดหรือสนใจ หรือมีการทำใบงาน การจัดทำแฟ้มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งครูผู้สอน

ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะได้มีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง นอกจากนี้การใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสารตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เช่น ร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในภาคใต้ที่มีชื่อเสียงในสมัยอดีต, ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้, ความคิดความเชื่อของคนภาคใต้ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต, ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ หรือการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ตลอดจนสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น โดยแหล่งเรียนรู้หลักในการลงพื้นที่ภาคสนามของโครงงานที่ได้มีการวางแผนไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา และครูผู้สอนเป็นผู้ร่วมสังเกตการลงพื้นที่ศึกษาทุกโครงงาน และมีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน กล่าวคือมีสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้นิสิตได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ร่วมทั้งสื่อจากตัวบุคคลของครูภูมิปัญญา

ด้านการเผยแพร่ผลงาน พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการเผยแพร่ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้น เพราะได้มีการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ เช่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจตลอดจนมีการร่วมกันประเมินผลงาน และทดสอบหลังเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะท้อนในท้องถิ่นภาคใต้ เช่น การปลูกฝังความรักความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ให้ยั่งยืนต่อไป

ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจและเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด ไม่อยากให้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหายไป อยากให้มีการสืบทอด หรืออนุรักษ์ไว้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวของทุกคนเป็นมรดกหรือภูมิปัญญาที่ได้มีการสั่งสมกันมาแต่อดีต ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และได้มีการถ่ายทอด โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต และพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ตลอดจนทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้าน เช่น เกิดความรู้สึกหวงแผนและเห็นประโยชน์ เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทย ได้สร้างสรรค์ และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจ ที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เช่น การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้กระเป๋าจากกระจูด การเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นเป็นของฝากหรือของขวัญให้กับผู้อื่น การถ่ายทอดสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุในท้องถิ่น ที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น ตลอดจนการแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านภาคใต้ เช่น งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบ งานประเพณีลากพระ งานประเพณีตักบาตรเทโว งานประเพณีการแข่งขันวัวชน และการเข้าร่วมพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องศาลเจ้าในจังหวัดสงขลา เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ลดการพึ่งตนเองจากสังคมภายนอก มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนทราบถึงความต้องการของตน เข้าใจตนเอง และเป็นการปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมพฤติกรรมในการรับรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นสิ่งที่สามารถนำพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้ในวิถีการดำเนินชีวิต

ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในการลงพื้นที่ของแต่ละสถานที่ในการศึกษาข้อมูลของหัวข้อประเด็นที่สนใจจะต้องลงพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่

ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งทำให้เรานั้นมีความคุ้นเคยและได้รับข้อมูลของชุมชนนั้น ๆ ได้มากขึ้น เพราะบางครั้งคนในชุมชนที่มีความรู้ก็ไม่ว่างพอที่สามารถให้ข้อมูลได้แต่ถ้าหากเราลงพื้นที่หลายครั้งเราก็สามารถได้ข้อมูลของคนที่มีความรู้ในชุมชนมากขึ้นก็เป็นได้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี นำไปใช้กับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มวิชาการสอนวิชาเอก หลักสูตรสังคมศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ศึกษารหัส 2504907 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) จำนวนหน่วยกิต 3(2–2–5) ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 27 คน ผลการขยายผลปรากฏดังนี้

1. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน (กลุ่มขยายผล)

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
ก่อนเรียน	27	16.03	2.50	26	-22.11	0.000
หลังเรียน	27	27.70	2.58			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 29 พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชา 0125342 ท้องถิ่นศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (ขยายผล) คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =27.70, S.D.= 2.58) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ =16.03, S.D. = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงผลคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มขยายผล)

(n = 28 คน)

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี	ก่อนเรียน			หลังเรียน			t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.06	0.24	รับรู้คุณค่า	3.52	0.29	จัดระบบคุณค่า	-8.10	.000
2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.56	0.21	รับรู้คุณค่า	4.20	4.00	จัดระบบคุณค่า	-2.99	.000
3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.83	0.33	รับรู้คุณค่า	3.53	0.37	จัดระบบคุณค่า	-9.23	.000
รวมทุกด้าน	2.82	0.14	รับรู้คุณค่า	3.58	0.13	จัดระบบคุณค่า	25.81	.000

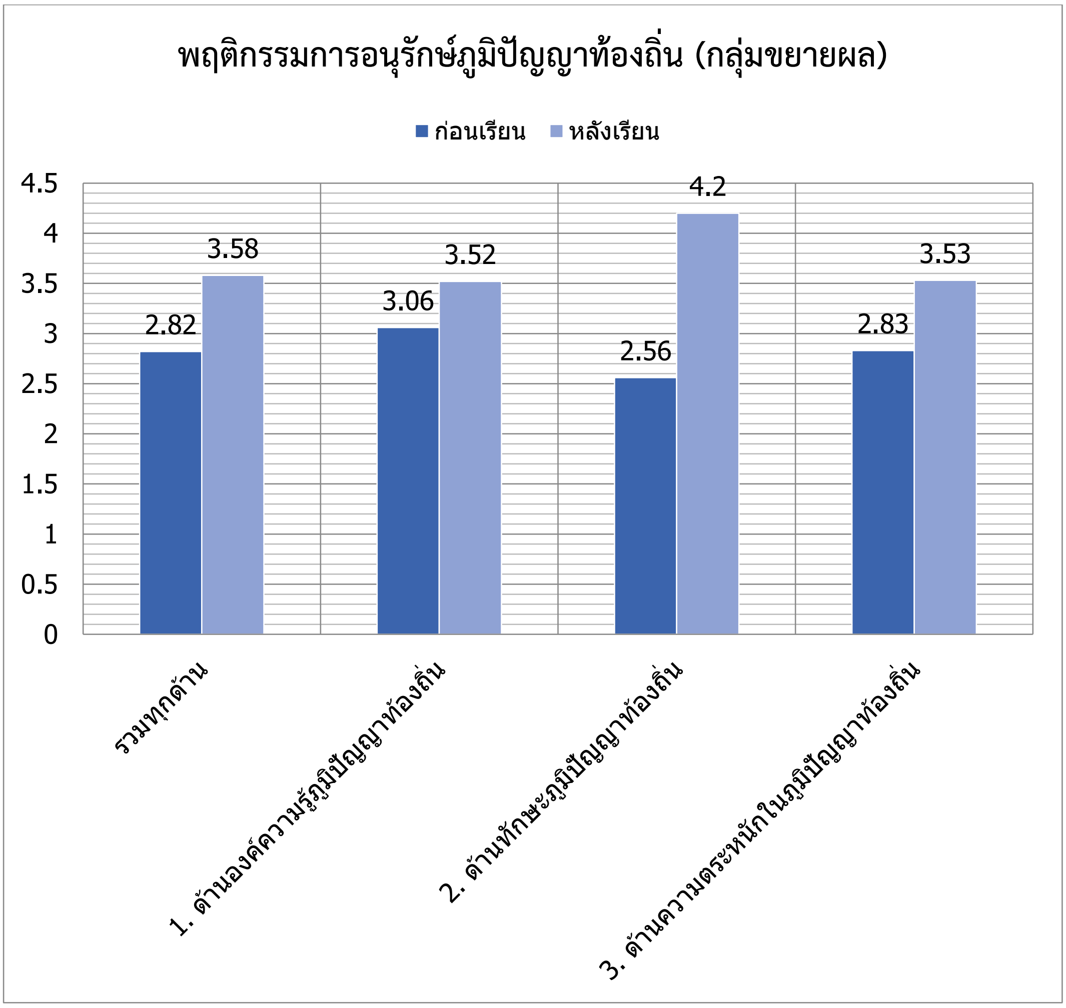
* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 30 พบว่า คะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (กลุ่มขยายผล) โดยมีคะแนนเฉลี่ยผลรวมหลังเรียน ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.13) อยู่ในระดับจัดระบบคุณค่า สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 2.82, S.D. = 0.14) อยู่ในระดับรับรู้คุณค่า

โดยเรียงตามลำดับก่อนเรียนทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.06, S.D. = 0.24) รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.83, S.D. = 0.33) และด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.56, S.D. = 0.21) ตามลำดับ และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับจัดระบบคุณค่า ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.13) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 4.00) รองลงมาคือ ด้านความ

ตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.37) และด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

คะแนนพัฒนาการพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนสามารถแสดงได้ในกราฟที่ 2

กราฟที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับนิสิตปริญญาตรี (ขยายผล)

ผลประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (กลุ่มขยายผล) ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model) แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน ความพึงพอใจที่ได้รับและเรียงลำดับเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำผลสรุปของการวิเคราะห์มาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

(n = 27 คน)

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดการเรียนรู้				
1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา	4.78	0.76	มากที่สุด	1
2. กิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.65	0.53	มากที่สุด	2
3. กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน	4.58	0.56	มากที่สุด	3
รวมด้านการจัดการเรียนรู้	**4.67**	**0.12**	**มากที่สุด**	**(2)**
ด้านแหล่งเรียนรู้				
1. แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	4.58	0.53	มาก	3
2. รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง	4.63	0.58	มากที่สุด	2
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย	4.75	0.64	มากที่สุด	1
รวมด้านแหล่งเรียนรู้	**4.65**	**0.05**	**มากที่สุด**	**(4)**

ตารางที่ 31 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

(n = 27 คน)

ประเด็นความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการเผยแพร่ผลงาน				
1. การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์	4.76	0.73	มากที่สุด	2
2. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	4.81	0.79	มากที่สุด	1
3. การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น	4.62	0.54	มากที่สุด	3
รวมด้านการเผยแพร่ผลงาน	**4.73**	**0.13**	**มากที่สุด**	**(3)**
ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน				
1. ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา	4.84	0.78	มากที่สุด	1
2. การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.76	0.72	มากที่สุด	2
3. การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้	4.53	0.47	มากที่สุด	3
รวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน	**4.71**	**0.16**	**มากที่สุด**	**(1)**
รวมความพึงพอใจทั้งหมด	**4.69**	**0.04**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 31 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.04) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.16) รองลงมา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D.= 0.12) ด้านการเผยแพร่ผลงาน ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.13) และด้านแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D.= 0.05)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. = 0.78) รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่

ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.72) และการแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.47)

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.76) รองลงมา กิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.53) และกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.56)

ด้านการเผยแพร่ผลงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.79) รองลงมา การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.73) และการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.54)

ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.64) รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.58) และแหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.53)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลังจากเรียนจบโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่นักศึกษาร่วมกับการวิเคราะห์แบบสอบถามของนักศึกษาที่ดำเนินการบันทึกหลังจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในระดับมากที่สุด จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษารู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้ เพราะการจัดการเรียนรู้เน้นการจัดการบรรยากาศหรือจัดกิจกรรมที่อาศัยการยกตัวอย่างประกอบของจริงเป็นหลัก ทำให้ให้ผู้เรียนได้รู้ได้เห็น และได้สัมผัสจริง โดยการใช้กระบวนการทางปัญญาหรือใช้กระบวนการคิด เช่น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้

ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ อีกทั้งผู้เรียนได้มีการวางแผนการสืบค้นข้อมูล จากการลงพื้นที่ทำโครงงานเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการทำงานของกลุ่มร่วมกัน ตลอดจนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการส่งเสริมในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นหลัก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทั้งในและนอกสถานที่ และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนภาคใต้ อีกทั้งมีการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธี เช่น การอบรม มีตัวอย่างให้ดูให้เห็นจริง โดยมีการเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญา) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มากขึ้น

ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า นักศึกษารู้สึกพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งหนังสือ ใบความรู้ การถาม-ตอบ ตลอดจนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และมีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน กล่าวคือมีสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้นิสิตได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ร่วมทั้งสื่อจากตัวบุคคลของครูภูมิปัญญาในเรื่องที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนรู้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นหัวข้อในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ในบริบทที่ผู้เรียนถนัดและมีความสนใจในเรื่องใกล้ตัวที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

ด้านการเผยแพร่ผลงาน พบว่า นักศึกษารู้สึกพอใจในการเผยแพร่ผลงานจากการปฏิบัติในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น จัดสัมมนา จัดทำโบรชัวร์ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ในการนำเสนอภูมิปัญญาภูมิปัญญาในท้องถิ่น และวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน พบว่า นักศึกษารู้สึกพอใจและเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุดเกิดโดยตรงกับผู้เรียนเนื่องจาก ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติร่วมกันกับคนในชุมชน อีกทั้งครูผู้สอนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษามีความคาดหวังให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าเสาะหาภูมิปัญญาที่ยังมีคุณค่า และสามารถนำมาใช้ได้ มาทดลองใช้ ปฏิบัติกับตัวเองและครอบครัว นำมาใช้ในวิถีชีวิตจริง ตลอดจนรู้จักรากเหง้ามรดกภูมิปัญญาในท้องถิ่น และช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่และทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างราบรื่น และการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจากการปฏิบัติจริง เช่น จัดทำโครงงานการศึกษาดูงานนอกสถานที่ของคณะครุศาสตร์

การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการขยายผลโดยการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model) ไปใช้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาประมวลเพื่อทบทวนพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถสรุปการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์แสดงดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 สรุปการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับเดิม)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)	การปรับปรุงแก้ไข
หลักการ		
การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	คงเดิม
วัตถุประสงค์		
เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนิสิตปริญญาตรี	เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนิสิตปริญญาตรี	คงเดิม
กระบวนการจัดการเรียนรู้		
1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raise Awareness of Local) 2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gather Culture Local) 3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Plan for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) 4. ทำตามแผนที่กำหนด (Follow the Set Plan) 5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluate and Apply)	1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raise Awareness of Local) 2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gather Culture Local) 3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Plan for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) 4. ทำตามแผนที่กำหนด (Follow the Set Plan) 5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluate and Apply)	คงเดิม

ตารางที่ 32 สรุปการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับเดิม)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)	การปรับปรุงแก้ไข
เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้		
หลักการและการตอบสนอง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันทั้งในและนอกสถานศึกษา	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันทั้งในและนอกสถานศึกษา	คงเดิม
ระบบสังคม ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริง จากการทำงานกลุ่มกิจกรรมโครงงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและ การนำเสนองานทางวิชาการที่หลากหลาย	ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริง จากการทำงานกลุ่มกิจกรรมโครงงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและ การนำเสนองานทางวิชาการที่หลากหลาย	คงเดิม
สิ่งสนับสนุน ส่งเสริมการทบทวนความรู้เดิม มีการจัดเตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนให้เหมาะสมและเพียงพอกับการศึกษาค้นคว้าการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผลของผู้เรียนตลอดจน กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบ	ส่งเสริมการทบทวนความรู้เดิม มีการจัดเตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอกับการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการวัดและประเมินผลกิจกรรมในการออกไปทัศนศึกษาทั้งภายในและนอกมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา	ปรับปรุงข้อความให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สามารถนำมาสรุปได้ในภาพที่ 5

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (RGPFE Model)

หลักการ : การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และความรู้จากการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการและวิธีสอนอันหลากหลาย ควบคู่กับการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (RGPFE Model)

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ)

การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล)

กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ ในประเด็น 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)

ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (K)
2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น (P)
3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น (A)

เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

ระบบสังคม : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันทั้งในและนอกสถานศึกษา

หลักการและการตอบสนอง : ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริงจากการทำงานกลุ่มกิจกรรมโครงงาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและ การนำเสนองานทางวิชาการที่หลากหลาย

สิ่งสนับสนุน : ส่งเสริมการทบทวนความรู้เดิม มีการจัดเตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอกับการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการวัดและประเมินผลกิจกรรมในการออกไปทัศนศึกษาทั้งภายในและนอกมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

ภาพที่ 5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 2.1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาก่อนและหลังเรียน 2.2) ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียน 2.3) ประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และ 3) ขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D&D) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การนำไปใช้ (Implementation: I) และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D_2) การประเมินผล (Evaluation: E) ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัย ขอนำเสนอโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ของกลุ่มทดลอง ตอนที่ 3 ขยายผลการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (RGPFE Model) มีองค์ประกอบของรูปแบบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบมีขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raise Awareness of Local) ขั้นที่ 2 รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gather Culture Local) ขั้นที่ 3 วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Plan for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) ขั้นที่ 4 ทำตามแผนที่กำหนด (Follow the Set Plan) และขั้นที่ 5 ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluate and Apply) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า ความเหมาะสม/สอดคล้องมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 4.30-4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระหว่าง 0.45-0.55 ซึ่งแสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (RGPFE Model) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีสอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้

ตอนที่ 2 ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =30.56, S.D. = 3.64) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ =15.91, S.D. = 2.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2.2 ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า นิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลรวมทุกด้าน ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.16) จำแนกรายด้านทั้ง 3 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.25) ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.69, S.D. = 0.38) ตามลำดับ และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.23) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.23) รองลงมาคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.33) และด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.02) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.10) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.06) ด้านการเผยแพร่ผลงาน ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.05) และด้านแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.= 0.11)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.75) รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.64) และการแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.55)

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.67) รองลงมา กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.62) และกิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.54)

ด้านการเผยแพร่ผลงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.62) รองลงมา การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.60) และประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51)

ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.65) รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.56) และแหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.43)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยวิเคราะห์ผลจากการสอบถามความพึงพอใจเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สรุปการบรรยายเชิงพรรณนาได้ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้มีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียนในการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม นอกจากนี้ยังมีการใช้การบรรยายประกอบหนังสือเรียนและตัวอย่างของจริง บางครั้งก็มีใบความรู้ ตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ บางครั้งก็ให้ผู้เรียนเล่าเรื่องสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นในชุมชน และมีการจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะได้มีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง นอกจากนี้การใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้

ด้านการเผยแพร่ผลงาน พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการเผยแพร่ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันที่หลากหลาย เช่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจจากการลงพื้นที่ในชุมชน

ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจและเห็นว่ามีประโยชน์มาก เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวของทุกคนเป็นมรดกหรือภูมิปัญญา ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้ในวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การขยายผลการใช้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สรุปได้ดังนี้

3.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =27.70, S.D. = 2.58) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 16.03, S.D. = 2.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลรวมทุกด้าน ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ($\bar{X}$= 2.82, S.D. = 0.14) จำแนกรายด้านทั้ง 3 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 3.06, S.D. = 0.24) รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 2.83, S.D. = 0.33) และด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 2.56, S.D. = 0.21) ตามลำดับ และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับจัดระบบคุณค่า ($\bar{X}$= 3.58, S.D. = 0.13) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 4.00) รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 3.53, S.D. = 0.37) และด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 3.52, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

3.3 ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.69, S.D. = 0.04) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.71, S.D. = 0.16) รองลงมา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D.= 0.12) ด้านการเผยแพร่ผลงาน ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.13) และด้านแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.65, S.D.= 0.05)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ($\bar{X}$= 4.84, S.D. = 0.78) รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$= 4.76, S.D. = 0.72) และการแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ ($\bar{X}$= 4.53, S.D. = 0.47)

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.76) รองลงมา กิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.53) และกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.56)

ด้านการเผยแพร่ผลงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$= 4.81, S.D. = 0.79) รองลงมา การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.73) และการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.54)

ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.64) รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$= 4.63, S.D. = 0.58) และแหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ($\bar{X}$= 4.58, S.D. = 0.53)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยวิเคราะห์ผลจากการสอบถามความพึงพอใจเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปการบรรยายเชิงพรรณาได้ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษารู้สึกพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ เพราะการจัดการเรียนรู้เน้นการจัดการบรรยากาศหรือจัดกิจกรรมที่อาศัยการยกตัวอย่างประกอบของจริงเป็นหลัก ทำให้ให้ผู้เรียนได้รู้ได้เห็น และได้สัมผัสจริง ได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) จากการวางแผนการสืบค้นข้อมูลจากการลงพื้นที่ทำโครงงาน

ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า นักศึกษารู้สึกพึงพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งหนังสือ ใบความรู้ การถาม-ตอบ ตลอดจนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และมีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่นในชุมชน

ด้านการเผยแพร่ผลงาน พบว่า นักศึกษารู้สึกพึงพอใจในการเผยแพร่ผลงานจากการปฏิบัติในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ผู้เรียนสนใจ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ผ่านการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน เป็นต้น

ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน พบว่า นักศึกษารู้สึกพึงพอใจและเห็นว่ามีประโยชน์เกิดโดยตรงกับผู้เรียนเนื่องจาก ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติร่วมกันกับคนในชุมชน อีกทั้งครูผู้สอนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษามีความคาดหวังให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าเสาะหาภูมิปัญญาที่ยังมีคุณค่า และสามารถนำมาใช้ได้ มาทดลองใช้ ปฏิบัติกับตัวเองและครอบครัว นำมาใช้ในวิถีชีวิตจริง ตลอดจนรู้จักรากเหง้ามรดกภูมิปัญญาในท้องถิ่น จากการปฏิบัติจริง เช่น จัดทำโครงงาน จัดนิทรรศการ การศึกษาดูงานนอกสถานที่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (RGPFE Model) มีองค์ประกอบของรูปแบบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบมีขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) ขั้นที่ 2 รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) ขั้นที่ 3 วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) ขั้นที่ 4 ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) และขั้นที่ 5 ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า ความเหมาะสม/สอดคล้องมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 4.30-4.80 และคะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระหว่าง 0.45-0.55 ซึ่งแสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (RGPFE Model) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีสอดคล้องเชิงโครงสร้าง สรุปได้ว่าผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสม ซึ่งแสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทีพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้และ นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ

นิสิตปริญญาตรี มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทามาให้ข้อมูล ตลอดจนมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์จากสื่อที่หลากหลาย โดยภาพรวมเป็นวิธีการที่สอดคล้องเหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายสำคัญในการเรียนรู้ได้ ซึงสอดคล้องกับหลักการแนวคิดทฤษฎีส่วนประกอบด้านการเรียนรู้ของ ธอร์นไดค์ (Gordon and Hilgard, 1981) ในเรื่องของกฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด กฎแห่งการใช้ กฎแห่งผลที่พึงพอใจ และจากการตั้งจุดมุ่งหมาย บุคคลจะแก้ปัญหาได้ ก็ต่อเมื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย แล้วจึงจะทำให้กิจกรรมที่จะทำนั้นประสบผลสำเร็จ การเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner and 1963) กล่าวว่า มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และกระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) การเรียนรู้ของออซูเบล (David 1968) กล่าวว่า ครูสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างมีความหมายด้วยการนำเสนอความคิดรวบยอดที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ล่วงหน้าก่อนสอนสาระนั้น เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้ในการเชื่อมโยงกับสาระที่เรียนรู้ และผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง นอกจากนี้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Nicole and Holly 2004) โดยการใช้กระบวนการกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด ตลอดจนการสร้างความรู้โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (ทิศนา แขมมณี 2545) ครูสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความรู้โดยการจัดการเรียนรู้ควรจัดทั้งในและนอกสถานศึกษาที่ อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการจากการลงพื้นที่ และมีส่วนร่วมกับชุมชน นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ในการเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ มีการจัดเวทีสัมมนาในประเด็นที่ได้รับมอบหมาย และทำรายงานเอกสาร ตลอดจนเชิญวิทยากรผู้รู้มาให้ความรู้ เพื่อฝึกทักษะชีวิตในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เรียนและชุมชน ตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหวัง มหาวัง (2554) อีกทั้ง วารีรัตน์ แก้วอุไร (2554); ปาริฉัตร ลีลาเลอเกียรติ (2554); กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555) และงานวิจัยของ ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ที่ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน เชื่อมโยง ประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้เข้ากับสังคม มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียน

สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งทางด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผลการศึกษาสามารถนำเสนอได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีหลักการปฏิบัติ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ ทำ และ คิด ในสิ่งที่ทำ เช่น กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ตลอดจนมีการทบทวนความรู้เดิม และการจัดการเรียนรู้อย่างไตร่ตรอง โดยกิจกรรมการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีในขั้นที่ 1 ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (R : Raising Awareness of Local) จากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบของผู้เรียน ซึ่งในขั้นผู้เรียนได้รับความสนใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ครูผู้สอนใช้สื่อการสอนของจริงด้วยตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมาให้ผู้เรียนดู เช่น ผ้าทอเกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ผ้าทอนาหมื่นสี อ.นาโยง จังหวัดตรัง ผลิตภัณฑ์กะปินาทับ อ.จะนะ จ.สงขลา เครื่องปั้นดินเผา อ.เมือง จ.สงขลา สบู่ลูกโหนด อ.สทิงพระ จ.สงขลา ภาพแกะหนังตะลุง อ.ควนกาหลง จ.สตูล เสื่อกระจูด อ.ทะเลน้อย จ.พัทลุง กรงนกเขา อ.จะนะ จ.สงขลา เป็นต้น จึงทำให้ผู้เรียนมองเห็นรายละเอียดจากการเชื่อมโยงประเด็นคำถามในขั้นดังกล่าว เช่น ครูผู้สอนกระตุ้นคำถามว่า ในหมู่บ้านของผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้ประโยชน์อย่างไร ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไรกับชุมชน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาให้ดูในห้องเรียนมีวิธีการหรือขั้นตอนการผลิตอย่างไร นอกจากนี้ครูผู้สอนได้เน้นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนและชุมชน และมีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนลงได้ลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนร่วมกับชุมชน โดยกิจกรรมการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรีในขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (G : Gathering Local Culture) ทั้งในและนอกห้องเรียนการนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการ

อภิปราย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนต่าง ๆ ซึ่งในขั้นผู้เรียนได้รับความสนใจน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ผู้เรียนมีแหล่งการสืบค้นข้อมูลที่จำกัดอยู่ในห้องเรียนและเอกสารตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัยตลอดจนความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในการรวบรวมวัฒนธรรมที่หลากหลาย และนอกจากนี้ครูผู้สอนให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ในการเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจและทำรายงานเอกสาร ตลอดจนเชิญวิทยากรผู้รู้มาให้ความรู้ในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ร่วมกับการวางแผนการจัดทำโครงงานร่วมกัน โดยกิจกรรมการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรีในขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการเชิญปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบรรยาย และจากการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก อ.สทิงพระ จ.สงขลา ซึ่งในขั้นผู้เรียนได้รับความสนใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้วางแผนกิจกรรมร่วมกันในการทำงานเป็นทีมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นร่วมกัน แต่กิจกรรมดังกล่าวมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการวางแผนในห้องเรียน ดังนั้นครูผู้สอนต้องให้ประเด็นในการตั้งคำถามที่ครอบคลุมในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนลงพื้นที่ในการศึกษาจริงนอกห้องเรียน อีกทั้งการทำตามแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ในขั้นที่ 4 ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (F : Following the Set Plan) เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในขั้นผู้เรียนได้รับความสนใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงจากภาคทฤษฎีที่อยู่ในห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริงในภาคสนาม ตลอดจนในขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) โดยการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งในขั้นผู้เรียนได้รับความสนใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานและมีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของตนเองเป็นหลัก โดยการจัดการเรียนรู้ที่ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ และสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง และการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีความอยากเรียนและเรียนด้วยความตั้งใจ อันส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามที่ตั้งไว้ และนอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้การประเมินผลและ

ประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ในประเด็นที่ได้รับมอบหมาย เช่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดีโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ ตลอดจนมีการร่วมกันประเมินผลงาน และทดสอบหลังเรียน โดยครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เช่นครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนการรู้ระหว่างกัน ตลอดจนการได้พาผู้เรียนออกไปศึกษาในสถานที่จริง และการเรียนรู้จากปราชญ์ในท้องถิ่นสามารถทำให้ผู้เรียนประมวลความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการผสมผสานความรู้จากการเรียนทฤษฎีในห้องเรียนกับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวรรณ ศรีพหล (2552) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่หรือทัศนศึกษาว่า เป็นการมุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสไปสัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ได้ศึกษาไปแล้วหรือกำลังศึกษาอยู่ จากเหตุผลดังกล่าวสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีสามารถพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์และผู้เรียนได้สัมผัสแหล่งเรียนรูที่อยู่นอกสถานศึกษา และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ประสิทธิผลการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า นิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อมีการพิจารณาคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเรียน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า เช่นเดียวกับคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนในระดับรับรู้คุณค่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหามาบ้างแล้ว ตลอดจนการจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นควรมีการจัดกลุ่มเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยเน้นกิจกรรมในทั้งในและนอกสถานที่ที่เน้นการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ จาโรลิเมค (Jarolimek 1997) และทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล (David 1968) อีกทั้ง อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ต้องสอดคล้องกับ เนื้อวิชา วัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง อีกทั้งครูผู้สอนได้มีการจัดกิจกรรมโดยผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนในการเลือกหัวข้อทำโครงงาน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสร้างชิ้นงานที่ตนเองสนใจและถนัด หากพิจารณาคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลรวมทุกด้าน ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนได้มีการจัดกิจกรรมโดยการเริ่มต้นกิจกรรมตั้งแต่การทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักสำนึกในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ จากการกระตุ้นด้วยการนำเสนอตัวอย่างด้วยผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น หรือจากสื่อเทคโนโลยีภาพประกอบ และการใช้คำถาม ตลอดจนการวางแผนการทำงานร่วมกันผ่านการทำโครงงาน จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในการลงพื้นที่ ในประเด็นที่เกี่ยวกับ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2) วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ อีกทั้งมีประเมินผลและประยุกต์ใช้ผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ส่งเสริมกิจกรรมการการรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ วีดิโอผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ ตลอดจนมีการร่วมกันประเมินผลงาน และทดสอบหลังเรียน อันส่งผลต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ จากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นหลัก เพื่อสะท้อนจากการที่ผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อในการทำโครงงานหรือชิ้นงานตามความสนใจในขอบเขตเนื้อหาของวิชาท้องถิ่นศึกษา กล่าวคือการที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งแต่การวางแผนจัดระบบระเบียบ ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการเรียนรู้เชิงรุก หรือผู้เรียนหาความรู้ได้จากเอกสาร เพื่อน แหล่งความรู้ อาจารย์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีหลักวิชาการรองรับ สร้างองค์ความรู้และประมวลความรู้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำชี้แนะ ให้แหล่งข้อมูลร่วมกัน กำหนดการเรียนการประเมินผลประเด็นการศึกษาร่วมกันเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา และการให้สิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) ตลอดจนสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner, 1963) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตลอดจนทฤษฎีการสร้างความรู้โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2545: 24-25) ที่ให้ความสำคัญในการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิด ได้ร่วมกันทำงาน และนำความคิดของตนไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งสอดคล้องกับ สิริวรรณ ศรีพหล (2553) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะผู้เรียนได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และยังเป็นการพัฒนาจิตสำนึกความรัก และความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษมอบให้แก่คนรุ่นหลัง ทั้งยังทำให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนความรู้ไปด้วยในตัว นอกจากนี้ กาญจนา คุณารักษ์ (2553)ยังได้กล่าวถึงข้อดีของการศึกษานอกสถานที่ว่า ทำให้ผู้เรียนสามารถสังเกตการณ์และมีส่วนร่วมได้ด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมทำงานเป็นกลุ่มและสร้างสรรค์ความรับผิดชอบร่วมกัน และสามารถจูงใจเป็นรายบุคคลได้

จากการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มทดลองพบว่า คะแนนก่อนเรียนด้านที่คะแนนสูงสุดคือ ด้านความตระหนัก คะแนนก่อนเรียนด้านที่คะแนนน้อยสุดคือ ด้านทักษะ ซึ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความตระหนักคะแนนก่อนเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า และคะแนนหลังเรียนอยู่ในขั้นจัดระบบคุณค่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขั้นที่ 1 ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) (ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเองตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง โดยครูผู้สอนได้มีการจัดกิจกรรมเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ ทั้งสื่อของจริงและการลงพื้นที่ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนให้ข้อมูลในแต่ละครั้ง เพื่อนำไปสู่การเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบผู้เรียนและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป กล่าวคือในขั้นตอนดังกล่าวผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน เป็นความรู้สึกเบิกบาน เพราะหลุดพ้นจากความไม่รู้นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้อีก เพราะเป็นเรื่องน่าสนุกที่ผู้เรียนได้เห็นสื่อหรือครูได้มีการนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการอภิปราย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน) เช่น ผ้าทอเกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ผ้าทอนาหมื่นสี อ.นาโยง จังหวัดตรัง ผลิตภัณฑ์กะปินาทับ อ.จะนะ จ.สงขลา เครื่องปั้นดินเผา อ.เมือง จ.สงขลา สบู่ลูกโหนด อ.สทิงพระ จ.สงขลา ภาพแกะหนังตะลุง อ.ควนกาหลง จ.สตูล เสื่อกระจูด อ.ทะเลน้อย จ.พัทลุง กรงนกเขา อ.จะนะ จ.สงขลา เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้มีจุดเด่นคือเน้นให้ผู้เรียนได้เสริมสร้างพฤติกรรมในการตระหนักสำนึกรักบ้านเกิด บนพื้นฐานความพอประมาณอย่างมีเหตุผล ไม่ขัดสน ไม่ฟุ่มเฟือย และการมีส่วนร่วมโดยผู้เรียนได้ศึกษา

ภูมิสังคมของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

จากการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มทดลองพบว่า คะแนนก่อนเรียนด้านที่คะแนนน้อยสุดคือ ด้านทักษะ ซึ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านทักษะคะแนนก่อนเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า และคะแนนหลังเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขั้นที่ 2 รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) (ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยครูผู้สอนได้มีการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูผู้สอนต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติในขั้นตอนการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น การวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ตลอดจนผู้เรียนต้องมีการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น หนังสือ วารสาร เว็ปไซด์ แล้วรวบรวมไว้เป็นข้อมูลและตั้งประเด็นในการศึกษาแหล่งเรียนรู้จริงในและนอกห้องเรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นได้ช้าในด้านดังกล่าว และในขั้นที่ 3 วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ ตลอดจนขั้นที่ 4 ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวมีการใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมที่ยาวนาน ตลอดจนทักษะที่เกิดขึ้นดังกล่าวต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดและมีการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้นครูผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้จักเลือกแนวทางในการรวบรวมวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เกิดกระบวนการคิด การวางแผนการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างสมเหตุสมผล และการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีอยู่ ตลอดจนการกำหนดแผนงานที่ผู้เรียนคิดไว้ล่วงหน้าให้เป็นขั้นตอนที่ไม่สับสน จากการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า สมมติฐาน และขอบเขตของการศึกษา วิธีดำเนินงานที่ระบุถึงแนวทางวิธีที่จะทำโครงงานโดยละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพืชสมุนไพรประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า การรวบรวมข้อมูลในการวางแผนศึกษาเรื่องพืชสมุนไพร เป็นการแสวงหาความรู้โดยต้องอาศัย

การเตรียมพร้อม หรือเตรียมตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเรื่องสมุนไพรและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในการทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ ศรีตะลานุกค (2551) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา พบว่าการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องอาศัยผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินงาน อีกทั้งสื่อสารสนเทศประเภทต่าง ๆ รวมถึงอิเล็กทรอนิกส์ เช่น หนังสือ จุลสาร วารสาร ห้องสมุดดิจิทัลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างยิ่งขึ้น

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.69, S.D. = 0.04) ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น โดยผู้เรียนได้มีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ บุคคลซึ่งประกอบด้วย เพื่อน กลุ่มเพื่อน ครูผู้สอน วิทยากร หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นิสิตเห็นด้วย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริงในการดำเนินวิถีชีวิตในปัจจุบัน เช่น การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านภาคใต้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ เพราะในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำโครงงาน และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ด้านต่อมาคือด้านการเผยแพร่ผลงาน เพราะขั้นการประเมินผลและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการปฏิบัติที่ผู้เรียนได้มีการสร้างสรรค์ผลงานซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน ในด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากขั้นตอนการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการสืบค้นข้อมูลจำพวกเอกสารเป็นหลัก ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลอยู่ในพื้นที่ที่ไกลกัน จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในด้านดังกล่าวต่ำที่สุด

จากการประเมินความพึงพอใจของนิสิตมีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า คะแนนสูงสุดคือ ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน คะแนนต่ำสุดคือ ด้านแหล่งเรียนรู้ ซึ่งความพึงพอใจของนิสิตมีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้

ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นมาบ้างแล้ว จึงทำให้การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุจุดประสงค์ตามที่ครูผู้สอนวางไว้ ตลอดจนผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอนตั้งแต่แรกเริ่ม จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะจากการจัดการเรียนรู้ในทุกขั้นตอนผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริงทั้งในและนอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ตลอดจนสินค้าและภูมิปัญญาที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นมากขึ้น ด้านต่อมาคือ การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ เพราะจากกิจกรรมในทุกขั้นตอนครูผู้สอนต้องอาศัยทักษะการสังเกตเป็นหลักหลังจากที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งในแต่ละครั้งใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนานในการสังเกตการเข้าร่วมของผู้เรียนในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ในแต่ละช่วงเดือนต่าง ๆ เพื่อสะท้อนว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไรและเป็นพฤติกรรมที่คงทนถาวรต่อไปหรือไม่อย่างไร จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความสามารถในสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การทำโครงงาน โดยครูผู้สอนเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันวางแผน ดำเนินการตามแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ และร่วมกันสรุปผลงาน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะได้เลือกและแสดงความสามารถที่ตนเองถนัด เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นสำคัญ รองลงมา กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน เพราะการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นหลัก และมีการทดสอบภาคทฤษฎีตลอดจนภาคปฏิบัติว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคสนามจริงหรือไม่อย่างไร จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ตลอดจนผู้เรียนรู้สึกได้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนด้วย ด้านต่อมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะจากการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนการทำตามแผนที่กำหนดต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ ตลอดจนสะดวกทั้งเรื่องระยะเวลา สถานที่ และการเดินทางที่มีข้อจำกัดซึ่งอาจส่งผลต่อการเก็บข้อมูลในการทำโครงงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลได้

ด้านการเผยแพร่ผลงานอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ การเผยแพร่ผลงานในรูปแบบจัดทำโบรชัวร์ ทั้งนี้เนื่องจากในขั้นตอนการประเมินผลและการประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียนตามความสามารถและความถนัดในการแสดงออกในผลงานที่สร้างสรรค์และหลากหลาย โดยสามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสนุกที่จะคิดสร้างสรรค์ผลงานในแบบฉบับของตนเอง รองลงมา การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพราะจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคมที่กว้างมากขึ้น ด้านต่อมา คือ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เพราะจากผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการเผยแพร่ผลงานวงกว้างประหยัดเวลาและคุ้มค่ามากที่สุด

ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านบุคคล สื่อโสตทัศน์ วัสดุ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต (คอมพิวเตอร์) หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงาน หรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้จากของจริงเป็นหลัก รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง เพราะผู้เรียนได้ใช้ทักษะการสื่อสาร การพูดอภิปรายกับเพื่อน กับครูผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการแก่ผู้เรียนได้ ด้านต่อมาคือ แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพราะจากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวสามารถค้นคว้าได้จากห้องสมุดและจากอินเตอร์เน็ต ตลอดจนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนในการนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจเลือกอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่าเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนนั้น ผู้เรียนรู้สึกพึงพอใจและเห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียนทุกคนที่เกี่ยวข้องกับมรดกหรือภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้ในวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นิสิตเห็นด้วยมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นที่ได้มีการการลงพื้นที่ ทั้งยังมีกิจกรรมในการอภิปรายกลุ่ม การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม และมีคุณธรรมความรับผิดชอบ ตลอดจนมีกิจกรรมจากการสาธิตโดยเชิญปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ คุณไพฑูรย์ ศิริรักษ์ (ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา) มาเป็นวิทยากรบรรยายในมหาวิทยาลัยทักษิณ และยังเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ในการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม สอดคล้องกับ ระวิวรรณ ศรีคร้ามครัน (2550: 40-41) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินกิจกรรมของครู เพื่อให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติและเกิดประสบการณ์ตรง รู้จักการทำงานกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2545: 21) และสุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553: 2) ที่ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในชุมชนว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจในวิธีคิด และแนวคิดที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลสัมฤทธิ์หรือผลการเรียนรู้ของการเรียนของผู้เรียน โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม เป็นต้น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยด้านแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้เรียนรู้สึกพึงพอใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนต้องมีการรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นที่หลากหลาย นิสิตเห็นด้วยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในขั้นที่ 2 ขั้นการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวผู้เรียนไม่สามารถสืบค้นแหล่งเรียนรู้จากการศึกษาในห้องเรียนได้ อีกทั้งผู้เรียนไม่มีการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากผู้เรียนต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลมาเพื่อใช้ในการสังเคราะห์และสรุปผล ดังนั้นครูผู้สอนควรเน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ในขั้นการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นกิจกรรมในห้องเรียนครูผู้สอนควรเชิญวิทยากร (ปราชญ์ชาวบ้าน) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลโดยตรง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นครูผู้สอนส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคล หรือส่งเสริมการสืบค้นข้อมูลและมีการตั้งประเด็นคำถามและค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเองได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมในส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ครูผู้สอนมีการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง ในส่วนกิจกรรมนอกห้องเรียนผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นจากการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและ

เอกชน กรรมการสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2555), โคลบ์ (Kolb ,1984) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนจะทำให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การได้รับประสบการณ์ตรงจากโจทย์ปัญหาที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) ผ่านกระบวนการคิดและการสะท้อนความคิด (Reflective Thinking) นำไปสู่ความรู้และความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ (Active Experimentation) ได้สอดคล้องกับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553)) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการกระตุ้นความสนใจจากการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเองเป็นหลัก ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนีย์ ทองไชย (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้โดยผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน และทุกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงภายใต้การแนะนำของครูผู้สอนทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามกระบวนการจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษากลุ่มขยายผล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษามีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง จากการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรม การทำโครงงาน การทดสอบ การสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลงานได้หลายรูปแบบตามความสามารถและความถนัดของตนเอง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานศึกษาทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ บุคคลซึ่งประกอบด้วยเพื่อน กลุ่มเพื่อน ครูผู้สอน วิทยากร หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนกัน

รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักศึกษากลุ่มขยายผล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับจัดระบบคุณค่า โดยมีคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง นอกจากนี้คะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมก่อนเรียนกลุ่มขยายผลอยู่ในระดับรับรู้คุณค่าพบว่ามีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง และคะแนนการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมหลังเรียนกลุ่มขยายผลอยู่ในระดับจัดระบบคุณค่าพบว่าไม่มีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มทดลองหลังเรียนอยู่ในระดับรับรู้คุณค่า ซึ่งสามารถจำแนกแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

กลุ่มขยายผลด้านความตระหนักคะแนนก่อนเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า และคะแนนหลังเรียนอยู่ในขั้นจัดระบบคุณค่า ซึ่งมีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมในกลุ่มขยายผลทุกขั้นตอนมีการสร้างองค์ความรู้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการเรียนการสอนท้องถิ่นศึกษา ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่นคะแนนก่อนเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า และคะแนนหลังเรียนอยู่ในขั้นจัดระบบคุณค่า ซึ่งไม่มีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กิจกรรมในกลุ่มขยายผลครูผู้สอนเน้นการฝึกทักษะการปฏิบัติที่หลากหลายในการลงพื้นที่นอกห้องเรียนมากกว่ากลุ่มทดลอง และนอกจากนี้ครูผู้สอนได้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาหัวข้อมาก่อนทำการเรียนการสอนในคาบต่อไปเพื่อประหยัดเวลาในการสอนในชั่วโมงเรียน ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น คะแนนก่อนเรียนอยู่ในขั้นรับรู้คุณค่า และคะแนนหลังเรียนอยู่ในขั้นจัดระบบคุณค่า ซึ่งมีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมในกลุ่มขยายผลมีกิจกรรมที่เน้นสร้างให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกขั้นตอนและเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเป็นหลัก จึงทำให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากรายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนมีพื้นฐานการเรียนมาบ้างแล้วจากรายวิชาทางด้านที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ในเรื่องที่ศึกษา รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะจากทุกขั้นตอนครูผู้สอนได้มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ครูผู้สอนได้ส่งเสริมวิธีการมีส่วนร่วมให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การซื้อสินค้าไทย อุดหนุนสินค้าที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการปลูกฝังการเข้าร่วมในวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยทุกครั้ง อีกทั้งการรวมกลุ่มเพื่อร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ตามความสนใจ ความสามารถของตนเอง นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะจากกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการใช้ทักษะในการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก แต่ยังไม่มีคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอนาคตได้ ดังนั้นควรส่งเสริมทักษะการปฏิบัติในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อไป

การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักศึกษากลุ่มขยายผล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีคะแนนการประเมินความพึงพอใจที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยเมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปขยายผลในด้านการประเมินความพึงพอใจ พบว่า มีผลคล้ายคลึงกันกับกลุ่มทดลอง นั่นแสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (RGPFE Model) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นได้ผ่านการหาประสิทธิภาพ จากผู้เชี่ยวชาญและผ่านการทดลองใช้มาแล้วกับนิสิตวิชาเอกสังคมศึกษา จึงทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีกระบวนการ ขั้นตอนที่ชัดเจน มีการ

กำหนดองค์ประกอบที่สอดคล้อง กับบริบทและธรรมชาติของเนื้อหาในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ตลอดจนกิจกรรมและการวัดผลประเมินผล อีกทั้งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการที่ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน (supporter) และเป็นแหล่งความรู้(resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนการทำงานร่วมกัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ ซึ่งเมื่อนำไปใช้กับนักศึกษาโปรแกรมสังคมศึกษาที่มหาวิทยาลัยอื่น อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ได้ทันที มีคู่มือ ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่อธิบายเข้าใจ และมีแนวทางการเลือกขั้นตอนของวิธีการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาได้ชัดเจน ส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรีตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวม ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน นักศึกษา เห็นด้วย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากมีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมา การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดนิทรรศการ ในการให้ผู้เรียนปฏิบัติ ครูผู้สอนส่งเสริมผู้เรียนโดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานโดยใช้คำถามในการแสดงออกซึ่งการการรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ด้านต่อมาคือ การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ เพราะมีการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้บูรณาการเข้ากับชีวิตจริง โดยการเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างออกไป

ด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ ด้านแหล่งเรียนรู้อยู่ ค่าเฉลี่ยประเด็นที่ได้ลำดับสูงที่สุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้ผู้เรียนได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจากต้องมีการเตรียมแหล่งเรียนรู้ เอกสาร สื่อประกอบการเรียนรู้ของจริงที่นำมาใช้ให้

หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน รองลงมา รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถามสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง เพราะผู้รู้และผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสถานที่ห่างไกลกัน ด้านต่อมาคือ แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนได้นั้น ต้องเน้นทักษะการลงมือปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนควบคู่กันเป็นหลักจึงจะทำให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหามาระดับหนึ่ง ตลอดจนการจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นควรมีการจัดประเภทเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรม

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนไม่มีการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง เนื่องจากในขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้เรียนไม่มีพื้นฐานความรู้ ดังนั้นนิสิตจึงไม่มีการตั้งคำถามตลอดจนไม่มีข้อมูลประสบการณ์ท้องถิ่น ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องช่วยเหลือทำการสรุปองค์ความรู้ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป

3. จากผลการวิจัย พบว่า ในการวางแผนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หากต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้นครูผู้สอนต้องหาเวลาเพิ่มเติม และเตรียมความเข้าใจก่อนลงพื้นที่โดยเตรียมประเด็นการตั้งคำถามที่ครอบคลุมในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนลงพื้นที่ในการศึกษาจริงนอกห้องเรียน

4. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามบริบทของสถาบันในสถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติไปใช้จัดกิจกรรมให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีจำนวนไม่มาก และสามารถดูแลผู้เรียนให้ทั่วถึงในการดำเนิน

กิจกรรมได้ อีกทั้งหากครูผู้สอนนำไปใช้ในบริบทของผู้เรียนจำนวนมาก จำเป็นต้องมีผู้ให้ความช่วยเหลือร่วมกับครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ทางด้านท้องถิ่นศึกษา และการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหัวข้อ หรือประเด็นอื่น ๆ ของการจัดการเรียนรู้ อาทิ พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมอนุรักษ์ความเป็นไทย พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อพัฒนาให้เกิดตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะ หรือสมรรถนะที่ควรเน้นให้เกิดกับผู้เรียนจากการเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา อาทิ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. รศ.ดร.นาตยา ปิลันธนานนท์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา อาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.คีรีบูน จงวุฒิเวศย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น อดีตอาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รศ.ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์ประจำ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผศ.ดร.มณฑณา พิพัฒน์เพ็ญ	ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจารย์ประจำ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
5. อ.ดร.ทัศนีย์ ทองไชย	ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา อาจารย์โรงเรียนโพธิ์ไทรพิทยาคาร สังกัด สพท.อุบลราชธานี เขต 2

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผศ.ดร.วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน
   ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
   อาจารย์ประจำ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
   คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

2. ผศ.ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์
   ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
   อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัย
   คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

3. อ.ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณา
   ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
   สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
   คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4. อ.ดร.วรวุฒิ สุภาพ
   ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
   อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา
   คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5. อ.ดร.พรไทย ศิริสาธิตกิจ
   ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
   สาขาวิชาสังคมศาสตร์
   คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

คู่มืออาจารย์
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา
เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

จัดทำโดย

นางสาววิภาพรรณ พินลา

นักศึกษา ระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาหลักสูตรและการสอน กลุ่มการสอนสังคมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำนำ

คู่มืออาจารย์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาจารย์ที่ต้องการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ ทราบถึงสิ่งที่ต้องจัดเตรียมและศึกษา เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้น อาจารย์จึงควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบ ฯ ให้เข้าใจ ก่อนที่จะนำรูปแบบการจัดการไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และตารางกิจกรรม รวมทั้งใบงานของแต่ละแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารคู่มือการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี เล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับอาจารย์ และผู้สนใจโดยทั่วไป

วิภาพรรณ พินลา

คำชี้แจง

การใช้การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ข้อควรปฏิบัติก่อนการจัดการเรียนรู้

1. ศึกษารายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของคู่มือการใช้รูปแบบ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

1.1 ศึกษาคำชี้แจงการใช้รูปแบบ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประกอบกับการศึกษาส่วนอื่น ๆ ในคู่มือการใช้

1.2 ศึกษาความเป็นมาของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐาน องค์ประกอบ และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจถึงภาพรวม และเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ รวมทั้งคำศัพท์เฉพาะในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

1.3 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในคู่มือเล่มนี้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละแผนมีลักษณะสำเร็จรูปและยืดหยุ่น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างครบถ้วน ประกอบด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กระบวนการ หรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดละประเมินผล ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนแน่นอน ซึ่งให้อิสระในการปรับและเพิ่มเติมสิ่งที่เป็นประสบการณ์ และแหล่งเรียนรู้ทางท้องถิ่นศึกษา มาใช้ประกอบการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนเหล่านั้นได้ ในกรณีที่อาจารย์ต้องจัดการเรียนรู้เนื้อหาที่ใกล้เคียง หรือคล้ายคลึงกัน สามารถปรับกระบวนการเรียนรู้ และการเลือกสื่อและเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ทางท้องถิ่นศึกษา มาใช้ได้ตามบริบทพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาของตนเอง

2) แผนการจัดการเรียนรู้ แต่ละแผนเน้นการศึกษาจากองค์ความรู้ทางด้านท้องถิ่นศึกษา โดยกำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม และบุคคล แล้วให้ผู้เรียน

สะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ เพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาท้องถิ่นศึกษา และการพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จึงประกอบด้วยขั้นหลัก 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ (ความพอประมาณ)

2. รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง (ความมีเหตุผล)

3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ)

5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้)

2. จัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ เมื่อได้ศึกษาส่วนต่าง ๆ ในคู่มือการใช้รูปแบบครบแล้ว ควรดำเนินการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด

2.2 ศึกษาและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เสนอไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้พอเพียงกับจำนวนผู้เรียน

2.3 ศึกษาและจัดเตรียมเครื่องมือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้จากองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ความเป็นมาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา
เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

วิกฤตการณ์ในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกระดับของสังคมไทย ผนวกกับการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนอยู่ตลอดเวลา มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างของประเทศจึงสูญหายและถูกลบเลือนไป โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนท้องถิ่น อันเป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประเทศยังคงมีตัวตนมีเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติที่ชัดเจน

ท้องถิ่นศึกษาเป็นรายวิชาที่ส่งเสริมสำนึกร่วมในคุณค่าของภูมิปัญญา ตลอดจนให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงรากเหง้าในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง บนรากฐานวัฒนธรรมไทยและสามารถก้าวไปตามความเจริญของโลกยุคโลกาภิวัตน์ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและมั่นคง จึงกล่าวได้ว่าท้องถิ่นศึกษาจึงเป็นวิชาที่สามารถสร้างพฤติกรรมให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการมีคุณธรรม มีความตระหนักในการใช้ชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการปลูกฝังทัศนคติและการเรียนรู้ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการจัดการเรียนการสอนท้องถิ่นศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทต่าง ๆ ทั้งการบริหารงานระดับประเทศหรือการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนชุมชนในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่และต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2542, อ้างถึงใน คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548: 29)

ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี มาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติในการพัฒนาจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ

กรอบทฤษฎีและแนวคิดของการวิจัย

ทฤษฎีการเรียนรู้

กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

- Thorndike (Gordon H. and Hilgard, 1981)

กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

- Bruner (Bruner, 1963) - Ausubel (David, Joseph and Helen, 1968)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory)

- Nicole and Holly (2004)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory)

- Vygotsky - Piaget - Papert (David, 1996)

กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548: 29)

1. ความพอประมาณ: ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล: การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว: หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข: การตัดสินใจต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน **เงื่อนไขความรู้:** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน **เงื่อนไขคุณธรรม:** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นของการศึกษา 2 มิติ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544: 61)

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2541: 93) 1. ทำให้ดูเป็นแบบอย่างโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ 2. การร่วมกันคิดการสร้างสรรค์ผลงาน 3. การจัดกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน

ระดับของจิตสำนึก

การแบ่งระดับจิตสำนึกในการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิดของ Farthing (1992: 9-20) อ้างถึงใน Krathwohl (1964: 176-185) 1. การรับรู้ (Receiving) 2. การตอบสนอง (Responding) 3. การรู้คุณค่า (Valuing) 4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) และ 5 การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่า (Characterization by a Value or Value Complex)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

- Joyce, Weil and Showers (1992: 197-210)

2. ADDIE Model – ปรับปรุงจาก Kevin Kruse (2012: 1)

3. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

- องอาจ นัยพัฒน์ (2554: 232)

4. การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) - Creswell (2007)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R)

(ความพอประมาณ) การรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเองในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G)

(ความมีเหตุผล) กำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P)

(การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) วางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ โดยการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน โดยผู้เรียนสนใจหัวข้อเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสะดวกในการออกปฏิบัติกิจกรรม

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F)

(เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม) ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E)

(แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ) วิพากษ์และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านความในตระหนักภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบหลักการ แนวคิด ทฤษฎีในการได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงจาก Kruse (2012: 1) และหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึก มีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

1.1 กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection) ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (Response)

1.2 กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) กล่าวถึง การเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง และ Ausubel การเรียนรู้จะมีความหมาย หรือมีคุณค่าเมื่อสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียน (David, Joseph and Helen, 1968: 203 - 204)

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Theory) Nicole and Holly, 2004 เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะได้ดีที่สุด หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 2 ประการ ดังนี้

1.3.1 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม โดยเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ตลอดจนประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้เรียนด้วยกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และการมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง

1.3.2 กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

1.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) เป็นทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นวิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง ซึ่ง Jean Piaget และ Lev Vygotsky มีความเชื่อว่าผู้เรียนสร้างความจริงด้วยตนเองจากการรับรู้จากประสบการณ์ และเป็นการสร้างความเข้าใจในภาพรวมมากกว่าเรียนรู้เป็นส่วน ๆ ดังนั้นความรู้หรือการเรียนรู้เรื่องใหม่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสบการณ์เดิม แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ได้มาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้นและส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละวัยที่เพิ่มขึ้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (David, 1996: 242 และทิศนา แขมมณี, 2555: 94)

2. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548: 29) ประกอบด้วย

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.4 เงื่อนไข หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน อันประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ หมายถึงประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และเงื่อนไขคุณธรรม

หมายถึง การเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

โดยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนวทางการดำรงชีวิต ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ จากการรู้จักการปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่ารากเหง้าขององค์ความรู้ โดยมิหลงลืมภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังสร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรอบรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2542 อ้างถึงในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548: 29) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ในประเทศ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553: 10) ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นนำไปใช้ มาเรียม นิลพันธุ์ (2554: 59) ได้แก่ 1) Motivation : M ขั้นการสร้างแรงจูงใจ 2) Awareness : A ขั้นการสร้างความตระหนัก 3) Research : R ขั้นการจัดการเรียนรู้ 4) Enhancement and Integration : E ขั้นการส่งเสริม 5) Assessment : A ขั้นการประเมินผล 6) Modification and Transmission : M ขั้นการปรับขยายผลและประยุกต์ใช้ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2554: 24) ได้แก่ 1) Preparing : P ขั้นเตรียมความพร้อม 2) Learning : L ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่ 3) Reflecting : R ขั้นสะท้อนความคิด 4) Constructing : C ขั้นสร้างความรู้ 5) Assessing : A ขั้นประเมินผล กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555: 73) ได้แก่ 1) ขั้นสร้างสร้างศรัทธา 2) ขั้นสังเกต 3) ขั้นสัมผัส 4) ขั้นสำรวจ 5) ขั้นสืบค้น 6) ขั้นสั่งสมปัญญา และลงข้อสรุป 7) ขั้นประเมินผลและการประยุกต์ใช้ ปนธร ธรรมสัตย์ (2555: 56) ได้แก่ 1) ความรอบรู้ในหลักการ 2) รู้จักวางแผนในการทำงาน 3) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย 4) ลงมือปฏิบัติงานกลุ่ม/รายบุคคล

3. การจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นในการศึกษาจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและเลือกเรื่องที่สนใจในบริบทพื้นที่ภาคใต้ 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ หมายถึง ความประพฤติที่บุคคลกำหนดถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างช้านานและปฏิบัติอย่างเดียวกัน จนเป็นเอกลักษณ์และได้รับการยอมรับตามความเชื่อและศรัทธา ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อในจังหวัดสงขลา

3.2 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับ หัตถกรรม อาหาร พืชสมุนไพร ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน

โดยสามารถนำประเด็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนิสิตปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง 2.รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 3. วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ 4. ทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5. ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์

4. ระดับของจิตสำนึก ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับของจิตสำนึก เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

แนวคิดการประเมินจิตสำนึกที่ใช้ตามแนวคิด Krathwohl (1964: 176-185) ได้จัดจำแนกแนวคิดด้านความรู้สึกของบุคคลเป็น 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

4.1 การรับรู้ (Receiving) เป็นระดับการตระหนักจากสิ่งเร้าที่ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เบื้องต้นผิวเผินต่อสิ่งที่พบ รวมถึงสามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดพอใจ สิ่งใดไม่พอใจเท่านั้น

4.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นระดับการยินยอมกระทำหรือเชื่อฟังอย่างตั้งใจมากกว่าเดิม รู้สึกพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

4.3 การรับรู้คุณค่า (Valuing) เป็นระดับการยอมรับหรือความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าจากการถูกกระตุ้นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 จนเกิดความเชื่อศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน

4.4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นระดับการสร้างมโนภาพของคุณค่าอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึก

4.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) จากความรู้สึกที่มีความเข้มข้นน้อยไปสู่ที่มีความเข้มข้นมาก จนกระทั่งกลายเป็นลักษณะนิสัยบุคลิกลักษณะ หรือพฤติกรรมของบุคคล

สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้นำแนวคิดการประเมินด้วยแบบทดสอบจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แนวคิด Krathwohl (1964: 176-185) มาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คือ 1) การรับรู้ (Receiving) 2) การตอบสนอง (Responding) 3) การเห็นคุณค่า (Perference for Value) และ 4) การจัดระบบ (Organization) โดยสามารถสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือผลการแสดงออกถึงพฤติกรรมการสะท้อนการปฏิบัติในการตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ดังนี้

5.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce and Weil เริ่มจากการเสนอภาพเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) โดยใช้การเล่าเรื่องอันเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) ส่วนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) ส่วนที่ 3 สาระความรู้

5.2 การออกแบบจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงจาก Kruse (2012: 1) เป็นรูปแบบของระบบการพัฒนาจัดการเรียนรู้ โดยการนำอักษรตัวแรกในการออกแบบระบบจัดการเรียนรู้มาใช้ตามหลักการที่ชัดเจน และมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research – R_1 : Analysis) : การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development – D_2 : Design and Development) : การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Research – R_2 : Implementation) : การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ปรับปรุงและปรับปรุง (Development – D_2 : Evaluation) : การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.3 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการศึกษาในส่วนที่เป็นการศึกษาความจริงที่เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ในการแสวงหาความรู้ โดยใช้เทคนิคการผสมผสานกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยการทำวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้ากับกระบวนการพัฒนา ซึ่ง องอาจ นัยพัฒน์ (2554: 232) ได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนาว่า เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่กระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ร่วมกับกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D)

5.4 การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่ง ครอสเวล (Creswell, 2007) รัตนะ บัวสนธ์ (2553) และองอาจ นัยพัฒน์ (2554) ได้กล่าวถึงการวิจัยแบบผสมผสานว่า เป็นการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีในการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และการพัฒนา

(Development: D1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้, หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎี/ขั้นตอนพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ/แนวคิด/ทฤษฎี/คุณลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการ/แนวคิด/ทฤษฎี/การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local: R) เป็นการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ (ความพอประมาณ)

2. ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture: G) เป็นการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง (ความมีเหตุผล)

3. ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom: P) เป็นการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ดังนี้ 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

4. ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan: F) เป็นการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ)

5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying: E) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้)

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกถึงพฤติกรรมการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดจากปฏิบัติในการตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการหวงแหนเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในท้องถิ่น จากความรู้ที่มีอยู่เดิมผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และได้รับการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง 1. ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ (ความเชื่อในจังหวัดสงขลา) 2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์แนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรม ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระตุ้นความตะหนัก (Stimulate Awareness) 2) สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) 3) วิเคราะห์ (Analyze) 4) ปฏิบัติ (Practice) 5) ปลูกฝังคุณค่า (Sustain Values) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี ต่อความสัมพันธ์ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเรื่อง 1) งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบ 2) งานประเพณีลากพระ 3) งานประเพณีตักบาตรเทโว 4) งานประเพณีการแข่งขันวัวชน 5) ความเชื่อเรื่องศาลเจ้าในจังหวัดสงขลา ได้แก่

1.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถรอบรู้จากสิ่งที่ได้เรียนเป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความสำคัญต่อภูมิปัญญาในชุมชนท้องถิ่น

2. ด้านทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำโครงงานเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการในเรื่อง 1) หัตถกรรม 2) อาหาร 3) ยารักษาโรคด้วยพืชสมุนไพรประจำถิ่นภาคใต้ 4) ศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ 5) การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ ได้แก่

2.1 การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการสืบเสาะองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ จากการลงมือปฏิบัติจริงในการจัดทำโบรชัวร์ หรือวีดิโอเกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

3. ด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงให้ความสำคัญในการยอมรับและเอาใจใส่ในการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อตลอดจนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ได้แก่

3.1 การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกซึ่งการเห็นประโยชน์ในความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับของบุคคล

3.2 การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้วยความตั้งใจสม่ำเสมอ ในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่

โครงสร้างหลักสูตร มคอ.3 เฉพาะรายละเอียดรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

(Local Studies) มหาวิทยาลัยทักษิณ

คำอธิบายรายวิชา

อธิบาย วิเคราะห์หลักการ แนวคิดความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ แนวทางการศึกษาชุมชนท้องถิ่นที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน และมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

เพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของท้องถิ่นศึกษาที่นิสิตอาศัยอยู่และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้และมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดมุ่งหมายของรายวิชา : เพื่อให้ผู้เรียน

1.1 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด วิธีการศึกษาท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้

1.2 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของภาคใต้ได้

1.3 นิสิตสามารถอธิบายและวิเคราะห์แนวทางการศึกษาชุมชนท้องถิ่นที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนได้

1.4 นิสิตสามารถมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
1-2	**หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา** - ความหมายของท้องถิ่นศึกษา - แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา - ประเภทของท้องถิ่นศึกษา - องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	6	1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. นำเข้าสู่บทเรียน 3. การบรรยาย 4. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ 5. ครูและผู้เรียนสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น 6. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา
3-4	**หน่วยที่ 2 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เทคนิคการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ - เครื่องมือในการเก็บข้อมูล - การสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น - จัดทำโครงงานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ครูบรรยายการออกแบบเครื่องมือ 7 ชิ้น 2. ครูให้ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน 3. ครูสรุปประเด็น 4. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 5. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงานจากการจัดสัมมนาในหัวข้อภูมิปัญญาท้องถิ่น 6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปการจัดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ power point	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
5-6	**หน่วยที่ 3 แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน** - การพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่น - การพัฒนาตนตามแนวพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่น - โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	6	1. การบรรยาย 2. ผู้เรียนวิเคราะห์การดูวีดีทัศน์ 3. ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจในประเด็นหัวข้อที่กำหนดให้ 4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจากการวางแผนงานจัดทำโครงงาน 5. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	อ. วิภาพรรณ พินลา
7-8	**หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้** - ประเภทและประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่น - วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้	6	1. ผู้เรียนดู VDO เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ครูและผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยน 3. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์และอภิปราย 4. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการวางแผนงานโครงงาน 5. ผู้เรียนวางแผนงานโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ 6. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน	อ. วิภาพรรณ พินลา

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นศึกษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน (ชั่วโมง)	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อที่ใช้	ผู้สอน
			7. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นสื่อที่ใช้ power point, วีดีทัศน์	
9-10	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** - วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - การออกแบบเครื่องมือการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน	6	1. ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม 2. ผู้เรียนวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ผู้เรียนบันทึกข้อมูลความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่ 4. ครูประเมินรูปแบบการจัดทำโครงงาน 5. ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน (จัดนิทรรศการ จัดทำโบรชัวร์ หรืออาสาสมัครไกด์	อ. วิภาพรรณ พินลา
11-12	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** วิถีชุมชนท้องถิ่นนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
13-14	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** เครื่องมือชุมชนและการนำเสนอผลงานจากการลงพื้นที่ของผู้เรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	อ. วิภาพรรณ พินลา
15	**หน่วยที่ 5 วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น** องค์ความรู้ท้องถิ่นศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน	6	1. ครูและผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน 2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน	อ. วิภาพรรณ พินลา
16	สอบปลายภาคเรียน			

เกณฑ์การให้คะแนน 100 % แบ่งเกณฑ์การให้ดังนี้

คะแนนเก็บระหว่างภาคเรียน	=	80 %
- คะแนนทดสอบระหว่างเรียน	=	20 %
- คะแนนจิตพิสัย	=	20 %
- คะแนนกิจกรรมกลุ่ม	=	10 %
- โครงงาน/ การนำเสนอผลงาน	=	30 %
คะแนนสอบปลายภาค	=	20 %

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา

เรื่อง ความรู้พื้นฐานของท้องถิ่นศึกษา จำนวน 6 ชั่วโมง

มโนทัศน์

ท้องถิ่นศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่ององค์ประกอบพื้นฐานของชุมชนในท้องถิ่นเฉพาะชุมชนนั้น ๆ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และลักษณะของการเมืองการปกครอง จากการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นิสิตสามารถอธิบายหลักการแนวคิดท้องถิ่นศึกษาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้
2. นิสิตสามารถวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

สัปดาห์ที่/ชั่วโมง	เนื้อหาการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
1-2 (3 ชั่วโมง)	หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา - ความหมายของท้องถิ่นศึกษา - แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา - ประเภทของท้องถิ่นศึกษา - องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	**ขั้นที่ 1 ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local) (ความพอประมาณ)** 1. ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน 2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้เดิม ประมาณ 10-15 นาที ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของท้องถิ่นศึกษาและการอภิปราย เช่น - ในหมู่บ้านของผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง - ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้ประโยชน์อย่างไร - ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไรกับชุมชน 3. ครูนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (สื่อเทคโนโลยีภาพประกอบการอภิปราย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน) โดยการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับประเภท/องค์ประกอบ/วิธีการ/ขั้นตอนการผลิต ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยผู้เรียนร่วมกันอธิบายประเด็นคำถามนั้นร่วมกันในห้องเรียน 4. ครูให้ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาของภาคใต้ มีหัวข้อสำคัญดังนี้ 4.1 ความหมายของท้องถิ่นศึกษา 4.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา 4.3 ประเภทของท้องถิ่นศึกษา 4.4 องค์ประกอบของท้องถิ่นศึกษา 4.5 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาใบความรู้ที่ 1 และทำใบงานที่ 1 เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา (งานเดี่ยว) จากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพิ่มเติมจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ 6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นจากการอภิปราย เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่เรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น 7. ผู้เรียนตระหนักในความรู้ หลักการ แนวคิดท้องถิ่นศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่น

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

สัปดาห์ที่/ชั่วโมง	เนื้อหาการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
		ในชุมชนของตนเอง **ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture) (ความมีเหตุผล)** 1. ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอธิบายและวิเคราะห์ โดยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5-6 คน ตามหัวข้อที่กำหนดให้ ได้แก่ 1.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ 1.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี 1.3 มรดกทางวัฒนธรรม 1.4 ความคิดความเชื่อที่มีผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภาคใต้ (งานกลุ่ม) จากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพิ่มเติม 3. ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยสมาชิกทุกคนในห้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น 4. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในใบงานและการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์เสนอวิธีการในการรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเองอย่างสร้างสรรค์

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพนิ่งและวีดีทัศน์ประกอบการบรรยายเรื่อง ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

2. สินค้า / ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

3. เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา

4. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา

5. ใบงานที่ 1 เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา

6. แบบประเมินกิจกรรม

การวัดและการประเมินผล

1. การวัดความรู้ความเข้าใจตามใบงาน

2. การประเมินกิจกรรมกลุ่ม

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบวัดความรู้ความเข้าใจ ความรู้พื้นฐานของท้องถิ่นศึกษา

2. แบบประเมินพัฒนาการด้านท้องถิ่นศึกษา

ใบความรู้ที่ 1
เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา

ความหมาย

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชั้น พื้นเพ ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่การเรียนและคิด นอกจากนี้ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น สรุปภูมิปัญญา คือ แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือกิจกรรม ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต นอกจากนี้เป็นวิถีความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ อีกทั้งมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamics) คือ เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และมีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน และมีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง

การแบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทหรือการจัดกลุ่มของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดแบ่งได้ หลายลักษณะ เช่น

1. การจัดแบ่งลักษณะที่ 1

1.1 ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มโนทัศน์ การตระหนักรู้ วิธีคิด ความเชื่อ ปรัชญาในการดาเนินชีวิตของผู้คน

1.2 ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ เทคโนโลยีการทามาหากิน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แพทย์พื้นบ้านและการ ดูแลสุขภาพ การเกษตร ศิลปะหัตถกรรม สถาปัตยกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ

2. การจัดแบ่งลักษณะที่ 2

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความอยู่รอดหรือชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยสี่ คือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย

2.1 อาหารไทย มีองค์ประกอบหลักเป็นผักพื้นบ้านหรือสมุนไพรที่มี สรรพคุณเสริมหรือต้านฤทธิ์กัน มีความเหมาะสมกลมกลืนทั้งในด้านคุณ ประโยชน์และฤดูกาลบริโภค

2.2 ยารักษาโรค เป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้ทั้งรักษาอาการเจ็บ ป่วยและดูแลสุขภาพ

2.3 เครื่องนุ่งห่ม มีการเลือกใช้วัสดุพื้นบ้านและวิธีการนุ่งห่มที่เหมาะสม กับสภาพอากาศโดยมีลายผ้าและวิธีการถักทอที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

2.4 ที่อยู่อาศัย มีรูปแบบและโครงสร้างที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ประโยชน์ใช้สอยและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในแต่ละภูมิภาค

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการทามาหากิน เช่น การกาจัด ศัตรูพืชแบบพื้นบ้าน การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ การจักสาน หัตถกรรม การ ทาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และตำนาน ต่าง ๆ

ประเพณีและพิธีกรรม เช่น บุญบั้งไฟ การบวชป่า การผูกเสี่ยว ทำขวัญต่าง ๆ

ตำนาน ความเชื่อ เช่น บั้งไฟพญานาค

การละเล่นพื้นบ้าน เช่น เต้นกำรำเคียว ฯลฯ

การจัดแบ่งลักษณะที่ 3

3.1 ภูมิปัญญาของตัวบุคคล (Individual wisdom) เป็นความรู้ ความสามารถ ความคิด วิธีการ ของบุคคล เช่น ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม จากจังหวัดฉะเชิงเทรา ในเรื่องนวเกษตร ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญาพฤทธิ์ จากจังหวัดบุรีรัมย์ ในเรื่องการปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

3.2 ภูมิปัญญาของชุมชน (Local wisdom) เป็นภูมิปัญญาที่ สั่งสม สืบสาน อยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือในชุมชน ไม่มีตัวบุคคลใด บุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของ อาจเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นภูมิปัญญานิรนาม เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้าแพรวาของชุมชนชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ การทาไข่เค็มไชยา ของชาวสุราษฎร์ธานี

3.3 ภูมิปัญญาในภาพรวมของประเทศ (**National wisdom**) เป็นภูมิปัญญาที่บ่งบอกองค์ความรู้ หรือความสามารถของคนในภาพรวม ของประเทศ เช่น ภูมิปัญญาอาหารไทย สมุนไพรไทย ผ้าไหมไทย มวยไทย

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งแยกได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. ประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประเภทตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ประเภทตามสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น 10 สาขา

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวการณ์ต่าง ๆ ได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์ จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชน

ต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์การ เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้ง ด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม

2. ประเภทตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมมาจากประสบการณ์ จากความรู้ความสามารถของคนในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการดารงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และ วิถีชีวิตของตนเอง ได้มีหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา หมายถึง แบบอย่างที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในด้านการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความจริง ซึ่งเกิดจากสติปัญญาที่มีความเป็นเหตุเป็นผล หรือเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธา ได้แก่ ความเชื่อ ปรัชญา ศาสนาและลัทธิ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ กฎหมาย ธรรมเนียม การปกครองการปลูกฝังและการสืบทอด และประเพณี

หมวดที่ 2 หมวดภาษาและวรรณกรรม หมายถึง สิ่งที่สื่อความหมายด้วยเรื่อง หรืออักษรที่กำหนดไว้เป็นแบบแผนเพื่อใช้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ ข่าวสาร วรรณกรรม ภาษาศาสตร์และหลักภาษา ภาษาถิ่นและภาษาชนต่างกลุ่ม นิทานและภูมินาม ความเรียงและฉันทลักษณ์ วาทการ ภาษิต และปริศนาคำทำนาย

หมวดที่ 3 ศิลปกรรมและโบราณคดี หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความงามที่ให้คุณค่าทางจิตใจ หรือเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อสื่อสารทางความเชื่อของกลุ่มชน ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม โบราณคดีการวางผังเมืองและชุมชน วัฒนธรรมสถานหรือแหล่งวัฒนธรรม

หมวดที่ 4 การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์แสดงออกเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ได้แก่ การขับร้องและดนตรี ระบำรำฟ้อน มหรสพ เพลงเด็กและเพลงกล่อมเด็ก เพลงปี่พาทย์ การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาและนันทนาการ การท่องเที่ยว และธุรกิจเกี่ยวกับวัฒนธรรม

หมวดที่ 5 ชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มชน ประกอบกับการคิดค้นและพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่น หรือการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ คหกรรมศาสตร์ การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ชีวประวัติ วิทยาการ และอาชีพ

ความสำคัญของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชนได้ นอกจากนี้ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ตลอดจนภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

เป้าหมายที่สำคัญของการสร้างพฤติกรรมหรือจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป

2. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

3. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

5. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง ฟื้นฟู และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

6. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

ใบงานที่ 1
เรื่อง ท้องถิ่นศึกษา

ชื่อ-สกุล ....รหัสนิสิต...............................นิสิตชั้นปีที่...........

คำชี้แจง : ให้นิสิตตอบคำถามที่กำหนดให้ครบทุกข้อ และเขียนตอบลงในกระดาษ A4 ที่แจกให้

1. ท้องถิ่นศึกษาหมายความว่าอะไร

....

....

....

2. จงยกตัวอย่างความสำคัญของการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นมา 3 ข้อ

....

....

....

3. จงยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมในการจัดการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้บรรลุผลสำเร็จ

....

....

....

4. เป้าหมายที่สำคัญของการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร

....

....

....

5. วิธีการศึกษาท้องถิ่นมีขั้นตอนการศึกษาอย่างไรบ้าง และยกตัวอย่างการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

....

....

....

....

....

1. ประเภทสาขาวิชาของภูมิปัญญาท้องถิ่นมี.......สาขาวิชา

ประเภท ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ความหมาย / ความสำคัญ	ยกตัวอย่าง

แบบประเมินใบงาน (K)

ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชื่อ..................................นามสกุล.......................................รหัสนิสิต......................นิสิตชั้นปีที่............

คำชี้แจง ให้คะแนนในแบบบันทึกข้างล่างตามผลงานที่ปรากฏ

รายการ / คนที่	เนื้อหา (2)	การนำเสนอ (2)	กระบวนการกลุ่ม (2)	ตรงต่อเวลา (2)	ความเป็นระเบียบ (2)	รวมคะแนน (10)	หมายเหตุ
	(ความพอประมาณ)	(ความมีเหตุผล) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)		(การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี)			
1							
2							
3							
4							
5							
50							

บันทึกเพิ่มเติม

....

....

....

(ลงชื่อ) .... ผู้ประเมิน

(..)

วันที่ ......เดือน................พ.ศ.........

แนวทางการประเมินใบงาน

ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับการให้คะแนน		
		2	1	0
1	**เนื้อหา** (ความพอประมาณ)	เนื้อหาสาระถูกต้องชัดเจนครบถ้วนตามหัวข้อที่กำหนด	เนื้อหาสาระถูกต้องชัดเจน ครบถ้วนบางส่วน	เนื้อหาสาระไม่ถูกต้อง
2	**การนำเสนอ** (ความมีเหตุผล) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)	นำเสนอผลงานถูกต้องทุกขั้นตอน	นำเสนอผลงานถูกต้องเป็นบางขั้นตอน	นำเสนอผลงาน ไม่ถูกต้องทุกขั้นตอน
3	**กระบวนการกลุ่ม** (ความมีเหตุผล) (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)	สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน
4	**ตรงต่อเวลา** (การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี)	ทำงานเสร็จตรงเวลา	ทำงานเสร็จแต่ไม่ตรงเวลา	ทำงานไม่เสร็จและ ไม่ตรงเวลา
5	**ความเป็นระเบียบ** (การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี)	ผลงานเป็นระเบียบเรียบร้อย และสมบูรณ์	ผลงานเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ไม่สมบูรณ์	ผลงานเป็นไม่เป็นระเบียบและไม่เรียบร้อย

แบบสังเกตพฤติกรรมนิสิตรายบุคคลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (P)

ชื่อ..................................นามสกุล.......................................รหัสนิสิต......................นิสิตชั้นปีที่............

คำชี้แจง ให้คะแนนในแบบบันทึกข้างล่างตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

พฤติกรรม เลขที่	ตระหนัก สำนึกท้องถิ่นตนเอง (2)	รวบรวม วัฒนธรรมท้องถิ่น (2)	วางแผน อนุรักษ์ สืบค้นฯ (2)	ทำตามแผนที่กำหนด (2)	ประเมินผล ประยุกต์ใช้ (2)	รวมคะแนน (10)	หมายเหตุ
	(พอประมาณ)	(มีเหตุผล)	(มีภูมิคุ้มกัน)	(ความรู้คู่คุณธรรม)	(ปฏิบัติ/ผลที่จะได้รับ)		
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

บันทึกเพิ่มเติม

....

....

(ลงชื่อ) .... ผู้ประเมิน

(..)

วันที่ ......เดือน...............พ.ศ.........

แนวทางการสังเกตพฤติกรรมนิสิตรายบุคคลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เกณฑ์การพิจารณาในการให้คะแนนพฤติกรรม

2 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และบ่อยครั้ง

1 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ไม่ชัดเจน แต่สามารถสังเกตได้

0 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ไม่ชัดเจน หรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้นเลย

ข้อที่	พฤติกรรม	ระดับการให้คะแนน		
		2	1	0
1	การสร้างความตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (ความพอประมาณ)	มีการอธิบาย วิเคราะห์โดยการยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการผลิต ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นได้ครบถ้วนสมบูรณ์	มีการอธิบาย วิเคราะห์โดยการยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการผลิต ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นไม่ครบถ้วนสมบูรณ์	ไม่มีการอธิบาย วิเคราะห์โดยการยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่เกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนการผลิต ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2	รวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (ความมีเหตุผล)	มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการตัดสินใจเลือกข้อมูลอย่างมีเหตุผลร่วมกันกับเพื่อน และสรุปความรู้ที่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์	มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการตัดสินใจเลือกข้อมูลอย่างมีเหตุผลร่วมกันกับเพื่อน และสรุปความรู้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์	ไม่มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการตัดสินใจเลือกข้อมูลอย่างมีเหตุผลร่วมกันกับเพื่อน
3	วางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)	มีการกำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม และมีการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจน	มีการกำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม และมีการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน	ไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม
4	ทำตามแผนที่กำหนด (เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม)	มีการทำตามแผนที่กำหนดของโครงการ ในรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ และส่งตามระยะเวลาที่กำหนดให้	มีการทำตามแผนที่กำหนดของโครงการ ในรายละเอียดครบถ้วนบางส่วน และส่งตามระยะเวลาที่กำหนดให้	ไม่มีการทำตามแผนที่กำหนดของโครงการ ในรายละเอียด และส่งไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนดให้
5	ประเมินผลและประยุกต์ใช้ (แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ)	มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่มาสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างสร้างสรรค์	มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่มาสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน	ไม่มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่มาสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน

แบบสอบถามด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น (A)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามด้านความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นฉบับนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นหรือการปฏิบัติตนของนิสิตปริญญาตรี ที่แสดงถึงความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ให้นิสิตพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือการปฏิบัติของนิสิต และแสดงลงเพียงระดับเดียว โดยที่

5 หมายถึง นิสิตเห็นด้วยหรือปฏิบัติตรงตามข้อความนั้น มากที่สุด

4 หมายถึง นิสิตเห็นด้วยหรือปฏิบัติตรงตามข้อความนั้น มาก

3 หมายถึง นิสิตเห็นด้วยหรือปฏิบัติตรงตามข้อความนั้น ปานกลาง

2 หมายถึง นิสิตเห็นด้วยหรือปฏิบัติตรงตามข้อความนั้น น้อย

1 หมายถึง นิสิตเห็นด้วยหรือปฏิบัติตรงตามข้อความนั้น น้อยที่สุด

3. ความคิดเห็นหรือการปฏิบัติจริงที่นิสิตตอบในแต่ละข้อนั้นไม่มีระดับใดถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อการเรียนของนิสิตแต่อย่างใด คำตอบของนิสิตจะใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น ซึ่งผลการวิเคราะห์จะใช้การวิเคราะห์โดยรวม ดังนั้นจึงขอให้นิสิตตอบตามความรู้สึกหรือสิ่งที่นิสิตปฏิบัติตามความเป็นจริงมากที่สุด

ชื่อ..................................นามสกุล......................................รหัสนิสิต.....................นิสิตชั้นปีที่............

วันที่สังเกต วันที่...................เดือน.....................................พ.ศ...........

ชื่อผู้สังเกต..

ประเมินโดย
✓ นิสิต

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น/ การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
1	ตราสินค้า OTOP ประจำจังหวัด เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า					
2	นิสิตต้องการให้สถานศึกษาจัดทัศนศึกษาแหล่งผลิตสินค้าในท้องถิ่น					
3	นิสิตชักชวนให้ผู้อื่นมาท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4	นิสิตเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นเป็นของฝากหรือของขวัญให้ผู้อื่น					
5	นิสิตแนะนำให้ผู้อื่นรับประทานผลไม้ท้องถิ่น					
6	ถ้ามีความรู้เกี่ยวกับหัตกรรมพื้นบ้าน นิสิตจะนำมาประยุกต์ในการประดิษฐ์เป็นของใช้ได้					
7	สิ่งประดิษฐ์จากวัสดุในท้องถิ่น ที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านควรสืบทอดต่อไป					
8	ถ้าใช้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จะทำให้ดู***ไม่***ทันสมัย					
9	การถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน เป็นเรื่องที่น่าสนใจ					
10	ว่านหางจระเข้ ดอกอัญชัญ เป็นพืชสมุนไพรที่มีคุณค่า					

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น/ การปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น					
11	นิสิตสนใจเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นทุกครั้งที่มีโอกาส					
12	นิสิตชอบเล่นหรือดูการละเล่นพื้นบ้าน					
13	นิสิตชอบแต่งกายตามขนบธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่นทุกครั้งที่มีโอกาส					
14	เมื่อถึงเทศกาลหรือประเพณีท้องถิ่น นิสิตรู้สึกดีใจเพราะจะได้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น					
15	การได้ฝึกทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ทำให้นิสิตมีความสุขที่ได้เรียนรู้					
16	นิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมการประกวดกระทงที่สถานศึกษาจัดขึ้น					
17	เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา นิสิตจะชักชวนผู้อื่นไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา					
18	วรรณกรรมในท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าที่เราควรอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป					
19	นิสิตอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แสดงถึงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น					
20	นิสิตจะเป็นผู้สนับสนุนในการสืบสานประเพณีพื้นบ้านในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป					

ขอบคุณนิสิตทุกคนที่ให้ความร่วมมือ

แปลความค่าคะแนนระดับความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

41 - 50	หมายถึง	มีความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับดีมาก
31 - 40	หมายถึง	มีความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับดี
21 - 30	หมายถึง	มีความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับปานกลาง
น้อยกว่า 20	หมายถึง	มีความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับควรปรับปรุง

ภาคผนวก ค

ข้อมูลแสดงความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การแสดงค่าความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบวิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

รายการการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความสอดคล้อง
	1	2	3	4	5			
1. ชนิดของเอกสารมีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ชื่อเอกสารมีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์มีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	4	5	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
4. สถานที่พิมพ์มีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	4	5	4.80	0.44	มากที่สุด
5. สาระสำคัญมีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
6. สรุปประเด็นสำคัญมีความสอดคล้องกับเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม						4.93	0.22	มากที่สุด

การแสดงค่าความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญทางด้านท้องถิ่นศึกษาหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับปริญญาตรี และการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

รายการการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความสอดคล้อง
	1	2	3	4	5			
ตอนที่ 1 การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไป								
1. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
ตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังของนิสิตในวิชาท้องถิ่นฯ								
2. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้	5	4	5	4	5	4.60	0.54	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	5	5	5	4	4.80	0.44	มากที่สุด
รวม						4.80	0.24	มากที่สุด

การแสดงค่าความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

รายการการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความสอดคล้อง
	1	2	3	4	5			
ตอนที่ 1 การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไป								
1. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
ตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการที่คาดหวังของนิสิตในวิชาท้องถิ่นฯ								
2. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้	5	4	5	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะของการจัดการเรียนรู้	5	4	5	5	4	4.60	0.54	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ	4	5	5	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
รวม						4.84	0.26	มากที่สุด

แสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ร่าง)

รายละเอียดการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\overline{X}$	S.D.
	1	2	3	4	5		
1. สภาพบริบททางการศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ ประกอบด้วย 1.1 ทฤษฏีการเรียนรู้ 1.2 แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ 1.3 ทฤษฏีและแนวคิด 1.4 แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	5	5	4	4	5	4.40	0.54
2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	4	5	4	5	4.60	0.54
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ ประกอบด้วย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	4	5	4	5	4.60	0.54
4. องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย สาระความรู้ และการเรียนรู้หลักการตอบสนอง ระบบสังคม และระบบสนับสนุน	5	4	5	4	5	4.60	0.54
5. ความชัดเจนของขั้นตอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	5	5	5	4	4.80	0.44
6. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี สอดคล้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	5	4	5	5	5	4.80	0.44
7. ขั้นตอนของรูปแบบฯ สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี	4	5	4	5	5	4.60	0.54
รวม						4.62	0.04

การแสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

รายละเอียดการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม		ระดับความเหมาะสม/สอดคล้อง
	1	2	3	4	5	$\overline{X}$	S.D	
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้								
1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนตามรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
1.2 แผนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้								
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา	5	5	5	5	4	4.80	0.44	มากที่สุด
2.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	5	5	5	4	5	4.80	0.44	มากที่สุด
2.3 สอดคล้องกับการวัดผลและประเมินผล	5	5	5	4	4	4.60	0.54	มากที่สุด
3. เนื้อหาวิชา								
3.1 สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	5	4	4	5	5	4.60	0.54	มากที่สุด
3.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	4	5	4.80	0.44	มากที่สุด
3.3 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4	5	5	4	5	4.60	0.54	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้								
4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4	5	5	4	5	4.60	0.54	มากที่สุด
4.2 สอดคล้องกับสื่อการจัดการเรียนรู้	5	4	4	4	5	4.40	0.54	มากที่สุด
4.3 สอดคล้องกับการวัดผลและประเมินผล	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
5. สื่อการจัดการเรียนรู้								
5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
5.2 สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา	5	4	5	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
6. การวัดผลและประเมินผล								
6.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
6.2 สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
รวม						4.74	0.17	มากที่สุด

การแสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

ข้อที่	IOC	ผล	ข้อที่	IOC	ผล	ข้อที่	IOC	ผล
1	1	คัดไว้	31	1	คัดไว้	61	0.4	ทิ้ง
2	0.8	คัดไว้	32	0.8	คัดไว้	62	0.4	ทิ้ง
3	1	คัดไว้	33	0.6	คัดไว้	63	0.6	คัดไว้
4	0.2	ทิ้ง	34	0.2	ทิ้ง	64	0.2	ทิ้ง
5	0.4	ทิ้ง	35	0.4	ทิ้ง	65	0.6	คัดไว้
6	0.6	คัดไว้	36	0.8	คัดไว้	66	0.4	ทิ้ง
7	0.4	ทิ้ง	37	0.4	ทิ้ง	67	0.4	ทิ้ง
8	0.2	ทิ้ง	38	0.8	คัดไว้	68	0.8	คัดไว้
9	0.6	คัดไว้	39	0.4	ทิ้ง	69	0.4	ทิ้ง
10	0.8	คัดไว้	40	0.2	ทิ้ง	70	1	คัดไว้
11	0.4	ทิ้ง	41	0.8	คัดไว้	71	0.4	ทิ้ง
12	0.8	คัดไว้	42	0.4	ทิ้ง	72	0.6	คัดไว้
13	0.4	ทิ้ง	43	0.8	คัดไว้	73	0.8	คัดไว้
14	0.2	ทิ้ง	44	0.6	คัดไว้	74	0.2	ทิ้ง
15	0.6	คัดไว้	45	0.4	ทิ้ง	75	0.4	ทิ้ง
16	1	คัดไว้	46	0.4	ทิ้ง	76	0.2	ทิ้ง
17	0.2	ทิ้ง	47	0.6	คัดไว้	77	0.6	คัดไว้
18	0.4	ทิ้ง	48	0.2	ทิ้ง	78	0.2	ทิ้ง
19	0.8	คัดไว้	49	0.8	คัดไว้	79	0.2	ทิ้ง
20	0.8	คัดไว้	50	0.4	ทิ้ง	80	0.4	ทิ้ง
21	1	คัดไว้	51	0.8	คัดไว้			
22	0.4	ทิ้ง	52	1	คัดไว้			
23	0.4	ทิ้ง	53	0.4	ทิ้ง			
24	0.4	ทิ้ง	54	0.4	ทิ้ง			
25	0.8	คัดไว้	55	0.8	คัดไว้			
26	0.4	ทิ้ง	56	0.2	ทิ้ง			
27	0.8	คัดไว้	57	0.8	คัดไว้			
28	0.6	คัดไว้	58	0.8	คัดไว้			
29	0.8	คัดไว้	59	0.4	ทิ้ง			
30	0.2	ทิ้ง	60	0.6	คัดไว้			

การแสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

ข้อที่	IOC	ผล	ข้อที่	IOC	ผล	ข้อที่	IOC	ผล
1	0.8	คัดไว้	31	0.4	ตัดทิ้ง	61	0.4	ตัดทิ้ง
2	0.8	ตัดทิ้ง	32	0.8	คัดไว้	62	0.4	ตัดทิ้ง
3	0.6	คัดไว้	33	0.6	คัดไว้	63	0.6	คัดไว้
4	0.4	ตัดทิ้ง	34	0.2	ตัดทิ้ง	64	1	คัดไว้
5	0.4	ตัดทิ้ง	35	0.4	ตัดทิ้ง	65	0.2	ตัดทิ้ง
6	0.6	คัดไว้	36	0.4	ตัดทิ้ง	66	0.4	ตัดทิ้ง
7	0.4	ตัดทิ้ง	37	1	คัดไว้	67	0.6	คัดไว้
8	0.8	คัดไว้	38	0.4	ตัดทิ้ง	68	0.8	คัดไว้
9	0.6	คัดไว้	39	1	คัดไว้	69	0.4	ตัดทิ้ง
10	0.4	ตัดทิ้ง	40	0.4	ตัดทิ้ง	70	1	คัดไว้
11	0.4	ตัดทิ้ง	41	0.8	คัดไว้	71	0.2	ตัดทิ้ง
12	0.8	คัดไว้	42	0.4	ตัดทิ้ง	72	0.4	ตัดทิ้ง
13	0.6	คัดไว้	43	0.8	คัดไว้	73	0.8	คัดไว้
14	0.2	ตัดทิ้ง	44	0.6	คัดไว้	74	0.4	ตัดทิ้ง
15	0.4	ตัดทิ้ง	45	1	คัดไว้	75	0.8	คัดไว้
16	1	คัดไว้	46	0.4	ตัดทิ้ง	76	1	คัดไว้
17	0.6	คัดไว้	47	0.6	คัดไว้	77	0.8	คัดไว้
18	0.4	ตัดทิ้ง	48	0.2	ตัดทิ้ง	78	0.4	ตัดทิ้ง
19	0.8	คัดไว้	49	0.8	คัดไว้	79	0.4	ตัดทิ้ง
20	0.4	ตัดทิ้ง	50	0.4	ตัดทิ้ง	80	0.4	ตัดทิ้ง
21	1	คัดไว้	51	0.8	คัดไว้			
22	0.4	ตัดทิ้ง	52	1	คัดไว้			
23	0.4	ตัดทิ้ง	53	0.8	คัดไว้			
24	1	คัดไว้	54	0.4	ตัดทิ้ง			
25	0.8	คัดไว้	55	0.4	ตัดทิ้ง			
26	0.4	ตัดทิ้ง	56	1	คัดไว้			
27	0.8	คัดไว้	57	0.4	ตัดทิ้ง			
28	0.4	ตัดทิ้ง	58	0.8	คัดไว้			
29	0.8	คัดไว้	59	0.4	ตัดทิ้ง			
30	1	ตัดทิ้ง	60	0.2	ตัดทิ้ง			

การแสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน)

ประเด็นการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม		ระดับความสอดคล้อง/เหมาะสม
	1	2	3	4	5	$\overline{X}$	S.D	
ตอนที่ 1								
1. ประเด็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตนเอง	4	5	4	5	5	4.60	0.54	มากที่สุด
ตอนที่ 2								
ด้านการจัดการเรียนรู้								
1. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบเล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
ด้านแหล่งเรียนรู้								
1. ใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	5	4	5	4	5	4.60	0.54	มากที่สุด
2. การรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงานองค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3. มีแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้นิสิตได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย	5	4	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านการเผยแพร่ผลงาน								
1. มีการจัดสัมมนา จัดป้ายนิเทศ จัดทำโบรชัวร์	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	4	5	4	5	5	4.60	0.54	มากที่สุด
3. การเดินรณรงค์การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น	5	4	5	5	4	4.60	0.54	มากที่สุด

การแสดงค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี (โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม		ระดับความสอดคล้อง/เหมาะสม
	1	2	3	4	5	$\overline{X}$	S.D	
ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน								
1. มีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภคบริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	5	5	5	4	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
ตอนที่ 3								
1. ประเด็นการวัดความพึงพอใจในขั้นตอนการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ	5	4	4	5	5	4.60	0.54	มากที่สุด
2. ประเด็นการวัดความพึงพอใจในขั้นตอนการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	5	4	5	5	4.80	0.44	มากที่สุด
3. ประเด็นการวัดความพึงพอใจในขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่	5	5	4	5	4	4.60	0.54	มากที่สุด
4. ประเด็นการวัดความพึงพอใจในขั้นตอนการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้	5	5	4	5	4	4.60	0.54	มากที่สุด
5. ประเด็นการวัดความพึงพอใจในขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม						4.80	0.30	มากที่สุด

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ มีข้อสอบทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 50 นาที

2. แบบทดสอบฉบับนี้ เป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก ให้นิสิตเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับตัวเลือก ก ข ค ง ในกระดาษคำตอบดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		X		

ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ใช้เครื่องหมาย = ขีดทับคำตอบเดิม แล้วจึงเลือกคำตอบใหม่ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		~~X~~		

3. แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ถ้าตอบเกินหนึ่งคำตอบหรือไม่ตอบ ถือว่าไม่ได้คะแนนในข้อนั้น

4. ห้ามขีดเขียนทำเครื่องหมายหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ลงในแบบทดสอบ

5. ถ้ามีข้อสงสัยให้ยกมือถามอาจารย์ผู้คุมสอบ

6. เมื่อทำแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งกระดาษคำตอบและแบบทดสอบที่อาจารย์ผู้คุมสอบ

ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ

1. งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบของชาวภาคใต้เริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ใด (ความรู้ ความจำ)

ก. 2507

ข. 2508

ค. 2509

ง. 2510

2. นิสิตเห็นด้วยหรือไม่ที่ต้องมีแก้ไขปัญหามรดกทางวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์และสืบค้นวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ (การประยุกต์ใช้)

ก. เห็นด้วย เพราะจะได้ดำรงคงเป็นไทยไว้สืบไป

ข. เห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่สวยงาม

ค. ไม่เห็นด้วย เพราะควรจะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าปรับใช้ตลอดเวลา

ง. ไม่เห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมไทยเริ่มล้าสมัยแล้ว

3. หากนิสิตได้รับมอบหมายในการวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อภาคใต้ หลักการสำคัญในขั้นตอนแรกของการทำโครงงานคือข้อใด (วิเคราะห์)

ก. การวิเคราะห์ตีความหลักฐานของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. การสืบค้น และการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. การเรียบเรียงและการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น

ง. การตรวจสอบและการประเมินข้อมูล

4. วิธีการสร้างความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร (ประเมินค่า)

ก. สอนให้รู้จักเข้าสังคมได้อย่างถูกต้อง

ข. สอนให้รู้จักใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

ค. สอนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

ง. สอนให้รู้จักสังเกตและพิสูจน์คุณค่าของตนเองและสังคม

5. การรวบรวมเรื่องราวขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อในภาคใต้เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนและคนในชุมชนอย่างไร (สร้างสรรค์)

ก. ทำให้ชุมชนมีความยั่งยืน

ข. ทำให้ทุกคนในชุมชนมีรายได้ไม่ตกงาน

ค. ทำให้เกิดการสร้างสรรค์งานใหม่ในชุมชน

ง. ทำให้ทุกคนร่วมมือพัฒนาสร้างสรรค์กิจกรรมในชุมชน

6. วันสารทไทย ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 หรือเป็นเทศกาลทำบุญเดือน 10 ของชาวภาคใต้ ซึ่งเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณตามหลักฐานพบว่ามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยใด (ความรู้ ความจำ)

ก. กรุงสุโขทัย

ข. กรุงศรีอยุธยา

ค. กรุงธนบุรี

ง. กรุงรัตนโกสินทร์

7. นิสิตคิดว่า “ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ยางพารา” ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทใด (ความเข้าใจ)

ก. ด้านการเกษตร

ข. ด้านการแพทย์แผนไทย

ค. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ง. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

8. การแก้ไขภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืน สามารถทำได้โดยการช่วยกันรณรงค์การอนุรักษ์สืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรม ข้อใดคือสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นปัจจัยแรก (การประยุกต์ใช้)

ก. การทำให้เกิดความสมดุล

ข. การคัดสรรและสร้างสรรค์

ค. การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ง. การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

9. ในการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบรายงาน ข้อใดเรียงลำดับการเขียนรายงานโครงงานได้ถูกต้อง (วิเคราะห์)

ก. บทนำ –วิธีดำเนินงาน – ผลการศึกษา – เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ข. บทนำ – วิธีดำเนินงาน – ผลการศึกษา – สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ค. บทนำ – เอกสารที่เกี่ยวข้อง – วิธีดำเนินงาน – ผลการศึกษา – สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ง. เอกสารที่เกี่ยวข้อง – บทนำ –วิธีดำเนินงาน – ผลการศึกษา – สรุปผลข้อเสนอแนะ

10. วิธีการนำเสนอข้อมูลในการลงพื้นที่สำรวจประวัติศาสตร์ในชุมชนให้คงอยู่สืบชั่วลูกชั่วหลานควรสรุปอย่างไร (ประเมินค่า)

ก. ให้ผู้เรียนไปศึกษากับภูมิปัญญาแต่ละสาขา

ข. ให้คนรุ่นหนุ่มสาวสนใจศึกษาสืบทอดภูมิปัญญาที่มีในชุมชนของตนเอง

ค. นำไปเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ผู้คนไปเปิดอ่านและบันทึกไว้เพื่อหารายได้จะไม่ว่างงาน

ง. ให้มีการบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นนำไปใช้ประกอบเป็นตำราเรียนในและนอกรั้วสถานศึกษา

11. การต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมของคนรุ่นหลังให้กับคนรุ่นใหม่ ควรทำสิ่งใดก่อนเป็นอันดับแรก (สร้างสรรค์)

ก. สร้างพฤติกรรมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. ศึกษาแหล่งภูมิปัญญาไทยในแต่ละท้องถิ่น

ค. สนับสนุนครูภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

ง. รณรงค์การใช้ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

12. งานเทศกาลทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวภาคใต้จัดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ใด (ความรู้ ความจำ)

ก. เพื่อให้มีจิตสำนึกในการเอื้ออาทร ความรัก ความผูกพันต่อสิ่งแวดล้อม

ข. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ของชุมชนในจังหวัดพัทลุง

ค. เพื่อสร้างความสามัคคี ความปรองดอง ความพร้อมเพรียงในชุมชนท้องถิ่น

ง. เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่ล่วงลับไปแล้ว

13. “ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อเป็นบ่อเกิดขององค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยในการพัฒนาตนอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับยุคสมัย และมีเอกลักษณ์ของตนเอง” จากข้อความข้างต้นแปลความหมายว่าอะไร (ความเข้าใจ)

ก. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. วัฒนธรรมไทย

ค. วัฒนธรรมสากล

ง. ภูมิปัญญาสากล

14. เหตุผลสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนค่อย ๆ สูญหายไปคืออะไร (ประเมินค่า)

ก. เพราะอนุชนรุ่นเก่าหวงวิชามาก

ข. เพราะอนุชนรุ่นหลังมีการศึกษาสูง

ค. เพราะอนุชนใช้เทคโนโลยีก้าวหน้ามาก

ง. เพราะอนุชนไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์

15. การเลือกรับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางวัฒนธรรมสากลมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม และสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในการพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาคือข้อใด (การประยุกต์ใช้)

ก. การทำให้เกิดความสมดุลกับเศรษฐกิจ

ข. ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ค. การเชื่อและปฏิบัติตามหลักของตนเอง

ง. ปฏิบัติตามความศรัทธาของบรรพบุรุษ

16. ข้อใดแสดงถึงหลักการสำคัญในการพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนาด้วยหลักธรรม และพระราชดำรัสเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของคนไทยให้ยั่งยืน (วิเคราะห์)

ก. การใช้กฎแห่งกรรมทำให้คนทำความดี

ข. การมีอิสระทำให้คนไทยสามารถมีความคิดสร้างสรรค์

ค. ประวัติศาสตร์ชาติไทยมีความรักและความแค้นควบคู่กัน

ง. การแก้ปัญหาแบบไทย ต้องอดทนและยอมรับข้อเท็จจริง

17. เหตุผลสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงค่อย ๆ สูญหายไปคืออะไร (ประเมินค่า)

ก. เพราะอนุชนรุ่นเก่าหวงวิชามาก

ข. เพราะอนุชนรุ่นหลังมีการศึกษาสูง

ค. เพราะอนุชนใช้เทคโนโลยีก้าวหน้ามาก

ง. เพราะอนุชนไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์

18. “การพัฒนาตนตามแนวพระพุทธศาสนา และพระราชดำรัสในชุมชนท้องถิ่นของมนุษย์ในการจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญา” จากคำกล่าวข้างต้นเป็นประเภทของภูมิปัญญาในข้อใด (สร้างสรรค์)

ก. คนกับสังคม

ข. คนกับสิ่งแวดล้อม

ค. คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ง. คนกับโลกและวิถีทางของโลก

19. งานประเพณีลากพระและตักบาตรเทโวจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันใด (ความรู้ ความจำ)

ก. วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11

ข. วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11

ค. วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

ง. วันแรม 15 ค่ำ เดือน 11

20. พระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง” จากข้อความข้างต้นตีความหมายได้ว่าอย่างไร (ความเข้าใจ)

ก. กินดีอยู่ดีตามมาตรฐานคุณภาพชีวิต

ข. ใช้จ่ายเพื่อแสงวงหาความสุขตามฐานะ

ค. กินอยู่พอประมาณ ไม่บริโภคสิ่งนอกเหนือปัจจัยสี่

ง. กินอยู่อย่างง่ายๆ ตามสมควรแก่อัตภาพ

วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

21. “ข้าวสวย น้ำบูดู กุ้งแห้งป่น มะพร้าวหั่นฝอยคั่วพริกขี้หนูป่น ถั่วงอก ถั่วฝักยาว มะกรูดหั่นฝอย ตะไคร้หั่นฝอย มะม่วงดิบ และมะนาว” จากข้อความข้างต้นตีความได้ว่าเป็นส่วนประกอบมาจากอาหารชนิดใด (ความเข้าใจ)

ก. ข้าวยำ

ข. ยำถั่วพลู

ค. ยำสมุนไพร

ง. ขนมจีนซาวน้ำ

22. หากนิสิตได้รับมอบหมายในการทำโครงงานที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นิสิตจะมีการวางแผนการออกแบบงานให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างไรตามขั้นตอนที่ถูกต้อง (ประยุกต์ใช้)

ก. ร่างโครงร่างกำหนดรูปแบบ,กำหนดรายชื่อเครื่องมือ

ข. กำหนดวัสดุ, กำหนดรายชื่อเครื่องมือ, กำหนดราคาทุน

ค. กำหนดวัสดุ, กำหนดราคาทุน, บอกประโยชน์ของผลงาน

ง. ร่างโครงร่างกำหนดรูปแบบ, กำหนดวัสดุ, กำหนดรายชื่อเครื่องมือ

23. หากนิสิตมีโอกาสไปชมการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้เรื่องข้อ “น้ำมันหอมระเหยใช้สกัดในการนำมาเป็นยารักษาโรคของชาวภาคใต้” นิสิตจะได้รับประโยชน์อย่างไรจากหัวข้อดังกล่าว (ประเมินค่า)

ก. ช่วยขับลม

ข. เป็นยาระบายอ่อน ๆ

ค. แก้แมลงสัตว์กัดต่อย

ง. ช่วยลดความดันโลหิต

24. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคใต้หากบุคคลใดเมื่อมีอาการไอแห้ง สิ่งที่ควรนำมารับประทานและประยุกต์ใช้เป็นยารักษาอาการดังกล่าวคือสมุนไพรชนิดใด (สร้างสรรค์)

ก. มะแว้งเครือ ดีปลี

ข. ขี้เหล็ก สับปะรด

ค. ชุมเห็ดเทศ กะเพรา

ง. ฟ้าทะลายโจร บอระเพ็ด

25. “การทำแผนที่เดินดิน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) ในการให้ข้อมูลจากสิ่งที่พบเห็น” จากข้อความข้างต้นตีความเทคนิคในการทำงานที่จะประสบความสำเร็จได้ว่าอย่างไร (ความเข้าใจ)

ก. เดินดูให้ทั่ว วาดแผนที่ขณะที่เดิน

ข. ถ่ายรูปทุกอย่างที่พบเห็นโดยรอบๆ

ค. หาบ้านที่เป็นบ้านของผู้ด้อยโอกาส

ง. สอบถามจากเด็กเล็ก ๆ ในชุมชนท้องถิ่น

26. “งานหัตถกรรมภาคใต้ที่เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนจากผู้ใหญ่ มีการกระจายจากเพื่อนสู่เพื่อน” ข้อใดคือความสัมพันธ์ของข้อความข้างต้น (วิเคราะห์)

ก. ประเภทตกแต่ง

ข. ประเภทเครื่องใช้

ค. ประเภทเครื่องเล่น

ง. ประเภทเครื่องใช้ในพิธี

27. หากนิสิตได้มีการจัดทำโครงงานเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ประเด็นในวางแผนและการเลือกพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ในการรักษาอาการของโรคกระเพาะอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ พืชสมุนไพรใดที่นำมาอยู่ในหัวข้อโครงการทั้งหมด (ประเมินค่า)

ก. ทับทิม ฝรั่ง

ข. กระเพรา ตะไคร้

ค. ขมิ้นชัน กล้วยน้ำว้า

ง. มะขามแขก ชุมเห็ดเทศ

28. หัวข้อโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น “สมุนไพรในภาคใต้นับวันจะสูญหายลงเรื่อย ๆ” จากข้อความข้างต้น นิสิตจะเขียนแผนงานโครงงานหัวข้อใดที่จะทำให้ทุกคนมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์พืชพรรณไม้ที่ใกล้สูญพันธุ์ดำรงอยู่ต่อไปได้ (สร้างสรรค์)

ก. การใช้สมุนไพรในเกษตรอินทรีย์

ข. ควบคุมโรคสมุนไพรวงศ์ขิงโดยชีววิธี

ค. การใช้สมุนไพรเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์

ง. ทดสอบใช้สารสกัดพืชสมุนไพรวงศ์ขิงควบคุมเชื้อรา และแบคทีเรีย

29. “การทำงานหัตถกรรมและการประดิษฐ์ต้องอาศัยการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ ผลที่ออกมาจึงจะบรรลุผลที่ตั้งไว้” จากข้อความขยายความได้ว่าอย่างไร (ความเข้าใจ)

ก. การงานแผนอย่างรอบคอบ

ข. ความประณีตในการทำงาน

ค. การใช้เครื่องมืออย่างประหยัด

ง. การตรวจสอบข้อบกพร่องของงาน

30. ข้อใดคือหลักการสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนท้องถิ่นและบุคคลภายนอกได้ (วิเคราะห์)

ก. การเลียนแบบจากตัวอย่าง

ข. การบรรยาย หรือ เวทีชาวบ้าน

ค. การขยายเครือข่ายระดับบุคคลระดับชาวบ้าน

ง. การแลกเปลี่ยนและเสนอเหตุผล

31. ข้อใดเป็นวิธีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สร้างสรรค์)

ก. เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด

ข. ปลูกพืชสมุนไพรทดแทนที่สูญเสียไป

ค. สร้างพฤติกรรมในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากร

ง. จัดหน่วยเฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

32. "ยาสมุนไพรมีผลต่อระบบสุขภาพของมนุษย์ ดังนั้นเราจึงต้องรู้จักวิธีในการเก็บรักษาให้ถูกต้อง" จากข้อความข้างต้นขยายความได้ว่าอย่างไร (ความเข้าใจ)

ก. เก็บไว้ในที่มีลมถ่ายเทสะดวกและเย็นไม่ถูกแสงแดดมากนัก

ข. เก็บไว้ในที่มืดเพื่อป้องกันแสงและใส่ขวดพลาสติกสีชาไว้

ค. พืชสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมเมื่อเก็บมาแล้วให้ใส่ขวดทันทีเพื่อป้องกันการระเหย

ง. พืชสมุนไพรที่มีส่วนประกอบของแป้งผสมควรผสมสารกันบูดเพื่อเก็บไว้ใช้นาน ๆ

33. การเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนต้องวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในข้อใด เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง (วิเคราะห์)

ก. ลักษณะโครงสร้างของจำนวนป่าไม้

ข. ประวัติและความเป็นมาของคนในพื้นที่

ค.สภาพภูมิประเทศและการตั้งถิ่นฐานของสัตว์ป่าเป็นหลัก

ง. ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาและสาธารณูปโภคของชุมชน

34. ข้อดีของข้อมูลเอกสารที่นำมาใช้ในการศึกษาพื้นที่ชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการตัดสินใจ คือข้อใด (ประเมินค่า)

ก. ใช้เก็บข้อมูลในอดีตที่ไม่อาจใช้วิธีการอื่นเก็บได้อีก เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

ข . เป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่ได้รับความร่วมมือสูง ต่างจากแหล่งข้อมูลบุคคลซึ่งไม่มีการสงวนท่าที

ค. ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและใช้หาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ครบถ้วนแล้ว

ง. ใช้เก็บข้อมูลแทนข้อมูลสนาม เมื่อไม่สามารถไปสนามได้แต่ไม่มีความน่าเชื่อถือมากนัก

35. “การวางแผนในการสัมภาษณ์ที่ดีต้องมีระบบชัดเจน” จากข้อความข้างต้นข้อดีของการสัมภาษณ์คืออะไร (สร้างสรรค์)

ก. ผู้สัมภาษณ์ไม่มีโอกาสได้สังเกตและศึกษาสภาพการณ์ ตลอดจนปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข. ได้คำตอบที่อาจแน่ชัดสมบูรณ์ เพราะสามารถอธิบายข้อสงสัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้ตอบได้

ค. สามารถเก็บข้อมูลได้ แม้ผู้ตอบจะมีการศึกษาต่ำหรือเป็นผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

ง. โอกาสที่จะได้ข้อมูลมีไม่มากเพราะผู้ตอบส่วนใหญ่ต้องทำงานจึงไม่ได้รับความร่วมมือ

36. “การใช้ยาสมุนไพรเกินขนาดมีผลต่อระบบสุขภาพ มิฉะนั้นจะเกิดการแพ้ยาสมุนไพรได้” จากข้อความข้างต้นข้อใดคืออาการในการแพ้ยาสมุนไพร (ความเข้าใจ)

ก. หูอื้อ ตามัว ชาที่ลิ้น ที่ผิวหนัง

ข. ผื่นขึ้นตามผิวหนัง ตาบวม ปากบวม

ค. ประสาทรับความรู้สึกทำงานไวกว่าปกติ

ง. ใจสั่น มือและเท้าสั่น อาการทางประสาทไม่ปกติ

37. การแก้ไขปัญหาในการสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำโครงงานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้สามารถส่งเสริมได้ด้วยวิธีการใด (ประยุกต์ใช้)

ก. ศึกษาวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากลทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ข. การปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมตะวันตกอย่างต่อเนื่อง

ค. รณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ของตนเองเท่านั้น ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ง. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง ฟื้นฟู และการดูแลรักษา

38. คุณลักษณะของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรทำอย่างไรก่อนเป็นอันดับแรก (วิเคราะห์)

ก. ศึกษาแหล่งภูมิปัญญาไทยในแต่ละท้องถิ่น

ข. สนับสนุนครูภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

ค. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ง. รณรงค์การใช้ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น

39. ในการลงพื้นที่ทำโครงงานที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยทักษะในข้อใดเป็นหลักสำคัญ (สร้างสรรค์)

ก. การสังเกต

ข. การสื่อสาร

ค. การแก้ปัญหา

ง. การมีส่วนร่วม

40. นิสิตเห็นด้วยหรือไม่ที่ต้องมีการปลูกฝังการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ (ประเมินค่า)

ก. เห็นด้วย เพราะจะได้ดำรงคงเป็นไทยไว้สืบไป

ข. เห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่สวยงาม

ค. ไม่เห็นด้วย เพราะควรจะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าปรับใช้ตลอดเวลา

ง. ไม่เห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมไทยเริ่มล้าสมัย

แบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ มีข้อสอบทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 50 นาที

2. แบบทดสอบฉบับนี้ เป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก ให้นิสิตเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับตัวเลือก ก ข ค ง ในกระดาษคำตอบตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		X		

ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ใช้เครื่องหมาย = ขีดทับคำตอบเดิม แล้วจึงเลือกคำตอบใหม่ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		~~X~~		

3. แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ถ้าตอบเกินหนึ่งคำตอบหรือไม่ตอบ ถือว่าไม่ได้คะแนนในข้อนั้น

4. สมมติว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นนิสิตเอง นิสิตจะตัดสินใจอย่างไร

5. คำตอบแต่ละข้อไม่มีข้อใดถูกหรือผิด เพราะเป็นเหตุผลของแต่ละคน ดังนั้นขอให้ท่านตอบตามความคิดเห็นของท่านเอง

6. ห้ามขีดเขียนทำเครื่องหมายหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ลงในแบบทดสอบ

7. ถ้ามีข้อสงสัยให้ยกมือถามอาจารย์ผู้คุมสอบ

8. เมื่อทำแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งกระดาษคำตอบและแบบทดสอบที่อาจารย์ผู้คุมสอบ

1. หมู่บ้านเกาะยอมีสินค้าด้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง และเคยมีนักท่องเที่ยวคึกคักตลอดปี แต่ปีนี้บางตาลงมาก หากข้าพเจ้าเป็นคนละแวกนั้นจะส่งเสริมให้มีการสำรวจและช่วยชาวบ้านวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้ง โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน เนื่องจาก............

ก. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเองได้มาก

ข. เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลของคนในแต่ละชุมชน

ค. ทัดเทียมความเจริญเหมือนประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน

ง. รวบรวมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

2. ชุมชนบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ จะไม่ได้มีชื่อเสียงเหมือนดังอดีตที่ผ่านมา แต่มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาการหล่อพระ ยังคงมีอยู่ในชุมชนหากข้าพเจ้าเป็นคนหล่อพระจะวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ลูกหลาน เนื่องจาก............

ก. เป็นความภาคภูมิใจแก่วงศ์ตระกูลของตนเอง

ข. เป็นการสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้าน

ค. เป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชนหมู่บ้านข้างเคียง

ง. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรหวงแหนรักษาให้คงอยู่สืบไป

3. อาชีพทางด้านสาขาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเริ่มน้อยลงในปัจจุบัน เพราะสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง รายได้ไม่แน่นอน ขาดการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนที่ยังมีน้อย หากจัดการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระยะยาว ข้าพเจ้าจะส่งเสริมโดยการ.............

ก. มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่คนรุ่นใหม่ให้หวงแหนรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

ข. การปลูกจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. ศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างจริงจัง มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันของคนในชาติ

ง. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่แลกเปลี่ยน จับมือรวมกลุ่มเกษตรกรแม่บ้านในชุมชน

4. นายสงวนเป็นชาวบ้านในชุมชนทะเลน้อย วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาทีละเล็กทีละน้อย เพราะกลัวว่าคนจะนำความรู้ไปบอกต่อและเก่งกว่าตนในภายหลัง หากข้าพเจ้าเป็นเขาจะไม่ทำเช่นนั้น เนื่องจาก.............

ก. อาจถูกติฉินนินทาจนได้รับความเสียหายกับตนเอง

ข. ต้องประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ค. เป็นมรดกที่อนุชนรุ่นหลังต้องรักษามิให้สูญหายไปจากชุมชนท้องถิ่น

ง. เป็นหน้าตาของประเทศและส่งเสริมการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านได้

5. พ่อคำปอนเป็นปราชญ์ชาวบ้านในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งแต่ละวันเขาจะทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ และแนะนำขั้นตอนตั้งแต่การสำรวจ การปฏิบัติ และการประยุกต์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก.............

ก. เป็นวิธีในการปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

ข. ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับชุมชนและสำนึกรักษ์ท้องถิ่น

ค. ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศต่อไป

ง. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้

6. สมพรเป็นหัวหน้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้า ซึ่งจะจัดจำหน่ายที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิตต์ทุกปี ปีนี้เขาจะตั้งราคาสินค้ามากกว่าความเป็นจริงถึง 3 เท่า และได้กำไรมากมาย ส่งผลให้แม่บ้านในชุมชนเรียกร้องประท้วงสมพร หากข้าพเจ้าเป็นแม่บ้านในชุชมชนจะใช้วิธีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยการ............

ก. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. สร้างเครือข่ายกับแม่บ้านเกษตรกรในระดับภูมิภาค

ค. จัดหน่วยงานในการตรวจสอบของชุมชน

ง. เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดกับตนเอง

7. สังคมไทยในยุคปัจจุบัน รักความสะดวกสบาย เป็นมนุษย์เงินเดือนชอบความโอ่อ่า ชอบสิ่งที่แสดงออกถึงความหรูหรา มีความเป็นบริโภคนิยม มีของใช้ราคาแพง รับประทานอาหารในร้านที่มีชื่อเสียง นิยมซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยลืมรากเหง้าความเป็นสังคมชนบท ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการสะท้อนการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญ

ข. เป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมสากลเพื่อให้เกิดความทันสมัย

ค. เป็นความสามารถในการรักษาเอกลักษณ์ให้คงอยู่ของคนในชุชมชน

ง. เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองจากตัวบุคคลในแต่ละคน

8. นายทองดี เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี แต่ระยะหลังเขาไม่ได้ให้ความรู้ในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหมือนสมัยก่อน เพราะคนรุ่นใหม่ในชุมชนไม่เห็นความสำคัญและยังมองว่าเป็นอาชีพที่ไม่ได้สร้างความมั่นคงในชีวิต หากข้าพเจ้าเป็นเขาจะถ่ายทอดให้ความรู้เช่นเดิม เนื่องจาก............

ก. การเลือกรับวัฒนธรรมแล้วนำมาปรับใช้กับตนเองก็สามารถทำให้เราได้เรียนรู้สิ่งใหม่ได้

ข. เป็นหน้าที่ที่เราทุกคนควรปลูกฝังค่านิยมแก่เยาวชนที่ดีตั้งแต่ยังเด็ก

ค. ซื้อสินค้าที่ชุมชนในท้องถิ่นทำเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร

ง. การซื้อสินค้าจากต่างประเทศเป็นไปตามกระแสนิยมเท่านั้น

9. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเลิกทำอาชีพน้ำตาลแว่นส่งขาย เนื่องจากปัญหาด้านต้นทุนและวัตถุดิบที่มีคุณภาพจึงทำให้ต้นทุนสูง ซึ่งต่างจากการทำน้ำตาลแว่นทั่วไปในเชิงพาณิชย์เน้นที่ปริมาณ ใช้วัตถุดิบที่ประหยัดจึงมีราคาที่ถูกกว่า หากข้าพเจ้าเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะประชาสัมพันธ์ให้น้ำตาลแว่นเป็นที่รู้จักอีกครั้ง โดยการ............

ก. ลดต้นทุนการผลิตส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้วยตนเอง

ข. ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายพื้นที่รอบในรอบนอกและใกล้เคียงกับต่างประเทศ

ค. การดำเนินการอย่างจริงจังจากหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

ง. ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ให้ไว้ไปยังอนุชนรุ่นหลัง

10. ครูอำนวยสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษาให้กับนักเรียน ม.4 โดยการจัดโครงงานการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใกล้ตัว จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ แต่งบประมาณในการจัดสรรมีน้อยโครงงานจึงถูกยุบไป หากข้าพเจ้าเป็นเขาจะดำเนินโครงงานต่อ เนื่องจาก............

ก. เป็นประโยชน์และสร้างฐานการยอมรับในรายวิชาของครูผู้สอนและผู้เรียน

ข. การจัดหลักสูตรการศึกษาแทรกในการเรียนของผู้เรียนที่ครูทุกคนควรจัดให้ผู้เรียน

ค. เป็นการส่งเสริม และสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน

ง. เป็นการณรงค์ให้อนุชนรุ่นหลังเห็นถึงคุณค่าความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องอนุรักษ์

11. กานสุดาได้รับหัวข้อการทำรายงานภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจักสาน แต่มีอุปสรรคในเรื่องการเดินทาง จึงสืบค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเท่านั้นโดยไม่ได้ลงพื้นที่ในการทำรายงานจริง หากข้าพเจ้าเป็นกานสุดาก็จะทำเช่นนั้น เนื่องจาก............

ก. ข้าพเจ้าไม่อยากเป็นภาระกับชุมชนในท้องถิ่น

ข. ข้าพเจ้าไม่ทำก็อาจมีเพื่อนบางคนทำด้วยเช่นกัน

ค. ข้าพเจ้าสืบค้นจากแหล่งข้อมูลของไทยที่เชื่อถือได้

ง. ข้าพเจ้าไม่อยากทำเช่นนั้น แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

12. พิชัยเป็นพ่อค้าคนกลางในการรับผลิตภัณฑ์การสานกระจูดส่งขายไปยังร้านค้าทั่วประเทศ เขาขึ้นราคาสินค้าแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2 เท่าตัว โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา หากข้าพเจ้าทราบข้อเท็จจริงและในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นจะยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าว เนื่องจาก............

ก. เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องคอยสอดส่องและตรวจสอบการกระทำความผิด

ข. ชุมชนในหมู่บ้านอาจขาดรายได้และไม่มีกำลังใจในการผลิตสินค้า

ค. นักท่องเที่ยวอาจรู้ความจริงและไม่มาเที่ยวยังประเทศไทยอีกเลย

ง. ข้าพเจ้าเป็นคนไทยเพียงคนเดียวที่รู้ความจริง

13. นันทิยาสืบค้นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานของจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ โดยมีเพื่อนสมาชิกด้วยกัน 4 คน แต่ด้วยปัจจัยเรื่องเวลาที่เป็นอุปสรรคในการทำรายงาน เพื่อนสมาชิกจึงแอบอ้างเปลี่ยนสถานที่และข้อมูลการทำรายงานใหม่ หากนิสิตเป็นนันทิยาจะไม่ทำเช่นนั้น เนื่องจาก............

ก. เป็นการกระทำที่ไม่สมควรทำและเสียความเชื่อมั่นได้

ข. ประวัติศาสตร์เรื่องราวที่เกิดขึ้นอาจถูกบิดเบือนจากข้อเท็จจริง

ค. เมื่อครูทราบความจริงอาจลงโทษทำให้ตนเสียคะแนนและเสียชื่อได้

ง. ชุมชนในละแวกนั้นอาจได้รับความเดือดร้อนและไม่ให้ความร่วมมือ

14. ข้าพเจ้าชักชวนให้เพื่อน ๆ สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้ เนื่องจาก............

ก. ตนเองจะได้เรียนรู้และค้นพบสิ่งใหม่ๆ

ข. ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนงต่างๆ อยากให้ข้อมูล

ค. หน่วยงาน องค์กรทั้งรัฐและเอกชนสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศได้

ง. เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สนใจเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

15. ครอบครัวของปราณีเป็นชาวประมงหาเช้ากินค่ำในหมู่บ้านหางดง เธอมักจะถูกเพื่อนล้อเสมอว่าคนไม่มีอนาคต หากเธอเรียนจบชั้น ม.6 ไป เธอจะหาที่ทำกินใหม่และไม่กลับมาบ้านเกิดเมืองนอนนี้อีกเลย หากนิสิตเป็นเขาจะไม่ทำเช่นนั้น เนื่องจาก............

ก. เป็นมรดกตกทอดแก่รุ่นลูกรุ่นหลานที่คนรุ่นหลังต้องสืบสานให้คงอยู่

ข. เมื่อเริ่มเข้าสู่อาเซียนแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจะมีความสำคัญมากขึ้น

ค. อยู่ในชุมชนท้องถิ่นมีแต่ความเอื้อเฟื้อรักใคร่สามัคคีกัน

ง. อาชีพและรายได้ไม่แน่นอนแต่มีความสุขใจในตนเอง

16. เหตุผลที่คนส่วนใหญ่ไม่อยากลงพื้นที่ในการการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ขาดประสบการณ์ ขาดการประสานงาน แดดร้อน กลัวดำและการขาดความรู้งานชุมชนเป็นหลัก หากข้าพเจ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มทำงานจะให้กำลังใจสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจาก............

ก. เป็นหน้าที่ในการรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่ม

ข. เป็นภาพลักษณ์ของประเทศในการช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่

ค. สมาชิกในกลุ่มต้องทำงานร่วมกันกับชุมชนเพื่อให้งานบรรลุผลที่ตั้งไว้

ง. เป็นสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานและสามารถดำรงความสันติสุขแก่ทุกภาคส่วนได้

17. ด.ช.ภากรแอบอ้างข้อมูลในการรวบรวมทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งครูประจำวิชา และไม่ได้ปฏิบัติจริงในการศึกษาอย่างละเอียด ต่อมาครูจับได้และลงโทษเขาเพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนในห้องเรียน หากนิสิตอยู่ในเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มแรกกับภากร จะยับยั้งการกระทำดังกล่าวเนื่องจาก............

ก. เป็นตัวอย่างในการทำดีและอาจได้คะแนนจิตพิสัยในรายวิชานี้เพิ่มเติม

ข. ฐานะเยาวชนของประเทศชาติที่เห็นคุณค่าของการต้านคอรัปชั่นในสังคม

ค. ครอบครัวและคนในหมู่บ้านชมเชยและได้รับการยอมรับในชุมชนมากขึ้น 2

ง. แบบอย่างในการทำความดีและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

18. ในหมู่บ้านอำเภอนาทวี ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้บุคคลที่สนใจเรียนรู้การรวบรวมภูมิปัญญาที่มาจากหลากหลายแขนงในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นรักษามรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนให้คงอยู่สืบไป ข้าพเจ้าเห็นด้วยและอยากเข้าไปมีส่วนร่วม เนื่องจาก............

ก. จะได้มีอาชีพรายได้เสริมจากงานประจำที่ตนเองทำอยู่

ข. ข้าพเจ้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและฐานะพลเมืองของประเทศ

ค. เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนอื่นเพื่อปรับใช้ในอนาคต

ง. เป็นมรดกวัฒนธรรมที่แสดงถึงเรื่องราวและเอกลักษณ์ที่เราทุกคนต้องหวงแหน

19. ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก อำเภอสทิงพระ มีเอกลักษณ์และเป็นแหล่งเรียนรู้เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปในการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย เช่น วิถีโหนด นาเล แปลงสาธิตการทำนา ปลูกผัก ผลไม้ เลี้ยงสัตว์ในแนวเศรษฐกิจอินทรีย์-ชีวภาพ ข้าพเจ้าเห็นด้วยที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจาก............

ก. เป็นการให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความตระหนักในการรักบ้านเกิด

ข. เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับครอบครัวของข้าพเจ้าทางหนึ่ง

ค. เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นได้มีอาชีพเสริม

ง. เป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักประเทศไทยมากขึ้น

20. การสืบค้นประวัติของชื่อท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่นจากการกำหนดขอบเขต ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองและเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนตามมาข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เกิดความภาคภูมิใจในวงศ์ตระกูลที่มีชื่อเสียงจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น

ข. สร้างเกียรติภูมิให้กับอารยประเทศเพื่อนบ้านและสากลได้เห็นถึงความทันสมัย

ค. แสดงถึงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

ง. คนในชุนชนเกิดความสามัคคีปรองดองและไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

21. “การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแพทย์แผนไทย การเมือง การปกครอง การศาสนา ภาษา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยมาแต่ดั้งเดิม แต่มาอีกยุคหนึ่ง คนส่วนใหญ่กลับคิดเห็นว่าล้าสมัย คร่ำครึ ควรมีการเผยแพร่ในวงจำกัด” ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. บรรพบุรุษที่สั่งสมความรู้และถ่ายทอดเป็นบุคคลใกล้ตัวของข้าพเจ้า

ข. รากฐานชุมชนเป็นบรรพชนคนที่มีชื่อเสียงและสร้างชื่อให้กับหมู่บ้าน

ค. วัฒนธรรมตะวันตกทำให้มรดกทางวัฒนธรรมถูกกลืนหายไปจากสังคมไทย

ง. วัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดของแต่ละสังคมที่ได้รับการยอมรับในช่วงเวลาในขณะนั้น

22. ลุงทองดีเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความสำคัญกับการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านร่วมกัน อันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ข. สร้างฐานการผลิตกับกลุ่มต่างประเทศในการต่อยอดความรู้ร่วมกัน

ค. เป็นการขยายเครือข่ายระดับบุคคลระดับกลุ่มให้มากขึ้น

ง. นำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่ของตนเองได้

23. แม่บ้านชาวสวนยางพาราเลิกทำอาชีพกรีดยางส่งขาย เพราะราคาน้ำยางตกต่ำทุกปีไม่คุ้มกับการลงทุน จึงหันมาสนใจผลิตน้ำยาแชมพูสมุนไพรแทนแต่ราคาไม่ดีมากเท่าที่ควร หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรจึงร่วมมือร่วมแรงใจจัดตั้งสหกรณ์กลุ่มยางพาราในการลดต้นทุนการผลิตโดยการให้ความรู้แก่หมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งถือเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการยกระดับชุมชนให้ก้าวหน้า

ข. ไม่เป็นภาระกับประเทศที่กำลังพัฒนา

ค. เป็นกิจกรรมที่มีระบบขั้นตอนดำเนินการชัดเจน

ง. ครอบครัวของข้าพเจ้าจะได้ไม่ย้ายไปทำงานที่อื่น

24. รัฐบาลให้ความสำคัญในการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นในโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากขึ้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ช่วยส่งเสริมความรักความสามัคคีปรองดองในครอบครัวของตนเอง

ข. เป็นการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญามิให้สูญหาย

ค. ชุมชนเข้มแข็งมีอำนาจในการต่อรองพ่อค้าคนกลาง

ง. สร้างฐานการผลิตในระดับประเทศให้กว้างขึ้น

25. ธนารวบรวมข้อมูลและศึกษาแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนมีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในวงกว้างเกี่ยวกับแหล่งโบราณวัตถุจากร่องรอยหลักฐานที่เป็นเอกสารชั้นรอง โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ข้อมูลที่ได้จึงขาดความน่าเชื่อถืออย่างมาก ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ขาดความน่าเชื่อถือของผู้ทำรายงาน

ข. ประเทศอาจได้รับผลกระทบในเรื่องต่างๆ ตามมา

ค. อาจเกิดความบาดหมางของคนในชุมชนท้องถิ่นในภายหลัง

ง. เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเสียหาย

26. ระพีพรรณเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นเป็นของฝากหรือของขวัญให้ผู้อื่น และสนใจในสินค้าชนิดดังกล่าว ประกอบกับได้รับมอบหมายในการทำรายงานเกี่ยวกับเครื่องมือชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการศึกษาประวัติบุคคลที่ทำประโยชน์แก่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้ ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการแข่งขันเปรียบเทียบกับท้องถิ่นอื่นๆ

ข. นำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของตนเอง

ค. เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพของคนในประเทศ

ง. ได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาจากแง่มุมของตัวบุคคลในการแก้ปัญหา

27. ครูหทัยรัตน์ให้นักเรียนถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน ในเรื่องที่สนใจ จากการให้ผู้เรียนได้รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชน แล้วจัดทำแฟ้มสะสมผลงานประกวดแข่งขันระดับชั้น แต่เนื่องจากกอล์ฟกลัวไม่ได้รางวัลจึงจ้างให้พี่สาวทำให้ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้นในภายหลัง หากนิสิตเป็นเขาจะไม่ทำเช่นนั้น เนื่องจาก............

ก. กลัวคนอื่นรู้ว่าเราไม่มีความสามารถในการทำงาน

ข. ในฐานะของเยาวชนต้องเชื่อฟังกฎระเบียบของสังคมส่วนใหญ่

ค. ชุมชนได้รับความเดือดร้อนและเสียชื่อเสียงทั้งทางตรงและทางอ้อม

ง. เป็นการส่งเสริมให้ทำผิดและไม่ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

28. ยงยุทธชักชวนให้เพื่อนลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมทำรายงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อำเภอระโนด เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย เพื่อให้รายงานออกมามีประสิทธิภาพ เขาได้ทำการจัดทำปฏิทินตารางเวลาในการเดินสำรวจรอบหมู่บ้านอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้การทำงานดำเนินไปด้วยความลุล่วง ข้าพเจ้าเห็นด้วยและก็จะทำเช่นนั้น เนื่องจาก............

ก. ตนเองเท่านั้นที่ทราบปัญหาและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้

ข. เป็นการแสดงถึงศักยภาพในการทำงานของผู้คนในชุมชน

ค. แสดงถึงการส่งเสริมจิตสำนึกในการรวบรวมภูมิปัญญาในท้องถิ่น

ง. ได้สังเคราะห์ข้อมูลใหม่ในการจัดทำแผนรวบรวมภูมิปัญญาของไทย

29. ยายแย้มคัดค้านในการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนในการร่วมลงทุนการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรแม่บ้านกลุ่มน้ำพริกกะปิอบแห้ง ตราสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ซึ่งถือเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าของบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญานี้ให้แก่ลูกหลานประจำตระกูลได้สืบทอด อีกทั้งเพราะตนเองกลัวเสียลูกค้าประจำ และไม่ได้รับความเป็นธรรมเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตนเอง

ข. เป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีกันของคนในประเทศ

ค. การกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรม

ง. กิจกรรมสามารถช่วยสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัวของข้าพเจ้า

30. อัมพรทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยการประสานงานกับกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ มหาวิทยาลัย องค์กรของรัฐและเอกชน แล้วนำมาจัดพิมพ์ในรูปของสื่อสารสนเทศประเภทต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมผลิตสินค้าในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ฝึกการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเอง

ข. แสดงออกถึงการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรักบ้านเกิดตนเอง

ค. สร้างเครือข่ายในการประสานความร่วมมือของคนในชุมชนท้องถิ่น

ง. ได้มีฐานข้อมูลสารสนเทศของประเทศแต่ละชุมชนอย่างเป็นระบบ

31. ข้าพเจ้าชักชวนให้คนในหมู่บ้านส่งเสริมการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมการรำโนราห์และการแสดงหนังตะลุงในภาคใต้ โดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนสนใจเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นทุกครั้งที่มีโอกาส ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมิให้สูญหายไป ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการสร้างพฤติกรรมให้ประชาชนทุกคนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม

ข. ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ทัดเทียมตะวันตก

ค. สร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูลของครอบครัวข้าพเจ้า

ง. คนในชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ที่ดีขึ้น

32. เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา ศุภชัยมักจะชักชวนเพื่อนและคนรู้จักไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำทุกปี ซึ่งถือเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการเผยแพร่อนุรักษ์กิจกรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ

ข. ส่งเสริมการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

ค. กิจกรรมทางศาสนาในประเทศได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ง. คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน 2

33. ลือชัยเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญในการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรที่มีชื่อเสียงในหมู่บ้าน เขามักจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางหมู่บ้านจัดขึ้นทุกปี แต่ลือชัยมักจะถ่ายทอดภูมิปัญญานี้ให้กับครอบครัวและเครือญาติใกล้ชิดเท่านั้น เพราะถือเป็นมรดกที่ล้ำค่า โดยมีเคล็ดลับว่าจะเก็บไว้ถ่ายทอดให้ผู้ที่ต้องการและเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาเท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ถือเป็นมรดกของวงศ์ตระกูลที่ต้องรักษาไว้ให้คงอยู่

ข. สร้างความตระหนักในมรดกของชาติมิให้ผู้ใดมาย่ำยี

ค. แสดงออกถึงการรักษาชื่อเสียงเกียรติภูมิของชุมชนให้สืบไป

ง. เป็นการสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนและอนุรักษ์การเรียนรู้มิให้สูญหาย

34. ปวริศเป็นนักเรียนทุนแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกา ในระหว่างเปิดภาคเรียน เขาอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แสดงถึงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย เขาจึงหารายได้พิเศษหลังเลิกเรียนทำเป็นประจำ โดยการสมัครเป็นไกด์พานักท่องเที่ยว เที่ยวชมโบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างชาติรู้จักประเทศไทย ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ส่งเสริมการกระจายรายได้ให้คนในชุมชนมีงานทำ

ข. นักท่องเที่ยวจะได้กลับมาเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของข้าพเจ้า

ค. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยที่ถูกต้อง

ง. แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของคนไทยและชื่อเสียงของประเทศ

35. ประยูรชักชวนให้เพื่อนในมหาวิทยาลัยช่วยกันรณรงค์ส่งเสริมและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดทำโครงงานและศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่วัดในชุมชนและจัดแข่งขันการประกวดนักภูมิปัญญาน้อยในหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนไทย ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ส่งเสริมสินค้าไทยให้สังคมตะวันตกรู้จัก

ข. แสดงออกถึงการบริหารจัดการของผู้นำในชุมชน

ค. คนอื่นจะได้เห็นว่าเราเป็นคนอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ง. เป็นการปลูกฝังให้คนรอบข้างหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น

36. อุไรคัดค้านการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากกลัวมรดกทางด้านความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของคนในสมัยก่อนจะตกไปอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มที่มิชอบ การกระทำของอุไรเป็นการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ครอบครัวของข้าพเจ้าอาจได้รับผลกระทบในการทำมาหากิน

ข. ทุกคนต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการตรวจสอบการทำงาน

ค. ความรู้ที่สะสมจากบรรพบุรุษในชุมชนบิดเบี้ยวไปจากเดิม

ง. มรดกของคนไทยถูกกลืนกลายไปเป็นของชาวต่างชาติ

37. พะยอมเป็นแม่บ้านเกษตรกรทำสวนยางพาราแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา ได้มีการการรวมกลุ่มเพื่อจัดการทรัพยากรผลผลิตและทุนของตนเอง โดยอาศัยการเรียนรู้จากผู้รู้จากภายนอก หรือจากการไปศึกษาดูงาน การประชุมสัมมนา การฝึกงานและการทดลองปฏิบัติกับหมู่บ้านข้างเคียง ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น

ข. กระตุ้นการสร้างเครือข่ายภาคีในระดับประเทศในอนาคต

ค. องค์กรชุมชนท้องถิ่นได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ง. ส่งเสริมเครือข่ายเป็นรูปแบบการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญา

38. นายประยงค์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ลูกบ้านในหมู่บ้าน โดยการจัดเวทีชาวบ้านสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำแปลงเกษตรด้วยน้ำชีวภาพ กิจกรรมนี้ชาวบ้านได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. ชุมชนได้นำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในแต่ละครัวเรือน

ข. ถือเป็นการร่วมกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับภูมิปัญญาในท้องถิ่น

ค. ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้นำชุมชนต้องจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์

ง. สร้างความมั่นคงในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

39. มยุรีย์ต้องการให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุงสืบสานประเพณีพื้นบ้านในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป โดยการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการสานเสื่อกระจูดให้กับนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ โดยคิดค่าศึกษาดูงานต่อคนหัวละ 350 บาท เพื่อเป็นค่าวัสดุและอุปกรณ์ในแต่ละครั้ง โดยสอนขั้นตอนวิธีการอย่างละเอียด ทั้งยังไม่มีการปกปิดเคล็ดลับขั้นตอนการทำทุกกระบวนการ ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. คนในชุมชนไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินที่อื่น

ข. ส่งเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวและญาติพี่น้องได้มีอาชีพ

ค. กระจายรายได้ให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศหมุนเวียน

ง. กระตุ้นให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการเผยแพร่ภูมิปัญญา

40. ผู้ใหญ่บุญมาส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านอำเภอเทพา ในการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนทั่วไปรู้จักและเข้าร่วมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการทำเกษตรแบบพอเพียง โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านได้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาและพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนจัดให้มีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณ ข้าพเจ้าเห็นด้วย เนื่องจาก............

ก. เป็นการให้ผู้นำชุมชนต่อยอดพัฒนาในระดับประเทศ

ข. เป็นการกระตุ้นสร้างพฤติกรรมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. เป็นการช่วยให้ครอบครัวข้าพเจ้ามีเกียรติคุณกับวงศ์ตระกูล

ง. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้คนให้ท้องถิ่นมีความสามารถ

แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – นามสกุล

....

2. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

3. ระดับการศึกษา

☐ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ☐ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2 ☐ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3

☐ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 ☐ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 5

4. สาขา...

คณะ...

มหาวิทยาลัย..

5. วัน เดือน ปี เวลาที่บันทึก

....

....

....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2. แบบสอบถามนี้ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด แต่ละคนสามารถตอบได้ตามความคิดเห็นของตนเอง

3. ให้นิสิตทำเครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นการประเมิน	**ระดับความสอดคล้องและความเหมาะสม**					**ข้อเสนอแนะ**
	5	**4**	**3**	**2**	**1**	
ด้านการจัดการเรียนรู้						
1. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา						
2. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเชิญวิทยากร (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน						
3. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ เล่าเรื่อง และจัดกลุ่มไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน						

ประเด็นการประเมิน	ระดับความสอดคล้อง และความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
ด้านแหล่งเรียนรู้						
1. ใช้แหล่งเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เป็นต้น						
2. การรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านหน่วยงาน องค์กรทั้งรัฐและเอกชน กรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง						
3. มีแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของจริงมาให้นิสิตได้ดูเป็นตัวอย่างที่หลากหลาย						
ด้านการเผยแพร่ผลงาน						
1. มีการจัดสัมมนา จัดป้ายนิเทศ จัดทำโบรชัวร์						
2. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลโดยการนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต						
3. การเดินรณรงค์การใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น						
ด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน						
1. มีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา						
2. การรู้คุณค่าในสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการอุปโภค บริโภค การใช้สินค้าที่ทำมาจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น						
3. การแสดงออกในการเข้าร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้						

ตอนที่ 3

1. นิสิตมีความรู้สึกอย่างไรต่อขั้นตอนในการรู้จักท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักสำนึกในท้องถิ่นตนเองในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการกระตุ้นสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเบื้องต้นในการเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตนเอง ในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไรต่อขั้นตอน

....

....

....

2. นิสิตมีความรู้สึกอย่างไรต่อขั้นตอนการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไรต่อขั้นตอน

....

....

....

3. นิสิตมีความรู้สึกอย่างไรต่อขั้นตอนการแบ่งกลุ่มผู้เรียน 5-6 คน ในการร่วมกันวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่ โดยศึกษาการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ จากการแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยเลือกหัวข้อที่น่าสนใจจะศึกษาซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น หมู่บ้าน หรือชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ดังนี้ 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ และ 2) วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวิทยาการ ในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไรต่อขั้นตอน

....

....

....

4. นิสิตมีความรู้สึกอย่างไรต่อขั้นตอนการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอนการวางแผนการจัดทำโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่กำหนดไว้ โดยผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติในกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่าง การสร้างค่านิยมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไรต่อขั้นตอน

....

....

....

5. นิสิตมีความรู้สึกอย่างไรต่อขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนและนำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ เช่น (จัดสัมมนา จัดป้ายนิเทศ จัดทำโบรชัวร์ หรือนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต และร่วมกันประเมินผลงานทดสอบหลังเรียน ในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านการเผยแพร่ผลงาน และด้านประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมอย่างไรต่อขั้นตอน

....

....

....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ฉ

ผลการทดลองใช้

การแสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.50	0.54	21	0.56	0.50
2	0.53	0.44	22	0.53	0.43
3	0.44	0.53	23	0.52	0.45
4	0.51	0.51	24	0.67	0.53
5	0.61	0.42	25	0.55	0.41
6	0.55	0.43	26	0.62	0.47
7	0.45	0.33	27	0.67	0.44
8	0.56	0.51	28	0.43	0.56
9	0.51	0.50	29	0.64	0.39
10	0.48	0.46	30	0.65	0.34
11	0.53	0.45	31	0.58	0.45
12	0.62	0.41	32	0.51	0.57
13	0.40	0.54	33	0.50	0.45
14	0.56	0.47	34	0.66	0.34
15	0.51	0.45	35	0.64	0.55
16	0.41	0.53	36	0.45	0.47
17	0.57	0.38	37	0.52	0.43
18	0.60	0.45	38	0.64	0.52
19	0.54	0.56	39	0.55	0.48
20	0.58	0.43	40	0.63	0.42

คัดเลือกแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา ข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 – 0.80 ซึ่งมีความยากง่ายพอเหมาะ ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป และคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งเป็นข้อที่แยกคนได้ และสามารถนำไปใช้ครั้งต่อไปได้ โดยผลการคัดเลือกได้แบบทดสอบที่มีค่าความยาก (P) ตั้งแต่ .40 – .67 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .33 – .57

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาเท่ากับ .80

การแสดงค่าคะแนนวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มทดลอง)

คนที่	กลุ่มทดลอง		D	D²
	ก่อนเรียน (เต็ม 40 คะแนน)	หลังเรียน (เต็ม 40 คะแนน)		
1	15	25	10	100
2	13	28	15	240
3	16	24	8	64
4	10	25	15	225
5	11	33	22	484
6	12	24	12	144
7	16	27	11	121
8	14	27	13	169
9	12	35	22	484
10	18	25	7	49
11	14	26	12	144
12	18	32	14	196
13	14	25	11	121
14	15	32	17	289
15	16	26	10	100
16	13	30	17	289
17	15	33	18	324
18	17	36	19	361
19	18	35	17	289
20	14	26	12	144
21	13	32	19	361
22	11	34	23	529
23	18	25	7	49
24	15	31	16	256
25	14	30	13	169

การแสดงค่าคะแนนวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มทดลอง) (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง		D	D^2
	ก่อนเรียน (เต็ม 40 คะแนน)	หลังเรียน (เต็ม 40 คะแนน)		
26	15	26	11	121
27	12	30	18	324
28	16	33	17	289
29	14	32	18	324
30	18	31	13	169
31	21	33	12	144
32	24	34	10	100
33	18	36	18	324
34	19	33	14	196
35	15	31	16	256
36	16	32	16	256
37	15	35	20	400
38	16	32	16	256
39	14	33	19	361
40	21	31	10	100
41	17	31	14	196
42	18	34	16	256
43	19	31	12	144
44	23	33	10	100
45	16	35	19	361
46	19	36	17	289
47	16	32	16	256
48	15	28	13	169
$\overline{X}$	15.91	30.56	-	-
$\sum D$	-	-	705	-
$\sum D^2$	-	-	-	11,092

การแสดงค่าคะแนนวัดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (กลุ่มขยายผล)

คนที่	กลุ่มทดลอง		D	D^2
	ก่อนเรียน (เต็ม 40 คะแนน)	หลังเรียน (เต็ม 40 คะแนน)		
1	17	25	8	64
2	20	25	5	25
3	12	26	14	196
4	14	27	26	676
5	13	25	12	144
6	12	28	16	256
7	13	30	17	289
8	16	25	9	81
9	15	27	12	144
10	16	32	16	256
11	20	31	11	121
12	14	23	9	81
13	17	26	9	81
14	16	30	14	196
15	18	28	10	100
16	15	24	9	81
17	18	27	9	81
18	14	32	18	324
19	13	28	15	225
20	17	31	13	169
21	14	30	16	256
22	21	32	11	121
23	18	28	10	100
24	16	27	11	121
25	17	28	11	121
26	18	28	10	100
27	19	25	6	36
$\overline{X}$	16	27.70	-	-
$\sum D$	-	-	327	-
$\sum D^2$	-	-	-	4,445

การแสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.32	21	0.42
2	0.44	22	0.51
3	0.41	23	0.50
4	0.52	24	0.60
5	0.51	25	0.45
6	0.58	26	0.53
7	0.33	27	0.42
8	0.42	28	0.56
9	0.55	29	0.47
10	0.43	30	0.43
11	0.41	31	0.51
12	0.25	32	0.43
13	0.32	33	0.52
14	0.46	34	0.46
15	0.34	35	0.57
16	0.56	36	0.34
17	0.45	37	0.43
18	0.53	38	0.51
19	0.41	39	0.40
20	0.55	40	0.55

คัดเลือกแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งเป็นข้อที่แยกคนได้ และสามารถนำไปใช้ครั้งต่อไปได้ โดยผลการคัดเลือกได้แบบทดสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .25 – .60

ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี = 0.80

ที่ ศธ ๖๔.๑๗/๐๖๑๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๙ สิงหาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ขยายผลวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์

ด้วย นางสาววิภาพรรณ พินลา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนศิลปศาสตร์ สังกัด คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ซึ่งปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน (กลุ่มการสอนสังคมศึกษา) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนิสิตปริญญาตรี" ชื่อภาษาอังกฤษ "Development of Learning Process Local Studies Model to Enhance Conservative Behavior of Local Wisdom for Undergraduate Students"

ในการนี้ เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้พิจารณาเห็นว่าคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีหลักสูตรในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา และมีอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านเพื่อเป็นสถานที่ในการขยายผลวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตตามเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในเรื่องดังกล่าว ของรายวิชา ๒๕๐๔๙๐๗ ท้องถิ่นศึกษา จำนวน ๓(๒-๒-๕) หน่วยกิต ซึ่งเป็นรายวิชาเอกบังคับ โดยมี อาจารย์มานะ ขุนวีช่วย เป็นอาจารย์ผู้สอน ประจำภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ และขยายผลสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เรียน คณบดี
✓ เพื่อโปรดทราบ พิจารณาอนุเคราะห์
✓ เห็นควรมอบ ฝ่ายแผนแล้ว อ.มานะ ขุนวีช่วย
....
....
15 ส.ค. 2560

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี กระโหมวงศ์)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติหน้าที่แทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

๑. อนุญาต
๒. ...
๑๖ ส.ค. ๖๐

สำนักงานคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๗๔๓๒ ๒๕๒๑

กลุ่มทดลอง (มหาวิทยาลัยทักษิณ)

ขั้นที่ 1 ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local)

ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture)

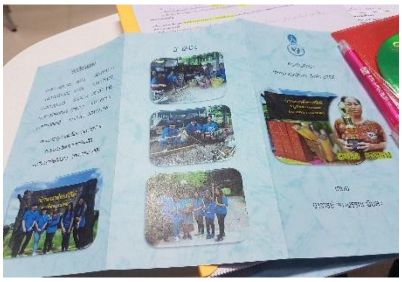
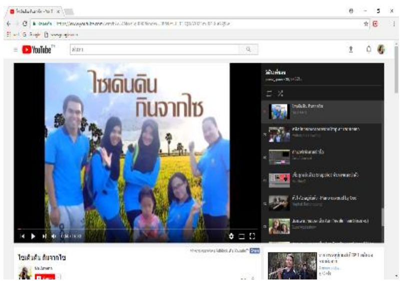
ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)

ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan)

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying)

กลุ่มขยายผล (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

ขั้นที่ 1 ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (Raising Awareness of Local)

ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Gathering Local Culture)

ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนอนุรักษ์สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Planning for Conserving and Searching Thai Local Wisdom)

ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามแผนที่กำหนด (Following the Set Plan)

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Evaluating and Applying)

รายการอ้างอิง

Arend, B. (2011). "Practical Instructional Design: Applying the Basics to Your." Retrieved 28 March 2011, from http://tcc.kcc.hawail.edu/previous/TCC%201999/papers/arend.html/.

Banathy, B. (1968). Instructional Systems. California, Fearon Publisher.

Best, J. W. (1986). Research in education. Prentice-Hall, c1986.

Bruner, J. I., and and (1963). The Process of Education. New York: Alfred A. Knopf Random House.

Creswell, J. W., and Plano Clark V.L, (2007). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. United States of America, Sage Publications,Inc.

David, J. a. H. (1968). "Grocery Price Setting and Quantity Surcharges." Journal of Marketing **67**(3): 34-46.

David, j. L. (1996). "The Who, What, and Way of Site-Banagement. Educational Leadership." **53,4 (December 1995/January 1996).**(4).

Dick Carey and Carey (2004). The Systematic Design of Instruction. 5th ed New York, Addison-Wesley, Longman.

Jarolimek, J. (1997). Social Studies in Elementary Education. . New York, The Macmillan Company.

Joyce, B., & Weil, M., (1996). Model of teaching. 5th ed. Boston, Allyn and Bacon.

Joyce, B., & Weil, M., (2009). Model of teaching. 8th ed. Boston, Ma. : Pearson.

Joyce, B., Weil, M.,& Showers, B., (1992). Models of teaching. Boston, Allyn and Bacon.

Krathwohl.D.R, B. S. B. a. B. B. M. (1964). **Taxonomy of Education Objective : The Classification of Education Objective Goals Hand Book II Appective Domain**. New York, David Mckey.

Nicole and Holly (2004). Identifying quality management practices used within Holmes partnership schools of education. Doctoral Dissertation Ph.D. Educational Administation Geraduate Faculty of the School of Education Pittsburgh.

Sara M. (2009, 15 January 2009). "Instruction Design." from http://edutechwiki.unige.ch/en/Instructional_design/.

Saylor, J. G. e. a. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York, Holt, Rinehart and Winstorn.

Wong, V. K. (1971). Critical Phenomena and Phase Transitions. H.E. Stanley, Oxford.

กมลาภรณ์ เสราดี (2536). วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับคุณคาของผักพื้นบานภาคเหนือ. สาขาวิชามานุษยวิทยาประยุกต มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต

กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554). "ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย." from

http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=section&id=25&Itemid=202

กระทรวงศึกษาธิการ (2554). โครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีด้านการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ : สังเคราะห์ตามแนวพระราชดำริด้านกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงสาธารณสุข, ก. (2544). คู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ, วงศ์กมลโปรดักชั่น จำกัด.

กาญจนา คุณารักษ์ (2539). การออกแบบการเรียนการสอน. นครปฐม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กาญจนา คุณารักษ์ (2545). การออกแบบการเรียนการสอน : Instruction Design. นครปฐม, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กาญจนา คุณารักษ์ (2553). การออกแบบการเรียนการสอน. นครปฐม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กิดานันท์ มลิทอง (2540). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. สาขาวิชาการประถมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกษม วัฒนชัย (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาองค์กร. กรุงเทพฯ, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

เกษม วัฒนชัย (2553). "ยูเอ็นนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่ 114 ประเทศทั่วโลก." Retrieved 25

มีนาคม 2558, from http://manager.co.th/Home/ViewNews.aspx.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคม.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร? กรุงเทพฯ กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.

คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา (2553). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากรุงเทพฯ ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. **2553**. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

งานทะเบียนนิสิตและบริการการศึกษา วิทยขตสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ (2556, 7 มีนาคม 2558). "คู่มือการศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2556." from http://reg.tsu.ac.th.

จักรพันธ์ โสมะเกษตริน (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ, สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

จำนง แรกพินิจ (2549). การศึกษาสภาวะทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนบริเวณพื้นที่ระหว่างทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลา. สงขลา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549). การอภิปรายระดับสูงของผูทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจาอยูหัวกับการพัฒนามนุษยและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ณ. วิเทศสโมสร กระทรวงการตางประเทศ. ถ่ายเอกสาร.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544). จากประวัติศาสตร์ หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ. สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

ชนัญ วงษ์วิภาค (2536). นิเวศวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550). หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล : ทฤษฎี และผลการวิจัย เพื่อสร้างดัชนีในแนวจิตพฤติกรรมศาสตร์," การสัมมนาวิชาการประจำปี 2550. กรุงเทพฯ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา.

ทัศนีย์ ทองไชย (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี (2545). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ, ดานสุทธาการพิมพ์.

ทิศนา แขมมณี (2546). กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ทิศนา แขมมณี (2555). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ, บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

ทิศนา แขมมณี และคณะ (2545). กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้องใจ. กรุงเทพฯ, บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ, สุวีริยาสาส์น.

ปนธร ธรรมสัตย์ และคณะ (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : รายวิชา 421 315 การวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อการตัดสินใจทางธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี.

ประภาพร พลไชย (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประเวศ วะสี (2540). ความเป็นมนุษย์กับการเข้าถึงสิ่งสูงสุด ความจริง ความงาม ความดี. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ.

ประเวศ วะสี (2544). "การจัดการความรู้." Retrieved 1 สิงหาคม 2558, from http://www.nidambell.net.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549). "การศึกษายุคใหม่ภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง." ม.ป.ท. (อัดสำเนา).

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2553). "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ." Retrieved 30 มีนาคม 2558, from http://sufficiencyeconomy.org/userfiles.

พรรณวดี พันธุวงศา (2554). "การพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรฐกิจพอเพียงการสร้างเครือข่ายเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม." วารสารสมาคมนกวิจัย **16**(1): 13-19.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพฯ, สหธรรมิก.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543). พุทธธรรม. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิสณุ ฟองศรี (2552). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ, พรอพเพอร์ตี้พริ้น.

เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์. (2553). การวัดความรูและการประยุกตปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกริก.

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาชีพครู กรณีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2557). วิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รณชัย ทิพย์อุทัย (2554). การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนะ บัวสนธ์ (2539). "แนวทางการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น." วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร **4**(7): 9-15.

รัตนะ บัวสนธ์ (2553). วิธีการเชิงผสมผสาน สำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์คำสมัย.

ราชบัณฑิตตยสถาน (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ, นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.

รุ่ง แก้งแดง (2543). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มติชน จำกัด (มหาชน).

รุ่ง แก้งแดง (2547). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ, มติชน.

วรวรรณ ศรีตะลานุกค (2551). การพัฒนาระบบการรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา, คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรา เล่าเรียนดี (2553). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัลลภ พรหมทอง (2544). เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ, บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพาณิช จำกัด.

วารินทร์ รัศมีพรหม (2542). การออกและพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ, ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วารีรัตน์ แก้วอุไร และคณะ (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาชีพครู กลุ่มมหาวิทยาลัยภาคเหนือ. วารสารวิชาการ, บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2546). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพฯ, แสงดาว.

ศูนย์วิจัยวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2550). รายงานการศึกษา กรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ, กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์.

สมหวัง มหาวัง (2554). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. การศึกษาดุษฎีบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน (เล่มที่ 23) (2538). "เรื่องที่ 1 การจัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย." Retrieved 1 สิงหาคม 2558 from http://kanchanapisek.or.th/kpNew/sub/book/book.php?book=23&chap=1&page=t23-1-infodetail03.html.

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน (เล่มที่ 23) (2541). ศิลาจารึกและการอ่านจารึก. กรุงเทพฯ, ด่านสุทธาการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541). ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำราษราฎร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ, ไอเดียสแควร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553, 20 มกราคม 2558). "เศรษฐกิจพอเพียง." from http://www2.doae.go.th/www/work/web/arune/self%20eff%202.htm

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2549-2549). เ. เ. แ. ฉ. กับการประสานไปสู่การปฏิบัติ. ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติต์, กรุงเทพฯ. วันศุกร์ที่ **15** ธันวาคม **2546**.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ **11**. กรุงเทพฯ, สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสซิ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-พ.ศ.2559. กรุงเทพฯ, สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534). ประเทศกับทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ, อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊พ.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ, อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ, พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สิริวรรณ ศรีพหล (2552). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สิริวรรณ ศรีพหล (2553). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สิริวรรณ ศรีพหล (2554). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก. นนทบุรี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2539). สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้พ.ศ. **2529 เล่ม 1-10**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2549). แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2556). "พืชสมุนไพรประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้." วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาส ฉบับพิเศษประจำปี **2556**.

สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553). การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา.

สุเมธ งามกนก (2551). "การเสริมสร้างค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา." วารสารศึกษาศาสตร์ **19**(3): 7-14.

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549). "การบรรยายพิเศษ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง." Retrieved 18 มกราคม 2558, from http://www.nesac.go.th/NESAC_LIVE/suff_eco/.

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550). หลักธรรมตามรอยยุคลบาท. กรุงเทพฯ, สุทธาการพิมพ.

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549). สรุปปาฐกถาพิเศษในการประชุมชี้แจงแนวทางการพัฒนาประเทศตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล.

สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ (2546). ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย หมู่ที่ 6 ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. โครงการสนับสนุนการบันทึกและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสระบุรี. ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1.

เสาวภา สุขประเสริฐ (2543). มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อบต.เมือง จังหวัดเลย. ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องอาจ นัยพัฒน์ (2554). การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชัย พันธเสน (2544). วิวัฒนาการ ทฤษฎีและการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่าง ๆ. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์

อมรินทร์.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553). คุณธรรมนำความรู้. กรุงเทพฯ, ฟรีมายด์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553). หลักการสอน. กรุงเทพฯ, โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2539). ภูมิปัญญาล้านนา. อมรินทร์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ, อมรินทร์.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววิภาพรรณ พินลา
วัน เดือน ปี เกิด	24 กรกฎาคม 2528
สถานที่เกิด	ศรีสะเกษ
วุฒิการศึกษา	การศึกษามหาบัณฑิต การมัธยมศึกษา (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	140 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 สาขาวิชาการสอนศิลปศาสตร์ (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
รางวัลที่ได้รับ	-